

БП 3-(03)17(57).01

**ТИМЧАСОВИЙ БОЙОВИЙ СТАТУТ
“ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ”
Частина III (Рота)**

ГРУДЕНЬ 2019

ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:

обмежень для розповсюдження немає.

**КОМАНДУВАННЯ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ СПІЛЬНО З ВІЙСЬКОВОЮ
АКАДЕМІЄЮ (м. ОДЕСА) ТА ЦЕНТРОМ ОПЕРАТИВНИХ
СТАНДАРТИВ І МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ**

БП 3-(03)17(57).01**ЗАТВЕРДЖЕНО**

Наказ командувача Десантно-штурмових
військ Збройних Сил України
18 грудня 2019 року № 185

ТИМЧАСОВИЙ БОЙОВИЙ СТАТУТ
“ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ВІЙСЬК
ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ”
Частина III (Рота)

**Бойова публікація
командирам десантно-
штурмових (парашутно-
десантних, аеромобільних)
підрозділів з порядку
підготовки та ведення
бою (дій) ротою
ДШВ ЗС України**

ГРУДЕНЬ 2019**ОБМЕЖЕННЯ РОЗПОВСЮДЖЕННЯ:**

обмежень для розповсюдження немає.

**КОМАНДУВАННЯ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ
ВІЙСЬК ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ СПІЛЬНО З
ВІЙСЬКОВОЮ АКАДЕМІЄЮ (м. ОДЕСА) ТА
ЦЕНТРОМ ОПЕРАТИВНИХ СТАНДАРТИВ І
МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНИ**

ПЕРЕДМОВА

Тимчасовий бойовий статут Десантно-штурмових військ Збройних Сил України, частина III (рота) (далі – Тимчасовий БС) розроблений робочою групою фахівців Військової академії (м. Одеса) та Командування ДШВ під загальним керівництвом командувача Десантно-штурмових військ Збройних Сил України генерал-майора Є.Г. МОЙСЮКА.

У цьому Тимчасовому БС викладено основні положення щодо підготовки та ведення сучасного бою (дій) десантно-штурмовою, парашутно-десантною та аеромобільною ротою ДШВ у взаємодії з іншими підрозділами ДШВ, а також інших видів і родів військ Збройних Сил України.

Командири підрозділів Морської піхоти ВМС Збройних Сил України та Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, механізованих (мотопіхотних) та гірсько-штурмових (гірсько-піхотних) підрозділів Сухопутних військ Збройних Сил України, командири гранатометних взводів (відділень), підрозділів інших військових формувань Сектору оборони і безпеки України можуть застосовувати положеннями цього Тимчасового БС для організації та ведення бою (дій) в частині, що їх стосується.

Усі питання, що стосуються Бойового статуту, надсилати до командування Десантно-штурмових військ Збройних Сил України на адресу: 10014, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська 17а, командування Десантно-штурмових військ Збройних Сил України, ТКМ “Седо-М” – індекс 117 (контактний телефон розробників для надання зауважень та пропозицій – 68-32-269).

ЗМІСТ

	ПЕРЕДМОВА	2
	ВСТУП	6
	ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ	7
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	8
1	ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	11
1.1	Основи бойового застосування роти	11
1.2	Процедура управління підрозділами (TLP) роти	12
1.3	Основи управління підрозділами і вогнем	19
2	СИЛИ І ЗАСОБИ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БОЮ	20
2.1	Штатні сили і засоби роти	20
2.2	Підрозділи (засоби) підсилення роти	21
2.3	Обов'язки командного складу роти	21
3	ПЕРЕСУВАННЯ РОТИ	23
3.1	Загальні положення	23
3.2	Рота на марші	24
3.2.1	Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки маршу	24
3.2.2	Здійснення маршу	27
3.3	Перевезення роти	30
3.3.1	Перевезення залізничним (морським, річковим) транспортом	35
3.3.2	Перевезення повітряним транспортом	38
4	РОЗТАШУВАННЯ НА МІСЦІ	39
4.1	Загальні положення	39
4.2	Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час розташування на місці	40
4.3	Розташування на місці	42
4.3.1	Дії у сторожовому загоні	44
5	РОТА В НАСТУПІ	46
5.1	Загальні положення	46
5.2	Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки наступу	48
5.3	Ведення наступального бою	52
5.3.1	Дії у складі головних сил	52
5.3.2	Переслідування противника, що відступає	55
5.3.3	Ведення наступу в особливих умовах	56
5.4	Зустрічний бій	63
6	РОТА В ОБОРОНІ	65
6.1	Загальні положення	65
6.2	Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборони	69

6.3	Ведення оборонного бою	73
6.4.	Ведення бою в оточенні, вихід з оточення	77
6.5	Ведення оборонного бою в особливих умовах	78
7	ДІЇ РОТИ В СКЛАДІ ПОВІТРЯНОГО ДЕСАНТУ	88
7.1	Загальні положення	88
7.2	Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки десантування і бою в тилу противника	92
7.3	Десантування та ведення бою в тилу противника	93
8	ВЕДЕННЯ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ДІЙ	96
8.1	Загальні положення	96
8.2	Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки десантно-штурмових дій	98
8.3	Ведення десантно-штурмових дій	99
9	РОТА ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ РЕЙДОВИХ ДІЙ	102
9.1	Загальні положення	102
9.2	Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки рейдових дій	104
9.3	Дії роти в рейді	106
10	ЗАСТОСУВАННЯ ПРИДАНИХ І ПІДТРИМУЮЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ (ВОГНЕВИХ ЗАСОБІВ) АРТИЛЕРІЇ ТА АВІАЦІЇ	108
10.1	Загальні положення	108
10.2	Застосування приданих і підтримуючих підрозділів (вогневих засобів) артилерії та авіації	112
10.3	Виклик та коректування вогню артилерії	119
10.4.	Виклик авіаційної підтримки та наведення авіації	122
11	РОТА В СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ І СПЕЦИФІЧНИХ ДІЯХ ВІЙСЬК (СИЛ) ТА В СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЯХ	127
11.1	Дії роти в стабілізаційних діях	127
11.2	Дії роти в специфічних діях	132
11.3	Дії роти в спеціальних операціях	134
12	ВСЕБІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	135
12.1	Загальні положення	135
12.2	Бойове забезпечення	135
12.2.1	Розвідка	135
12.2.2	Тактичне маскування	137
12.2.3	Інженерне забезпечення	139
12.2.4	Радіаційний, хімічний, біологічний захист	142
12.2.5	Охорона	148
12.3	Морально-психологічне забезпечення	149
12.4	Технічне і тилове забезпечення	151
12.4.1	Технічне забезпечення	151
12.4.2	Тилове забезпечення	151
12.5	Медичне забезпечення	155

Додатки:		
1	Розрахунок часу процедури управління підрозділами у роті під час підготовки наступального бою роти з положення безпосереднього зіткнення з противником розрахунок часу підготовки наступального бою роти з положення безпосереднього зіткнення з противником (варіант)	156
2	Особливості оформлення графічних бойових документів	157
3	Основні скорочення, що застосовуються в бойових документах	160
4	Основні умовні знаки для графічного оформлення бойових документів	164
5	Порядок передачі сигналів, команд і постановки завдань по радіо	188
6	Похідний порядок роти на марші (варіант)	190
7	Розташування десантно-штурмової роти на місці (варіант)	191
8	Бойовий порядок та бойові завдання роти в наступі з положення безпосереднього зіткнення з противником (варіант)	192
9	Рота у наступі з ходу (варіант)	193
10	Схема опорного пункту десантно-штурмової роти (варіант)	194
11	Дії роти у складі повітряного десанту під час десантування на об'єкт захоплення (варіант)	195
12	Дії роти у складі повітряного десанту під час десантування на деякому віддаленні від об'єкту захоплення (варіант)	196
13	Дії роти при веденні десантно-штурмових дій під час захоплення та знищення пункту управління противника (варіант)	197
14	Побудова бойового порядку АА під час польоту від вихідного району до району десантування (варіант)	198
15	Рота під час ведення рейдових дій (місце роти у похідному порядку посиленого <i>дшб</i>) (варіант)	199
16	Цілевказання підрозділу (вогневим засобам) артилерії	200
17	Коректування вогню підрозділу (вогневого засобу) артилерії	207
18	Інженерні заходи по маскуванню військ та об'єктів, захисту озброєння і військової техніки від ВТЗ	223
	СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)	232
	ДЛЯ ЗАМІТОК	233

ВСТУП

Форми і способи управління, підготовки, застосування та всебічного забезпечення бою (дій) роти Десантно-штурмових військ Збройних Сил України адаптовані до основних операційних процедур, критеріїв та стандартів (нормативних документів) бойового застосування відповідних підрозділів аеромобільних та парашутно-десантних військ країн-членів НАТО.

У цьому Тимчасовому БС основні терміни та визначення наведено в тексті.

ВАЖЛИВО ПАМ'ЯТАТИ!

Знання та вміле застосування положень Тимчасового БС забезпечить своєчасне та ефективне виконання бойових завдань підрозділами ДШВ.

Положення Тимчасового БС необхідно застосовувати творчо, відповідно до обстановки, яка складається в ході підготовки та ведення бою (дій) ротою Десантно-штурмових військ Збройних Сил України.

Не виключаються відхилення від викладених у Тимчасовому БС положень, які забезпечать ефективне виконання бойових завдань у конкретних умовах обстановки.

ПОСИЛАННЯ НА ВІЙСЬКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ

Позначка військової публікації	Повне найменування військової публікації
1	2
ВКП 3-03(17).01	Доктрина “Десантно-штурмові війська Збройних Сил України”, введена в дію наказом Головнокомандувача Збройних Сил України від 14.01.2021 №9
FM 3-21.10 (FM 7-10)	Field Manual "The Infantry Rifle Company", July 2006 (Військова публікація ЗС США FM “Піхотна рота”, видання липень 2006 року)
FM 3.90	Field Manual "Tactics", July 2001 (Військова публікація ЗС США FM “Тактика”, видання липень 2001 року)
АТТР 5-0.1	Army Tactics, Techniques, and Procedures “Commander and Staff Officer Guide”, September 2011 (Військова публікація ЗС США АТТР “Керівництво для командирів та начальників штабів”, видання вересень 2011 року)

Примітка. Якщо військову публікацію, на яку є посилання, замінено новою або до неї внесені зміни, то потрібно застосовувати нову військову публікацію з охопленням всіх внесених до неї змін.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ ТА УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

Скорочення та умовні позначення	Повне словосполучення та поняття, що скорочуються
1	2
АА	Армійська авіація
БМД, БМП	Бойова машина десанту, бойова машина піхоти
БП	Блокпост
БПЛА	Безпілотний літальний апарат
БПЗ	Бокова похідна застава
БТР	Бронетранспортер
ВУП	Вогневе ураження противника
ВОЦ	Вогонь по окремії цілі
ВТЗ	Високоточна зброя
ДПС	Державна прикордонна служба
ДШВ	Десантні-штурмові війська
ДШД	Десантно-штурмові дії
ЗВ	Зосереджений вогонь
ЗМУ	Зброя масового ураження
ЗС	Збройні Сили
ІВФ	Інші військові формування
КАВ	Коректувальник артилерійського вогню
МПЗ	Морально-психологічне забезпечення
МТЗ	Матеріально-технічне забезпечення
НГУ	Національна гвардія України
НЗВ	Нерухомиий загороджувальний вогонь
НС	Надзвичайна ситуація
ОВТ	Озброєння і військова техніка
ПАН	Передовий авіаційний навідник
ПММ	Пально-мастильні матеріали
ППО	Протиповітряна оборона
ПрО	Правоохоронні органи
ПТКР	Протитанкова керована ракета
ПТРК	Протитанковий ракетний комплекс
РД	Розвідувальний дозор
РЗВ	Рухомий загороджувальний вогонь
РХБ захист, РХБз	Радіаційний, хімічний та біологічний захист
СБУ	Служба безпеки України
СВ	Сухопутні війська
СпО	Спеціальна операція
ССпО	Сили спеціальних операцій
ТакПД	Тактичний повітряний десант
АА	Assemble area (Район зосередження)

1	2
AAR	After Action Review (Аналіз проведених дій)
AO	Area of operations (Район операції (бойового завдання))
AREA	Area (Район дій)
BP	Battle position (Бойові позиції)
COA	Course of action (Варіант дій)
CC	Civil considerations (Цивільні міркування)
CCIC	Commander's critical information categories (Командиром визначені категорії критичної інформації)
EA	Engagement area (Район ведення вогню)
E-ENEMY	Enemy (Противник, сили і засоби противника)
FAC	Aviation support coordinator (Координатор авіаційної підтримки)
FSC	Fire support coordinator (Координатор вогневої підтримки)
FSCM	Fire support coordinating measures (Заходи координації вогневої підтримки)
FSO	Fire support officer (Офіцер вогневої підтримки)
FSCL	Fire support coordination line (Рубіж координації вогневої підтримки)
FFA	Free-fire area (Район вільного ведення вогню)
IPB	Intelligence preparation of the battlefield (Розвідувальна підготовка поля бою)
LD	Line of departure (Вихідний рубіж)
LC	Line of contact (Рубіж переходу в атаку з положення безпосереднього зіткнення з противником)
LC	Line of contact (Лінія зіткнення)
MDMP	Military decision-making (Процес прийняття воєнних рішень)
M	Mission

1	2
	(Бойове завдання)
NFA	No-fire area (Район заборони ведення вогню)
OBJ	Objective (Воєнні цілі (об'єкт наступу))
OPORD	Operation order (Бойовий наказ)
OP	Observation post (Пост спостереження)
PL	Phase line (Рубіж регулювання (рубіж етапу))
RECON	Reconnaissance (Рекогносцировка)
RFA	Restrictive fire area (Район обмеження вогню)
RFL	Restrictive fire line (Рубіж обмеження вогню)
SOP	Standard operating procedures (Стандартна операційна процедура)
TLP	Troop leading procedures (Процедура управління підрозділами)
T-TERRAIN	Terrain and weather (Місцевість і погода)
T-TROOPS	Troops and support available (Свої підрозділи, сили і засоби власних, приданих та підтримуючих підрозділів)
WARNO	Warning order (Попереднє бойове розпорядження)

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Основи бойового застосування роти

1-1. Рота є тактичним підрозділом Десантно-штурмових військ ЗС України і може входити до складу десантно-штурмових, повітрянодесантних, аеромобільних військових частин. Рота – основний організаційно-штатним підрозділ батальйону і складається із десантно-штурмових (парашутно-десантних, аеромобільних) взводів та взводу вогневої підтримки.

Під час виконання бойового завдання рота діє у складі батальйону. У розвідці, бойовій охороні, а також під час виконання інших окремих бойових завдань рота може діяти самостійно, у відриві від батальйону.

1-2. Під час виконання бойових завдань у складі батальйону рота може брати участь у рейдових, десантно-штурмових, стабілізаційних, специфічних діях, спеціальних операціях та міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки. Основною формою дій роти є бій.

Рота може діяти у загальновійськовому бою – різновид бою, який проводять об'єднаними зусиллями різних родів військ СВ, ДШВ, ССпО у взаємодії з іншими видами ЗС України, органами і підрозділами ІВФ та ПрО. Основними видами загальновійськового бою є оборонний і наступальний бій.

Рота може вести бій (дії) в особливих умовах: у місті (населеному пункті), вночі, взимку, у лісі, у горах. Під час підготовки та ведення бою (дій) в особливих умовах командир роти повинен врахувати фактори, які впливають на дії особового складу, застосування озброєння і військової техніки в цих умовах та вживати необхідних додаткових (спеціальних та специфічних) заходів.

1-3. У ході ведення бойових дій рота може здійснювати пересування та розташування на місці. Рота може пересуватися своїм ходом (маршем) або перевозитися різними видами транспорту (залізничним, повітряним, морським (річковим) або колісними тягачами на трейлерах). Пересування може здійснюватись комбінованим способом: перевезенням із використанням зазначених видів транспорту та маршем.

Основним способом пересування роти є марш.

Рота завжди повинна бути готова до пересування в умовах загрози застосування противником будь-яких засобів ураження, систем дистанційного мінування, десантів, ДРС, НЗФ, РХБ зараження, руйнування доріг і переправ, а також протидії руху колон з боку вороже налаштованого місцевого населення. Незалежно від способу та умов пересування, рота повинна здійснювати його організовано, з високим темпом та з дотриманням заходів прихованості.

Рота, залежно від обстановки, діє в похідному, передбойовому і бойовому порядку.

Похідний порядок – побудова роти для пересування.

Передбойовий порядок – побудова роти для пересування в колонах взводів, які рознесені по фронту.

Бойовий порядок – побудова роти у бойову лінію для ведення бою.

1-4. За функціональним призначенням ДШВ поділяють на *повітрянодесантний та десантно-штурмовий компоненти*.

Десантно-штурмовий компонент – десантно-штурмові та аеромобільні військові частини і підрозділи, призначені для ведення десантно-штурмових дій.

Повітрянодесантний компонент – військові частини та підрозділи, призначені для виконання бойових завдань у якості повітряних десантів.

Роті можуть бути придані артилерійський (мінометний), танковий, протитанковий, гранатометний, інженерно-саперний підрозділ, підрозділи ППО. За рахунок сил та засобів підсилення підвищують ефективність дій та бойові можливості роти.

Тривалість самостійних дій повітряних десантів в тилу противника визначається часом, що необхідний для десантування, виконання десантом бойових завдань і виходом до своїх військ та може складати: оперативних повітряних десантів – до 5 діб; оперативно-тактичних повітряних десантів – до 3-х діб; тактичних повітряних десантів – до 1 доби.

1.2. Процедура управління підрозділами (TLP) роти

1-5. Під час підготовки бою (дій) у ланці рота і нижче застосовують стандартну процедуру управління підрозділами (*en: TLP – Troops Leading Procedure*). Процедура управління підрозділами (TLP) роти – це алгоритм роботи командира роти після отримання бойового завдання.

Алгоритм роботи командира роти – це комплекс заходів, якій проводять з метою підготовки бою (дій) і включає: організацію бою (дій), підготовку підрозділів до виконання поставленого завдання, підготовку району бойових дій, зайняття вказаного району, практичну роботу командира в підрозділах з метою контролю та надання допомоги.

Процедура управління підрозділами (TLP) роти починається з отриманням від старшого командира, попереднього (попереднього бойового) розпорядження, бойового розпорядження або бойового наказу, а в ході бою може починатися на підставі його усного розпорядження.

1-6. Алгоритм роботи командира роти, зазвичай, складається з восьми етапів:

ПЕРШИЙ – аналіз отриманого завдання та оцінка обстановки.

ДРУГИЙ – віддання попереднього бойового розпорядження (вказівок з підготовки бою (дій)).

ТРЕТІЙ – вироблення замислу бою (дій).

ЧЕТВЕРТИЙ – здійснення необхідних переміщень.

П'ЯТИЙ – проведення рекогносцирування.

ШОСТИЙ – завершення формулювання рішення на бій (дії).

СЬОМИЙ – підготовка та віддання бойового наказу.

ВОСЬМИЙ – організаторська робота.

Кількість та послідовність етапів (TLP) не має жорсткого характеру. Командир роти може змінювати послідовність роботи, залежно від бойового завдання, обстановки та наявного часу. Окремі етапи можуть виконуватися паралельно з роботою старшого командира.

1-7. ПЕРШИЙ ЕТАП – аналіз завдання та оцінка обстановки.

З отриманням бойового завдання командир роти усвідомлює його з метою визначення вихідних даних для підготовки бою (дій).

Під час усвідомлення бойового завдання командир роти повинен зрозуміти вид і мету майбутніх дій; замисел старшого командира, завдання батальйону і роти; місце роти в бойовому порядку батальйону та її роль; завдання сусідів і порядок взаємодії з ними; завдання, які виконують силами і засобами старших командирів на напрямку дій роти; час готовності до виконання завдання.

За результатами усвідомлення бойового завдання командир роти повинен нанести на робочу карту: завдання батальйону, роти; завдання сусідів і розмежувальні лінії з ними; завдання, які вирішують засобами старших командирів на напрямку дій роти та інші необхідні дані.

1-8. Після усвідомлення бойового завдання командир роти проводить *початковий аналіз факторів METT-TC* (оцінку обстановки), де: **M-MISSION** – зміст бойового завдання; **E-ENEMY** – можливий склад, стан, положення противника і характер його дій; найбільш важливі об'єкти (цілі), від ураження яких можливе зниження бойового потенціалу противника; можливі шляхи висування та рубежі розгортання, система вогню та загороджень; сильні та слабкі сторони противника; **T-TERRAIN and WEATHER** – характер, захисні і маскувальні властивості місцевості в районі майбутніх дій, спостереження і ведення вогню; зручні підступи, загородження і перешкоди; радіаційну, хімічну, біологічну обстановку; погодні умови та їх можливий вплив на особовий склад, озброєння і військову техніку та виконання завдань; **T-TROOPS and SUPPORT available** – склад, стан, забезпеченість, бойові можливості своїх підрозділів, їх морально-психологічний стан; завдання сусідів, розмежувальні лінії та порядок взаємодії з ними; **TIME available** – наявність часу на підготовку бою (дій); **CIVIL considerations** – соціально-політична обстановка в районі майбутніх дій та її вплив на виконання поставлених завдань.

Послідовність і ступінь деталізації обстановки за факторами **METT-TC** залежить від наявної інформації та пріоритетності кожної складової інших умов.

1-9. На підставі наявної інформації, отриманої в результаті усвідомлення завдання та оцінки обстановки (факторів **METT-TC**) командир роти проводить розрахунок часу підготовки бою (дій). Розрахунок часу підготовки бою (дій) проводиться на термін від часу отримання завдання до встановленого часу готовності до виконання завдання (додаток 1 до цього Тимчасового БС).

Командиру роти під час проведення розрахунку часу підготовки бою (дій) необхідно дотримуватися правила розподілу наявного часу: 1/3 часу – на організацію бою (дій), 2/3 часу – на підготовку підрозділів та організаторську роботу.

1-10. ДРУГИЙ ЕТАП – віддання попереднього бойового розпорядження (вказівок з підготовки бою (дій)). Командир роти після усвідомлення завдання, оцінки обстановки (факторів **МЕТТ-ТС**) та розрахунку часу підготовки бою (дій), готує попереднє бойове розпорядження (вказівки з підготовки бою (дій)) та записує його у робочій зошит.

У попередньому бойовому розпорядженні (**WARNO**) (*вказівках з підготовки бою (дій)*) вказують: район і характер майбутніх дій; завдання роти; завдання, які необхідно виконати першочергово з підготовки підрозділів до бою (дій) (підготовка особового складу, ОБТ, майна); час і місце віддання бойового наказу (**OPORD**); термін готовності до бою (дій).

Попереднє бойове розпорядження, яке підготовлене командиром роти, усно доводиться до командирів взводів.

Своєчасне віддання командиром роти попереднього бойового розпорядження (**WARNO**) дозволить підлеглим командирам негайно почати підготовку особового складу та ОБТ до бою (дій).

1-11. ТРЕТІЙ ЕТАП – вироблення замислу бою (дій).

Замисел бою (дій) – є основою рішення командира роти на бій (дії) і залежить від отриманого завдання, місця роти у бойовому порядку батальйону і полягає у визначенні порядку та способів виконання отриманого завдання.

Замисел бою (дії) представляє собою головну ідею командира роти про порядок і способи виконання бойового завдання.

У *замислі бою (дій)* командир роти визначає: напрямок зосередження основних зусиль (у наступі – напрямок головного удару); способи розгрому противника (якому противнику, де, коли та якими засобами завдати ураження із зазначенням порядку вогневого ураження); заходи введення противника в оману; побудову бойового порядку.

Вироблений замисел на бій (дії) командир роти оформлює графічно на робочій карті. Після чого командир роти повинен бути готовий доповісти замисел старшому командиру за такими пунктами: висновки з оцінки противника (**E-ENEMY**); напрямок зосередження основних зусиль (головного удару); способи розгрому противника та заходи введення його в оману; побудову бойового порядку.

1-12. ЧЕТВЕРТИЙ ЕТАП – здійснення необхідних переміщень.

Переміщення роти може здійснюватися за вказівкою старшого командира. В умовах обмеженого часу на підготовку бою (дій) здійснення переміщень роти може відбуватися під час виконання заходів алгоритму роботи командира з отриманням бойового завдання (**TLP**). Таке переміщення можливо в район зосередження, вихідний район, район очікування, на бойові позиції, на вихідні позиції для переходу до наступу або зміни підрозділів, що там розташовані.

Якщо під час підготовки бою (дій), здійснення необхідних переміщень роти не передбачається, тоді цей етап не здійснюють.

1-13. П'ЯТИЙ ЕТАП – проведення рекогносцирування (RECON).

Проведення рекогносцирування можливе, коли час і обстановка дозволяють його проведення. Командир роти проводить рекогносцирування з

метою вивчення району майбутніх дій та уточнення завдань підлеглим підрозділам на місцевості.

Рекогносцирування проводять для підтвердження наявної інформації стосовно місцевості та противника. Жодні висновки із оцінки місцевості (**T-TERRAIN**), які проведені по топографічній карті, не можуть замінити командиру результати проведення рекогносцирування на місцевості.

Проведення рекогносцирування і отримання реальної інформації про місцевість та противника дозволяє командиру більш об'єктивно та ефективно здійснювати підготовку бою (дій).

1-14. ШОСТИЙ ЕТАП – завершення формулювання рішення на бій (дії). *Завершуючи прийняття рішення* командир роти визначає бойові завдання підлеглим та приданим підрозділам (вогневим засобам); основні питання взаємодії, управління та всебічного забезпечення.

Бойові завдання підлеглим та приданим підрозділам (вогневим засобам) командир роти визначає в обсязі, який забезпечує його правильне усвідомлення і виконання відповідно замислу бою (дій) та відображається у бойовому наказі під час постановки бойових завдань.

В основних питаннях взаємодії командир роти визначає: порядок взаємодії взводів, приданих, підтримуючих і взаємодіючих підрозділів під час виконання поставлених завдань по рубежах, напрямках і часу.

В основних питаннях управління командир роти визначає: місце і час розгортання командно-спостережного пункту, напрямок і порядок його переміщення в ході бою (дій); визначає порядок управління підрозділами під час підготовки та в ході бою (дій) (порядок використання засобів зв'язку), сигнали бойового управління, взаємодії та оповіщення.

В основних питаннях всебічного забезпечення командир роти визначає: основні заходи всебічного забезпечення, послідовність і терміни їх виконання, які сили і засоби залучати.

Своє рішення командир роти оформлює графічно на робочій карті і записує у робочий зошит.

1-15. СЬОМИЙ ЕТАП – підготовка та віддання бойового наказу (OPORD).

Під час розробки бойового наказу командир роти записує його у робочий зошит.

Бойовий наказ командира повинен бути стислим, чітким і точним. Командир роти віддає бойовий наказ на місцевості. У випадку неможливості віддання бойового наказу на місцевості командир віддає його з використанням робочої карти (схеми) або макету місцевості.

1-16. Командир роти У БОЙОВОМУ НАКАЗІ вказує:

1. Короткі висновки із оцінки обстановки (факторів METT-TC):

а) Короткі висновки із оцінки противника (E-ENEMY) – можливий склад, стан, положення противника, можливий стан його ОВТ; характер його дій; можливі шляхи висування та рубежі розгортання, система вогню та загороджень.

б) Свої війська (T-TROOPS):

– бойове завдання старшого командира (на одну ступінь вище за командира роти);

– сусіди (завдання сусідів, розмежувальні лінії з ними, порядок взаємодії під час виконання бойового завдання);

– підтримуючи підрозділи (інформація про підрозділи вогневої підтримки повинна містити: місцеположення, напрямки та ділянки введення вогню, порядок підтримки вогнем у разі необхідності та час їх готовності до відкриття вогню).

в) Придані підрозділи (вогневі засоби) та ті, що передаються в інші підрозділи роти.

2. Бойове завдання роти – вказується бойове завдання роти, сформоване старшим командиром у бойовому наказі.

3. Порядок виконання бойового завдання – замисел командира роти на бій (дії) (головна ідея командира про порядок і способи виконання бойового завдання):

а) Напрямок зосередження основних зусиль (у наступі – напрямок головного удару). Крім цього, командир роти визначає:

– орієнтири, у разі віддання командиром бойового наказу на місцевості;

– найбільш важливі об'єкти (цілі) противника, від ураження яких можливе зниження його бойового потенціалу;

– сильні та слабкі сторони противника;

– яким чином використати вразливість (слабкі сторони) противника для досягнення мети бою (дій);

– очікуваний кінцевий результат бою (дій).

б) Способи та порядок дій:

– *способи розгрому противника* (способи виконання бойового завдання та порядок вогневого ураження противника).

– *способи виконання бойового завдання* включає в себе черговість та хронологію переміщень (дій) із зазначенням якого противника, де, у якій послідовності та як розгромити.

– *порядок вогневого ураження противника* має містити інформацію щодо об'єктів та цілей, які уражають засобами старшого командира на напрямку майбутніх дій.

в) Завдання взводам роти та приданим підрозділам (вогневим засобам).

г) Координаційні інструкції. В цьому підпункті бойового наказу командир роти зазначає необхідні спеціальні інструкції, які не містяться в інших пунктах наказу. Наприклад: об'єкти, позначені знаками червоного хреста і півмісяця, цивільної оборони; культурні цінності, устаткування, споруди, що містять небезпеку і розташовані на напрямку майбутніх дій.

4. Організація тилового, технічного, медичного забезпечення – завдання щодо кожного виду забезпечення, порядок і терміни виконання, сили і засоби, що залучаються, в т.ч.:

місця (пункти) забезпечення (пункт боєпостачання, пункт збору поранених, порядок організації харчування), спеціальні інструкції для бойових

медиків;

порядок ремонту та евакуації пошкодженого ОВТ у ході бою (дій), норма витрат ракет й боєприпасів на виконання бойового завдання; організація тилового забезпечення, запаси продовольства, ПММ;

порядок евакуації поранених у ході бою;

порядок поводження з полоненими;

перелік спеціального (додаткового) обладнання (елементів екіпірування), необхідного для виконання завдання.

5. Організація управління. У цьому пункті бойового наказу командир роти зазначає:

а) *місце положення КСП старшого командира протягом бою (дій);*

б) *місце і час розгортання командно-спостережного пункту роти, та порядок його переміщення в ході бою;*

в) *порядок організації зв'язку та порядок ведення радіообміну (позивні посадових осіб, сигнали бойового управління, оповіщення та взаємодії; основні та запасні частоти в радіомережі;*

г) *ступінь інженерного обладнання командно-спостережного пункту і порядок його охорони;*

д) *на кого покладається управління ротою на випадок виходу з ладу командно-спостережного пункту.*

1-17. ВОСЬМИЙ ЕТАП – організаторська робота

Організаторська робота командира полягає у спрямуванні і координації діяльності підпорядкованих командирів та їх підрозділів на забезпечення своєчасної і повної підготовки бою. Організаторська робота командира роти включає: організацію взаємодії, управління, та всебічного забезпечення; підготовку підрозділів; підготовку району бою; контроль готовності до бою (дій).

Командир роти особисто відповідає за бойову готовність підрозділу, прийняті рішення, правильне застосування та успішне виконання підпорядкованими підрозділами поставлених завдань, а також за успішне виконання підрозділом поставлених завдань у цілому.

Він зобов'язаний своєчасно приймати рішення на бій (дії); ставити завдання підпорядкованим підрозділам; організовувати взаємодію, управління та всебічне забезпечення, здійснити безпосередню підготовку підрозділів до бою (дій); уміло керувати підрозділами, наполегливо добиватись виконання поставлених завдань.

1-18. *Взаємодію командир роти організовує з командирами взводів, приданих підрозділів на місцевості на глибину видимості, а по карті (на макеті місцевості) на всю глибину бойового завдання.*

Організацію взаємодії можна здійснювати методом вказівок командира або методом доповідей командирів підпорядкованих підрозділів дій своїх підрозділів за завданням, часом, місцем за розіграшем основних тактичних епізодів бою (дій).

Організацію взаємодії *методом вказівок* здійснюють в умовах обмеженого часу. Взаємодію організовують за етапами виконання отриманого

завдання, напрямками дій, по рубежах і часу.

Під час організації взаємодії командир роти повинен: довести (уточнити) сигнали оповіщення, управління, взаємодії та цілевказання, порядок дій за ними; узгодити за місцем, часом й способами виконання завдань, дії штатних і приданих підрозділів (вогневих засобів); домагатися єдиного і правильного розуміння всіма командирами бойового завдання і способів його виконання; довести порядок і способи взаємного розпізнавання і позначення свого положення. За наявності часу з підрозділами практично відпрацьовують порядок спільних дій.

У ході бою взаємодію здійснюють безперервно, постійно уточнюють, а в разі різких змін обстановки (факторів МЕТТ-ТС) організують заново.

1-19. *Командир управляє підрозділами* відданням усних бойових наказів, розпоряджень, командами і сигналами. Накази, розпорядження та команди необхідно віддавати коротко та ясно.

Під час організації управління командир роти доводить (уточнює): місце і час розгортання КСП роти, своє місце в бойовому (похідному) порядку; способи доведення сигналів управління та оповіщення, порядок спостереження за сигналами старшого командира; радіодані і порядок використання засобів зв'язку під час підготовки та в ході ведення бою (дій); способи і терміни надання доповідей; порядок цілевказання і коректування вогню.

КСП роти на місцевості – це спеціально обладнане та оснащене технічними засобами місце, з якого здійснюють управління підрозділами під час підготовки та ході бою (дій).

Для забезпечення управління застосовують радіо,- проводові і сигнальні засоби зв'язку. Під час виконання поставленого завдання всі команди по радіо передають відкритим текстом, з використанням переговорних таблиць, водночас найменування підрозділів і посади командирів вказують позивними, а пункти місцевості відносно орієнтирів, а також умовними (кодованими) найменуваннями.

Прододові засоби зв'язку застосовують самостійно та в комплексі з радіозасобами під час розташування на місці, у вихідному районі та в обороні.

Сигнальні засоби зв'язку застосовують для передачі команд, сигналів оповіщення, розпізнавання, управління і взаємодії

1-20. *Організація всебічного забезпечення бою (дій)* полягає в плануванні і виконанні заходів, які спрямовані на виключення раптового нападу противника, зменшення ефективності його ударів, створення підрозділам сприятливих умов для організованого вступу в бій і успішного та своєчасного виконання визначених завдань.

У вказівках з організації всебічного забезпечення бою (дій) командир роти визначає завдання з кожного виду забезпечення, порядок і терміни їх виконання, сили і засоби, які залучено.

1-21. *Підготовку району бойових дій (бою)* здійснюють з метою створення сприятливих умов для своєчасного та організованого розгортання підрозділів, успішного виконання визначених завдань, забезпечення живучості та швидкого відновлення боєздатності підрозділів, організованого і безперебійного

забезпечення та управління ними.

1-22. *Контроль готовності роти особового складу, ОВТ й майна до бою (дій)* проводить командир з метою виявлення слабких місць в підготовці підрозділу, координації дій підпорядкованих підрозділів (вогневих засобів).

Під час контролю готовності командир перевіряє знання особовим складом бойового завдання, сигналів оповіщення, управління, взаємодії і порядку дій за ними, здійснює перевірку необхідного обладнання (оснащення) та екіпірування особового складу. В ході контролю готовності підрозділу командир надає необхідну допомогу підпорядкованим командирам.

1-23. *Під час підготовки бою (дій)* командир роти розробляє (оформлює):

а) робочу карту, на яку наносить з дотриманням порядку оформлення бойових документів та застосування основних скорочень і умовних знаків – завдання та замисел старшого командира, завдання роти; завдання сусідів і розмежувальні лінії з ними; завдання, які вирішують засобами старших командирів на напрямку дій роти; замисел і рішення командира роти, необхідні таблиці та інші необхідні дані (додатки 2, 3, 4 до цього Тимчасового БС);

б) розрахунок часу підготовки бою (дій) – у робочому зошиті;

в) попереднє бойове розпорядження – у робочому зошиті);

г) бойовий наказ (вказівки з підготовки бою (дій)) – у робочому зошиті).

Під час ведення бою (дій) командир роти:

а) веде робочу карту, на яку наносить зміни обстановки на визначений час (етап бою), графічно відображає отриманні та віддані в ході бою (дій) бойові розпорядження (завдання) та інші необхідні данні;

б) у робочому зошиті (звороті робочої карти) записує данні про час і основний зміст отриманих і відданих розпоряджень (наказів);

в) веде журналі відданих і отриманих розпоряджень.

1.3. Основи управління підрозділами і вогнем

1-24. *Управління підрозділами роти* – це цілеспрямована робота командира роти та його заступників щодо підтримання постійної бойової готовності підпорядкованих підрозділів, підготовки бою (дій) і керівництва ними під час виконання поставлених завдань.

Метою управління є забезпечення визначеного високого рівня бойової готовності підрозділу, його всебічної підготовки до застосування та ефективної реалізації бойових можливостей у ході ведення бою (дій).

Управління підрозділами включає: організацію та здійснення заходів щодо підвищення (підтримання) бойової готовності підрозділів і забезпечення (відновлення) їх боєздатності; безперервне добування, збір, узагальнення, аналіз та оцінка даних обстановки (факторів **МЕТТ-ТС**); прийняття рішення; постановку завдань підлеглим; організацію та підтримання взаємодії, всебічного забезпечення, управління; практичну роботу в підпорядкованих підрозділах з метою їх своєчасної та якісної підготовки до виконання поставлених завдань.

Управління повинно бути *ефективним, стійким, оперативним, безперервним і прихованим*.

Командир управляє ротою по радіо, командами, які подають голосом, сигнальними засобами. Під час роботи на радіостанціях суворо дотримуються правила переговорів (додаток 5 до цього Тимчасового БС).

У роті створюють командно-спостережний пункт, якій розташовують на напрямку головного удару – у наступі, а в обороні – поза напрямком зосередження основних зусиль.

На КСП роти разом з командиром можуть перебувати командири приданих підрозділів.

1-25 *Управління вогнем* є найважливішим обов'язком командира роти. Воно включає: розвідку цілей противника; оцінка їх важливості і визначення черговості ураження; вибір зброї, боєприпасів, виду і способу ведення вогню (стрільби); цілевказання, подання команд на відкриття вогню або постановку вогневих завдань; спостереження за результатами вогню і його коректування; контроль за розходом боєприпасів.

Для управління вогнем старший командир призначає єдині орієнтири і сигнали. Орієнтири нумерують справа наліво і по рубежах від себе в бік противника. Один з них призначають основним. Кодують топографічні карти та місцеві предмети.

Цілевказання можна здійснювати від орієнтирів (місцевих предметів) і від напрямку руху (атаки) трасуючими кулями і снарядами, розривами снарядів та сигнальними засобами, а також наведенням приладів і зброї на ціль.

2. СИЛИ І ЗАСОБИ ДЛЯ ВЕДЕННЯ БОЮ

2.1. Штатні сили і засоби роти

2-1. Склад десантно-штурмової (парашутно-десантної, аеромобільної) роти залежить від організаційно-штатної структури підрозділу. У склад роти можуть входити: управління роти, три взводи та взвод вогневої підтримки. В управління роти входять: командир роти, заступник командира роти-інструктор з повітрянодесантної підготовки (ПДП), заступник командира роти з морально-психологічного забезпечення (МПЗ), технік, головний сержант, сержант з МЗ, старший бойовий медик, старший водій, навідник.

Взвод вогневої підтримки у своєму складі має: управління взводу, три гранатометних відділення та протитанкове відділення.

В управління взводу входять: командир взводу і бойовий медик. У кожне гранатометне відділення входять: особовий склад – 5 осіб; СПГ – 2 од., або АГС-17 – 2 од.; автомобіль – 1 од. У протитанкове відділення входять: особовий склад – 5 осіб; ПТРК «СТУГНА-П» – 1 од.; автомобіль – 1 од.

2-2. АГС-17 призначено для ураження живої сили противника, має калібр 30-мм, прицільну дальність-1700 м (мортирна стрільба – від 1000 м до 1700 м).

ПТРК «СТУГНА-П» призначено для ураження танків та інших броньованих цілей противника, у тому числі оснащених сучасними засобами

динамічного захисту. ПТРК, має дальність стрільби – 100...5000 м, бронепробійність – до 800 мм. Система наведення ракети – по лазерному променю із супроводженням цілі по телевізійному або тепловізійному каналу в ручному або автоматичному режимах з пульта дистанційного керування.

2.2 Підрозділи (засоби) підсилення роти

2-3. З метою підвищення бойових можливостей та надання більшої самостійності, для виконання бойового завдання роті можуть бути придані або виділені для підтримки інші підрозділи.

Для виконання конкретного бойового завдання (завдань) за рішенням старшого командира на основі десантно-штурмової (парашутно-десантної, аеромобільної) роти може бути створено *тактичну групу* шляхом її підсилення силами і засобами інших родів військ (сил) з урахуванням факторів **МЕТТ-ТС**.

Придані підрозділи (сили і засоби) переходять у тимчасове підпорядкування командира роти і виконують поставлені ним завдання. Вихід їх із підпорядкування здійснюють за вказівкою старшого командира. Роті на час виконання бойового завдання можуть бути придані танковий, артилерійській (мінометний) та інші підрозділи (сили і засоби).

Підтримуючі (артилерійські та мінометні) підрозділи залишаються у підпорядкуванні старшого командира та виконують поставлені ним завдання, а також завдання, які поставлені командиром роти, яку підтримують, в межах виділеного часу у плані вогневого забезпечення старшого командира або за викликом. У ході бою (дій) нанесення вогневого ураження по незапланованій цілі (об'єкту) за викликом командира роти може бути виконано коли підтримуючий підрозділ у цей час не виконує інші завдання за рішенням старшого командира.

2.3. Обов'язки командного складу роти

2-4. *Командир десантно-штурмової (парашутно-десантної, аеромобільної) роти* особисто відповідає за бойову готовність підрозділів роти, прийняті рішення, правильне застосування підлеглих і приданих підрозділів та за успішне виконання ротою поставлених бойових завдань. Командир роти підпорядковується командирі батальйону.

Командир роти зобов'язаний:

- знати завдання батальйону і роти під час підготовки і ведення бою (дій);
- знати обстановку, своєчасно приймати рішення на бій (дії), ставити завдання підпорядкованим і приданим підрозділам, організовувати взаємодію, управління та всебічне забезпечення; наполегливо добиватись виконання поставлених завдань, доповідати командирі батальйону про виконання завдань;
- вміло керувати ротою під час виконання поставлених завдань;
- вміло використовувати вогневі засоби роти, а також результати вогневого ураження противника, уміти викликати і коректувати вогонь артилерії;
- вчасно організувати технічне обслуговування техніки і озброєння, а у разі

їх пошкодження – доповідати командирі батальйону та організувати ремонт;
 знати повітрянодесантну техніку роти, правила її експлуатації та підготовки до десантування і мати допуск на право проведення контрольного та передполітного огляду підготовленої до десантування техніки;

знати керівництво з повітрянодесантної служби;

утримувати в постійній готовності до застосування повітрянодесантну техніку;

керувати підготовкою особового складу і бойової техніки до десантування, ретельно контролювати всі етапи укладання парашутів та багатокупольних парашутних систем;

особисто перевіряти парашути і готовність особового складу роти до виконання стрибка із парашутом перед посадкою в літак (вертоліт);

вміти виконувати обов'язки випускаючого;

знати засоби зв'язку роти, вміти ними користуватися і навчати своїх підлеглих роботі на них;

стежити за розходом боєприпасів, пального, продовольства і води, своєчасно доповідати своєму командирі щодо використання 0,5 і 0,75 переносного (перевізного) запасу боєприпасів і заправки паливом, вживати заходів щодо їх поповнення;

бути для підлеглих прикладом активності, хоробрості, витривалості і рішучості, особливо у важкі хвилини;

підтримувати ініціативу, заохочувати героїзм, самовідданість, військову хитрість і кмітливість своїх підлеглих;

стежити за утриманням екіпування офіцерів, сержантів і солдатів та правильним його використанням;

вживати заходів щодо своєчасного збирання, винесення, впізнання та евакуації тіл загиблих (померлих) військовослужбовців;

повідати за командою про кожного загиблого (померлого) з позначенням місця, часу та обставин загибелі військовослужбовця.

2-5. Заступник командира роти-інструктор з ПДП зобов'язаний:

знати повітрянодесантну техніку роти, правила її експлуатації і підготовки до десантування та мати допуск на право проведення контрольного і передпольотного огляду підготовленої до десантування техніки і вантажів;

знати Настанову з повітрянодесантної служби;

проводити інструкторські-методичні заняття з офіцерами і сержантами роти з повітрянодесантної підготовки, надавати їм допомогу у навчанні особового складу, здійснювати постійний контроль за якістю занять і особисто проводити їх з особовим складом роти;

постійно стежити за технічним станом, комплектацію закріпленої за ротою повітрянодесантної техніки, а також її збереження і правильною експлуатацією;

готувати особовий склад роти до стрибка з парашутом, перед посадкою в літаки (вертольоти) перевіряти знання ними завдання стрибка і правил його виконання;

вміти виконувати обов'язки випускаючого;

виконувати завдання за вказівкою командира роти;
знати обстановку (фактори **МЕТТ-ТС**), замисел командира роти на бій (дії) та завдання підрозділів;

в ході бою (дій) бути в готовності, у разі необхідності, до виконання обов'язків командира роти;

2-6. *Заступник командира роти з МПЗ* відповідає за організацію морально-психологічного забезпечення, морально-психологічний стан особового складу, роботу з підтримки його високої психологічної стійкості і готовності до ведення бою (дій).

Заступник командира роти з МПЗ підпорядковується командирі роти і є прямим начальником усього особового складу роти.

Заступник командира роти з МПЗ зобов'язаний:

знати бойове завдання роти;

знати обстановку, яка складається;

безпосередньо організовувати і керувати (МПЗ);

доповідати командирі роти про морально-психологічний стан особового складу, організованість і бойову злагодженість підрозділів та пропозиції щодо організації МПЗ, а також про результати проведеної роботи,

організувати і здійснювати забезпечення підрозділів технічними засобами виховання;

проявляти ініціативу і творчість у пошуку найбільш ефективних засобів, форм і методів впливу на особовий склад в інтересах виконання бойового завдання;

здійснювати контроль за виконанням норм міжнародно-гуманітарного права (МГП).

3. ПЕРЕСУВАННЯ РОТИ

3.1. Загальні положення

3-1. Рота може пересуватися своїм ходом (маршем), перевезенням різними видами транспорту або комбінованим способом.

3-2. *Марш* – організоване пересування підрозділів своїм ходом колонами по дорогах і колонних шляхах з метою виходу у район (**AREA**) призначення (на вказаний рубіж) в призначений термін у готовності до виконання бойового завдання (**АО**).

3-3. *Перевезення* – це переміщення підрозділів з одного району (пункту) до іншого з використанням залізничного, морського (річкового), повітряного транспорту або колісними тягачами на трейлерах.

Залежно від обставин, пересування можна здійснювати комбінованим способом – сполучення перевезення підрозділу (із використанням зазначених видів транспорту) та маршу своїм ходом.

3-4. Особовий склад (**PS**) та ОБТ роти мають бути завжди у готовності до здійснення маршу своїм ходом або до перевезення в умовах загрози застосування противником будь-яких засобів ураження, систем дистанційного

мінування, авіації, десантів, ДРГ, НЗФ, РХБ зараження, руйнування доріг і переправ, а також протидії руху колон з боку вороже налаштованого місцевого населення. Незалежно від способу та умов маршу пересування роти повинно здійснюватися організовано, з дотриманням заходів прихованості, високими темпами та за короткий термін.

В усіх випадках командир повинен забезпечити прибуття роти у призначений район або на вказаний рубіж своєчасно, у повному складі і в готовності до виконання подальших завдань (АО). Це вимагає ретельної підготовки ОБТ та особового складу (PS) до маршу (перевезення), та вишкілу особового складу.

3-5. Незалежно від способу пересування командир роти зобов'язаний здійснювати належний контроль за особовим складом (PS) та за виконанням заходів безпеки, підтримувати високий рівень маршової дисципліни, організовувати чітке управління ротою, постійно займатися виховною роботою з особовим складом (PS), а за наявності часу – організовувати вивчення особовим складом керівних документів з підготовки до перевезень (маршу) та експлуатації ОБТ, інструкцій з безпеки під час здійснювання перевезень (маршу), пам'яток по діям у районі призначення тощо.

3.2. Рота на марші

3.2.1. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки маршу

3-6. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки маршу починається з отриманням попереднього бойового розпорядження (WARNO) або бойового наказу (OPORD).

Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) роти *під час підготовки маршу* необхідно виконати заходи, які викладено у підрозділі 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти), з *урахуванням особливостей дій при здійсненні маршу та умов обстановки (факторів METT-TC)*.

Далі викладаються особливості підготовки маршу.

3-7. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ (аналіз завдання та оцінка обстановки) командир роти *під час усвідомлення завдання* на марш повинен уявити: мету маршу та завдання роти; маршрут руху; місце роти у похідному порядку батальйону; вихідний рубіж (пункт), рубежі (пункти) регулювання та час їх проходження; райони привалів та денного (нічного) відпочинку; кінцевий пункт (район, рубіж) маршруту та час прибуття до нього; місце роти на марші, час готовності до маршу.

Під час оцінювання обстановки (факторів METT-TC) командир роти вивчає: склад і положення противника; стан, забезпеченість, можливості роти та приданих підрозділів; можливі місця зустрічі з противником та можливий характер його дій; особливості маршруту та характер місцевості на маршруті

руху; можливі місця блокування ділянки маршруту руху цивільними особами.

Командир роти, на підставі наявної інформації, отриманої в результаті усвідомлення завдання та оцінки обстановки (факторів **МЕТТ-ТС**) проводить розрахунок часу підготовки маршу. Розрахунок часу підготовки маршу проводиться від часу отримання завдання до часу готовності до маршу.

3-8. НА ДРУГОМУ ЕТАПІ (віддання попереднього бойового розпорядження (вказівок з підготовки маршу)) командир роти готує попереднє бойове розпорядження (вказівки з підготовки маршу) та записує його у робочий зошит. Своєчасне віддання командиром роти попереднього бойового розпорядження (**WARNO**) дозволить підлеглим командирам негайно почати підготовку особового складу та ОБТ до маршу.

У попередньому бойовому розпорядженні (**WARNO**) командир роти вказує: відомості про противника; завдання роти на марш, термін готовності до маршу, завдання, які необхідно виконати першочергово з підготовки підрозділів до маршу (підготовка особового складу, ОБТ та майна), час і місце віддання наказу на марш (**OPORD**).

Попереднє бойове розпорядження командир роти доводить до командирів взводів усно.

3-9. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ (вироблення замислу бою) у замислі дій командир роти визначає: місце взводів та приданих підрозділів у похідному порядку роти, швидкість руху і дистанції між машинами на ділянках маршруту; порядок дій роти при зустрічі з противником.

3-10. НА ШОСТОМУ ЕТАПІ (завершення формулювання рішення на марш) командир роти визначає: бойові завдання взводам і приданим підрозділам на марш та при зустрічі з противником; основні питання взаємодії, управління та всебічного забезпечення.

3-11. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ (підготовка та віддання бойового наказу (OPORD)) під час віддання бойового наказу, у *третьому пункті бойового наказу на марш* командир роти вказує:

підрозділу похідної охорони – склад; завдання щодо забезпечення руху основних сил; маршрут руху, час проходження вихідного рубежу (пункту), рубежів (пунктів) регулювання; кінцевий пункт та час прибуття; місця і час привалів, денного (нічного) відпочинку та завдання, до виконання яких потрібно бути готовими; порядок дій при зустрічі з противником та при потраплянні в засідку, під час блокування ділянок маршруту цивільними особами; порядок доповіді про обстановку;

підрозділам основних сил – засоби посилення; маршрут руху, район зосередження (рубіж) і час прибуття до нього; місце в похідному порядку; час проходження вихідного рубежу (пункту), рубежів (пунктів) регулювання; місця і час привалів, денного (нічного) відпочинку; порядок дій під час зустрічі з противником та у разі потрапляння в засідку, відбиття ударів з повітря, під час блокування ділянок маршруту цивільними особами;

3-12. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ (організаторська робота) командир роти віддає командирам підлеглих підрозділів вказівки з взаємодії, управління та всебічного забезпечення і здійснює контроль готовності роти до маршу.

3-13. *Під час організації взаємодії* командир роти вказує порядок дій взводів і приданих підрозділів під час зустрічі з противником і зав'язкою бою: між собою та з сусідніми підрозділами, які діють попереду (позаду); під час пересування ділянками маршруту; під час подолання зон зараження, пожеж, руйнувань, мінних полів, які встановлено дистанційно; під час відбиття нападу противника; під час застосування ним ЗМУ і ВТЗ; з прибуттям у район зосередження (пункт призначення).

3-14. *Під час організації управління* командир роти: встановлює порядок спостереження за сигналами старшого командира та роботи на засобах зв'язку під час маршу і на привалах; доводить сигнали управління, оповіщення, взаємодії і порядок дій за ними; вказує своє місце і заступника.

3-15. *Під час організації всебічного забезпечення* командир роти визначає основні заходи щодо бойового, морально-психологічного, технічного, тилового та медичного забезпечення, послідовність і терміни їх виконання та сили і засоби, які необхідно для цього залучати.

Під час організації всебічного забезпечення командир роти визначає: порядок маскування машин та спостереження у ході маршу і на привалах (зупинках, стоянках); заходи щодо захисту особового складу (**PS**) у разі застосування противником ЗМУ та порядок охорони на привалах (зупинках, стоянках); порядок інженерного обладнання місця розташування роти на привалах, районах (**AREA**) відпочинку і в районі (**AREA**) зосередження (пункті призначення) тощо.

3-16. *Під час організації технічного, тилового і медичного забезпечення* командир роти визначає: час, місце, порядок і обсяг технічного обслуговування та ремонту ОБТ, розміри і строки створення запасів боєприпасів, пального, продовольства, води, медичного майна та інших матеріальних засобів до початку маршу; під час здійснення маршу - порядок евакуації ОБТ у разі необхідності, порядок надання медичної допомоги пораненим і хворим, а також порядок їх евакуації; місця, час і порядок поповнення боєприпасів, дозавправлення паливом та організацію харчування особового складу (**PS**).

3-17. *Підготовка роти до маршу* складається з підготовки особового складу (**PS**), ОБТ і військового майна.

Підготовка особового складу включає: розміщення на посадах особового складу (**PS**), що прибув на доукомплектування; організацію харчування та відпочинку особового складу.

Особливої уваги вимагає підготовка до маршу водіїв (механіків-водіїв). З ними необхідно провести заняття щодо підготовки транспортних засобів до маршу з врахуванням особливостей маршруту та обстановки. Оскільки під час здійснення маршу основне фізичне навантаження лягає на водіїв (механіків-водіїв), то перед маршем за наявності часу їм необхідно забезпечити відпочинок.

Підготовка ОБТ включає: доукомплектування підрозділів ОБТ та майном; поповнення боекомплекту, дозавправлення техніки пально-мастильними матеріалами та охолоджувальною рідиною; перевірку бою озброєння та приведення його до нормального бою; перевірку засобів зв'язку.

Підготовка майна включає: доукомплектування майном екіпірування особового складу (PS) до встановлених норм.

3-18. *Підготовка маршу в особливих умовах* вимагає від командира роти виконання додаткових заходів:

взимку – організувати заходи по забезпеченню особового складу (PS) роти засобами обігріву на привалах і на марші з метою недопущення його переохолодження та обмороження; організувати підготовку ОБТ до роботи в умовах низьких температур та перевірити справність засобів підігріву двигунів машин;

у горах – вжити заходів щодо забезпечення кожної машини необхідним спеціальним устаткуванням для запобігання їх скочування під час зупинок на підйомах та спусках. Особлива увага приділяється перевірці справності ходової частини та механізмів управління машин і гальм;

у лісі – організувати заходи по забезпеченню бойових машин засобами підвищення прохідності, боротьби з лісними пожежами та розчищення доріг від можливих завалів та інших перешкод; довести до водіїв (механіків-водіїв), що під час руху у лісі дистанції між машинами у колоні скорочуються;

у місті (населеному пункті) – провести інструктаж водіїв (механіків-водіїв) щодо особливостей пересування колон через міста (населені пункти), зокрема, наголосити на тому, що під час руху у містах (населених пунктах) дистанції між машинами у колоні скорочуються;

вночі – вжити заходів щодо забезпечення кожної машини необхідними приладами нічного бачення для додержання режиму світломаскування; довести до водіїв (механіків-водіїв), що під час руху вночі на ділянках, які проглядаються противником, і в світлу ніч машини рухаються з повністю вимкненим світлом і увімкненими приладами нічного бачення.

3-19. *Під час контролю та перевірки готовності роти до маршу* проводиться своєчасність та якість підготовки особового складу та ОБТ до здійснення маршу. Командир роти перевіряє: знання особовим складом (PS) бойового завдання, сигналів оповіщення, управління, взаємодії і порядку дій за ними; справність ОБТ, засобів захисту і пожежогасіння, приладів нічного бачення, засобів зв'язку і світломаскування, наявність засобів спеціальної обробки; заправку паливом; кріплення засобів десантування; наявність і правильність укладки бойового комплекту, шанцевого інструменту та засобів підвищення прохідності машин. У разі необхідності приймає негайні заходи для усунення виявлених недоліків.

У встановлений час командир роти доповідає командирі батальйону щодо готовності до маршу.

3.2.2. Здійснення маршу

3-20. *Основним способом пересування роти є марш.* Рота може здійснювати марш у складі батальйону або самостійно. У всіх випадках марш здійснюється приховано, зазвичай, вночі або за інших умов обмеженої видимості, а в бойовій обстановці та в тилу своїх військ – і вдень.

3-21. Рота може здійснювати марш у складі головних сил батальйону або у похідній охороні. У складі головних сил батальйону рота може здійснювати марш у голові колони, у середині або у хвості колони (додаток 6 до цього Тимчасового БС).

Для охорони колони батальйону, яка здійснює марш в передовому загоні або авангарді у напрямку руху може висилатися головна похідна застава або головний дозор у складі роти. Головна похідна застава у складі роти висилає головний дозор у складі взводу

3-22. Марш може здійснюватися в передбаченні зустрічі з противником і вступу в бій або поза загрозою зіткнення з противником. За напрямком він може здійснюватися до фронту, вздовж фронту або від фронту в тил. При цьому рота на марші може призначатися у головну, бокову або тильну похідну заставу.

3-23 Під час здійснення маршу передбачається забезпечення постійної бойової готовності, а у разі зустрічі з противником – швидке розгортання підрозділів у бойовий порядок та вступ в бій з ходу.

Марш поза загрозою зіткнення з наземним противником, зазвичай, можливий у тилу своїх військ.

3.24. Рота може здійснювати марш у пішому порядку з середньою швидкістю 4-5 км/год., або на лижах – 5-7 км/год. Для підрозділів, які здійснюють марш у пішому порядку, привали призначаються зазвичай через кожні 50 хвилин руху на 10 хвилин.

3-25. У разі здійснення маршу на штатній техніці, середня швидкість руху дорогами складає: автомобільної колони 30-40 км/год., змішаної – 25-30 км/год. У горах, лісах, взимку (за наявності глибокого сніжного покриву тощо), вночі та за інших несприятливих умов середня швидкість руху може значно зменшуватись.

Середня швидкість витягування колони з району розташування до вихідного пункту (рубежу) та втягування в район зосередження становить 10-15 км/год.

3-26. Дистанція між машинами в колоні повинна бути 25-50 м. Під час руху на відкритій місцевості з підвищеною швидкістю, а також у складних умовах і за обмеженої видимості дистанції між машинами збільшуються і можуть становити до 100-150 м.

Під час руху відкритими ділянками маршруту не допускається скупчення машин і зупинка колон, швидкість руху і дистанції між машинами збільшують..

3-27. Рух колони здійснюється по правому боку дороги, додержуючись встановленого порядку та швидкості руху, дистанцій між машинами та підрозділами, заходів безпеки.

Рух колон по залізничним переїздам, мостам, тунелям та іншим важко прохідним ділянкам маршруту здійснюють з дотриманням підвищених заходів безпеки. Небезпечні ділянки маршрутів позначаються покажчиками.

3-28. Привали призначають через 3 – 4 години руху тривалістю до 1 години, а в другій половині добового переходу призначать привал тривалістю до 2 годин, а денний (нічний) відпочинок – в кінці кожного

добового переходу. У разі здійснення маршу з пункту постійної дислокації або після тривалого перебування в районі зосередження, упродовж першої години руху може призначатися коротка зупинка до 15 – 2 хвилин для огляду техніки.

На привалах проводять: контрольний огляд техніки; усунення виявлених несправностей; постановку машин, які відстали на марші, на свої місця в колоні; дозуправлення техніки (за необхідності); прийом їжі та відпочинок особового складу (**PS**).

3-29. Для привалів обирають рівні ділянки доріг, зазвичай, перед підйомами та біля джерел води. У руслах висохлих рік, на водостоках, крутих підйомах і скатах, у тунелях, а також над обривом або під ним робити зупинки колон заборонено.

3-30. На привалах побудову колони не порушують, машини зупиняються на правому узбіччі дороги **не ближче 10 м** одна від одної. В бойових машинах залишаються спостерігачі, чергові кулеметники (навідники-оператори), а в командирських машинах – чергові на радіозасобах. Вогневі засоби, призначені для відбиття нападу повітряного противника, перебувають в готовності до ведення вогню.

3-31. Для захисту від ВТЗ противника в ході руху і на привалах максимально використовуються поля радіолокаційної невидимості, утворені складками місцевості й місцевими предметами. Райони пожеж і руйнувань на маршруті руху долаються на максимальній швидкості.

3-32. За сигналом оповіщення про повітряного противника колона роти продовжує рух, дистанцію між машинами збільшують. Вогневі засоби, які визначено для ведення вогню по повітряним цілям, готують для відкриття вогню. Особовий склад (**PS**) переводить протигази в положення "напоготові".

Напад повітряного противника відбивають вогнем за командою командира роти.

3-33. За сигналом оповіщення про радіоактивне, хімічне (**C**) та бактеріологічне зараження колона продовжує рух. У бойових машинах перед подоланням зон зараження закривають люки, двері, бійниці і жалюзі, вмикають систему захисту від зброї масового ураження. Колона долає зону зараження з максимальною швидкістю.

3-34. Управління ротою на марші здійснюють встановленими сигналами. Під час управління підрозділами на марші використання радіозасобів максимально обмежують, вони працюють тільки на прийом. Передачу команд здійснюють встановленими сигналами.

У разі зустрічі з противником з початком бою радіозв'язок використовують без обмежень.

3-35. Для забезпечення безперешкодного руху головних сил батальйону може призначатись у *похідна охорона*.

Роту у похідну охорону, призначають з метою не допустити раптового нападу наземного противника і проникнення військової розвідки та ДРГ противника до головних сил, а також створення вигідних умов для вступу головних сил батальйону в бій.

Особливу загрозу для похідної охорони становлять можливі засідки противника. Основою контрзасідкових дій є тренованість особового складу (PS) роти та його готовність до активних дій у разі неочікуваного нападу противника із засідки.

3-36. Рота, яка призначена в ГПЗ, у встановлений час проходить вихідний пункт і рухається за вказаним маршрутом з встановленою швидкістю. Командир роти прямує в голові колони і звіряє маршрут руху з картою.

Зруйновані ділянки доріг, мости, завали та заміновані ділянки на маршруті руху ГПЗ обходить, позначаючи покажчиками місця зруйнувань (мінування) і напрямом обходу. Якщо обхід неможливий або на влаштування проходу в руйнуваннях (завалах) потрібно часу менше, ніж на обхід, то ГПЗ пророблює прохід.

3-37. Під час зупинки на привал ГПЗ займає вигідний рубіж, організовує спостереження і перебуває в постійній готовності до відбиття нападу противника.

З виходом у район відпочинку, ГПЗ займає вигідний (зазначений) рубіж і виконує завдання сторожової охорони, перебуваючи у постійній готовності до відбиття нападу противника. Командир роти вказує підрозділам позиції, смуги вогню та уточнює порядок дій у разі появи противника.

3-38. Тіснини, тунелі, мости та інші вузькі місця ГПЗ проходить безупинно. Під час руху по мостах, залізничних переїздах, тунелях та інших небезпечних ділянках маршруту вживають заходи, які забезпечують безпеку руху, виключають затори на маршруті та загазованість тунелів. Зруйновані мости, заміновані або заражені ділянки маршруту обходить, позначаючи напрямом обходу покажчиками.

3-39. Під час зустрічі з дрібними групами противника ГПЗ знищує їх, а зразки озброєння, топографічні карти та інші документи захоплює і продовжує виконувати завдання

Під час блокування ділянки маршруту руху цивільними особами, командир роти зобов'язаний вжити заходів для забезпечення продовження руху колони, недопущення захоплення особового складу, ОВТ і МТЗ та виведення його з ладу. Про обстановку та прийняте рішення командир роти доповідає командирі батальйону.

Під час зустрічі з рівним по силі противником, командир роти приймає заходи для його знищення.

Під час зустрічі з переважаючим противником, ГПЗ займає вигідну позицію, зосереджує вогонь усіх засобів по противнику, забезпечує дії головних сил.

3.3. Перевезення роти

3-40. *Перевезення роти здійснюють:* залізничним або водним транспортом – військовими ешелонами, повітряним транспортом – військовими командами, колісними тягачами на трейлерах – однією колоною.

Перевезення роти зберігає сили особового складу (**PS**), забезпечує виграш часу під час пересування на великі відстані та дозволяє економити моторесурси ОВТ і пальне незалежно від стану погоди, пори року і доби.

Під час перевезення рота завжди повинна бути готовою до розвантажування (висадки) у непідготовленому місці і здійснення пересування маршем до місця призначення або вступу в бій.

3-41. Для скорочення часу на організацію перевезення командир роти необхідно мати розроблені формалізовані документи на перевезення роти різними видами транспорту.

Командир роти проводить розрахунки на перевезення і погоджує їх з представниками служби військових сполучень на видах транспорту.

Під час проведення розрахунків і розподілу по транспортних засобах необхідно дотримуватися збереження організаційної цілісності підрозділів та забезпечення їх готовності до ведення бою після розвантаження (висадки).

Розрахунки на перевезення підрозділів, що перевозяться різними видами транспорту, повинні бути узгоджені між собою по часу так, щоб рота зосередилася у призначеному районі одночасно.

3-42. На робочій карті командира роти під час підготовки перевезення відображаються: положення роти на момент отримання завдання; вихідний район перед завантаженням, час його зайняття і маршрут висування з нього до місця завантаження, вихідний рубіж (пункт), побудова похідного порядку і розрахунки на висування; організація комендантської служби; місце (станція, порт (пристань), аеродром (площадка) завантаження (посадки) і розвантаження (висадки); район збору після розвантаження (висадки), час зосередження підрозділів у ньому; черговість і терміни завантаження і відправлення; завдання і склад охорони; місця КСП у вихідному районі перед завантаженням, під час перевезення та в районі збору після розвантаження (висадки); схема зв'язку; сигнали оповіщення, управління і взаємодії; а також питання всебічного забезпечення перевезення.

3-43. Для організованого перевезення роти призначається *вихідний район перед завантаженням* і *район збору після розвантаження (AA)*.

Вихідний район перед завантаженням призначається для забезпечення своєчасності прибуття роти до місця завантаження (посадки) та для завершення підготовки до завантаження (посадки).

Район збору після розвантаження призначається на відстані 3 – 5 км від місця розвантаження з метою забезпечення збору роти після розвантаження та приведення в готовність до виконання нового завдання.

Для завантаження (посадки) і розвантаження (висадки) вказується місце – станція, порт (пристань), аеродром (площадка).

3-44. Висування підрозділів з вихідного району перед завантаженням до місця завантаження (посадки) здійснюється в порядку і терміни, встановлені старшим командиром.

До початку висування для завантаження (посадки) командир роти перевіряє: знання особовим складом вимог правил безпеки; правил завантаження (посадки) та розвантаження (висадки), вимоги до розміщення і

кріплення озброєння і техніки у транспортних засобах; правил поведінки під час перевезення; готовність озброєння і техніки, запасів МТЗ до завантаження (посадки) і перевезення.

Перед завантаженням командир роти прибуває до місця завантаження (посадки), де перевіряє наявність рухомого складу, організовує прийом вагонів (суднових приміщень), знімного військового устаткування і підготовку рухомого складу до завантаження; вносить за потреби зміни до плану завантаження (посадки) і розрахунку на перевезення, уточнює завдання підрозділам і дає команду (сигнал) на їх висування для завантаження (посадки).

3-45. Завантаження озброєння і техніки та посадка особового складу проводяться в суворо зазначений час, приховано, з дотриманням заходів безпеки і запобіганням поломкам ОВТ.

В першу чергу завантажуються ОВТ, запаси ракет, боєприпасів та інші матеріально-технічні засоби (МАТ). При цьому боєприпаси і пально-мастильні матеріали завантажуються в різні вагони (на різні судна, у різні літаки, вертольоти), а ОВТ розміщаються з урахуванням черговості їх розвантаження. Техніка, яка плаває, зенітні засоби, виділені для прикриття району завантаження, а також тягачі, які призначені для забезпечення завантаження (розвантаження) техніки, завантажуються на платформи (судна) останніми.

ОВТ та інші МТЗ, завантажені на рухомий склад (на судна, у літаки, вертольоти), надійно закріплюються, а машини, крім того, ставляться на гальмо і нижчу передачу. Поворотні пристрої башт бойових машин застопорюються, а стопори пломбуються.

Посадка особового складу у вагони, на судна, літаки (вертольоти) проводиться після закінчення завантаження ОВТ і майна безпосередньо перед відправленням військового ешелону (команди) або виходом судна в море.

Відповідальність за завантаження, розміщення та кріплення ОВТ, а також за посадку особового складу покладається на начальника військового ешелону, а під час перевезення водним (повітряним) транспортом – на командирів кораблів (літаків, вертольотів).

3-46. Для спостереження за повітряним противником і прилеглою місцевістю (акваторією) у військовому ешелоні (на судні) виставляються спостережні пости (пости повітряного спостереження, спостерігачі) і пости РХБ спостереження. На шляху руху дані про повітряну, РХБ обстановку начальник військового ешелону одержує також від військових комендантів залізничних (водних) ділянок, станцій (портів) і аеропортів.

Оповіщення про повітряного противника, РХБз здійснюється сигналами, встановленими начальником військового ешелону, а також сигналами, які застосовуються на транспорті.

За сигналом оповіщення про повітряного противника військовий ешелон (судно) продовжує рух. Двері, вікна (ілюмінатори) і люки вагонів (суднових приміщень) закриваються, засоби індивідуального захисту переводяться в положення “напоготові”. Зенітні й інші вогневі засоби, виділені для відбиття повітряного противника, відкривають вогонь за командою начальника військового ешелону (капітана судна), а в разі раптового нападу – самостійно.

3-47. За сигналами оповіщення про РХБз особовий склад використовує засоби індивідуального захисту.

Зони радіоактивного зараження місцевості та заражені радіоактивними речовинами райони акваторії під час перевезення залізничним і морським (річковим) транспортом особовий склад долає в засобах індивідуального захисту. Під час проходження військового ешелону через зону радіоактивного зараження екіпажі бойових машин можуть розміщуватися в машинах. Після проходження зони зараження за вказівкою начальника військового ешелону (капітана судна) проводиться часткова спеціальна обробка підрозділів. Повна спеціальна обробка підрозділів проводяться після розвантаження.

3-48. З прибуттям до кінцевого пункту перевезення рота швидко вивантажується (висаджується) і виходить у район збору після розвантаження підрозділів для приведення в готовність до виконання нового завдання.

У випадку вимушеного припинення перевезення рота повинна бути готовою до розвантаження (висадки) у непідготовленому місці та продовження пересування до місця призначення своїм ходом або до розгортання і вступу в бій.

3-49. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки перевезення, починається з отримання попереднього бойового розпорядження (WARNO) або бойового наказу (OPORD).

Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) роти *під час підготовки перевезення* необхідно виконати заходи, які викладено у підрозділі 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти), з урахуванням особливостей підготовки і здійснення перевезення визначеним транспортом та умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС).

Далі викладаються особливості підготовки перевезення.

3-50. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ (аналіз завдання та оцінка обстановки) командир роти *під час усвідомлення завдання* на перевезення повинен уявити: завдання роти; яким видом транспорту організовується перевезення; станції, порти (пристані), аеродроми (площадки) завантаження (посадки) і розвантаження (висадки); вид і мету майбутніх дій; замисел старшого командира, завдання роти; час готовності до перевезення.

Під час оцінювання обстановки (факторів МЕТТ-ТС) командир роти вивчає: склад і положення противника; стан, забезпеченість роти; можливості маскуванню роти на транспорті перевезення; умови спостереження і ведення вогню.

Командир роти, на підставі наявної інформації, отриманої в результаті усвідомлення завдання та оцінки обстановки (факторів МЕТТ-ТС) проводить розрахунок часу на підготовку перевезення.

Розрахунок часу підготовки перевезення проводиться від часу отримання завдання до встановленого часу готовності до перевезення.

3-51. НА ДРУГОМУ ЕТАПІ (віддання попереднього бойового розпорядження (вказівок) з підготовки перевезення) командир роти готує попереднього бойового розпорядження (WARNO).

У попередньому бойовому розпорядженні (**WARNO**) командира роти вказуються: відомості про противника; завдання роти на перевезення; термін готовності до перевезення; завдання, які необхідно виконати першочергово з підготовки підрозділів до перевезення (підготовка особового складу, ОБТ та майна); час і місце віддання наказу на перевезення (**OPORD**).

Попереднє бойове розпорядження командиром роти доводиться до командирів підрозділів усно.

3-52. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ (вироблення замислу на перевезення) у *замислі* командир роти визначає: необхідну кількість платформ для перевезення ОБТ, закритих вагонів для перевезення особового складу та МТЗ, суден, літаків, вертольотів для перевезення роти; розподіл транспортних засобів між підрозділами роти; черговість і терміни завантаження (посадки) і відправлення підрозділів; вихідний район перед завантаженням, характер його інженерного обладнання, маршрут і час виходу до місць завантаження; порядок дій підрозділів на випадок зриву і припинення перевезення; організацію охорони; порядок дій підрозділів при зустрічі з противником.

3-53. НА П'ЯТОМУ ЕТАПІ (проведення рекогносцировки (RECON)) командир роти, за можливості, проводить рекогносцировку на місцевості з метою вибору (корегування) маршруту пересування роти у вихідний район перед завантаженням та маршруту висування підрозділів із вихідного району безпосередньо до місця завантаження (посадки).

3-54. НА ШОСТОМУ ЕТАПІ (завершення формулювання рішення на перевезення) командир роти визначає: завдання взводам і приданим підрозділам на перевезення та при зустрічі з противником; основні питання взаємодії, управління та всебічного забезпечення.

3-55. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ (підготовка та віддання бойового наказу (OPORD)) під час віддання бойового наказу, у *третьому пункті бойового наказу на перевезення* командир роти вказує: спосіб і завдання перевезення; номер військового ешелону (військової команди); кількість транспортних засобів (вагонів, суден, літаків, вертольотів) і місця (платформи, палуби, каюти, трюми) для розміщення особового складу, озброєння, техніки і МТЗ; станції, порти (пристані), аеродром (площадки) завантаження (посадки) і розвантаження (висадки); вихідний район перед завантаженням, маршрут, порядок і час висування; маршрут, порядок і час висування безпосередньо до місця завантаження (посадки); район збору після розвантаження; черговість і терміни завантаження; порядок розвантаження (висадки); завдання, до виконання яких бути готовими у кінцевому пункті перевезення; старших військових ешелонів (військових команд) та старших вагонів (суднових приміщень).

3-56. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ (організаторська робота) командир роти віддає командирам підлеглих підрозділів вказівки з взаємодії, управління та всебічного забезпечення і здійснює контроль готовності роти до перевезення.

Взаємодія організовується на всю глибину перевезення. *Організуюючи взаємодію*, командир роти узгоджує дії підрозділів при: висуванні до вихідного району перед завантаженням та до місця завантаження (посадки); проведенні

завантаження (посадки); відбитті повітряного нападу і при застосуванні противником ЗМУ та ВТЗ в ході завантаження (посадки); здійсненні перевезення; вимушеному припиненні перевезення і переході до руху своїм ходом; проведенні розвантаження (висадки); висуванні у район збору після розвантаження (висадки).

У *вказівках з організації управління* командир роти уточнює місце розміщення КСП у вихідному районі перед завантаженням, під час перевезення та в районі збору після розвантаження (висадки); встановлює порядок підтримання зв'язку та доповіді про обстановку; доводить сигнали оповіщення, управління і взаємодії, а також визначає на кого покладається управління ротою у разі виходу з ладу (знищення) КСП роти.

У *вказівках з організації всебічного забезпечення командир роти уточнює* питання бойового, морально психологічного забезпечення, технічного, тилового та медичного забезпечення.

Під час контролю та перевірки готовності роти до перевезення командиром роти проводиться своєчасність та якість підготовки особового складу та ОВТ до перевезення.

3.3.1. Перевезення залізничним (морським, річковим) транспортом

3-57. *Залізничний транспорт* найбільш розповсюджений вид транспорту, який забезпечує велику швидкість переміщення військових частин, підрозділів незалежно від стану погоди, часу доби та пори року, економить моторесурси ОВТ та пально і зберігає сили особового складу (**PS**); використовується для перевезень на досить великі відстані.

Перевезення військових частин і підрозділів залізничним транспортом здійснюється за умов наявності достатнього часу на їх підготовку до перевезення. При цьому обсяг залізничних перевезень залежить, насамперед, від обстановки і стану залізниці на напрямках та їх пропускної спроможності, від наявної кількості рухомого складу на формування ешелонів для перевезення особового складу (**PS**) та ОВТ, а також від кількості завантажувально-розвантажувальних станцій, які можуть виділятися.

3-58. *Водний транспорт (морський, річковий)* може використовуватися для перевезення військових частин, підрозділів на приморських напрямках; при наявності судноплавних річок – по річкам. Складність перевезення військ водним транспортом пов'язана із забезпеченням надійності їх оборони та проведенням суден до портів розвантаження, великою імовірністю руйнування портів противником, недостатньою кількістю механізмів для завантаження (розвантаження) важкого ОВТ. У цьому разі використання річок для перевезень обмежується сезонністю навігації та напрямком їх течії.

Перевезення військових частин і підрозділів морським транспортом застосовується на приморських напрямках з метою їх доставки (евакуації) у (із) приморські(их) райони(ів) чи на(з) острови(ів) за умови наявності достатнього часу на їх підготовку до бойового застосування (евакуації).

3-59. Перевезення залізничним (морським, річковим) транспортом здійснюється відповідно до вимог, викладених у статтях 3-41–3-56 цього Тимчасового БС.

Далі наводяться особливості підготовки перевезення підрозділів залізничним (морським, річковим) транспортом.

3-60. Під час підготовки перевезення командир роти повинен: уточнити час початку і закінчення завантаження ОБТ та майна і посадки особового складу; уточнити розподіл особового складу (PS), ОБТ і майна по вагонах, платформах (суднах або судових приміщеннях); встановити черговість завантаження (посадки) і порядок висування до місць завантаження (посадки); поставити завдання підлеглим щодо підготовки до завантаження, вказати способи завантаження та кріплення ОБТ на рухомому складі (судні); встановити порядок здійснення охорони, дій за сигналами оповіщення і управління; довести вимоги безпеки під час завантаження (розвантаження) і перевезення.

3-61. Розрахунок перевезення залізничним або водним транспортом складається з врахуванням зберігання організаційної цілісності підрозділів і забезпечення їх готовності до ведення бою після вивантаження (висаджування).

Вихідними даними для розрахунку перевезення є: кількісний склад підрозділів, маса техніки і вантажів, які перевозяться; норми розміщення людей (PS), ОБТ і вантажів на рухомій (ому) платформі (вагоні); допустима довжина і маса потягу з військовим ешеленом.

У розрахунку на перевезення роти залізничним транспортом вказується: номер військового ешелону; місце завантаження; кількість особового складу, десантно-транспортних засобів (по марках), МТЗ (за видами); кількість рухомого складу в ешелоні. На ешелон готується план завантаження ешелону, у якому зазначається: кількість вагонів (платформ) в ешелоні та їх розміщення; розподіл підрозділів по вагонах з розрахунками на перевезення особового складу, озброєння, техніки, майна підрозділів по вагонах, платформах; час початку і закінчення завантаження (посадки).

У розрахунку на перевезення водним транспортом вказується: номер військового транспорту, порт, пристань завантаження (посадки); кількість особового складу та кількість десантно-транспортних засобів (по марках); МТЗ (за видами). На ешелон готується план завантаження ешелону, у якому зазначається: назви (бортові номери) транспортних суден (десантних кораблів) для кожного підрозділу; розрахунки на перевезення особового складу, озброєння, техніки, майна підрозділів; МТЗ (за видами), по суднах або судових приміщеннях, маса і габарити вантажів; час початку і закінчення завантаження (посадки).

Рота, що перевозиться залізничним (водним) транспортом, додатково забезпечується запасом продовольства на весь шлях руху і на час розвантаження.

3-62. Під час підготовки до перевезення роти окремо (не у складі батальйону) залізничним (водним) транспортом командир роти: віддає вказівки на підготовку до завантаження; разом із військовим комендантом на шляхах

сполучення уточнює розрахунки на перевезення особового складу, озброєння, техніки, майна підрозділів по вагонах, платформах (судах або судових приміщеннях) і план завантаження військового ешелону та час подачі транспортних засобів; встановлює черговість завантаження (посадки) підрозділів і порядок висування до станції (порту) завантаження (посадки); проводить рекогносцировку вихідного району перед завантаженням, місця завантаження (посадки), маршрутів висування до них і ставить завдання штатним та приданим підрозділам.

3-63. У наказі старшого командира на перевезення роти залізничним або водним транспортом:

вказується номер військового ешелону; місце завантаження; кількість особового складу та кількість десантно-транспортних засобів (по марках), озброєння та іншої техніки (по марках), МТЗ (за видами), боєприпасів (за видами), які перевозяться в ешелоні; кількість рухомого складу в ешелоні.

призначається начальник військового ешелону, його заступник, помічник з забезпечення, начальник зв'язку, лікар (фельдшер). Для несення внутрішньої і вартової служб призначається добовий наряд.

Під час здійснення перевезення особовий склад (**PS**) роти може залучатися до забезпечення охорони та оборони ешелону у разі зупинок (несення вартової служби тощо).

3-64. Під час ведення організаторської роботи командир роти віддає командирам підлеглих підрозділів вказівки з взаємодії, управління та всебічного забезпечення і здійснює контроль готовності роти до перевезення.

Організація взаємодії та управління здійснюються відповідно до зазначеного у статті 3-56. При цьому управління підрозділами роти під час перевезення залізничним та водним транспортом здійснюється з використанням проводових засобів зв'язку, за допомогою посильних, а також візуальними і звуковими сигналами.

Під час всебічного забезпечення командир роти визначає: порядок ведення розвідки і спостереження під час завантаження (посадки) і розвантаження (висадки); організацію охорони в ешелоні або на судні (склад добового наряду, час і порядок його зміни, місця постів, обов'язки вартових і порядок підтримання зв'язку з ними); обсяг і черговість інженерного обладнання вихідного району перед завантаженням, місця завантаження (посадки); заходи щодо підготовки ОВТ і МТЗ до завантаження, порядок їх розміщення та кріплення на платформах (палубах); вимоги безпеки і заходи протипожежного захисту (боротьби за живучість); порядок підтримання взаємодії з органами військових сполучень, а також евакуації поранених і хворих з військового ешелону (судна) до найближчого медичного підрозділу, військової частини, установи.

3-65. Командир роти під час перевезення у військовому ешелоні (на судні) знаходиться разом з начальником військового ешелону (капітаном судна).

3-66. Для спостереження за повітряним противником і прилеглою місцевістю (акваторією) у військовому ешелоні (на судні) виставляються спостерігачі.

Оповіщення про повітряного противника, РХБ зараження здійснюється встановленими сигналами.

Вогневі засоби, виділені для прикриття військового ешелону (судна) на шляху руху, займають зазначені місця на платформах (верхніх палубах). Вони повинні бути в постійній готовності до ведення вогню.

У разі нападу повітряного противника під час перевезення двері, вікна (ілюмінатори) і люки вагонів (судових приміщень) закриваються, засоби індивідуального захисту переводяться в положення “напоготові”. Вогневі засоби, які виділені для відбиття повітряного противника, відкривають вогонь за командою начальника військового ешелону (капітана судна), або самостійно.

3-67. У разі РХБ зараження місцевості на шляху перевезення особовий склад (**PS**) використовує засоби індивідуального захисту. Після проходження зони зараження за вказівкою начальника військового ешелону (капітана судна) проводиться часткова спеціальна обробка підрозділів. Повна спеціальна обробка підрозділів та повна санітарна обробка особового складу (**PS**) роти проводиться після розвантаження.

3.3.2. Перевезення повітряним транспортом

3-68. *Повітряний транспорт* забезпечує високу швидкість перевезення підрозділів і військових частин та виграш у часі, що особливо відчутно при відстанях більше 500 км. Повітряний транспорт використовується для термінового перевезення військ як на великі, так і на короткі відстані у будь-якому напрямі (зокрема, у тил противника, у важкодоступні райони, через зони з високими рівнями радіації тощо). При цьому для перевезення військових частин і підрозділів до району (**AREA**) дій (у призначений район) найбільш характерним буде спосіб перекидання повітрям з використанням літаків військово-транспортної авіації ПС або вертольотів армійської авіації.

3-69. Перевезення повітряним транспортом здійснюється відповідно до вимог, викладених у статтях 3-41–3-56 цього Тимчасового БС. Далі наводяться вимоги, які притаманні перевезенню виключно повітряним транспортом.

3-70. На час перевезення роти повітряним транспортом, наказом командира військової частини (до складу якої входять зазначена рота) призначається начальник команди.

3-71. Під час підготовки перевезення роти повітряним транспортом проводяться відповідні розрахунки в яких визначається: кількість і типи залучених до перевезення літаків (вертольотів); розрахунок на перевезення особового складу, десантно-транспортних засобів (по марках), озброєння (по марках), озброєння, техніки, ракет, боєприпасів, пального та інших МТЗ підрозділів по літаках (вертольотах), маса і габарити вантажів, які плануються до перекидання повітряним транспортом; списки особового складу військових команд на кожен літак (вертоліт); час початку і закінчення завантаження (посадки).

Додатково: командир роти разом з командиром військової частини (підрозділу) військово-транспортної (армійської) авіації і військовим комендантом аеродрому проводить рекогносцировку аеродрому, місць стоянок літаків (вертольотів) і маршрутів виходу підрозділів до них; уточнює списки особового складу військових команд на кожен літак (вертоліт) і розрахунок на перевезення особового складу, озброєння, техніки та інших МТЗ по літаках (вертольотах). **УТОЧНИТЬ !!!**

3-72. Під час організації всебічного забезпечення командир роти визначає: порядок ведення розвідки і спостереження під час завантаження (посадки) і розвантаження (висадки); обсяг і черговість інженерного обладнання вихідного району перед завантаженням та місця завантаження (посадки); заходи щодо підготовки ОБТ і МТЗ до завантаження, порядок їх розміщення в літаках (вертольотах); порядок дій за сигналами оповіщення і управління; вимоги безпеки і заходи протипожежного захисту (боротьби за живучість); доводить порядок підтримання взаємодії з органами військових сполучень.

3-73. Перебуваючи у вихідному районі перед завантаженням, командир роти повинен: уточнити час початку та закінчення завантаження ОБТ та посадки особового складу (**PS**); уточнити бортові номери літаків (вертольотів) та їх розподіл для завантаження (посадки) ОБТ, майна і особового складу (**PS**); встановити черговість завантаження (посадки) і порядок висування до місць завантаження (посадки); поставити завдання підлеглим щодо підготовки до завантаження; довести вимоги безпеки під час завантаження (розвантаження) і перевезення; встановити порядок здійснення охорони, дій за сигналами оповіщення і управління у вихідному районі перед завантаженням та на місці завантаження (посадки).

3-74. З отриманням розпорядження на завантаження, командир роти здійснює марш по визначеному маршруті із вихідного району перед завантаженням до аеродрому та безпосередньо до місць стоянок літаків (вертольотів).

3-75. Під час перевезення повітряним транспортом командир роти перебуває у складі військової команди разом з командиром військової частини (підрозділу) військово-транспортної (армійської) авіації, яка здійснює перевезення роти.

4. РОЗТАШУВАННЯ НА МІСЦІ

4.1. Загальні положення

4-1. *Розташування на місці* – організоване розміщення підрозділів у районі зосередження, у вихідному районі для десантування, районі очікування, районі відпочинку та інших.

Якщо розташування на місці тривале, у районах розташування може бути створено базовий табір.

4-2. Район розташування призначають на місцевості, яка має природні укриття і маскувальні властивості та забезпечує захист підрозділів від ЗМУ та

ВТЗ противника. Він має забезпечувати розосередження та приховане їх розміщення, швидкий збір і проведення маневру в потрібному напрямку, зручність розміщення та відпочинку особового складу, а також сприятливі умови в санітарно-епідемічному плані. Необхідно уникати розташування підрозділів роти поблизу важливих об'єктів, населених пунктів, по яких можливе нанесення противником вогневих ударів та застосування ЗМУ і ВТЗ. Розташування підрозділів під лініями електропередач, поблизу газо- та нафтопроводів, іншими потенційно небезпечними об'єктами не дозволено.

Райони розташування мають забезпечувати: розосередження і потайне розміщення підрозділів; наявність достатньої кількості джерел води, доріг і під'їзних шляхів, придатних для руху озброєння і військової техніки.

Розташування підрозділів у населених пунктах здійснюють в холодну пору року або в умовах тривалої негоди, коли на улаштування укриттів поза населеними пунктами немає часу. За цих обставин займають населені пункти, з яких евакуйовано місцевих мешканців.

Розмір району розташування роти на місці може бути до 1,5...2 км². Роті вказують основний і може бути призначено запасний райони розташування (додаток 7 до цього Тимчасового БС).

4.2. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час розташування на місці

4-3. Процедуру управління підрозділами (TLP) роти під час розташування на місці починають з отриманням бойового наказу (OPORD) або попереднього бойового розпорядження (WARNO).

Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) роти *під час розташування на місці* необхідно виконати заходи, які викладено у підрозділі 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти), з урахуванням особливостей розташування роти на місці та умов обстановки (факторів METT-TC) цього Тимчасового БС.

Далі викладають особливості підготовки розташування на місці.

4-4. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ (аналіз завдання та оцінка обстановки) командир роти *під час усвідомлення бойового завдання* повинен з'ясувати: мету зосередження та розташування в зазначеному районі; місце роти під час розташування на місці та можливий характер подальших дій; обсяг і терміни інженерного обладнання; порядок охорони і оборони, які органи безпосередньої і сторожової охорони виділяють від роти; положення та завдання сусідів, порядок організації взаємодії з ними; час готовності до виконання завдання.

4-5. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ (вироблення замислу бою (дій) у замислі командир роти визначає: райони розташування підрозділів; порядок зайняття району; заходи щодо забезпечення бойової готовності і відбиття раптового нападу противника; заходи щодо захисту від зброї масового ураження.

4-6. НА П'ЯТОМУ ЕТАПІ (проведення рекогносцировки (RECON)) під час проведення рекогносцировки (за можливості) командир роти вивчає місцевість, вказує (призначає) командирам взводів орієнтири та уточнює на місцевості: положення противника, можливі шляхи його нападу; місця розташування підрозділів роти; місце КСП; місця, які займають підрозділи роти у разі нападу противника; місце розміщення боєприпасів; маршрути можливого виходу з району розташування.

4-7. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ (підготовка та віддання бойового наказу (OPORD)) під час віддання бойового наказу, у *третьому пункті бойового наказу на розташування на місці* командир роти вказує:

взводам – основні та запасні райони (місця) розташування, порядок їх заняття та терміни інженерного обладнання, завдання щодо відбиття нападу противника, (рубежі розгортання, порядок їх підготовки та виходу на них, можливий маневр вогнем);

взводу вогневої підтримки – місця розташування, тимчасові вогневі позиції (площадки для стрільби), порядок їх заняття, порядок підтримки дій підрозділів сторожового охорони і чергового підрозділу;

черговому підрозділу – склад, завдання, до виконання яких бути готовим, місце розташування та сигнали виклику.

Для відбиття нападу повітряного противника командир роти визначає, які чергові вогневі засоби мати в підрозділах, і вказує порядок ведення вогню.

4-8. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ (організаторська робота) після віддання бойового наказу (OPORD) командир роти віддає командирам підлеглих підрозділів вказівки з взаємодії, управління та всебічного забезпечення.

4-9. Під час організації взаємодії командир роти вказує: порядок дій підрозділів роти в разі нападу противника; погоджує дії підрозділів з силами і засобами комендантської служби та охорони батальйону; доводить сигнали оповіщення, управління та взаємодії.

4-10. Під час організації управління командир роти вказує: місце і час розгортання КСП роти, ступінь його інженерного обладнання і порядок охорони; порядок організації зв'язку, заходи забезпечення стійкості і безперервності управління.

4-11. Під час організації всебічного забезпечення командир роти вказує:

із розвідки – порядок і способи ведення розвідки; організацію несення служби на КСП; завдання спостерігачам;

з охорони – порядок здійснення охорони; скільки і де мати чергових вогневих засобів, чатових у місцях відпочинку особового складу і біля бойових машин, а вночі – постів підслуховування; порядок допуску в підрозділи осіб, які прибули від старшого командира і від сусідів, а також пропуск на добу;

з тактичного маскування – завдання з маскування позицій, озброєння і техніки, терміни їх виконання; шляхи та порядок пересування в районі розміщення; порядок використання табельних засобів і місцевих матеріалів; заходи щодо забезпечення режиму таємності і протидії розвідці противника, включно із засобами повітряної розвідки БПЛА;

з інженерного забезпечення – порядок інженерного обладнання, характер, черговість і терміни фортифікаційного обладнання місць розташування, а також завдання на добу;

із радіаційного, хімічного і біологічного захисту – завдання з радіаційної, хімічної та біологічної розвідки і спостереження; порядок організації радіаційного контролю; сигнали оповіщення про радіоактивне, хімічне і біологічне зараження і порядок дій за ними; порядок використання засобів індивідуального і колективного захисту, захисних властивостей місцевості та інших об'єктів; порядок застосування засобів аерозольної протидії;

з морально-психологічного забезпечення – які заходи, де і в який час провести роботу з особовим складом;

з технічного забезпечення – порядок підготовки озброєння і техніки до застосування, поповнення ракет і боєприпасів, місце розміщення запасу боєприпасів роти;

з тилового забезпечення – порядок дозавправлення техніки пальним, отримання речового майна і мийних засобів, інших матеріальних засобів, час і порядок харчування; забезпечення питною водою, миття особового складу;

з медичного забезпечення – порядок надання само- і взаємодопомоги у разі отримання поранень і травм; збору, охорони і підготовки до евакуації поранених і хворих та їх евакуації; а також місця розташування медичного посту роти і медичного пункту батальйону, санітарно-протиепідемічні заходи.

4.3. Розташування на місці

4-12. Підрозділи роти займають райони розташування по мірі підходу з маршу, відразу розосереджуються і маскуються, чергові вогневі засоби перебувають в постійній готовності до негайного застосування та відкриття вогню. Зупинка колон на дорогах під час зайняття призначеного району не допускається.

4-13. *Порядок розміщення підрозділів роти* залежить від характеру майбутніх дій, тривалості перебування в районі, умов обстановки і характеру місцевості.

Рота в зазначеному районі розташовується повзводно, зазвичай вздовж маршруту висування, на дистанціях і інтервалах, що знижують ефективність ураження їх ударами авіації, високоточною зброєю і вогнем артилерії противника і з таким розрахунком, щоб з початком виходу з району не робити зайвих пересувань, з використанням захисних та маскувальних властивостей місцевості. Відстань між взводами може бути 300-400 м, між БМД (БТР) – 100-150 м.

Взводи розташовуються в порядку, що забезпечує ефективне відбиття нападу ДРС і НЗФ.

Взвод вогневої підтримки розташовується в повному складі, перебуває в постійній готовності до відкриття вогню.

КСП роти розгортається у місцях, які забезпечують найкраще спостереження за місцевістю, противником, діями своїх взводів і сусідів з таким розрахунком, щоб забезпечувалося безперервне управління підрозділами

в будь-якій обстановці.

4-14. *Інженерне обладнання району розташування* (місць розташування) починають негайно з прибуттям підрозділів. Поблизу машин особовий склад обладнує відкриті або перекриті щілини, а за наявності часу влаштовує бліндажі і сховища. Для озброєння і техніки, чергових вогневих засобів, а також для боєприпасів, ПММ та інших матеріальних засобів обладнують окопи й укриття.

КСП, місця розташування підрозділів, ОВТ, позиції охорони і чергових вогневих засобів ретельно маскують насамперед від засобів повітряної та візуальної розвідки противника.

У роті призначають черговий підрозділ у складі взводу (відділення), який може перебувати у районі розташування роти в постійній готовності до виконання завдань, які раптово виникають, зокрема гасіння пожеж у районі розташування роти та поблизу.

4-15. У районі розташування організують і безперервно ведуть розвідку повітряного противника і оповіщення про нього, інженерну, радіаційну, хімічну, біологічну розвідку, проводять заходи щодо захисту підрозділів, а також санітарно-гігієнічні, протиепідемічні, виховні та інші заходи.

4-16. У роті організують безпосередню охорону, яку здійснюють патрулі, які несуть службу шляхом обходу зовнішнього периметру розташування підрозділу і постійним чергуванням спостерігачів на КСП. Крім цього для охорони особового складу, озброєння і техніки інших важливих об'єктів призначають добовий наряд. Склад добового наряду, кількість змін днювальних і порядок їх зміни мають забезпечити охорону особового складу, озброєння і військової техніки у всьому районі розташування роти.

Пересування особового складу і техніки в районі розташування обмежується. Особовому складу, який не виконує завдання у складі органів охорони, заборонено виходити за межі району розташування роти.

У районі розташування і на підступах до нього розвідують наявні дороги і готують шляхи маневру і виходу підрозділів з нього.

У разі розташування у населеному пункті підрозділи розміщуються ближче до околиці. Для укриттів пристосовують підвальні приміщення будинків, наявні сховища та інші міцні споруди.

4-17. Рота має бути завжди готова до зміни району (місця) розташування. Зміну району розташування проводять за наказом старшого командира і здійснюють організовано, приховано, в короткі терміни та зі збереженням готовності до виконання бойового завдання. У разі раптового застосування противником ЗМУ, високоточної, запалювальної зброї або систем дистанційного мінування, зміну району можна здійснювати за рішенням командира роти з подальшою доповіддю про це старшому командирі.

4-18. *У гірських районах* рота розташовується в місцях, які забезпечують швидкий вихід на дорогу або розгортання для відбиття нападу противника. Для укриття особового складу, озброєння і техніки, запасів матеріальних засобів використовуються складки місцевості, тунелі, печери, гірничі виробки тощо. Не допускається розташування в районах, де можливі обвали, сніжні лавини, повені і селеві потоки.

4-19. У лісі рота розташовується вздовж доріг і просік. На випадок виникнення лісової пожежі готують шляхи виходу в запасні райони, а для гасіння пожежі та проведення рятувальних робіт виділяють необхідну кількість особового складу із засобами пожежогасіння, для евакуації призначають чергові тягачі.

4-20. Узимку особливу увагу приділяють утриманню доріг у стані, що забезпечує вихід підрозділів із районів розташування. Для обігріву особового складу обладнують утеплені й опалювані укриття. Двигуни машин, за потреби, періодично прогрівають. Водночас вживають заходи щодо запобігання отруєнню особового складу відпрацьованими газами, переохолодженню і обмороженню. За наявності населених пунктів у районі розташування утеплені приміщення відводять, насамперед, для медичних пунктів, а також для почергового обігріву особового складу.

4.3.1. Дії у сторожовому загоні

4-21. Сторожову охорону організують з метою не допустити проникнення розвідки противника в район розміщення підрозділів, раптового нападу наземного противника, попередити про нього підрозділ, який охороняють. У разі нападу противника завзято обороняти зайняту позицію, забезпечити час і вигідні умови для розгортання і вступу в бій підрозділів, які охороняють. Сторожову охорону здійснюють *сторожові загони, застави, пости і секрети*.

4-22. Рота може бути призначена в сторожовий загін. Сторожовому загону вказують смугу охорони і рубіж оборони. Ширина смуги охорони для роти може бути до 5 км, для взводу – до 2 км. Віддалення сторожового загону від району розташування підрозділу, який охороняють, може бути 5–15 км.

У горах сторожовий загін займає позиції в районах вузлів доріг, мостів, на командних висотах, в гірських проходах і на перевалах.

Рота, яку призначено у сторожовий загін, займає вказаний рубіж і готує його до оборони. Рубіж має бути зручним для ведення оборони і, за можливості, прикритим природними перешкодами, а також забезпечувати хороший огляд у сторону противника.

4-23. Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) роти *під час підготовки дій у сторожовому загоні* необхідно використати заходи, які викладено у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) і 6.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою), з урахуванням *особливостей дій сторожового загону та умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС)*.

4-24. Бойовий порядок сторожового загону будують в один ешелон з виділенням резерву.

Основу оборони сторожового загону складають окремі опорні пункти взводів, які готують до кругової оборони.

Для прикриття проміжків між взводами від них виставляють сторожові пости і патрулі, а на прихованих підступах – секрети. Вночі та в умовах обмеженої видимості організують тепловізорне спостереження.

Резерв командира роти розташовується в глибині бойового порядку в готовності до виконання раптових завдань і маневру на загрозливий напрямок.

4-25. Інженерне обладнання смуги охорони і рубежу оборони сторожового загону проводять так само, як і в обороні. На рубежі обладнують основні, а за наявності часу, і запасні вогневі позиції для всіх вогневих засобів. Перед позицією сторожової охорони і на флангах обладнують загородження, в проміжках між підрозділами призначають рубежі нерухомого загороджувального вогню.

4-26. Особовий склад сторожової охорони має бути в постійній бойовій готовності, дотримуватись встановленого порядку чергування і відпочинку, заходів маскуванню та виявляти високу пильність. Під час несення служби особовий склад розміщується приховано, нічим себе не виявляє. У нічний час і в умовах обмеженої видимості використовують прилади нічного бачення та збільшують кількість особового складу для несення служби.

4-27. Для ведення розвідки перед фронтом і на флангах організують спостереження, висилають бойові розвідувальні дозори і дозорні відділення БМД (БТР). На шляхах імовірного руху противника придані сторожовому загону інженерно-саперні підрозділи влаштовують мінно-вибухові загородження, готують до підриву дорожньо-мостові споруди. Вони перебувають також у готовності, встановлюють міни, готують до підриву мости. Вони перебувають також у готовності прикрити мінно-вибуховими загородженнями фланги сторожового загону і напрямки, де визначився успіх противника, який наступає.

4-28. На кожен добу дій встановлюють пароль (пропуск і відгук). Пропуск повідомляють усно всьому складу охорони і розвідки, а також особам, які посилають за межі підрозділу, а вночі й у межах розташування свого підрозділу. Відгук повідомляють командирам цих підрозділів, а також особам, які посилають для передачі усних наказів.

4-29. Про підхід або прорив наземного противника в напрямку району розташування командира роти сповіщає вищий штаб. Підрозділи, за необхідності, приводяться в готовність сигналом бойової тривоги.

У разі виявлення противника командир сторожового загону негайно доповідає командирі і повідомляє сусіднім підрозділам сторожової охорони.

У разі висадження в смугі охорони повітряного десанту, ДРС, ДРГ противника, командир роти доповідає про це старшому командирі та організовує знищення десанту, ДРС, ДРГ противника або блокування району висадження.

Командир сторожового загону доповідає дані про противника командирі, який вислав охорону й інформує сусідів.

Невеликі групи противника, які намагаються підійти до підрозділу, що охороняється, сторожова охорона підпускає якомога ближче й знищує їх.

У разі нападу противника, який переважає, сторожова охорона стійко утримує зайнятий рубіж, наносить ураження противнику.

Під час глибоких обходів противником позицій сторожового загону командир роти вживає заходів для організації кругової оборони і ведення бою в оточенні.

Відхід сторожового загону можна здійснювати тільки за наказом старшого командира. Отримавши наказ про відхід, командир сторожового загону, залишивши на рубежі частину сил і засобів для прикриття, відводить інші підрозділи у визначений район.

5. РОТА В НАСТУПІ

5.1. Загальні положення

5-1. *Наступальний бій* – вид загальновійськового бою, який проводять з метою розгрому (знищення) противника та оволодіння важливими районами (рубежами, об'єктами) місцевості. Сутністю наступу ураження противника всіма наявними силами і засобами, рішуча атака переднього краю його оборони, стрімке просування у глибину його бойового порядку, широке застосування охоплення, обходів і проведення атак у фланг і тил противника, знищення полонення живої сили, захоплення ОВТ і матеріальних засобів, оволодіння визначеним районом (рубежем) місцевості, об'єктом.

Рота веде наступальний бій з повним напруженням сил, безупинно, у високому темпі, вдень і вночі, у будь-яку погоду, пору року у тісній взаємодії з іншими підрозділами з метою знищення противника, який обороняється. Це досягають вмiлим застосуванням усіх наявних сил і засобів, своєчасним використанням результатів вогневого ураження противника (ВУП), швидким подоланням загороджень і захопленням з ходу рубежів (об'єктів), широким застосуванням маневру вогнем і підрозділами з використанням особливостей місцевості для швидкого виходу на фланги та в тил противника, проведенням рішучих атак, своєчасним і постійним уточненням (постановкою) завдань підлеглим і забезпеченням їхніх дій у ході ведення наступального бою.

5-2. *Рота може наступати на противника, який обороняється, наступає або відходить.* Наступ на противника, який наступає, здійснюють шляхом ведення зустрічного бою; на противника, який відходить – переслідуванням. Наступ на противника, який обороняється, здійснюють з положення безпосереднього зіткнення з ним або з ходу. Рота може наступати в першому або другому ешелоні батальйону, складати його резерв, діяти в ГПЗ (БПЗ), в рейдовому, обхідному, розвідувальному загонах. Роті першого ешелону, з огляду на його бойові властивості у наступальному бою, вказують: – найближче завдання і напрямок продовження наступу (додатки 8 та 9 до цього Тимчасового БС).

Найближче завдання роти першого ешелону полягає у розгромі противника в опорному пункті взводу роти першого ешелону і оволодінні ним.

Напрямок продовження наступу роти першого ешелону визначають з таким розрахунком, щоб забезпечити виконання найближчого завдання батальйону.

Найближче завдання роти другого ешелону під час введення її в бій може полягати в завершенні розгрому противника у взаємодії з ротами першого ешелону в опорних пунктах у глибині району оборони батальйону та оволодінні першою позицією противника.

Напрямок продовження наступу роти другого ешелону визначають з таким розрахунком, щоб забезпечити виконання подальшого завдання батальйону.

Рота наступає на фронті до **1 км**. На ділянці прориву рота може наступати на фронті до **500 м**.

5-3. *Атака* – це етап наступального бою, який полягає у стрімкому просуванні підрозділів у бойовому порядку в поєднанні з вогнем усіх вогневих засобів на противника з метою його знищення. Атаку рота здійснює у тісній взаємодії з підрозділами інших родів військ і спеціальних військ.

Атаку на БМД (БТР) застосовують у випадку, коли оборона противника надійно подавлена і більша частина його протитанкових засобів знищена, а також під час наступу на поспішно зайняту оборону.

Атаку у пішому порядку застосовують у випадку прориву підготовленої оборони противника, а також на місцевості, де просування бойових машин ускладнене.

Безпечна відстань від розривів снарядів і мін своєї артилерії для підрозділів, які атакують у пішому порядку, є **400 м**; які атакують на БМД (БТР) – **300 м**; для танкових підрозділів – **200 м**.

5-4. Для ведення наступального бою штатні та придані сили і засоби роти будуються в бойовий порядок. Бойовий порядок роти може включати: перший ешелон; приданий артилерійський підрозділ; підрозділи і вогневі засоби, які залишилися в безпосередньому підпорядкуванні командира роти. В окремих випадках у бойовому порядку роти може виділятися резерв.

5-5. На основі організаційної структури роти може бути створено РТГр. В наступальному бою РТГр призначено для прориву оборони противника, розгрому (знищення) підрозділів, що обороняються, захоплення важливих районів, рубежів і об'єктів; захоплення плацдарму під час форсування водних перешкод, переслідування противника, що відходить; проведення обхідних, рейдових, штурмових, розвідувально-ударних дій.

5-6. З метою забезпечення сприятливих умов для розгортання роти в бойовий порядок під час переходу в наступ створюють *систему районів, рубежів, позицій*.

У разі переходу в наступ із положення безпосереднього зіткнення з противником роті вказують вихідну позицію. Вихідні позиції роти включають траншеї та прилеглі до них ходи сполучення, вогневі позиції БМД (БТР) і позиції вогневих засобів, які придані роті. Роти першого ешелону батальйону розташовуються в першій траншеї, рота другого ешелону (резерв) батальйону займає вихідну позицію у другій та третій траншеях. БМД (БТР) у разі неможливості приховано зайняти вогневі позиції зі своєю ротою можуть розташовуватися разом із танковими підрозділами на вихідній або очікувальній позиції. З початком наступу вони висуваються до своїх рот слідом за танками (додаток 8 до цього Тимчасового БС).

5-7. *Наступ з ходу* починають висуванням з вихідного району. Для забезпечення організованого висування, розгортання у передбойовий і бойовий порядок з метою одночасної атаки противника призначають: маршрут висування, вихідний пункт, рубежі (пункти) розгортання, рубіж переходу в

атаку, а за умов атак у пішому порядку – рубіж спішування (додаток 9 до цього Тимчасового БС).

Рубіж розгортання у ротні колони призначають на відстані 4-6 км, у *взводні колони* – 2-3 км від переднього краю оборони противника. Із досягненням ротою рубежу розгортання у взводні колони взвод без зупинки виходить на свій напрямок і стрімко продовжує просування до рубежу переходу в атаку.

Рубіж переходу в атаку – рубіж, з якого підрозділи переходять в атаку переднього краю оборони противника у тому бойовому порядку, який визначено командиром в рішенні і вказано у бойовому наказі. Вихід на передній край оборони противника здійснюють у встановлений час "Ч". Рубіж переходу в атаку призначають на віддаленні до 600 м від переднього краю оборони противника, а іноді й більше.

Рубіж спішування призначають у випадку наступу з ходу, коли бойовий порядок підрозділу під час переходу в атаку в наказі командира визначено у пішому порядку. Він призначається якнайближче до переднього краю оборони противника в місцях, укритих від вогню його кулеметів і протитанкових засобів ближнього бою. Іноді він може збігатися з рубіжем переходу в атаку. На цьому рубежі здійснюють спішування особового складу з БМД (БТР) і продовжують рух у пішому порядку на рубіж переходу в атаку.

5-8. Система вогню в наступальному бою роти включає: вогонь БМД (БТР), інших вогневих засобів, які виділено для стрільби прямою наводкою; протитанкових засобів, гранатометів і стрілецької зброї за етапами наступального бою; маневр вогнем усіх вогневих засобів у ході виконання підрозділами бойових завдань.

До ВУП в наступальному бою в роті залучають штатні і придані підрозділи, взвод вогневої підтримки, БМД (БТР) підрозділів.

5-9. Для управління діями роти в наступальному бою розгортають КСП, за підрозділами першого ешелону на відстані до 200 м.

У ході бою КСП роти пересувається за взводами першого ешелону на відстані, яка забезпечує найкраще спостереження за противником і управління діями підрозділів.

5.2. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки наступу

5-10. Процедуру управління підрозділами (TLP) роти починають з отримання попереднього бойового розпорядження (WARNO) або бойового наказу (OPORD).

Для виконання *процедури управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки наступального бою* необхідно виконати заходи, які викладено у підрозділі 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти), з урахуванням особливостей ведення наступального бою та умов обстановки (факторів METT-TC) цього.

Далі викладено особливості підготовки наступального бою.

5-11. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ (аналіз завдання та оцінка обстановки)

командир роти *під час усвідомлення бойового завдання* повинен з'ясувати:

мету майбутніх дій і замисел старшого командира; завдання роти (під час наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником – визначити бойовий порядок роти, місця на вихідній позиції роти і час її зайняття, засоби посилення, об'єкт атаки і напрямок продовження наступу, хто підтримує; під час наступу з висуванням із глибини (з ходу), крім того, маршрут висування, рубіж розгортання у взводні колони і час його проходження, рубіж переходу в атаку і час виходу на нього, під час атаки в пішому порядку – і рубіж спішування); завдання, які виконують силами і засобами старшого командира на напрямку наступу роти; завдання сусідів, порядок взаємодії з ними; час готовності до виконання завдання.

У результаті усвідомлення завдання командир роти повинен визначити першочергові заходи щодо підготовки наступу та здійснити розрахунок часу підготовки наступу та зорієнтувати підлеглих (додаток 1 до цього Тимчасового БС).

Під час оцінки обстановки командир роти вивчає: склад, положення і можливий характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів перед фронтом наступу, на флангах та у найближчій глибині; положення і характер дій сусідів і умови взаємодії з ними; характер місцевості, її захисні і маскувальні властивості, вигідні підступи до переднього краю противника, загородження і перешкоди, умови спостереження, ведення вогню і здійснення маневру.

5-12. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ (вироблення замислу бою (дій) у замислі на наступальний бій командир роти визначає: напрямок головного удару спосіб переходу в наступ; способи розгрому противника (якого противника, де, у якій послідовності і як розгромити з визначенням порядку його вогневого ураження і заходів щодо введення в оману); бойовий порядок, а також систему районів, позицій, маршрутів висування, рубежів розгортання (в залежності від умов переходу в наступ).

В ході завершення формулювання рішення під час визначення завдань підрозділам та елементам бойового порядку командир роти визначає: їх склад, сили і засоби посилення; місце в бойовому порядку і тактичні завдання, які вони вирішують; вихідні позиції, напрямок наступу, завдання щодо знищення противника і захоплення рубежів (об'єктів)

5-13. НА П'ЯТОМУ ЕТАПІ (проведення рекогносцирування (RECON)) під час проведення рекогносцирування (за можливості) командир роти вивчає місцевість, вказує (призначає) орієнтири й уточнює: передній край оборони противника, підступи до нього, наявність і характер загороджень і перешкод, опорні пункти і місця розташування вогневих засобів противника, особливо протитанкових, можливі рубежі і напрямки проведення контратак та можливих ударів його бойових вертольотів, наявність відкритих флангів і проміжків, сильні і слабкі місця в обороні противника, а також можливий характер його дій; фронт і напрямок наступу, ділянку прориву у разі її

призначення, бойові завдання взводам, іншим штатним і приданим підрозділам, елементам бойового порядку; ділянки зосередженого вогню та цілі (об'єкти) противника, які необхідно уразити вогнем; місця пророблення проходів у загородженнях і переходів через перешкоди, а також пропуску танків через бойові порядки підрозділів, які обороняються попереду; завдання, які виконують силами і засобами старшого командира в інтересах роти на напрямку наступу, а також завдання сусідів і розмежувальні лінії з ними; місце розгортання і напрямом переміщення КСП.

5-14. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ (підготовка та віддання бойового наказу (OPORD)) під час віддання бойового наказу, у третьому пункті бойового наказу на наступ командир роти вказує:

взводам першого ешелону – засоби посилення; бойове завдання (найближче завдання та напрямом продовження наступу);

загальновійськовому резерву (якщо його створюють) – склад; вихідну позицію, напрямом і порядок переміщення в ході наступу; завдання, до виконання яких бути готовим;

взводу вогневої підтримки – місце в бойовому порядку; цілі для ураження в у ході наступу; напрямом і порядок переміщення в ході бою; можливі рубежі розгортання, завдання щодо забезпечення введення в бій другого ешелону, відбиття контратак противника;

гранатометному підрозділу – місце в бойовому порядку; цілі для ураження в період вогневої підготовки атаки; вогневу позицію (рубіж), час і порядок її зайняття; напрямом і порядок переміщення в ході бою; можливі рубежі розгортання;

протитанковому підрозділу – місце в бойовому порядку; цілі для ураження в період вогневої підготовки атаки; вогневу позицію (рубіж), час і порядок її зайняття; напрямом і порядок переміщення в ході бою, можливі рубежі розгортання; завдання.

У разі переходу в наступ з ходу командир роти вказує підрозділам маршрут висування, вихідний рубіж (пункт) і час його проходження, рубежі розгортання і переходу в атаку та час виходу на них, а також рубіж спішування і безпечного віддалення від розривів своїх снарядів і мін.

5-15 НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ (організаторська робота) під час організації взаємодії командир роти зобов'язаний узгодити:

дії роти з артилерійськими підрозділами, що діють попереду, під час зайняття вихідного положення (перегрупування або зміни) у разі проведення противником контрпідготовки або під час переходу його в наступ;

дії роти з підрозділами комендантської служби, ППО, інженерних військ під час висування із глибини до рубежу переходу в атаку, дистанційного мінування на маршрутах висування і рубежах розгортання;

дії роти з підрозділами артилерії, інженерних військ і засобами, які виділені для стрільби прямою наводкою, в період вогневої підготовки атаки, пророблення проходів у загородженнях перед переднім краєм оборони противника;

дії роти під час пропуску танків через бойові порядки своїх підрозділів і проходження танками вихідного положення;

дії роти з артилерійськими підрозділами, підрозділами ППО під час переходу в атаку, подолання загороджень і перешкод, спішування особового складу роти, атаки переднього краю оборони противника, захоплення його першої траншеї і знищення в опорних пунктах першого ешелону;

дії роти з протитанковим і гранатометним підрозділами, підрозділами артилерії та ППО під час закріплення на досягнутому рубежі, відбиття контратаки противника;

Крім того, командир доводить єдині сигнали бойового управління, оповіщення і взаємодії, способи розпізнавання своєї авіації і порядок позначення свого положення.

Під час організації взаємодії можуть узгоджувати й інші питання. Найбільш повно вона організовується на глибину найближчого завдання.

5-16. Після віддання бойового наказу (**OPORD**) командир роти організовує взаємодію, управління та всебічне забезпечення.

Під час організації взаємодії командир роти вказує: порядок відкриття та ведення вогню за періодами бою; сигнали оповіщення, управління, взаємодії та порядок дій за ними.

Питання взаємодії командир роти, за необхідності, може відпрацьовувати на макеті місцевості, який виготовляють з підручних засобів.

5-17. Під час організації управління командир роти визначає: місця і терміни розгортання КСП, режим роботи радіозасобів, способи і терміни надання донесень і порядок обміну інформацією між взаємодіючими підрозділами, заходи для забезпечення безперервності і стійкості управління та встановлює порядок його відновлення у разі виходу з ладу КСП.

5-18. Під час організації бойового забезпечення командир роти вказує:

щодо розвідки – порядок і способи ведення розвідки, завдання елементам бойового порядку на період підготовки до наступального бою і в ході його ведення (сектор ведення розвідки, за чим спостерігати, на що звертати особливу увагу, порядок доповіді);

щодо охорони – завдання охорони, кількість спостерігачів, чергових вогневих засобів, чатових, порядок спостереження за місцевістю і повітрям під час підготовки до наступу, порядок дій під час раптового нападу противника; порядок спостереження і доповіді щодо обстановки в ході бою;

щодо тактичного маскуванню – завдання з маскуванню роти на вихідній позиції, ОВТ, терміни їх виконання; порядок використання табельних засобів, місцевих матеріалів і маскувальних властивостей місцевості; заходи щодо забезпечення режиму таємності і протидії розвідці противника під час підготовки і в ході ведення наступу;

щодо інженерного забезпечення – обсяг і терміни інженерного обладнання місця розташування роти на вихідній позиції; способи, час і місце пророблення проходів у своїх загородженнях і перед переднім краєм оборони противника, порядок їх позначення і способи подолання; які місцеві матеріали використовувати у разі фортифікаційного обладнання, місця їх заготівлі; інженерні заходи щодо забезпечення захисту від ЗМУ і ВТЗ;

щодо радіаційного, хімічного і біологічного захисту – завдання з радіаційної, хімічної розвідки і спостереження; порядок організації радіаційного контролю і розподілу дозиметрів; сигнали оповіщення щодо РХБ зараження і порядок дій за ними; порядок використання засобів індивідуального і колективного захисту; порядок застосування термодимової апаратури бойових машин (S) і аерозольних (димових) засобів до і під час наступу; місце і час технічної перевірки протигазів і проведення спеціальної обробки.

5-19. *У вказівках з виконання заходів інших видів всебічного забезпечення командир роти вказує:*

щодо морально-психологічного забезпечення – які заходи, де, з ким і в який час проводити до початку наступу; порядок бойового інформування, протидії інформаційно-психологічному впливу противника в ході бою;

щодо технічного забезпечення – порядок підготовки ОВТ до бойового застосування, поповнення ракет і боєприпасів, ремонту пошкоджених зразків ОВТ або передачі їх ремонтним засобам старшого командира;

щодо тилового забезпечення – порядок дозаправлення техніки паливом, отримання запасів матеріальних засобів, забезпечення особового складу гарячою їжею і питною водою до і під час наступу;

щодо медичного забезпечення – порядок надання медичної допомоги пораненим і хворим; взаємодопомоги у разі отримання поранень і травм у ході бою, збору і охорони поранених; відправлення в лікувальні установи поранених і хворих, а також місця розташування і напрямок переміщення медичного посту роти і медичного пункту батальйону.

5.3. Ведення наступального бою

5-20. *Наступ з ходу* здійснюють за етапами: висування і розгортання у передбойовий і бойовий порядок; атака переднього краю оборони противника; оволодіння об'єктом атаки; розвиток наступу у глибину оборони.

Наступ із положення безпосереднього зіткнення з противником здійснюють за етапами: атака переднього краю оборони противника; оволодіння об'єктом атаки; розвиток наступу у глибину оборони.

5.3.1. Дії у складі головних сил

5-21. Під час переходу в наступ з ходу з висуванням із глибини рота у складі батальйону у встановлений час або за командою (сигналом) старшого командира починає висування до рубежу переходу в атаку і здійснює його згідно з проведеними розрахунками. З метою швидкого розгортання в передбойовий і бойовий порядки підрозділи висуваються разом із засобами посилення. Із зазначених рубежів (пунктів) вони розгортаються в ротні (взводні) колони. А на рубіж переходу в атаку рота виходить у бойовому порядку.

Під час висування до рубежу переходу в атаку всі підрозділи мають суворо дотримуватися встановлених командиром заходів маскування і захисту від ВТЗ.

У разі завдання противником масованих вогневих ударів під час висування до рубежу переходу в атаку підрозділи, які зберегли боєздатність, швидко виходять з району ураження і продовжують виконувати поставлені завдання. Мінно-вибухові загородження противника у період висування долають проходами, проробленими загонами забезпечення руху старшого командира.

5-22. Під час переходу в наступ із положення безпосереднього зіткнення з противником танкові підрозділи, які призначені для дій у першому ешелоні займають очікувальну позицію, а також танки, які придані роті і займають вихідну позицію, починають висування за встановленою командою (сигналом) з урахуванням їх віддалення від рубежу переходу в атаку. За танками до своїх підрозділів висуваються БМД (БТР), які розташовувались разом з ними. у разі наближення до рубежу переходу в атаку танкові підрозділи розгортаються у бойовий порядок і, продовжуючи рух з максимальною швидкістю, переходять в атаку, ведучи вогонь по противнику з ходу. Танки, які залучали для стрільби прямою наводкою, займають місця в бойовому порядку роти та атакують противника разом з ними.

Під час атаки роти у пішому порядку з підходом танків до вихідних позицій рот першого ешелону особовий склад готується до атаки, а після проходження танками вихідних позицій – залишає траншеї (окопи) і атакує противника слідком за танками. БМД (БТР), маневруючи від рубежу до рубежу (від укриття до укриття), діють за своїми підрозділами на відстані, яка забезпечує надійну підтримку їх вогнем своєї зброї.

У разі атаки роти на БМД (БТР) посадку в них особового складу здійснюють під час вогневої підготовки атаки. У цьому разі БМД (БТР) за командою (сигналом) командира роти приховано підходять до своїх підрозділів і з використанням складки місцевості роблять зупинку для посадки особового складу. Особовий склад швидко здійснює посадку на машини і готується до ведення вогню. БМД (БТР) слідком за танками переходять в атаку, водночас ведуть вогонь по противнику з усіх засобів.

5-23. Атаку починають з виходом танків та роти на рубіж переходу в атаку. З цього рубежу танки і рота, взаємно підтримуючи один одного вогнем, атакують противника і стрімко просуваються до переднього краю його оборони.

З переходом роти в атаку за командою (сигналом) старшого командира починають вогневу підтримку військ, що наступають, у ході якої штатна і придана артилерія безперервно веде вогонь по противнику, що перешкоджає наступу.

Особовий склад роти під час атаки у пішому порядку долає мінні поля за танками їх коліями і проробленими проходами. Подолання мінних полів перед переднім краєм оборони противника здійснюють під прикриттям вогню артилерії, а також протитанкового і гранатометного підрозділів.

З початком наступу командир роти спостерігає за результатами ВУП, оцінює обстановку і прогнозує її розвиток; управляє вогнем і діями роти, забезпечує організований і своєчасний вступ їх у бій і виконання ними

бойового завдання; визначає і здійснює заходи щодо нарощування зусиль, за необхідності уточнює завдання підрозділам; підтримує (у разі порушення – відновлює) взаємодію, управління і всебічне забезпечення наступального бою.

5-24. Рота з використанням результатів ВУП, атакує з ходу передній край оборони противника, виходить йому в тил і безупинно просувається в глибину.

У разі, коли проникнути в глибину оборони противника з ходу не вдалося, рота завдає йому вогневого ураження, виділеними підрозділами виходить у фланг і тил противнику через проміжки і розриви в обороні та спільною атакою всіх підрозділів з фронту, флангів і тилу завершує його розгром та розвиває наступ углиб.

5-25. Під час контратаки противника меншими силами рота знищує її стрімкою атакою з ходу і продовжує наступ у вказаному напрямку.

Під час контратаки противника, більшими силами роти, рота переходить до оборони на вигідному рубежі та відбиває контратаку противника.

5-26. У ході ведення наступального бою у глибині оборони противника продовжують його безперервне вогневе ураження, у цьому разі основні зусилля зосереджують на визначеному напрямку. Наступ розвивається у складній обстановці, яка швидко змінюється, і характеризується нерівномірністю просування підрозділів. Командир роти повинен уважно спостерігати за ходом бою, управляти підрозділами і вогнем усіх засобів, вміло використовувати дії підрозділів, які досягли найбільшого успіху.

На напрямку, де противника надійно подавлено і він не чинить організованого опору, рота може наступати в передбойовому порядку. За необхідності, визначені підрозділи можуть розгортатись у бойовий порядок і атакувати його. На важкодоступних для танків, БМД (БТР) ділянках місцевості рота може спішуватись, обганяти танки та БМ і наступати під прикриттям їх вогню.

У ході виконання бойового завдання підрозділи, що наступають, не затримуються та послідовно знищують противника в опорних пунктах, захоплюють важливі рубежі і об'єкти в глибині його оборони.

5-27. У разі застосування противником ЗМУ або нанесення масованих вогневих ударів рота продовжує виконувати бойове завдання, одночасно командир організовує відновлення боєздатності підрозділів. Для цього він уточнює втрати особового складу, ОВТ, масштаб руйнувань, пожеж, затоплень і характер зараження та визначає стан підрозділів, обсяг і характер заходів, які необхідно виконати для відновлення боєздатності підрозділів і управління.

На підставі отриманих даних і розрахунків командир роти встановлює порядок продовження виконання бойового завдання підрозділами, які зберегли боєздатність, виведення решти підрозділів з небезпечного району і відновлення їх боєздатності; організовує відновлення управління, взаємодії і всебічного забезпечення, ліквідацію наслідків застосування противником ЗМУ; визначає порядок подальших дій підрозділів, що відновили боєздатність. Відновлення боєздатності підрозділів роти у ході бою може здійснюватися шляхом перерозподілу сил і засобів між підрозділами або зведення особового складу, озброєння та техніки декількох підрозділів, які втратили боєздатність.

5-28. Під час наступу КСП роти розгортається, використовуючи природні укриття, за підрозділами першого ешелону. Переміщення здійснюється з дозволу старшого командира, швидко, приховано, з використанням захисних властивостей місцевості. Напрямок переміщення визначає старший командир, а місце розгортання – командир роти. Про місце розгортання КСП командир роти доповідає старшому командирі та інформує командирів взаємодіючих підрозділів і сусідів.

5.3.2. Переслідування противника, що відступає

5-29. В результаті успішного ведення наступального бою, а також у разі навмисного відходу противника рота може перейти до його переслідування, метою завершення якого є розгром противника, який відходить та не допущення організованого переходу його до оборони на вигідних рубежах у глибині.

Рота може здійснювати переслідування з фронту або шляхами, паралельного напрямку відходу противника, а також комбінованим способом – одночасно з фронту і паралельними напрямками. Найефективнішим є переслідування противника паралельними напрямками з обходом його з флангів і перехопленням шляхів відходу.

У ході переслідування в залежності від обстановки і способу переслідування рота діє в бойовому, передбойовому або похідному порядку.

5-30. З отриманням даних щодо підготовки противника до відходу командир роти приймає рішення на переслідування і зосереджує зусилля на зриві наміру противника організовано почати відхід.

У замислі на переслідування він визначає: напрямок і спосіб переслідування; порядок розгрому противника, що відходить (якого противника, де, у якій послідовності та як розгромити з вказівкою порядку його вогневого ураження і заходів щодо введення противника в оману), побудову бойового (передбойового, похідного) порядку.

Після прийняття рішення командир роти ставить (уточнює) завдання підрозділам. Під час постановки завдань він вказує напрямок переслідування, де і якого противника знищити, у який район або на який рубіж і до якого часу вийти та визначає порядок подальших дій.

5-31. Розгром противника, що відходить, досягається ураженням його вогнем усіх засобів, невідступним переслідуванням частиною сил з фронту і стрімким виходом основних сил батальйону (роти) на шляхи відходу противника, поділенням його бойових (похідних) порядків і знищенням по частинах.

Підрозділи, що переслідують противника з фронту, рішучими діями знищують його підрозділи прикриття, прориваються до основних сил і активними діями затримують їхній відхід.

Основні сили роти, насамперед на БМД (БТР), стрімко випереджають противника паралельними маршрутами, перехоплюють шляхи відходу його основних сил і рішучими ударами у фланг і тил знищують їх.

У випадку, коли противнику вдалося відірватися від переслідування і організувати оборону, командир роти організовує захоплення його з ходу, широко застосовуючи обходи і охоплення.

5.3.3. Ведення наступу в особливих умовах

5-32. *Наступ у місті (населеному пункті).* Місто (населений пункт) є важкодоступним вузлом опору і складним об'єктом для наступаючих. Способи ведення наступального бою в населеному пункті залежать від його розмірів, конфігурації, планування та щільності забудови, а також від характеру оборони противника та видів зброї, що застосовується. Місто (населений пункт) із міцними кам'яними (цегляними) будівлями і розгалуженими підземними та наземними спорудами може легко перетворюватись противником у сильний вузол оборони, підготовлений до тривалого і наполегливого утримування.

Роті у випадку наступу в місті (населеному пункті) вказуєть об'єкт захоплення. Об'єктом захоплення можуть бути пункти управління, вузли зв'язку, що розташовують у будинках або підземних спорудах, та інші об'єкти.

Найближчим завданням роти є – оволодіння будинком (частиною великого будинку або декількома невеликими будинками) в опорному пункті противника.

Під час ведення наступального бою у місті рота наступає по одній вулиці або в середині кварталу.

5-33. *Командир роти, отримавши бойовий наказ (OPORD) на наступ у місті (населеному пункті),* виконує заходи, зазначені у підрозділах 1.2. (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) та 5.2. (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки наступу) і низку додаткових заходів.

Під час оцінки противника командир повинен пильно вивчити особливості забудови населеного пункту і оборони противника в ньому; характер об'єкту, який підрозділ атакує і захоплює; противника, який обороняє об'єкт, і його можливості.

Під час оцінки місцевості командир повинен вивчити у напрямку наступу загальне планування вулиць; напрямок і ширину основних доріг; розташування міцних кам'яних будівель, мостів, телефонних і телеграфних станцій, радіостанцій, шляхопроводів, станцій метро і залізничних вокзалів; підземних споруд і шляхи можливого пересування під землею; річки, канали та інші водойми.

Під час організації взаємодії командир повинен узгодити: дії підрозділів на підході до об'єкта атаки та у тому числі з використанням прихованих підступів і підземних комунікацій; дії підрозділів під час атаки (штурму) будинку і ведення бою всередині нього; порядок взаємодії з сусідами і заходи для недопущення підходу резервів противника і проведення ним контратак; порядок забезпечення флангів підрозділів, що атакують (штурмової групи); способи розпізнавання своїх військ, порядок позначення свого положення

всередині об'єкта (будинку) та інші питання.

Висування до об'єкту, рота здійснює на БМД (БТР), стрімко, найкоротшим маршрутом однією з вулиць. У разі сильного опору противника особовий склад спішується і просувається уздовж вулиці, використовуючи проломи в стінах, підземні комунікації та інші приховані підступи.

БМД (БТР), просуваючись за ротою, ведуть вогонь по амбразурах оборонних споруджень та вікнам будинків і знищують противника. Активними наступальними діями рота захоплює об'єкт і виконує поставлене завдання.

5-34. Рота, що діє в напрямку міста (населеного пункту), з ходу знищує противника, який обороняється на підступах до нього, вривається в місто (населений пункт) і безупинно розвиває наступ у глибину. Якщо місто (населений пункт) захопити з ходу не вдалося, готується його штурм. Підрозділи взводу вогневої підтримки під час наступу в місті (населеному пункті), придані мінометні (артилерійські), вогнеметні підрозділи додаються взводам.

Для захоплення великих споруд або важливих об'єктів міста (населеного пункту), підготовлених до оборони, створюються штурмові групи. У штурмову групу виділяються до посиленої роти (взводу). До складу штурмової групи можуть включатися танки, ПТ гармати, міномети, протитанкові керовані ракетні комплекси, гранатомети, а також підрозділи інженерних військ, вогнеметні підрозділи і підрозділи РХБ розвідки. Штурмова група забезпечується підіривними зарядами, аерозольними (димовими), запальними і сигнальними засобами, пристосуваннями для штурму будинків і подолання перешкод.

5-35. Бойовий порядок штурмової групи в наступі може включати одну-дві групи, які атакують (групи захоплення); резерв; групу прикриття і закріплення; групу вогневої підтримки; групу розгородження.

Група, яка атакує (група захоплення), може складатися з десантно-штурмового (аеромобільного, парашутно-десантного) взводу або відділення. Вона призначена для стрімкого зближення з об'єктом атаки, знищення противника і захоплення об'єкта (будинку або його частини)

Резерв використовується для підсилення груп, які атакують, або груп закріплення, для розвитку успіху, а також для виконання інших завдань, які раптово виникають. У резерв штурмової групи призначається одне-два відділення.

Група прикриття і закріплення призначається зазвичай у складі взводу або посиленого відділення. Вона призначена для прикриття дій груп, які атакують, вогнем по противнику в сусідніх будинках і відбиттю його контратак.

До групи вогневої підтримки входять придані артилерійські і танкові підрозділи, а також БМД (БТР) групи, яка атакує. Вона виконує завдання щодо вогневого забезпечення штурмових дій десантно-штурмових (аеромобільних, парашутно-десантних) підрозділів. Підтримка вогнем артилерії і танків здійснюється до моменту проникнення десантно-штурмових (аеромобільних, парашутно-десантних) підрозділів в будинок.

До складу групи розгородження включаються придані інженерно-саперні підрозділи. На неї покладаються завдання зі створення проходів у загородженнях перед переднім краєм оборони противника, підриву стін будинку, який штурмується, розмінування захопленого будинку та інші.

5-36. Наступ вночі. Нічні умови суттєво впливають на ведення наступу, особливо, на використання вогневих засобів і можливість здійснення маневру. Вночі ускладнюються спостереження й орієнтування на місцевості, внаслідок чого зменшується дальність спостереження цілей, погіршуються умови для точного прицілювання і коректування вогню, що призводить до зниження ефективності вогню із стрілецької зброї та інших вогневих засобів.

Успіх роти у нічному бою залежить від ретельної її підготовки, ступеня натренованості особового складу у випадку дій вночі, а також від умілого використання приладів нічного бачення і засобів освітлення.

5-37. Командир роти, з отриманням бойового наказу на наступ вночі, виконує заходи які викладено у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) та 5.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки наступального бою) і низку додаткових заходів:

підрозділам першого ешелону – азимут напрямку наступу; рубежі вирівнювання і час їх досягнення; рубіж, яким необхідно оволодіти до світанку;

артилерійському підрозділу – завдання щодо постановки світлових орієнтирів (створів,) освітлення місцевості і цілей (об'єктів) противника, осліплення його засобів візуального спостереження та управління зброєю;

підрозділу протиповітряної оборони – завдання щодо боротьби з засобами світлового забезпечення противника.

Під час організації взаємодії командир роти додатково узгоджує: порядок здійснення світлового забезпечення за тактичними завданнями, рубежами та часом; дії особового складу щодо захисту від світлового впливу противника; порядок переходу від нічних дій до денних. Крім того, командир доводить сигнали взаємного розпізнавання і порядок позначення свого місце положення.

Командир роти *під час підготовки наступу вночі* повинен визначити: видимі вночі орієнтири; азимут напрямку наступу відділення, яке буде задавати напрямок наступу; передбачити створення світлових створів; завдання зі знищення і подавлення приладів нічного бачення та засобів світлового забезпечення противника; порядок позначення досягнутого рубежу; порядок застосування приладів нічного бачення; порядок освітлення місцевості і способи позначення проходів у загородженнях; порядок забезпечення взводів освітлювальними і сигнальними засобами, патронами з трасуючими кулями.

Взвод вночі наступає в пішому порядку, у цьому разі БМД (БТР) діють у бойовій лінії своїх підрозділів.

Напрямок наступу в ході бою позначається світовими орієнтирами (створами), а досягнутий підрозділами рубіж – сигнальними ракетами або іншими сигналами, які добре видно.

У ході наступу роти необхідно: точно витримувати вказаний напрямок; установленим порядком позначати своє положення на досягнутих рубежах;

виконувати заходи забезпечення безпеки під час подолання важкопрохідних ділянок; вміло використовувати прилади нічного бачення і засобів освітлення місцевості.

Виконуючи поставлене завдання на наступ вночі, рота знищує (захоплює) об'єкт атаки та продовжує наступ за вказаним напрямком.

5-38. Наступ взимку. Характерними особливостями наступу взимку є: обмежена кількість доріг, низька температура повітря, можливі різкі коливання температури, снігопади, снігові бурі і завірюхи, глибока снігова покрівля і рихлий сніг. Ці особливості суттєво впливають на підготовку і ведення наступу взимку.

5-39. Командир роти, отримавши бойовий наказ (OPORD) на наступ взимку виконує заходи, зазначені у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) та 5.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки наступального бою), і низку додаткових заходів.

Під час оцінки противника командир повинен вивчити підготовленість противника до оборони в суворих умовах взимку і можливість його маневру під час бою.

Під час оцінки свого підрозділу командир повинен оцінити можливості підготовки особового складу, озброєння, військової техніки і засобів індивідуального захисту до використання в умовах низьких температур, до дій на місцевості з глибоким сніговим покровом. Визначити заходи щодо попередження переохолодження та обмороження особового складу та забезпечення його маскувальними костюмами.

Під час оцінки місцевості командир повинен оцінити глибину снігового покриву, наявність доріг на підступах до об'єкту та в обхід нього.

Під час постановки завдань у бойовому наказі (OPORD) командир роти, за необхідності, може вказати азимути наступу взводів.

Під час підготовки роти до виконання бойового завдання (M-MISSION) особлива увага командира роти (приданих підрозділів) приділяється ретельній підготовці ОБТ через низьку температуру. З метою маскування техніка фарбується у білий колір. Засоби індивідуального захисту готуються до використання в умовах низьких температур. Виконуються заходи щодо попередження переохолодження й обмороження особового складу.

Під час організації взаємодії, командир роти особливо детально погоджує дії підрозділів, що наступають, вогневих засобів і бойової охорони, яка виставляється на відкриті фланги (стики); уточнює порядок взаємного розпізнавання, цілевказання та орієнтування.

Рота починає висування до рубежу переходу в атаку за можливості на БМД (БТР). Атака підрозділів противника, які прикривають визначений об'єкт захоплення, здійснюється у тому бойовому порядку, який прийнятий командиром роти для бою. Знищивши підрозділи прикриття, рота захоплює визначений об'єкт.

5-40. Наступ у лісі. Ліс є серйозною перешкодою для підрозділів, що наступають. Наявність у лісі дерев, завалів та інших важкодоступних ділянок,

обмеженість і поганий стан доріг, значно ускладнюють дії роти. У лісі ускладняється спостереження, цілевказання, коректування вогню, управління ротою, підтримання безперервної взаємодії і ведення наступу особовим складом і взаємодії з БМД (БТР). Ліс дозволяє противнику створювати на дорогах і інших доступних для наступу напрямках завали у поєднанні з мінно-вибуховими й іншими загородженнями. Після дощу погіршується прохідність лісових доріг. Разом із тим ліс створює сприятливі умови для маскування, прихованого підходу і несподіваної атаки противника.

5-41. *Командир роти, отримавши бойовий наказ (OPORD) на наступ у лісі* виконує заходи, зазначені у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) та 5.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки наступу), і низку додаткових заходів.

Під час оцінки місцевості командир повинен вивчити: підступи до об'єкту; можливість здійснення його обходу; місця можливих завалів; характер дерев; наявність доріг, просік у напрямку дій; умови орієнтування, спостереження і ведення вогню; наявність рівчаків, балок і висот, їх характеристику; наявність болот, їх прохідність; характер місцевості під час виходу з лісу.

Під час організації взаємодії командир повинен погодити порядок знищення снайперів (стрілків), які ведуть вогонь з дерев. Установити порядок дій на випадок пожежі.

Під час постановки завдань у бойовому наказі (OPORD) командир роти повинен вказати азимути наступу взводам і командирам доданих підрозділів.

Рота в наступі у лісі, під час захоплення таких важливих об'єктів як пункт управління, склад, база матеріальних засобів діє у складі роти (батальйону). Рота в наступі у лісі діє зазвичай у пішому порядку, маючи скорочені інтервали між взводами і особовим складом. Рота наступає, уздовж дороги, чи просіки за визначеним азимутом. Напрямки наступу дотримуються азимутами і визначеними орієнтирами. Командир роти просувається за направляючим взводом.

БМД (БТР) пересуваються за бойовою лінією взводів по доступній для них місцевості і підтримують взводи вогнем.

В ході наступу у роті ведеться кругове спостереження. Противник, що веде вогонь з дерев, знищується снайперами і спеціально призначеними кулеметниками та автоматниками. Для безпосередньої охорони роти висилаються дозорні.

Лісові завали та інші загородження рота, як правило, обходить.

Рота у взаємодії з іншими підрозділами, маневром у фланг і тил, знищує противника, що обороняє об'єкт, і захоплює визначений об'єкт.

5-42. *Наступ у горах.* Під час наступу у горах підрозділи здатні успішно вести наступальні дії, але для цього необхідно враховувати особливості гірської місцевості та характер оборони противника.

Гірська місцевість характеризується: пересіченістю рельєфу, яка обмежується кількістю доріг та їх низькою якістю, що створює складність просування поза дорогами; наявністю гірських перевалів, вузьких долин; можливістю утворення противником гірських обвалів та завалів.

Рота у наступі в горах, під час захоплення таких важливих об'єктів, як гірський перевал або гірській прохід, діє у складі роти.

Під час захоплення домінуючої висоти, яка прикриває гірський перевал (прохід), рота може діяти самостійно. Об'єктом атаки буде противник, який обороняє висоту, а об'єктом захоплення – висота.

5-43. *Командир роти, отримавши бойовий наказ (OPORD) на наступ у горах* виконує заходи, зазначені у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) та 5.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки наступу), і низку додаткових заходів.

Під час оцінки противника командир повинен вивчити характер оборони об'єкту противника, можливість багатоярусного розташування його живої сили і вогневих засобів та систему вогню.

Під час оцінки місцевості командир повинен вивчити підступи до об'єкту, можливість здійснення його обходу, місця можливих завалів, обвалів, каменепадів; основні шляхи і напрямки можливого руху; дороги, стежки, перевали, а також командні висоти, з яких вони спостерігаються; характер річкових долин і гірських річок; умови ведення вогню; укриття.

Під час організації взаємодії командир роти особливо детально погоджує дії підрозділів, які атакують, з артилерією, танками і БМД (БТР), що висувуються доступними для них напрямками.

Під час атаки висоти з багатоярусним розташуванням противника його вогневі засоби та жива сила придушуються одночасно на всіх ярусах. Під час атаки першого ярусу частина вогневих засобів роти веде вогонь по противнику на наступних ярусах і по його вогневих засобах, які ведуть фланговий вогонь. У цьому разі, при веденні вогню по наступним ярусам слід пам'ятати, що на вищу ціль відносно тих, хто стріляє, – більша витрата боєприпасів. Отже, необхідно пильно стежити за витратою боєприпасів.

Під час оволодіння перевалом або ущелиною починається із захоплення прилеглих до нього висот і знищення противника на схилах, звернених до перевалу або ущелини. Рота після захоплення прилеглих висот (висоти) частиною сил з них сковує противника, який безпосередньо обороняє перевал або ущелину, а основними силами атакою у фланг і тил знищує його та оволодіває перевалом або ущелиною.

Після оволодіння перевалом або ущелиною рота діє залежно від поставленого завдання. Рішенням командира батальйону або старшого командира організовується охорона та оборона перевалу або ущелини, важливих ділянок доріг, підходів до перевалу і виходів із ущелини.

БМД (БТР) діють на доступній для них місцевості та підтримують дії роти вогнем. Рота може діяти у складі загону (батальйону), що робить обхід противника. Рота, використовуючи приховані підступи і проміжки в обороні противника, виходить на фланг та у тил противника і, взаємодіючи з іншими

підрозділами батальйону, що наступають з фронту, спільно рішуче атакують противника й оволодівають об'єктом.

5-44. *Ведення наступу із форсуванням водної перешкоди.* Під час ведення наступального бою рота може долати водні перешкоди – переправлятися через них або форсувати.

Водні перешкоди долаються: мостами (на жорстких опорах, механізованих, наплавних), а взимку також по льоду; на плаву (на бойових машинах, що плавають, переправних засобах). Вибір способу подолання водної перешкоди залежить від її ширини, глибини, швидкості течії, характеру берегів, дна і наявності гідротехнічних споруд, характеру оборони противника, а також від погодних умов і пори року.

Сутність форсування полягає у доланні з боєм водної перешкоди, протилежний берег якої обороняється противником.

Рота форсує водну перешкоду у складі головних сил бригади (батальйону), а під час дій у передовому, рейдовому загонах або авангарді (ГПЗ) – самостійно.

5-45. *Під час форсування водної перешкоди* завданням роти, яка діє в ГПЗ від передового загону, є знищення противника на підступах до водної перешкоди, форсування її з ходу та оволодіння на протилежному березі рубежем, який забезпечує форсування водної перешкоди з ходу основними силами передового загону (авангарду).

Для здійснення форсування батальйону (роті), який діє в передовому загоні, авангарді (ГПЗ) зазвичай додаються самохідні десантно-переправні засоби.

Для організованого форсування водної перешкоди для роти призначається: вихідний рубіж для форсування за 1-2 км, а під час зайняття вихідного району для форсування безпосередньо біля водної перешкоди – за 100-300 м від урізу води; район посадки (завантаження) на самохідні десантно-переправні засоби.

5-46. Командир роти, *отримавши бойовий наказ (OPORD) на форсування водної перешкоди*, виконує заходи, зазначені у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) та 5.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки наступу), з урахуванням *особливостей форсування водної перешкоди та умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС).*

Під час організації форсування водної перешкоди командир роти повинен визначити: порядок розгрому противника на підступах до водної перешкоди і на протилежному березі; способи і порядок переправи підрозділів; види переправ та місця їх обладнання; розподіл переправних засобів по підрозділах; порядок підготовки ОБТ до подолання водної перешкоди на плаву; маршрути і порядок висунування до водної перешкоди.

Під час організації взаємодії командир роти, крім звичайних питань, узгоджує:

дії органів розвідки, підрозділів бойової охорони і артилерії в ході ведення розвідки підступів до водної перешкоди, самої водної перешкоди і

протилежного берега;

дії підрозділів першого ешелону, артилерії і вогневих засобів, які виділені для стрільби прямою наводкою, підрозділів ППО та підрозділів інженерних військ під час висування до водної перешкоди, розгрому противника на підступах до неї, посадки (завантаження) на десантно-переправні засоби, початку форсування;

дії підрозділів роти під час форсування водної перешкоди першим ешелonom, знищенні противника на протилежному березі, переправі штатних і доданих вогневих засобів, КСП.

5-47. Висування роти до водної перешкоди здійснюється з максимальною швидкістю в готовності до форсування її з ходу. Початком форсування (час “Ч”) вважається момент входу у воду плаваючих бойових машин підрозділів роти.

5.4. Зустрічний бій

5-48. Зустрічний бій є різновидом наступального бою, у якому обидві сторони намагаються виконати поставлені завдання веденням наступу. *Зустрічний бій можливий в різних умовах бойової обстановки:* під час здійснення маршу, у ході ведення оборонного бою та наступу, а також у разі ведення рейдових дій у разі загрози зустрічі із противником.

Метою зустрічного бою є розгром противника за короткий термін, захоплення ініціативи за короткі терміни та створення вигідних умов для подальших дій.

Він характеризується: різкою зміною обстановки і швидкоплинністю бойових дій; швидким зближенням сторін, вступом їх у бій з ходу; напруженою боротьбою за виграш часу; захоплення й утримання ініціативи та створення вогневої переваги над противником; наявністю в бойових порядках сторін значних проміжків і відкритих флангів, які допускають свободу маневру.

5-49. Рота на марші може бути призначена у ГПЗ або діяти у складі головних сил батальйону. Рота в ГПЗ здійснює рух маршрутом головних сил.

Роті в зустрічному бою ставиться найближче завдання та вказується напрямок продовження наступу. Найближче завдання роти, яка діє в головній (боковій) похідній заставі, полягає в розгромі підрозділів розвідки та прикриття (охорони) противника, захопленні вигідного рубежу та забезпеченні розгортання і вступу в бій головних сил батальйону.

Найближче завдання роти, яка діє у складі головних сил на напрямку головного удару батальйону, полягає в розгромі на своєму напрямку основних сил підрозділу першого ешелону противника, знищенні або захопленні його артилерії та оволодінні рубежем, що забезпечує вигідні умови для знищення резервів, які підходять, і розвитку наступу.

5-50. Бойовий порядок роти у передбачені зустрічного бою повинен забезпечити нанесення потужного початкового удару при зустрічі з противником. Він будується на основі бойового (передбойового, похідного) порядку, який був створений для виконання попереднього завдання з урахуванням можливості раптового вступу в бій з противником.

Частина артилерії може надаватися похідній охороні. Для забезпечення своєчасності розгортання артилерійські підрозділи, які призначені для підтримки дій першого ешелону, при висуванні розташовуються в голові колони основних сил.

Резерв роти створюється з одного-двох відділень.

З метою завчасного виявлення противника, до початку висування ГПЗ (ГД), в напрямку її руху висилається розвідувальний орган (РД, БРД).

Рота у ГПЗ, у разі зустрічі з розвідкою і підрозділами охорони противника, вогнем і рішучими діями з ходу знищує їх і продовжує виконувати поставлене завдання.

5-51. Вогневе ураження противника у зустрічному бою здійснюється з метою зриву організованого висування, розгортання і вступу в бій його підрозділів.

Вогневе ураження у зустрічному бою організовується та проводиться за двома періодами: на сковуючому напрямку – вогнева підготовка відбиття атаки противника і вогнева підтримка військ, що обороняються; на напрямку переходу основних сил роти у наступ – вогнева підготовки атаки і вогнева підтримка військ, що наступають. Особливість полягає у тому, що період вогневої підтримки військ, що обороняються на сковуючому напрямку одночасно може бути періодом вогневої підготовки атаки на напрямку зосередження основних зусиль. При цьому вогневі засоби підрозділів, які діють на сковуючому напрямку, можуть брати участь у вогневій підготовці атаки.

До вогневого ураження противника залучаються підрозділи штатної, доданої і підтримуючої артилерії.

5-52. Під час організації зустрічного бою командир роти повинен враховувати відстань до противника, визначити швидкість зближення з ним та ймовірний рубіж і час зустрічі з його головними силами.

У замислі на зустрічний бій командир роти визначає:

рубежі можливої зустрічі з противником;

напрямок головного удару і вид маневру;

способи розгрому противника, який висувається (наступає) (якого противника, де, у якій послідовності та як розгромити визначенням порядку вогневого ураження і заходів для введення його в оману);

основні питання захисту підрозділів;

бойовий порядок.

5-53. Зустрівши противника, який переважає за силою, ГПЗ займає вигідний рубіж, вогнем та активними діями скоує його головні сили. Утримуючи рубіж, який вона зайняла, ГПЗ забезпечує маневр і розгортання головних сил батальйону, а з переходом їх в атаку – наступає у вказаному напрямку.

5-54. У зустрічному бою командир роти здійснює управління підрозділами з КСП, який зазвичай переміщується за підрозділами першого ешелону. Із зав'язкою бою на сковуючому напрямку КСП наближається до бойових порядків підрозділів та розгортається на напрямку зосередження основних зусиль.

6. РОТА В ОБОРОНІ

6.1. Загальні положення

6-1. Оборонний бій - вид загальновійськового бою, метою якого є відбиття наступу противника, нанесення йому максимальних втрат, утримання важливих районів (рубежів, об'єктів) місцевості і створення сприятливих умов для переходу в наступ або інших дій. Оборона повинна бути стійкою й активною, здатною відбити удари всіх видів зброї, наступ (атаку) противника, вести активну боротьбу з його повітряними десантами і ДРГ. Вона повинна бути протитанковою, протиповітряною і протидесантною, готовою до тривалого ведення бою в умовах застосування противником звичайної зброї, високоточної зброї, ЗМУ, засобів радіоелектронної боротьби і психологічного впливу.

Залежно від бойового завдання, наявності сил і засобів, а також характеру місцевості оборона може бути позиційною і маневреною.

Позиційна оборона – основний вид оборони. Вона організовується та проводиться з метою завдання противнику максимальних втрат і недопущення його прориву в глибину своєї оборони шляхом стійкого утримання підготовлених районів місцевості. Позиційна оборона застосовується там, де втрата території неприпустима.

Маневрена оборона – вид оборони, який застосовується з метою зниження наступальних можливостей противника, або примушення його відмовитися від подальшого наступу шляхом завдання значних втрат у ході послідовних оборонних боїв на декількох рубежах (позиціях).

Підрозділи можуть переходити до оборони навмисно або вимушено, завчасно або під час бою.

Оборона може готуватися завчасно до початку бойових дій або організовуватися у ході ведення бою (дій), а підрозділи переходити до оборони протягом тривалого часу або у стислі терміни.

Умови переходу підрозділів до оборони: в умовах відсутності зіткнення з противником або в умовах безпосереднього зіткнення з ним.

6-2. Підрозділи ДШВ можуть переходити до оборони з посиленням охорони або прикритті Державного кордону для відсічі збройної агресії, а також у глибині оборони противника після десантування та невдалого розвитку наступального бою.

Рота може вести оборонний бій у першому або другому ешелоні батальйону, в смузі забезпечення (на передовій позиції), складати загальновійськовий, протидесантний резерв або призначатися в протидиверсійну групу. На окремому напрямку рота може оборонятися самостійно. За наявності відповідних сил і засобів для виконання важливих завдань на основі роти може створюватися ротна тактична група.

Рота першого ешелону готує і займає оборону на першій позиції і призначається для відбиття наступу противника, знищення його перед переднім краєм і у разі вклинення в оборону.

Рота другого ешелону готує і займає оборону у глибині оборони батальйону і призначається для стійкого утримання району, який займає, знищення противника, що вклинився, проведенням контратак.

Рота, яка діє в смузі забезпечення, готує і займає рубіж перед переднім краєм оборони батальйону. З підходом противника до займаного рубежу рота веде оборонний бій з метою затримати наступ переважаючих сил противника, завдати йому втрат, примусити передчасно розгорнутися і наступати в не вигідному напрямку та виграти час для організованого вступу в бій головних сил батальйону.

За відсутності смуги забезпечення *рота може оборонятися на передовій позиції*, яка створюється на віддаленні 4-6 км від переднього краю оборони з метою ввести противника в оману відносно накреслення переднього краю і побудови оборони, не допустити раптового нападу противника на підрозділи першого ешелону і змусити противника передчасно розгорнути свої головні сили.

Управління підрозділами, які обороняються в смузі забезпечення (на передовій позиції), здійснюється командиром бригади.

Рота, яка складає загальновійськовий резерв, займає вказаний район і перебуває в готовності до зайняття визначеного рубежу та посилення (заміни) підрозділів першого ешелону у випадку втрати ними боєздатності.

Рота, яка складає протидесантний резерв, займає вказаний район і перебуває в готовності до знищення повітряних десантів противника в районах висадки (викидання) або на ймовірних напрямках їх дій.

Рота, яка призначена в протидиверсійну групу, зосереджується в призначеному районі і знаходиться в готовності до пошуку, виявлення і знищення ДРС противника та НЗФ, особливо в населених пунктах, лісах, горах. Крім того, може бути використана для створення рухомих (нерухомих) заслонів (засідок).

Ротна тактична група, яка створена у батальйоні, для ведення оборонного бою, призначена для утримання важливих районів, рубежів, відбиття наступу противника на напрямку зосередження основних зусиль батальйону. Вона створюється на основі роти, значно посиленої силами та засобами старшого командира.

6-3. *Роті в обороні призначається опорний пункт* по фронту 1-1.5 км і у глибину – до 1 км. *Опорний пункт роти* – це ділянка місцевості, яка підготовлена в інженерному відношенні та зайнята ротою для виконання поставленого бойового завдання.

6-4. *Побудова оборони роти включає:* бойовий порядок, систему опорних пунктів і вогневих позицій, систему вогню, систему інженерних загороджень. Побудова оборони роти повинна створювати наростаючу протидію противнику, що наступає, на очікуваному напрямку його головного удару і не допустити прориву у глибину опорного пункту.

6-5. Бойовий порядок роти в обороні будується в один або два ешелони.

Залежно від характеру місцевості підрозділи роти в опорному пункті роти

можуть розташовуватися кутом назад, уступом та мати інше розташування, яке забезпечує найкращу організацію системи вогню перед фронтом і на флангах опорного пункту.

У бойовий порядок роти можуть входити бронегрупа, вогневі засідки.

Бронегрупа створюється з метою підвищення активності оборони і своєчасного підсилення її стійкості на найбільш загрозливих напрямках, закриття проломів, які утворилися в результаті вогневих ударів противника, і вирішення інших завдань, що потребують стрімких, маневрених дій і ефективного ВУП. До її складу можуть входити БМД (БТР) без десанту, які виділені із взводу другого ешелону. Командиром бронегрупи може бути заступник командира цього взводу.

БМП (БТР), які призначені для дій у складі бронегрупи, можуть розташовуватися і діяти в опорному пункті свого взводу. У встановлений час або за сигналом командира бронегрупа зосереджується у призначеному районі і приступає до виконання поставленого завдання.

Вогнева засідка виставляється з метою завдання противнику максимального ураження несподіваним кинджальним вогнем і застосуванням мінно-вибухових загороджень.

Взвод, який виділений у вогневу засідку, займає призначену позицію, ретельно маскується і готується до виконання визначеного завдання.

Найбільш вигідними місцями для позицій вогневої засідки є зворотні схили висот, складки місцевості, околиці населених пунктів, узлісся і чагарники.

6-6. Система опорних пунктів і вогневих позицій роти включає: опорні пункти взводів; вогневі позиції БМД (БТР), ПТРК та інших штатних і приданих вогневих засобів, траншеї і ходи сполучення. Опорний пункт обладнується двома траншеями і включає опорні пункти взводів, позиції вогневих засобів роти і приданих підрозділів, які пов'язані між собою єдиною системою вогню, загороджень і ходів сполучення в межах опорного пункту роти.

Опорні пункти рот обладнуються так, щоб своїм розташуванням і вогнем перекривали найімовірніші напрямки наступу противника.

Проміжки між опорними пунктами рот можуть бути до 1000 м, між опорними пунктами взводів – до 300 м. і повинні бути під безперервним спостереженням, прострілюватися фланговим і перехресним вогнем, а також прикриватися вогневими засідками, вогнем артилерії і загородженнями. У проміжках між опорними пунктами рот (взводів) обладнуються траншеї і запасні позиції.

Для кругової оборони опорних пунктів використовуються ходи сполучення, підрозділам призначаються додаткові сектори обстрілу, для вогневих засобів готуються запасні й тимчасові вогневі позиції з урахуванням ведення вогню в сторони флангів і в тил.

БМД і придані танки розташовуються в опорних пунктах по лінії фронту і в глибину на відстані до 200 м один від одного. БТР розташовуються на вогневих позиціях у глибині опорних пунктів у місцях, які забезпечують ведення ефективного вогню з кулеметів.

Для вогневих засобів, крім основних, готується декілька запасних вогневих позицій, а для тих, що виконують додаткові завдання або несуть чергування, і тимчасові вогневі позиції.

6-7. Система вогню роти в обороні включає: підготовлені ділянки зосередженого та рубежі загороджувального вогню артилерії і мінометів, ділянки зосередженого вогню взводів, зони вогню приданих танків, БМП, протитанкових засобів і зони суцільного багат шарового вогню усіх видів зброї на підступах до оборони, перед переднім краєм, на флангах, у проміжках між опорними пунктами взводів і в глибині оборони; підготовлений маневр вогнем на будь-який загрозливий напрямок або ділянку. Основу системи вогню роти складає вогонь приданих танків і БМД (БТР).

Система вогню створюється з урахуванням ударів і вогню старших командирів, вогневих засобів роти у поєднанні з природними перешкодами та інженерними загородженнями. Готовність системи вогню визначається зайняттям вогневими засобами позицій, підготовкою даних для стрільби, а також наявністю ракет і боеприпасів.

ВУП в оборонному бою поділяється на загальне і безпосереднє.

Загальне вогневе ураження противника організовується і здійснюється старшим командиром.

Безпосереднє вогневе ураження здійснюється штатними підрозділами батальйону (роти) і приданими вогневими засобами.

Залежно від обстановки, що склалась, ураження противника в оборонному бою здійснюється за двома періодами: вогневої підготовки відбиття атаки противника та вогневої підтримки військ, що обороняються.

Вогнева підготовка відбиття атаки противника здійснюється з виявленням початку висування його головних сил із глибини або під час зайняття вихідного положення для наступу і завершується з переходом противника в атаку. Її метою є завдання ураження підрозділам, які наступають, затримання їх висування, розгортання й переходу в атаку. Вона здійснюється на глибину досяжності штатних і приданих (підтримуючих) вогневих засобів.

Вогнева підтримка військ, що обороняються, починається з виходом противника на рубіж переходу в атаку і здійснюється на всю глибину бойового порядку батальйону (роти) та триває протягом всього оборонного бою. Вона проводиться з метою нанесення противнику втрат та недопущення його прориву в глибину оборони.

6-8. Система інженерних загороджень включає: мінні поля, групи мін, вузли загороджень, завали, інші протитанкові та протипіхотні перешкоди, підготовлені до руйнування об'єкти, що створюються під час підготовки та в ході ведення оборонного бою перед позицією бойової охорони, переднім краєм, у проміжках і на флангах опорних пунктів взводів та в глибині опорного пункту роти в поєднанні із системою вогню та природними перешкодами, виходячи із замислу бою з урахуванням маневру своїх підрозділів і сусідів.

Основу системи інженерних загороджень складають мінно-вибухові загородження, які створюються і нарощуються в ході бою силами підрозділів

інженерних військ. Інженерні загородження насамперед створюються на напрямку можливого головного удару противника.

6-9. *Пункт боєпостачання роти і медичний пост роти* розгортаються в опорному пункті роти в укритому місці, який доступний для скритного підходу транспортних засобів.

КСП роти розгортається в глибині опорного пункту на відстані до 800 м від свого переднього краю в такому місці, яке забезпечує спостереження за місцевістю перед фронтом і на флангах оборони роти, а також огляд, якщо можливо, усього опорного пункту та зручність управління підрозділами.

6.2. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборони

6-10. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою починається з отримання попереднього бойового розпорядження (WARNO) або бойового наказу (OPORD).

Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою необхідно виконати заходи, які викладено у підрозділі 1.2. (Процедура управління підрозділами у роті) з урахуванням особливостей ведення оборонного бою та умов обстановки (факторів METT-TC).

Далі викладаються особливості підготовки оборонного бою.

6-11. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ (аналіз завдання та оцінка обстановки) командир роти під час усвідомлення бойового завдання повинен уявити: який опорний пункт зайняти; завдання щодо відбиття наступу противника; смугу вогню, додаткові сектори обстрілу і ділянки зосередженого вогню роти; завдання, які виконуються засобами старших командирів в інтересах роти; місця і завдання сусідів; час зайняття оборони, готовності системи вогню; терміни та обсяг інженерного обладнання опорного пункту.

Під час оцінки обстановки (факторів METT-TC) командир роти вивчає: склад і положення противника; стан, забезпеченість, можливості роти, приданих підрозділів; склад, положення, завдання сусідів; умови взаємодії з ними; характер місцевості, захисні та маскувальні властивості, прохідність перед переднім краєм; умови спостереження і ведення вогню.

Командир роти, на підставі наявної інформації, отриманої в результаті усвідомлення завдання та оцінки обстановки (факторів METT-TC) проводить розрахунок часу підготовці оборонного бою. Розрахунок часу підготовці оборонного бою проводиться від часу отримання завдання до часу готовності оборони

6-12. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ (вироблення замислу бою (дій) у замислі на оборонний бій командир роти визначає: напрямок зосередження основних зусиль і райони (ділянки) місцевості (об'єкти), від утримання яких залежить стійкість оборони; спосіб ведення оборонного бою (порядок відбиття наступу і ураження противника під час його розгортання, переходу в атаку,

утримання опорного пункту і знищення противника, який вклинився в оборону) з визначенням порядку вогневого ураження і заходів щодо введення противника в оману; бойовий порядок та систему опорних пунктів і вогневих позицій.

6-13. НА П'ЯТОМУ ЕТАПІ (проведення рекогносцировки (RECON)) під час проведення рекогносцировки (за можливості) командир роти вивчає місцевість, вказує (призначає) орієнтири й уточнює: положення, можливі шляхи висування, рубежі розгортання, напрямки атак противника, танконебезпечні напрямки і можливі напрямки дій його бойових вертольотів; приховані підступи та мертві зони для ведення вогню перед переднім краєм і на флангах; накреслення переднього краю оборони, опорний пункт роти, завдання роти, розміщення траншей і ходів сполучення; напрямок зосередження основних зусиль і райони (ділянки) місцевості (об'єкти), від утримання яких залежить стійкість оборони; опорні пункти і смуги вогню взводів першого ешелону, рубежі відкриття вогню танків, БМД, протитанкових засобів і стрілецької зброї, ділянки зосередженого вогню взводів; район опорного пункту взводу другого ешелону; райони взаємодіючих підрозділів і сусідів; ділянки зосередженого і рубежі загороджувального вогню; позицію бойової охорони, місця обладнання вогневих засідок і район розташування бронегрупи та їх завдання; місця створення мінно-вибухових та інших інженерних загороджень, місця влаштування хибних позицій; місце обладнання КСП роти.

6-14. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ (підготовка та віддання бойового наказу (OPORD)) під час віддання бойового наказу, у третьому пункті бойового наказу на оборону командир роти вказує:

взводу першого ешелону — засоби посилення; опорний пункт; напрямок зосередження основних зусиль; завдання щодо відбиття наступу і знищення противника, що вклинився в оборону; накреслення переднього краю і траншей; смугу вогню, додатковий сектор обстрілу і ділянки зосередженого вогню; сили і засоби, якими забезпечити фланги, стики і проміжки, хто відповідальний за них; хто підтримує; завдання, які виконуються силами і засобами старшого командира на напрямку дій взводу,

взводу другого ешелону — засоби посилення; опорний пункт; завдання щодо знищення противника, що вклинився в оборону роти;

гранатометному підрозділу — основні і запасні позиції; смугу вогню, додатковий сектор обстрілу, ділянки зосередженого і рубежі загороджувального вогню, завдання щодо знищення піхоти противника;

протитанковому підрозділу — місце в бойовому порядку і напрямки можливих дій, рубежі розгортання і порядок їх зайняття; завдання щодо знищення броньованих цілей противника; порядок дій після виконання завдання;

бронегрупі — склад, район і порядок зосередження в ньому, вогневі рубежі і завдання, до виконання яких бути готовою;

вогневій засідці — склад, місце, завдання щодо знищення противника і порядок дій після виконання завдання;

підрозділу, який призначений у бойову охорону — позицію, завдання щодо

відбиття нападу противника, хто підтримує, порядок відходу.

У цьому пункті бойового наказу, крім часу готовності оборони, вказується час зайняття оборони, готовності системи вогню й інженерних загороджень, черговість і терміни виконання заходів щодо маскування та інженерного обладнання опорного пункту роти.

6-15. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ (організаторська робота) під час організації взаємодії командир роти зобов'язаний узгодити:

дії взводів першого ешелону з діями підрозділу бойової охорони, який діє на їх напрямку;

дії взводів першого ешелону під час пророблення противником проходів в інженерних загородженнях перед переднім краєм і у разі закриття проломів в обороні, що утворилися внаслідок вогневих ударів противника;

дії взводів першого ешелону, протитанкового і гранатометного підрозділів у разі виявлення розгортання підрозділів противника і переходу їх в атаку;

дії взводів першого ешелону, протитанкового і гранатометного підрозділів, бронегрупи і вогневих засідок, під час відбиття атаки танків і піхоти противника перед переднім краєм оборони, на флангах, у проміжках і на стиках;

дії взводів першого і другого ешелону, протитанкового і гранатометного підрозділів, бронегрупи, час знищення противника, який вклинився в оборону;

порядок ведення вогню по повітряних цілях (БПЛА) противника, способи і сигнали взаємного розпізнавання з авіацією і позначення свого положення.

Крім того командир роти доводить сигнали оповіщення, управління і взаємодії та узгоджує інші питання.

6-16. Під час організації управління командир роти визначає: місця і порядок розгортання КСП роти і взводів, ступінь їх інженерного обладнання і порядок охорони; порядок організації зв'язку і режими роботи радіозасобів до початку та з початком оборонного бою, порядок обміну інформацією між взаємодіючими підрозділами; заходи забезпечення стійкості і безперервності управління; способи і терміни надання донесень. Крім того, командир встановлює порядок передачі управління ротою у разі виходу з ладу КСП.

6-17. Під час організації всебічного забезпечення командир роти вказує: порядок ведення розвідки; організацію несення чергування в підрозділах, особливо на пунктах спостереження; порядок відкриття вогню для знищення виявлених окремих груп противника та його вогневих засобів; заходи щодо маскування і захисту від ВТЗ; порядок інженерного обладнання з урахуванням несення чергування і відпочинку особового складу; заходи щодо захисту від інформаційно-психологічного впливу противника; порядок пропуску розвідувальних органів через передній край, а також порядок допуску в підрозділи осіб, які прибули від старшого командира і від сусідів; шляхи та порядок пересування в опорному пункті, час і порядок зміни режиму бойової діяльності з денного на нічний та навпаки; запаси ракет і боєприпасів на кожен вид озброєння та інших матеріально-технічних засобів у підрозділах і порядок їх поповнення; час і порядок харчування; порядок проведення санітарно-

гігієнічних заходів, надання медичної допомоги пораненим і хворим, їх евакуації.

6-18. Інженерне обладнання опорного пункту роти здійснюється всіма штатними і приданими підрозділами та починається негайно після визначення позицій підрозділам і вогневим засобам.

Інженерне обладнання здійснюється одночасно на всю глибину оборони в послідовності, яка забезпечує постійну готовність підрозділів до відбиття наступу противника і захист від усіх засобів ураження.

В умовах відсутності безпосереднього зіткнення з противником інженерне обладнання опорного пункту здійснюється з широким застосуванням засобів механізації.

У першу чергу створюються інженерні загородження перед позицією бойової охорони (передовою позицією) і переднім краєм оборони, в проміжках між опорними пунктами, на флангах і в глибині оборони на загрозливих напрямках; розчищаються смуги огляду й обстрілу; відриваються окопи на відділення, окопи для БМД (БТР), позиції інших вогневих засобів; зводяться споруди для КСП, медичного посту; створюються ділянки суцільних траншей в опорних пунктах взводів та рот, перекриті щілини на кожне відділення, екіпаж або обслугову; маскуються озброєння, техніка та фортифікаційні споруди.

У другу чергу дообладнуються ротні (взводні) опорні пункти; відриваються окопи БМД (БТР) та інших вогневих засобів на запасних (тимчасових) вогневих позиціях, створюється та вдосконалюється система траншей і ходів сполучення в опорному пункті роти; дообладнуються КСП, медичний пости; улаштовуються бліндажі на кожне відділення (екіпаж, обслугову), сховище на роту і сховище на КСП роти, укриття для ОВТ, боєприпасів та інших МТЗ; обладнуються хибні опорні пункти і об'єкти; додатково влаштовуються інженерні загородження перед переднім краєм, у проміжках між опорними пунктами і на флангах, а також готуються шляхи маневру.

У подальшому нарощується система траншей і ходів сполучення в опорному пункті; нарощується система інженерних загороджень; додатково розвивається мережа шляхів маневру, підвозу та евакуації; дообладнуються хибні опорні пункти, вогневі позиції та інші об'єкти.

Під час переходу до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником інженерні загородження встановлюються насамперед перед переднім краєм на найважливішому напрямку. Під час обладнання позицій підрозділу в першу чергу обладнуються одиночні окопи, які потім з'єднуються в окоп на відділення і траншею на взвод. Інженерне обладнання опорних пунктів (позицій) здійснюється особовим складом підрозділів.

6-19. Під час оформлення бойових документів у роті розробляється схема опорного пункту роти. На схемі опорного пункту роти вказуються: напрямок на одну із сторін горизонту; орієнтири, їх номери (найменування) і відстані до них; положення противника; смуга вогню, додаткові сектори обстрілу і ділянки зосередженого вогню роти; опорні пункти взводів, їх смуги вогню, додаткові сектори обстрілу і ділянки зосередженого вогню; основні і

запасні вогневі позиції БМД (БМП, БТР, танків), протитанкових засобів; рубежі відкриття вогню з БМД (БМП, танків) протитанкових засобів і стрілецької зброї; положення сусідів, вогневі позиції та сектори обстрілу вогневих засобів, які забезпечують фланги роти і проміжки між опорними пунктами взводів; інженерні загородження та фортифікаційні споруди; місця розгортання пункту боєпостачання та медичного поста роти; місця КСП роти і взводів. У межах опорного пункту роти вказуються райони зосередження і рубежі дій елементів бойового порядку старших командирів (додаток 10 до цього Тимчасового БС).

Якщо елементами бойового порядку роти є бронегрупа та вогнева засідка, тоді на схемі опорного пункту роти вказуються район зосередження та вогневі рубежі бронегрупи і місце обладнання вогневої засідки.

Командир розробляє схему опорного пункту роти у двох екземплярах, один екземпляр подається командирі батальйону.

6.3. Ведення оборонного бою

6-20. До початку наступу противника підрозділи роти, знаходячись у постійній готовності до відбиття атак противника, вдосконалюють інженерне обладнання позицій.

Чергові вогневі засоби підрозділів знаходяться на запасних або тимчасових вогневих позиціях в готовності до знищення окремих груп противника, що намагаються вести розвідку, пророблювати проходи в загородженнях або проникнути в глибину оборони, а також до відкриття вогню по його літаках і вертольотах.

Відпочинок особовому складу надається командирами підрозділів залежно від обстановки і вказівок старшого командира. Особовий склад, який відпочиває, розташовується в укриттях (бліндажах) поблизу траншей і вогневих засобів в готовності до зайняття своїх місць за командою (сигналом). З метою своєчасного зайняття ними позицій біля укриттів виставляються спостерігачі, які за встановленим сигналом оповіщають усіх тих, хто відпочиває.

Підрозділи противника, які проводять розвідку боєм відбиваються силами і засобами бойової охорони.

6-21. З початком вогневої підготовки атаки противника особовий склад укривається в бойових машинах, окопах та інших укриттях в готовності до швидкого зайняття своїх місць на позиціях для відбиття атаки його підрозділів. Чергові вогневі засоби залишаються на своїх позиціях в готовності до відкриття вогню. Командири підрозділів і спостерігачі ведуть спостереження за діями противника і своїх підрозділів.

Командир роти безперервно вивчає обстановку, уточнює завдання підрозділам і вогневим засобам щодо ураження противника, який висувається або готується до атаки. Одночасно він вживає заходів ліквідації наслідків його ударів, закриття проломів у бойовому порядку, відновлення системи вогню, взаємодії і управління.

6-22. З виявленням початку висування із глибини головних сил противника для атаки розпочинається вогнева підготовка відбиття атаки

противника, в ході якої уражаються його артилерійські та мінометні, танкові і мотопіхотні підрозділи у разі висування та на рубежах розгортання ПУ.

6-23. З переходом противника в атаку розпочинається вогнева підтримка військ, що обороняються, в ході якої уражаються танки та інші броньовані машини, порушуються бойові порядки атакуючих підрозділів противника і створюються вигідні умови для знищення його вогнем протитанкових засобів. За командою (сигналом) командира роти особовий склад підрозділів займає свої місця, за бойовим розрахунком, для відбиття атаки противника.

Під час нанесення ударів своєї авіації по противнику, який розгортається і переходить в атаку, пости (пункти) позначення за командами (сигналами) командирів підрозділів позначають своє положення.

З підходом противника до переднього краю оборони вогонь усіх засобів роти доводиться до найвищої напруги. Підрозділи роти всіма вогневими засобами знищують танки та інші броньовані машини, відсікають піхоту від танків і знищують її перед переднім краєм, а піхоту, яка увірвалася в першу траншею – вогнем упритул, гранатами і у рукопашному бою. Для недопущення просування противника траншеями і ходами сполучення в них встановлюються їжаки, рогатки та інші переносні загородження, що готуються заздалегідь.

Підрозділи, які призначені у вогневі засідки, за командою командира або самостійно, раптово відкривають вогонь, наносять максимальне ураження противнику, який намагається прорватися, знищуючи в першу чергу танки та інші броньовані машини, змушують противника наступати в невикладному для нього напрямку.

Для недопущення вклинення противника в оборону, за необхідності на загрозливі напрямки висуваються БМД, які входять до складу бронегрупи.

6-24. У разі вклинення противника в оборону на незначну глибину командир роти повинен вжити рішучих заходів щодо зупинення його просування.

Противник, який вклинився в оборону роти на стику з сусідньою ротою, знищується у взаємодії з сусідом.

Якщо противник обійшов опорний пункт роти підрозділи роти переходять до кругової оборони і продовжують стійко утримувати опорні пункти.

Рота не повинна залишати позиції і відходити без наказу старшого командира. Підрозділи повинні стійко оборонятися навіть поза тактичним зв'язком з сусідами та у випадку веденні бою в оточенні.

6-25. Після відбиття атаки противника командир роти негайно вживає заходів для відновлення управління, взаємодії, системи вогню, поновлення запасу ракет і боєприпасів, відтворення зруйнованих фортифікаційних споруд та інженерних загороджень, організовує ремонт (евакуацію) пошкодженого ОВТ, збір та евакуацію поранених і хворих.

Рота першого ешелону, яка понесла значні втрати, може виводитися до резерву, а оборону на передньому краї займає підрозділ другого ешелону. Щодо результатів бою командир роти доповідає старшому командирю.

6-26. Командир роти другого ешелону повинен завжди знати обстановку в смузі оборони батальйону і мати постійний зв'язок з командирами рот першого ешелону та артилерійськими підрозділами, що його підтримують. Командир роти другого ешелону у випадку прориву противника в глибину оборони повинен вогнем усіх засобів завдати йому рішучої поразки із зайнятих позицій та зупинити подальше просування і бути готовим до проведення (участі у проведенні) контратаки за рішенням старшого командира.

6-27. *Особливості підготовки і ведення маневреної оборони ротою на передовій позиції*

Рота може вести маневрену оборону на передовій позиції. Роті призначається перший рубіж оборони і декілька проміжних.

Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) у роті *під час підготовки маневреної оборони на передовій позиції* необхідно виконати заходи, які викладено у підрозділах 1.2. (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) і 6.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою), з *урахуванням особливостей дій у маневреної оборони на передовій позиції та умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС)*.

Бойовий порядок роти може будуватися в два ешелони або в один ешелон з виділенням резерву.

Опорний пункт роти будується на кожному рубежі оборони за осередковим принципом і складається з мережі опорних пунктів взводів, розташованих на збільшених відстанях один від одного, підготовлених до кругової оборони. Перед переднім краєм оборони може виставлятися бойова охорона.

Система вогню повинна забезпечити можливість ураження противника починаючи з граничних відстаней перед фронтом оборони, в проміжках між опорними пунктами і на їх флангах.

КСП роти при веденні маневреної оборони розгортається на більшій, ніж при позиційній обороні відстані від переднього краю оборони.

Відбиття наступу противника розпочинається ураженням його вогнем на дальніх підступах до першого рубежу оборони. У міру наближення передових підрозділів противника рота вогнем наносить їм ураження та завдає втрати, затримує просування противника та змушує розгорнути головні сили.

Підрозділи ведуть бій за утримання своїх позицій, вимотуючи противника і завдаючи йому максимальних втрат.

З початком висування для атаки частини головних сил противника, командир роти з дозволу старшого командира повинен почати організовано виводити підрозділи з-під удару противника і керувати зайняттям ними оборони на наступному рубіжі оборони.

Після виходу на наступний рубіж підрозділи займають оборону і ведуть бій за його утримання.

Після виконання поставленого завдання командир роти організовано виводить підрозділи з передової позиції.

6-28. *Особливості підготовки та дій роти під час виходу з бою та відходу*

Відхід роти здійснюється з метою виводу підрозділів з-під ударів переважаючих сил противника, зайняття більш вигідного положення для подальших дій. Він проводиться тільки за наказом (з дозволу) старшого командира і може бути вимушеним або навмисним.

Вимушений відхід застосовується в умовах, коли наявними силами і засобами немає можливості утримувати опорний пункт і створюється реальна загроза оточення та знищення підрозділів, які обороняються.

Навмисний відхід здійснюється з метою створення сприятливих умов для подальших дій.

Відхід ретельно готується і здійснюється організовано, він не повинен відкривати фланги сусідніх підрозділів і перетворюватися на втечу. Підрозділи в боєздатному стані виходять у призначений район або займають новий рубіж оборони. Рота може відходити у складі батальйону або самостійно з рубежу на рубіж або зразу на кінцевий рубіж (район).

В умовах безпосереднього зіткнення з противником відходу передуює вихід з бою. Для забезпечення виходу роти з бою призначаються відділення від кожного взводу або посиленій взвод.

Для відходу роті призначаються маршрут (напрямок) відходу, рубіж (район) відходу і час його заняття.

Під час прийняття рішення на вихід з бою і відхід командир роти необхідно крім звичайних питань визначити: черговість відходу підрозділів; порядок дій при виході з бою і відриві від противника; склад і завдання підрозділів прикриття; район збору роти і час зосередження в ньому; порядок висування на кінцевий (наступний) рубіж відходу або в призначений район.

Під час постановки завдань командир роти у бойовому наказі вказує:

підрозділам прикриття – склад, завдання щодо забезпечення відходу основних сил; сигнал на відхід; порядок виходу з бою і подальших дій;

підрозділам основних сил – мету відходу, порядок виходу з бою, район збору і час зосередження в ньому, маршрут (напрямок) відходу, кінцевий (наступний) рубіж відходу або район зосередження і завдання, до виконання яких бути готовими після відходу;

гранатометному і протитанковому підрозділам – завдання з ВУП при підтримці відходу основних сил і дій підрозділів прикриття, порядок виходу з бою і відходу; вогневі позиції (райони) на рубежі (в районі) відходу і завдання, до виконання яких бути готовими.

У ході організації взаємодії командир роти додатково узгоджує дії підрозділів прикриття і основних сил при виході їх із бою і відриві від противника. Особлива увага приділяється забезпеченню флангів, а також забезпечення евакуації поранених і хворих, пошкодженого ОВТ.

Вихід з бою і відхід здійснюється вночі або в інших умовах обмеженої видимості. Основні сили роти під прикриттям виділеного підрозділу приховано і раптово для противника залишають свої позиції та швидко зосереджуються в призначеному районі збору.

В умовах активних дій противника рота спочатку завдає йому ураження вогнем усіх засобів, під прикриттям виділеного підрозділу, і аерозолів (димів)

виходить з бою, відривається від противника і зосереджується в районі збору.

Підрозділ прикриття займає оборону на широкому фронті, підтримує попередній режим бойової діяльності та прикриває вихід з бою основних сил роти. Відхід підрозділи розпочинають всі одночасно. Якщо противник виявить відхід головних сил і почне їх переслідування, підрозділ прикриття вогнем з місця, затримує противника. З отриманням сигналу на відхід, відходить перекатами з рубежу на рубіж.

В районі збору командир роти уточнює взводам завдання на відхід, організовує розвідку і охорону. Підрозділи згортаються в похідний (передбойовий) порядок і висуваються на кінцевий (наступний) рубіж відходу або в призначений район.

6.4. Ведення бою в оточенні, вихід з оточення

6-29. *Бій в оточенні* – це оборона в умовах, коли противник перебуває одночасно перед фронтом, на флангах і в тилу підрозділу, що обороняється та відсутня можливість зв'язку зі своїми військами наземним або морським шляхом.

Під час бою в оточенні рота зобов'язана стійко утримувати опорний пункт або район, який займає, не втрачаючи безпосереднього контакту з противником.

6-30. Для досягнення успіху роти у виконанні бойового завдання під час бою в оточенні необхідно: перейти до кругової оборони; вогнем БМД (БТР) та інших вогневих засобів швидко і рішуче уражати противника, який намагається стиснути фронт оточення або розчленувати роту; зосередженим вогнем знищувати противника, що вклинився. У цьому разі для досягнення успіху бою в оточенні вирішальне значення мають ініціатива і рішучість командирів, високий моральний і психологічний стан, стійкість, упертість, несподіваність і активність дій особового складу.

6-31. Початком бою в оточенні є момент виходу переважаючих сил противника на фланги і тил підрозділу та перехоплення усіх шляхів руху, тобто момент створення фронту оточення.

Атака противника відбивається вогнем усіх засобів роти, продовжуючи стійко утримувати зайнятий опорний пункт або район.

Якщо противник перейшов до наступу одночасно не на одному а на декількох напрямках, тоді успіх бою роти в оточенні буде залежати від швидкого маневру вогнем, а також силами і засобами.

У разі вклинення противника в опорний пункт або район оточення, командир роти вживає всіх заходів, щоб зупинити його подальше просування, нанесенням йому максимальних втрат вогнем усіх видів зброї.

Рота веде бій в оточенні стільки, скільки це необхідно або доцільно відносно умов тактичної обстановки, що складається.

Вихід з оточення може здійснюватися з дозволу (за наказом) старшого командира. Воєнна наука та досвід подібних дій стверджують, що вихід з оточення дрібними групами і без бойовий техніки недопустимий. Рота при

виході з оточення може діяти у складі *сил прориву* фронту оточення, або *підрозділів прикриття* планомірного виходу основних сил з району оточення.

Рота, яка діє у складі *сил прориву* фронту оточення, бере участь у нанесенні удару противнику на вибраному напрямку і розвитку наступу аж до самого з'єднання з силами, які діють зовні. Рота для прориву фронту оточення атакує противника, нестримно прориває фронт оточення, просувається вперед, не дозволяючи противникові відновити фронт оточення.

Рота, яка діє у складі *підрозділів прикриття*, міцно утримує позиції, які займає, забезпечуючи дії сил, які проривають фронт оточення. Відхід підрозділів прикриття можливий тільки за наказом старшого командира. Відхід роти, як підрозділу прикриття, здійснюється від рубежу до рубежу під прикриттям вогню всіх видів зброї, аерозолів і загороджень.

6.5. Ведення оборонного бою в особливих умовах

6-32. Оборона роти в місті (населеному пункті) створюється на підступах до нього або безпосередньо в місті (населеному пункті). Побудова оборони роти у населеному пункті залежить від його планування та розмірів. Кожен населений пункт і окрема будівля в ньому повинні бути підготовлені до кругової оборони та утримуватись навіть у разі повного оточення їх противником.

Рота у населеному пункті обороняє квартал або декілька будинків. Залежно від характеристики споруд кількість об'єктів, які обороняються ротою, може бути іншою.

6-33. Основу оборони роти складає система опорних пунктів і вогневих позицій танків, БМД (БТР), які прикривають найважливіші магістралі, майдани і об'єкти населеного пункту. Для ведення оборонного бою, в першу чергу, використовуються особливо міцні кутові, будинки з підвальними приміщеннями, які забезпечують можливість обстрілу вулиць і майданів.

У проміжках між опорними пунктами і на вулицях встановлюють барикади та загородження. Вони повинні прострілюватися фланговим і перехресним вогнем. Легкі будівлі, які заважають спостереженню і веденню вогню, руйнуються.

Будинки, що розташовані вздовж проспектів, основних вулиць готуються до керованого підриву потужними зарядами.

Для забезпечення маневру підрозділами всередині кварталів влаштовують проходи, а також використовуються підземні комунікації і колектори.

Вогневі (стартові) позиції засобів ППО призначаються на стадіонах, майданах, з яких забезпечується круговий обстріл.

Вогневі позиції для вогнеметних підрозділів обладнують в будівлях, за загородженнями, в першу чергу на перехрестях вулиць.

Вогневі позиції приданих танків, БМД (БТР) розміщують за цегляними парканами і стінами, в яких пророблюють і ретельно маскують амбразури.

Протитанкові засоби розташовують в таких місцях, звідки забезпечують можливість ведення вогню вздовж вулиць і по майданах.

6-34. Система вогню роти будується на поєднанні флангового і перехресного вогню стрілецької зброї, танків, БМД (БТР), протитанкових засобів. Особлива увага приділяється вогню всіх засобів уздовж вулиць, по перехрестях доріг, майданах, мостах.

Рота, яка займає оборону в багатоповерховому будинку, організовує вогонь в декілька ярусів для того, щоб усі підступи до опорних пунктів (будинків) прострілювалися. Поряд з цим більша частина вогневих засобів розміщується на нижніх поверхах будівель і напівпідвалах.

КСП роти розміщується наближено до підрозділів у місцях, які забезпечують найкращий огляд опорного пункту. Для управління підрозділами застосовується, насамперед, провідний зв'язок, рухливі засоби та посильні, широко використовуються підземні комунікації.

6-35. Командир роти з *отриманням бойового наказу на оборону у місті (населеному пункті)* виконує заходи, які викладено у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) і 6.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою), з *урахуванням особливостей бою (дій) у місті (населеному пункті) та умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС).*

Під час оцінки обстановки командир додатково визначає: якими вулицями, скверами, майданами, дворами, будівлями буде діяти противник, і які способи дій буде застосовувати; можливість використання взводом підземних споруд для укриття і здійснення маневру; наявність у місті (населеному пункті) цивільного населення, інших осіб та об'єктів, які знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права.

У рішенні командир додатково визначає: утримання якої будівлі (декількох споруд) забезпечить виконання поставленого завдання; способи боротьби з противником на підступах до будівлі, який увірвався в будівлю та необхідні заходи щодо відновлення втраченого положення.

Під час рекогносцировки командир додатково вказує: які комунікації використовувати для здійснення маневру і порядок їх охорони.

Під час організації взаємодії командир додатково вказує: порядок дії, підрозділів, які розташовані в одному будинку на різних поверхах, під час підходу і відбитті атаки; порядок знищення дрібних груп противника, які увірвалися в будинок або в опорний пункт роти.

Під час організації всебічного забезпечення командир додатково вказує: заходи щодо боротьби з пожежами (скільки, де, і які засоби пожежогасіння мати; які матеріали, що швидко спалахують видалити з будинку; склад позаштатної пожежної команди; порядок дій особового складу під час гасіння пожежі); як підготувати вікна, двері для ведення оборони.

6-36. *Під час виконання заходів інженерного забезпечення з підготовки будинків до оборони* вікна і двері в них закладаються цеглою або мішками з піском, залишаються лише амбразури для ведення вогню, міжповерхові сходи блокують або руйнують, в міжповерхових перекриттях пророблюють ходи, підвали цегляних будинків обладнують під сховища, всі приміщення очищують від легкозаймистих предметів.

Кожен підготовлений до оборони будинок повинен мати не менше двох виходів назовні, які направлені в різні сторони. Під час підготовки їх до оборони необхідно також враховувати можливість затоплення підвальних приміщень у разі руйнування гідротехнічних споруд, каналів водопостачання.

6-37. Атака противника відбивається вогнем усіх засобів, разом з цим вогневі засоби, що розташовані на верхніх поверхах знищують противника безпосередньо перед будинком і ведуть вогонь по цілях, що розташовані у глибині бойового порядку противника, забороняючи підхід його резервів. Противник, який підійшов до стін будинку, закидається гранатами і знищується вогнем впритул. Під час ведення бою всередині будинку й у підземних комунікаціях противник знищується вогнем впритул і в рукопашній сутичці, а також ручними гранатами.

6-38. *Оборона вночі.* Нічні умови суттєво впливають на ведення оборони і, особливо, на використання вогневих засобів і можливість здійснення маневру. Вночі ускладнюються спостереження й орієнтування на місцевості, внаслідок чого зменшується дальність спостереження цілей, погіршуються умови для точного прицілювання і коректування вогню, що веде до зниження ефективності вогню зі стрілецької зброї і інших вогневих засобів.

У випадку переходу до оборони вночі командир роти дуже важко вибрати зручні позиції на передньому краї опорних пунктів взводів першого ешелону, вогневі позиції для БМД (БТР), організувати систему вогню. У темряві значно знижується продуктивність інженерних робіт, ускладнюються умови і збільшується час їх виконання. Крім цього, ускладнюється управління взводом і підтримка безперервної взаємодії, а у разі ведення вогню збільшується витрата боєприпасів.

Противник вночі отримує можливість приховано підійти до оборони і раптово атакувати, а також просочитися через проміжки в глибину оборони.

Оборона вночі може бути продовженням дій, що почалися вдень. У цьому випадку командир роти повинен: підсилити спостереження за противником і своїми загородами перед переднім краєм і на флангах; організувати підслуховування і охорону місць відпочинку особового складу, БМД (БТР) на вогневих позиціях, велику частину особового складу у роті тримати в постійній готовності до відбиття атак противника.

6-39. Командир роти з *отриманням бойового наказу на оборону вночі* виконує заходи, які викладено у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) і 6.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою), *та низку додаткових заходів з урахуванням умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС).*

Командир роти повинен враховувати вплив негативних факторів на ведення оборонного бою вночі і добиватися ослаблення їхніх дій з проведенням ряду заходів ще під час підготовки оборони.

Командир роти додатково повинен визначити і вказати підлеглим командирам: добре видимі вночі орієнтири; завдання щодо підготовки озброєння, техніки і вихідних даних для ведення вогню вночі; порядок

спостереження і підслуховування; по яких ділянках місцевості перед переднім краєм і на флангах додатково підготувати вогонь; порядок застосування приладів нічного бачення і засобів освітлення місцевості, а також завдання щодо знищення засобів освітлення противника та засліплення його особового складу і вогневих засобів; додаткові заходи щодо забезпечення проміжків і флангів; від кого і коли виділити додаткові чергові вогневі засоби, їхні тимчасові вогневі позиції і завдання; які вогневі засоби і коли висунути на тимчасові позиції або ближче до переднього краю; склад і місце посту освітлення, порядок освітлення місцевості противника під час бою; який запас освітлювальних засобів, трасуючих снарядів і патронів з трасуючою кулею мати, як використовувати освітлення місцевості, що здійснюється артилерією і авіацією; розпізнавальні знаки своїх військ; порядок відпочинку особового складу, сигнали бойової тривоги і порядок дій за ними.

6-40. Для освітлення місцевості вночі у роті із спеціально підготовленого особового складу необхідно призначити пост освітлювання у кожному взводі. Він складається, як правило, із двох солдатів, один з яких призначається старшим. На посту мають бути прилади спостереження і засоби освітлення місцевості.

Пости освітлення для найефективнішого використання доцільно розташовувати в центрі бойових порядків взводів в першій траншеї або в проміжках між позиціями відділень. Для постів необхідно призначити основне і два-три запасних місця розміщення, на яких обладнуються прості укриття і пристосування для запускання освітлювальних засобів.

Під час організації системи вогню в обороні вночі командир роти організовує її таким чином, щоб була можливість максимально використовувати вогневі можливості всіх видів зброї роти особливо вогневих засобів із використанням нічних прицілів, їх тісну взаємодію у поєднанні з інженерними загородженнями і природними перешкодами для відбиття атаки противника, знищення його у випадку вклинення в опорний пункт, або коли він намагається його обійти, прикриття флангів і проміжків між опорними пунктами взводів, а також загороджень і перешкод. Разом з цим необхідно ретельно визначити місця розміщення вогневих засобів, смуг вогню і секторів їх обстрілу, особливо тим, що мають нічні приціли. Зони протитанкового вогню і вогню зі стрілецької зброї призначаються, виходячи з характеристик приладів нічного бачення і умов видимості. Кордони секторів і смуг вогню, ділянок зосередженого і загороджувального вогню вказують відносно предметів, які чітко спостерігаються в темряві. З кожної вогневої позиції ще в світлий час необхідно перевірити можливість і зручність спостереження і ведення вогню.

6-41. В обороні вночі рота знаходиться в постійній готовності до відбиття раптових атак противника, знищення його розвідки і груп, які намагаються проробляти проходи в загородженнях або просочитися в глибину оборони.

Вночі дві третини особового складу кожного взводу повинні знаходитися у готовності до ведення вогню (члени екіпажу БМД, БТР, в кількості, яка дозволяє вести вогонь з озброєння бойової машини).

Особовий склад, який відпочиває, розташовується в укриттях (бліндажах) і в траншеях поблизу вогневих засобів у готовності зайняти свої місця за тривоги. В місцях відпочинку особового складу і у бойових машин виставляють спостерігачів, які охороняють їх, знаходяться в постійній бойовій готовності до відбиття нападу противника і встановленим сигналом оповіщають тих, хто відпочиває, і викликають їх на позиції.

6-42. Дрібні групи противника, які намагаються проникнути в глибину оборони методом просочування, знищують черговими вогневими засобами.

Атака противника відбивається з відстані, яка забезпечує ефективне ведення вогню усіма вогневими засобами.

Під час наближення противника до переднього краю оборони вогонь доводиться до найвищої напруги з метою зірвати атаку противника до його виходу до переднього краю оборони.

Ураження противника, що вклинився, здійснюється фланговим вогнем танків, БМД (БТР) у фланг і тил.

6-43. *Оборона взимку.* Взимку місцевість характеризується обмеженою кількістю доріг і їх поганим станом, значним сніжним покривом, змерзлим ґрунтом. Погодні умови характеризуються низькими температурами.

Ці показники взимку ускладнюють дії противника поза дорогами, що змушує його наступати уздовж доріг і сприяє створенню оборони на більш широкому фронті та меншими, ніж в звичайних умовах, силами, а також вимагає організації кругової оборони та надійного прикриття флангів і проміжків.

Під час обладнання фортифікаційних споруд взимку широко застосовуються вибухові речовини, окопні заряди. У випадку мерзлого, скального ґрунту, на болотистій місцевості фортифікаційні споруди можуть зводитися насипним способом, для цього використовується камінь, дерен, мох, мішки з землею, сніг і лід. За незначної глибини снігу окопи, траншеї та інші споруди відриваються в ґрунті і маскуються снігом. За глибокого снігового покриву широко застосовується влаштування снігових траншей, ходів сполучення з брустверами із утрамбованого снігу, у тому числі хибних, а також снігових валів.

Ділянки доріг у важкодоступних місцях, на підступах до оборони, укриття перед переднім краєм руйнують або мінують. Перед переднім краєм, в глибині опорного пункту і на флангах влаштовують мінно-вибухові загородження, завали і перешкоди.

В умовах бездоріжжя і танення снігу на позиціях, в окопах і укриттях обладнують водостоки, дренажі. З метою запобігання розмивів та обвалів стінки окопів, траншей і інших фортифікаційних споруд укріплюють, БМД (БТР) встановлюють на лежні (настіли).

Взимку рота може обороняти опорний пункт, який перекриває напрямок, доступний для наступу противника.

6-44. Командир роти з *отриманням бойового наказу на оборону взимку* виконує заходи, які викладено у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (ТЛР) роти) і 6.2 (Процедура управління підрозділами (ТЛР) роти під час підготовки оборонного бою), та низку додаткових заходів з урахуванням умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС).

Під час організації системи вогню командир роти повинен додатково забезпечити кругову оборону і особливо можливість ураження противника на напрямках, де є дороги. Зона суцільного багат шарового вогню створюється на дорогах і прилеглих до них ділянках місцевості, просіках і на інших доступних для противника напрямках.

Під час підготовки роти до дії в обороні взимку командир роти додатково повинен визначити і вказати підлеглим: порядок застосування озброєння, військової техніки в умовах низьких температур; заходи щодо забезпечення особового складу засобами проти обмороження, теплими речами, і засобами для обігріву (печами); необхідність перевірити справність засобів підігрівачів двигунів машин; механікам-водіям (водіям) - про заходи із запобігання розморожування систем охолодження двигунів; порядок обладнання пункту обігріву особового складу, порядок опалення печей і просушування обмундирування та взуття; порядок забезпечення особового складу зимовими маскувальними костюмами, порядок маскуванню (маскувального фарбування) ОВТ.

Командир роти приділяє особливу увагу в обороні взимку частішій зміні спостерігачів і чергових вогневих засобів, особливо вночі, у заметіль і снігопад.

Особливої уваги вимагає підготовка ОВТ до роботи в умовах низьких температур; маскуванню (фарбуванню) озброєння, техніки і споруд під фон місцевості.

6-45. Атака противника відбивається ефективним веденням вогню усіма вогневими засобами, намагається змусити противника якомога раніше зійти з доріг і рухатися цілиною по снігу, примусити його залягти на відкритій місцевості і якомога довше перебувати на морозі і зірвати атаку.

У випадку вклинення противника в опорний пункт, рота повинна зосередженим вогнем у фланг і тил не допускати його подальшого вклинення.

6-46. Оборона в лісі. Лісова місцевість вже сама по собі є перешкодою. Наявність у лісі дерев, важкодоступних ділянок, обмеженість і поганий стан доріг значно перешкоджають діям військ, зменшують видимість, знижують дальність спостереження, радіозв'язку і ефективність вогню, ускладнюють орієнтування, цілевказання і коректування вогню, а також управління і взаємодію.

Ці умови лісу створюють значні труднощі своїм підрозділам під час підготовки і ведення оборони.

Оборонний бій в лісі може організовуватись на ширшому фронті. Основу оборони складає система опорних пунктів рот і взводів, які підготовлені до ведення кругової оборони. Основні зусилля зосереджуються на обороні танконебезпечних напрямків, доріг, просік, дефіле між озерами і болотами, лісних галявин і узлісся.

6-47. Командир роти з отриманням бойового наказу на оборону в лісі виконує заходи, які викладено у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) та 6.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою), та низку додаткових заходів з урахуванням умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС).

Під час організації системи вогню командир роти повинен додатково забезпечити кругову оборону і особливо можливість ураження противника по напрямках, де є дороги, просіки, галявини, рідколісся.

Під час інженерного обладнання опорного пункту роти на місцевості з високим рівнем ґрунтових вод, окопи і ходи сполучення обладнуються напівзаглибленого або насипного типу. На тих ділянках де немає необхідності рити ходи сполучення, шляхи руху в тил позначаються покажчиками або знаками на деревах.

Під час підготовки роти до оборони у літній час необхідно особовий склад забезпечити засобами захисту від гнусу, комарів та інших комах.

Під час організації розвідки командир роти повинен збільшити кількість спостерігачів за діями противника, ніж у звичайних умовах.

Атаку противника рота відбиває всіма вогневими засобами.

Бій у лісі ведеться на близьких дистанціях з широким застосуванням гранат. Разом з цим широко застосовуються дії невеликих груп із засідок, кинджальний вогонь, маневр у фланг і тил противника, який наступає.

6-48. Оборона в горах. Гірська місцевість характеризується різким пересічним рельєфом і кам'янистим ґрунтом, рідкою мережею важкодоступних доріг і складністю руху поза ними, швидкою течією річок і різким коливанням рівня води в них; великою кількістю прихованих підступів і мертвого простору; утворенням завалів і обвалів; наявністю гір і гірських хребтів та крутими схилами, які частково переходять у скелі і скелясті обриви, а також лощинами і поглибленнями, які розташовані між гірськими хребтами; сильними лавинами, каменепадами і селями.

Для більшості гірських районів характерні: суворий клімат; значне зниження температури вночі; складність орієнтування, спостереження і ведення вогню, а також підтримка зв'язку і виконання робіт з інженерного обладнання місцевості.

Основні зусилля зосереджуються на обороні пануючих висот, перевалів, вузлів доріг та інших важливих ділянок місцевості. Опорні пункти готуються до кругової оборони, між ними забезпечується вогневий зв'язок, у проміжках влаштовуються вогневі засідки і створюються загородження, ведеться спостереження і патрулювання. Для оборони на важкодоступних напрямках виділяється обмежена кількість сил і засобів.

Передній край оборони вибирається, як правило, на схилах гірських хребтів, висот і відрогів гір, які забезпечують якісний огляд і обстріл підступів до них.

Оборона роти в горах може бути на ширшому фронті, перехоплюючи найбільш доступний напрямок для дій противника.

Найбільш щільно всіма видами вогню в поєднанні із загородженнями прикриваються дороги, виходи із ущелин, тунелів, гірських долин, зручні переправи через річки і переходи через каньйони, а також напрямки, які можуть бути використані противником для обходу.

Ці умови в горах значно перешкоджають дії противника у наступі та створюють значні труднощі своїм підрозділам під час підготовки і ведення оборони.

6-49. Командир роти з *отриманням бойового наказу на оборону в горах* виконує заходи, які викладено у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) і 6.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою), *та низку додаткових заходів з урахуванням умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС).*

Під час оцінки місцевості командир роти додатково повинен забезпечити ураження противника багатоярусним фланговим, перехресним і кинджальним вогнем.

Під час організації системи вгоню командир роти повинен додатково забезпечити, щоб не було зон, які не прострілюються вогнем перед переднім краєм оборони, на флангах і в проміжках між опорними пунктами. Вогневі засоби розташовуються ярусами на схилах висот, які повернені до противника, а також на зворотних схилах, що забезпечує створення багатоярусного флангового, перехресного і кинджального вогню з урахуванням проведення маневру.

Під час інженерного обладнання опорного пункту фортифікаційні споруди в кам'янистих і скельних ґрунтах облаштовуються напівзаглибленого і насипного типу з використанням каміння та мішків із піском (землею). Попереду позицій крім звичайних загороджень готуються обвали та зсуви, дороги (стежки) готуються до руйнування і мінуються.

Розвідка противника і місцевості організовується більшою, ніж у звичайних умовах, кількістю спостерігачів.

Під час підготовки особового складу додатково організувати забезпечення особового складу теплими речами, засобами для обігріву вночі і запасом питної води.

6-50. Атаку противника рота відбиває всіма вогневими засобами із широким застосуванням гранат. Разом з цим необхідно змушувати противника наступати знизу вгору, танки противника доцільніше знищувати під час подолання ними підйомів, особливо на серпантинах.

Під час обходу противником опорного пункту рота переходить до ураження його вогнем у фланг і тил.

6-51. *Оборона на водній перешкоді.* Мета оборони на водній перешкоді – відбити наступ противника з форсуванням водній перешкоді, завдати йому ураження під час висування, розгортання для форсування, а в разі форсування водній перешкоді знищити його на своєму березі.

Рота може приймати участь в оборонному бою на водній перешкоді у складі батальйону або самостійно, на одному з берегів. Основні зусилля роти зосереджуються на утриманні ділянки, яка доступна для форсування противником.

Передній край призначається на вигідному для оборони рубежі і в залежності від умов місцевості може бути біля урізу води або на певній відстані

від нього. При розміщенні переднього краю на відстані від урізу води на березі виставляється бойова охорона.

Для утримання мосту, переправи, ділянці, зручної для форсування, рота самостійно або у взаємодії з іншими підрозділами може займати оборону на протилежному березі.

Для підвищення стійкості оборони відкритий фланг (фланги) повинен примикати до водної перешкоди і прикриватися загородженнями. У підрозділах, які займають оборону на протилежному березі, створюються додаткові запаси ракет, боеприпасів, продовольства і медикаментів.

Бойовий порядок роти, яка займає оборону на найбільш загрозовому напрямку, будується в два ешелони, на інших – в один ешелон з виділенням резерву.

Система вогню організовується так, щоб підступи до водної перешкоди, дзеркало та ділянки, зручні для форсування, прострілювалися фланговим і перехресним вогнем. При цьому частина БМД (БТР), протитанкових засобів може висуватися на вогневі позиції ближче до урізу води.

Крім того, на березі готується зона суцільного вогню всіх засобів для знищення противника, що форсував водну перешкоду..

Для ведення розвідки противника і недопущення раптового початку форсування у роти організовується безперервне спостереження за підступами до водної перешкоди.

Командир роти з *отриманням бойового наказу на оборону на водній перешкоді* виконує заходи, які викладено у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) і 6.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою), *та низку додаткових заходів з урахуванням умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС).*

Під час оцінки обстановки командир додатково визначає: ширину, глибину, швидкість течії і характер дна водної перешкоди; ділянці, де можливе їх форсування противником; стан берегів.

У рішенні командир додатково визначає: способи ураження противника на протилежному березі і при форсуванні водної перешкоди, порядок знищення противника, що форсує на переправних засобах та на своєму березі.

До початку форсування водної перешкоди противником вогневі засоби не повинні розкривати себе. Розвідка противника знищується вогнем спеціально виділених засобів з тимчасових вогневих позицій.

Ураження основних сил противника починається з можливо більшої відстані від свого берега. З наближенням їх до водної перешкоди вогонь всіх засобів зосереджується на недопущенні їх організованого підходу до урізу води і початку форсування.

З початком форсування противником водної перешкоди знищуються переправні засоби, жива сила, ОВТ, з метою не допустити висадки противника на свій берег.

У разі висадки противника на берег він негайно знищується зосередженим вогнем усіх засобів.

6-52. Оборона морського узбережжя. Оборона морського узбережжя має за мету відбити удар противника з моря, не допустити висадження його морських і повітряних десантів та утримання (прикрити) важливі берегові об'єкти.

Основою оборони морського узбережжя є протидесантна оборона, яка створюється на тих напрямках і ділянках, де можливе висадження морських і повітряних десантів противника.

Передній край оборони вибирається якнайближче до урізу води, а на низькому березі може виноситися в глибину на більш вигідний рубіж.

У місцях, доступних для висадки танків, які плавають, і БМП (БТР) противника влаштовуються загородження і вогневі засідки.

Бойовий порядок роти під час оборони морського узбережжя будується з урахуванням зосередження основних зусиль на утриманні найбільш важливих ділянок на напрямку ймовірного висадження десанту противника. На найбільш важливих напрямках рота буде бойовий порядок у два ешелони.

Під час оборони морського узбережжя створюється єдина система вогню всіх вогневих засобів. З найбільшою щільністю вона готується на тих напрямках, де очікується висадження головних сил противника. Система вогню включає: ділянки зосередженого та рубежі загороджувального вогню артилерії по силах десанту в районах стоянки і маневрування, перевантаження, збору і формування хвиль десанту, на напрямках руху їх до берега, у районах висадки та у глибині оборони.

Командир роти з *отриманням бойового наказу на оборону морського узбережжя* виконує заходи, які викладено у підрозділах 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) та 6.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки оборонного бою), *та низку додаткових заходів з урахуванням умов обстановки (факторів МЕТТ-ТС).*

Під час оцінки обстановки командир додатково визначає: глибину, характер дна перед узбережжям; ділянку, де можливе їх форсування противником; стан берегів.

У рішенні командир додатково визначає: способи ураження противника в районах збору і формування хвиль десанту, на напрямках руху їх до берега, у районах висадки та у глибині оборони.

Розвідка противника знищується вогнем спеціально виділених засобів з тимчасових вогневих позицій.

З наближенням десанту противника до берега вогонь усіх засобів зосереджується по десантно-висадочних засобах, танках, що плавають, і БМП (БТР) з метою недопущення підходу їх до берега, висадження десанту і закріплення його на березі.

У разі захоплення десантом противника ділянки морського узбережжя підрозділи роти повинні не допустити просування його в глибину, закріплення і розширення захопленого плацдарму та з'єднання морського десанту з повітряним.

7. ДІЇ РОТИ В СКЛАДІ ПОВІТРЯНОГО ДЕСАНТУ

7.1. Загальні положення

7-1. Повітряний десант (*en: Airborne landing*) – 1) особлива форма тактичних дій яка полягає у десантуванні та виконанні бойових завдань в тилу противника; 2) спеціально підготовлені до висадки (викидання) або висадженні (викинуті) з літаків та/або вертольотів в тил противника підрозділи (підрозділ) для виконання бойових завдань.

Десантування (*en: Landing*) – це перекидання та висадження (викидання) підрозділу (підрозділів) для виконання бойових завдань в тилу противника.

Воно включає: зліт літаків (вертольотів) з десантом (*en: aircraft takeoff*), шикування бойових порядків (*en: setting up combat formations*), переліт у район десантування (*en: flight to the landing area*), викидання або висадження десанту в районі десантування (*en: landing in the area*).

Десантування може здійснюватись: військово-транспортною авіацією – парашутним, посадочним або комбінованим способом; вертольотами АА – посадочним способом, із зависанням вертольоту (на висоті 1-1.5 метра), на ходу – «по-штурмовому» (на висоті не більше 1.5-2 метра від землі та швидкості до 10-15 км/год), а в окремих випадках парашутним способом.

Десантування «по-штурмовому» вимагає від десантників та екіпажів вертольотів особливої підготовки і може застосовуватись на відносно рівній місцевості за відсутності перешкод. Для десантування передової групи (групи розвідників) у складних умовах (якщо інші способи десантування неможливі) можна застосовувати безпарашутний спосіб десантування за допомогою комплексу **КЗБО М1** (комплект знімного бортового обладнання) – по канату.

Десантування можна проводити в будь-яку пору року, вдень і вночі, в простих і складних метеорологічних умовах, у яких забезпечується робота повітрянодесантної техніки і безпечне приземлення особового складу.

Десантування характеризується дальністю, глибиною, тривалістю, висотою польоту авіації і висотою викидання (висадження) десанту.

Дальність десантування (*en: range landing*) – це відстань від вихідного району для десантування (дальня межа району від лінії зіткнення сторін) до району десантування.

Глибина десантування (*en: depth landing*) – відстань від лінії зіткнення сторін на початок викидання десанту до району десантування.

Тривалість десантування (*en: duration landing*) – це час необхідний на зліт авіації, побудову бойових порядків, переліт у район десантування, викидання або висадження десанту в районі десантування.

Висота польоту (*en: flight altitude*) – це відстань від поверхні землі до літаків (вертольотів) у ході польоту авіації від вихідного району для десантування, до району десантування. Вона залежить від дальності десантування, ступеню придушення ППО противника, пори року і часу доби. Політ авіації здійснюється з перемінним профілем.

Висота викидання (висадження) (en: landing height) – це відстань від поверхні землі до літака (вертольоту) на час, коли здійснюють викидання (висадження) десанту. Вона залежить від ТТХ повітрянодесантної техніки, побудови бойових порядків авіації за висотою і рельєфу місцевості в районі десантування. Викидання десанту здійснюють із малих висот.

7-2. Підготовку підрозділів роти до десантування і бою здійснюють за розпорядженням старшого командира. Вона включає: підготовку боєприпасів, засобів захисту, продовольства, радіотехнічних засобів, технічне обслуговування машин, вивірення озброєння і укладання боєприпасів, підготовку техніки і особового складу до десантування і бойових дій; перевірку стану бойових машин, наявності пального, боєприпасів, готовності засобів зв'язку; контрольний огляд зашвартованої техніки, екіпірування особового складу, підгонки парашутів.

За доставку повітряного десанту в район десантування відповідає командир авіаційної частини (підрозділу), після викидання (висадження) авіація повертається на свої аеродроми, а десант діє самостійно.

7-3. Для організованого десантування повітряному десанту призначають *вихідний район для десантування, смугу прольоту, основні та запасні райони десантування.*

Вихідний район для десантування включає: *райони зосередження і очікування, основні і запасні аеродроми (площадки завантаження).*

7-4. *Аеродроми* призначають для завантаження в літаки озброєння, техніки і матеріальних засобів, посадки особового складу та зльоту на десантування. Їх призначають, по можливості, поблизу районів зосередження. Запасні аеродроми використовують у випадку виходу з ладу основних.

7-5. *Райони зосередження і очікування* призначають для скритного розташування підрозділів та підготовки їх до десантування і бою.

У районі зосередження проводять: видачу особовому складу боєприпасів, засобів індивідуального захисту і медичної допомоги, сухих пайків; проводять екіпірування особового складу; дозавантаження боєприпасів у бойові машини; перевірку укомплектованості засобів десантування швартувальними деталями відповідно до призначення; перевірка стану, а за необхідності, і переукладання парашутів і парашутних систем; технічне обслуговування машин; постановку завдань підрозділам на марш у район очікування і формування колони.

З району зосередження в район очікування рота здійснює марш на бойових машинах (бронетранспортерах, автомобілях). В окремих випадках, під час підготовки до десантування в обмежені терміни або під час розташування району зосередження від аеродрому на віддаленні не більше 15 км підрозділи можуть виходити безпосередньо на аеродром, минаючи район очікування.

7-6. *Район очікування* включає: місця для розміщення особового складу, бойової і іншої техніки, автотранспорту і матеріальних засобів; площадки для перевірки парашутів і підготовки озброєння, техніки та матеріальних засобів до десантування.

У районі очікування проводять: завершення підготовки підрозділів до десантування; організацію десантування і бою; постановку бойових завдань особовому складу.

У разі десантування з вертольотів район очікування не призначають, заходи, які необхідно виконати в цьому районі, виконують в районі зосередження. В такому випадку площадки завантаження призначають поблизу району зосередження або безпосередньо у ньому.

7-7. Зміну району зосередження (очікування) здійснюють за наказом старшого командира приховано. У випадку, коли не можна зволікати (радіоактивне зараження, пожежа або загроза затоплення району, викликані застосуванням противником зброї масового ураження або стихійним лихом), зміну району проводять негайно за рішенням командира роти, про що він попередньо доповідає старшому командирі.

7-8. Під час десантування роти парашутним способом розмір району десантування має бути 2...2,5 км² та, якщо є можливість, призначатись якомога ближче до об'єктів захоплення (знищення). Основні площадки приземлення позначають суцільною лінією і нумерують цифрами (1, 2, ...), а запасні – пунктирною лінією і нумеруються цифрами з буквою (1а, 2а, ...).

7-9. Десантування для захоплення (знищення) об'єкту може бути здійснено: безпосередньо на об'єкт; поблизу об'єкту (на віддаленні до 3 км); на деякому віддаленні від об'єкту (на віддаленні більше 3 км).

7-10. На весь період бойових дій у тилу противника роті визначають бойове завдання, яке поділяють на *найближче завдання і порядок подальших дій*.

Найближче завдання роти полягає в захопленні (знищенні) об'єктів противника в районі десантування і оволодінні визначеним районом (рубежем). Глибина найближчого завдання буде відповідати глибині об'єкту або глибині району, яким має оволодіти десант.

Подальші дії включають всі подальші дії роти в тилу противника. Водночас рота може захоплювати (знищувати) об'єкти в новому районі, проводити в обмежених цілях рейдові дії, забороняти своєчасний маневр резервів противника, діяти назустріч військам, що наступають з фронту або утримувати райони (рубежі) до їх підходу.

7-11. Під час підготовки до десантування бойову техніку (автомобілі) дозправляють пальним і мастильними матеріалами, за необхідності проводять додаткове кріплення агрегатів і вузлів машин.

Підготовку озброєння, техніки і матеріальних засобів до десантування проводять на спеціальних площадках, на яких мають бути: місця для розвантаження і розміщення озброєння, техніки, матеріальних засобів і засобів десантування; пункти для спорядження автоматичних пристроїв; місця для розташування особового складу і автотранспорту. Завершення підготовки до десантування бойових машин (бронетранспортерів) проводять безпосередньо на аеродромі перед завантаженням у літаки.

Всі роботи з підготовки озброєння, техніки та матеріальних засобів до десантування здійснюють екіпажі (обслуги) під керівництвом командирів підрозділів. Контроль здійснюють командири взводів та заступник командира роти – інструктор із повітрянодесантної підготовки.

Для завантаження техніки і матеріальних засобів, перевірки і одягання парашутів, посадки особового складу в літаки підрозділи виводять у *вихідне положення*.

Завантаження озброєння, техніки і матеріальних засобів у літаки (вертольоти), їх швартування та підготовку до викидання здійснює особовий склад підрозділів під керівництвом командирів екіпажів літаків (вертольотів).

Після завантаження озброєння, техніки і матеріальних засобів командири підрозділів десанту, фахівці повітрянодесантної служби спільно з командирами екіпажів літаків (вертольотів) проводять передполітний огляд завантаженої техніки і вантажів для визначення готовності їх до викидання.

7-12. *Вихід підрозділів із району очікування* на аеродром у вихідне положення для завантаження і посадки в літаки здійснюють у призначений командиром десанту і узгоджений із командиром від військово-транспортної авіаційної частини час за командою старшого аеродромної групи.

У *вихідному положенні* техніка, вантажі та особовий склад, призначений для завантаження, зосереджуються на вказаних місцях поблизу стоянки літаків (вертольотів) і в установленій час за командою командира роти приступають до завантаження.

Час початку завантаження техніки і вантажів визначає старший командир (начальник).

Одягання парашутів здійснює: особовий склад, що десантується з технікою, – біля літаків після закінчення завантаження техніки; без техніки – у вихідному положенні для завантаження і посадки.

Посадку особового складу в літаки здійснюють за сигналом (командою) з командного пункту військово-транспортної авіаційної частини і закінчують до запуску двигунів.

7-13. Під час підготовки до десантування і виконання бойового завдання вночі вживаються заходи з висвітлення робочих місць із дотриманням світломаскування, посилюють комендантську службу.

Для виведення підрозділів у вихідне положення для навантаження і посадки і до стоянок (площадок завантаження) літаків (вертольотів) призначають провідників, із якими попередньо проводять рекогносцировку маршрутів.

7-14. Взимку додатково передбачають: заходи щодо обігріву особового складу; розчищення площадок і маршрутів виходу підрозділів; прогрівання двигунів машин перед завантаженням у літаки для забезпечення їх швидкого заведення після приземлення; забезпечення підрозділів маскувальними костюмами, лижами, а машин – пристосованими для підвищення прохідності в умовах глибокого снігового покриву; маскувальне фарбування бойової техніки і транспортних засобів.

7-15. Під час підготовки роти до десантування посадочним способом із метою забезпечення швидкого вивантаження і зосередження підрозділів у призначеному районі (пункті) можуть призначатись офіцери і регулювальники, які десантуються з парашутною групою, яка захоплює аеродром, (передовою групою) або в перших літаків (вертольотів) посадочної групи. Вони зустрічають

літаки (вертольоти), що приземлились, уточнюють командирам підрозділів напрямки (маршрути) виходу в призначені райони (пункти), регулюють рух.

7.2. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки десантування і бою в тилу противника

7-16. Процедуру управління підрозділами (TLP) роти починають одразу після отримання бойового наказу (OPORD), або попереднього бойового розпорядження (WARNO).

Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) роти *під час підготовки десантування і бою в тилу противника* необхідно виконати заходи, які викладено в підрозділі 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти), з урахуванням особливостей дій у складі повітряного десанту, ведення бою (дій) в тилу противника та з урахуванням умов обстановки (факторів METT-TC).

Далі викладаються особливості підготовки десантування і бою в тилу противника.

7-17. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ (аналіз завдання та оцінка обстановки) командир роти *під час усвідомлення бойового завдання* повинен зрозуміти завдання батальйону і роти; замисел командира батальйону, особливо способи розгрому противника (ENEMY); спосіб десантування; об'єкти (цілі) на напрямку дій роти, які уражають засобами старших командирів; положення та завдання сусідів; час готовності до виконання завдання.

Під час оцінки обстановки (факторів METT-TC) командир роти вивчає: склад і положення противника в районі десантування, та об'єкту захоплення (знищення); стан, забезпеченість, можливості роти, приданих підрозділів; завдання сусідів; характер місцевості в районі десантування.

7-18. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ (вироблення замислу бою (дій)) *у замислі на десантування і бій в тилу противника* командир роти визначає: спосіб розгрому противника та захоплення (знищення) об'єкту; побудову бойового порядку роти.

7-19. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ (підготовка та віддання бойового наказу (OPORD)) *під час віддання бойового наказу, у третьому пункті бойового наказу на десантування і бій в тилу противника* командир роти визначає *взводам*: засоби посилення; завдання щодо захоплення важливих рубежів (районів, об'єктів) або знищення (виведення з ладу) об'єктів противника; порядок подальших дій; район (пункт) збору; хто підтримує; порядок завантаження (посадки) в літаки (вертольоти), кількість і бортові номери літаків (вертольотів); основні і запасні площадки приземлення та/або посадочні площадки; час готовності до десантування і бою.

7-20. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ (організаторська робота):

Під час організації взаємодії командир роти вказує (узгоджує):

порядок ураження об'єктів (цілей) засобами старших командирів на напрямку дій роти;

порядок викидання (висадження) і збору підрозділу – курс польоту літаків, висоту і послідовність викидання (висадження), район (пункт) збору або вихідне положення для наступу і час його заняття, сигнали збору;

напрямки висування і способи дій підрозділів, призначених у розвідку;

порядок дій підрозділів прикриття – напрямки висування, способи і терміни дій на зазначених рубежах;

порядок і способи захоплення і знищення об'єктів – напрямки (маршрути) висування підрозділів до об'єктів; рубіж посадки на бойові машини, рубежі розгортання, спішування, переходу в атаку; спосіб атаки; порядок подолання загороджень, перешкод і відбиття контратак піхоти і танків противника з флангів і тилу; способи знищення (виведення з ладу) об'єктів, сили і засоби, які для цього надані, порядок їх дій; район (пункт) збору після виконання завдання;

порядок дій підрозділів під час викидання (висадження) на запасний район приземлення – район (пункт) збору, порядок знищення противника в районі приземлення і висування до призначених об'єктів захоплення;

порядок відбиття ударів повітряного противника, способи розпізнавання своїх літаків та позначення своїх підрозділів;

характер подальших дій підрозділів;

порядок переміщення командно-спостережного пункту;

сигнали оповіщення, управління і взаємодії.

7-21. Під час організації управління командир роти вказує: місце командно-спостережного пункту в бойовому порядку роти; способи доведення сигналів управління та оповіщення, порядок спостереження за ними; радіодані і порядок використання засобів зв'язку; способи і терміни надання доповідей; порядок цілевказання і коректування вогню; радіодані та порядок користування сигнальними засобами зв'язку.

7-22. Під час організації всебічного забезпечення командир роти вказує: завдання з розвідки, охорони, тактичного маскування; інженерного забезпечення, РХБ захисту від ВТЗ противника; порядок виконання заходів із морально-психологічного, технічного, тилового і медичного забезпечення; час, місце і порядок поповнення запасів боєприпасів та інших матеріальних засобів у ході бою; місце розташування пункту боєпостачання і медичного пункту роти.

7.3. Десантування та ведення бою в тилу противника

7-23. Десантування роти здійснюють літаками (вертольотами) одним вильотом. Командир роти несе відповідальність за десантування (висадження та/або викидання) роти у встановлений час у призначеному районі (на посадочну площадку та/або площадку приземлення).

7-24. Командир роти після приземлення позначає своє місце, встановлює зв'язок з підлеглими, перевіряє готовність їх до вступу в бій, доповідає про результати десантування старшому командиру, відповідно до сформованої обстановки уточнює (ставить нові) завдання підрозділам, наполегливо і рішуче домагається якнайшвидшого захоплення об'єкта, вживає заходів щодо відбиття

можливих контратак, за наявності на площадці приземлення (посадочній площадці) противника організовує його знищення.

Під час уточнення бойових завдань підрозділам командир вказує спосіб дій (на бойових машинах або в пішому порядку), напрям висування, рубежі розгортання в передбойовий і бойовий порядки, рубіж переходу в атаку, напрямом атаки, сигнал переходу в атаку, пункт збору, час готовності до атаки.

7-25. Під час викидання (висадження) безпосередньо на об'єкт рота вступає в бій з повітря, вогнем знищує живу силу і вогневі засоби противника в районі приземлення. Підрозділи на ходу приймають бойовий порядок, вогнем і рішучою атакою знищують противника, захоплюють важливі елементи об'єкта, знищують їх (виводять із ладу) і виходять у пункт збору, або займають вказаний рубіж. Бойові машини та інші вогневі засоби вогнем із місця знищують найбільш важливі цілі, займають свої місця в бойовому порядку підрозділів та підтримують їх вогнем (додаток 11 до цього Тимчасового БС).

7-26. Під час десантуванні поблизу об'єкта підрозділи швидко виходять у вихідне положення для наступу, за встановленими сигналами атакують у пішому порядку противника, що обороняє об'єкт. Після приземлення окремі десантники, що відстали від своїх підрозділів, незалежно від того, до яких підрозділів вони належать, прибувають у найближчі підрозділи і, доповівши про своє прибуття командирі цього підрозділу, діють за його командою. Командир підрозділу, до якого увійшли зазначені десантники, зобов'язаний доповісти про це командирі роти.

Противника, який надає опір в районі приземлення, підрозділи роти блокують і знищують.

Підрозділ ПТКР знищують виявлені цілі в районі приземлення та поблизу його.

7-27. Під час десантування на деякому віддаленні від об'єкта рота після збору здійснює посадку на бойові машини, в похідному або передбойовому порядку висувається до об'єкта захоплення і атакує його, як правило, з ходу (додаток 12 до цього Тимчасового БС).

У ході висування від взводів висилаються дозорні машини, а в ході бою один із взводів можуть призначити в бойовий розвідувальний дозор. Дрібні групи противника рота знищує вогнем із ходу, осередки опору обходить, прикриваючись частиною сил. Під час підходу до рубежу переходу в атаку підрозділи розгортаються в бойову лінію і атакують з ходу.

7-28. Вогневе ураження противника по об'єктам захоплення роти, засобам ППО та живої сили і вогневим засобам в районі десантування роти до початку бойових дій здійснюється засобами старшого начальника. Якщо рота діє на вертольотах то вогневе ураження об'єктів захоплення (знищення) може здійснюватись вертольотами вогневої підтримки до висадки роти.

Перед атакою об'єкту захоплення за рішенням командира роти здійснюється артилерійська підготовка атаки (вогневий наліт) по живій силі і вогневим засобам об'єкту захоплення та іншим об'єктам противника, що перешкоджають просуванню підрозділів роти.

Відкриття вогню артилерії та бойових машин необхідно чітко узгоджувати з рухом до об'єкту захоплення підрозділів роти. Команду (сигнал) на відкриття вогню артилерії (початок артилерійської підготовки атаки) подає старший командир десанту, який особисто спостерігає за пересуванням бойових порядків підрозділів. Для більш ефективного управління вогнем артилерії і підтримки тісної взаємодії командири артилерійських підрозділів зі своїми засобами розташовуються на КСП роти.

7-29. З початком атаки об'єкту артилерія переходить до артилерійської підтримки військ, що наступають, яку проводять на всю глибину завдання підрозділів. Артилерійська підтримка військ, що наступає полягає в ураженні цілей (артилерійських і мінометних батарей, командних пунктів, протитанкових засобів, а також окремих елементів об'єкта, який захоплюють) у глибині оборони противника. Перенесення вогню здійснюють за сигналами (командами) командира роти.

7-30. Приданий роті зенітно-ракетний (зенітно-артилерійський) підрозділ після приземлення швидко приводить себе в готовність до ведення вогню і з появою повітряних цілей відкриває вогонь. У ході наступу він переміщується за бойовим порядком роти в **20-40 м** від КСП роти.

7-31. Для знищення (виведення з ладу) особливо міцних споруд об'єктів (їх елементів) у роті може бути створено групу руйнування, оснащену необхідними засобами підризу.

До складу групи руйнування в роту виділяють до взводу. Роті може бути придане інженерно-саперне відділення, яке залучають до складу групи руйнування. Ця група діє в бойовому порядку роти і по мірі захоплення об'єкта знищує або виводить із ладу його елементи.

Під час виконання завдання зі знищення (виведення з ладу) об'єкта командир підрозділу, призначеного в групу руйнування, зобов'язаний: організувати спостереження і безпосередню охорону; розподілити особовий склад за елементами об'єкта; визначити порядок знищення (виведення з ладу) об'єкта, порядок виходу в пункт збору, порядок взаємодії; встановити сигнали (сигнал для одночасного приведення в дію зарядів, сигнал відходу та ін.). Якщо для підготовки об'єкта до знищення потрібен значний час, командир роти організовує прикриття групи руйнування. Під час захоплення об'єкту підрозділи прикриття займають вигідні рубежі на підступах до об'єкта і блокують підхід резервів противника.

7-32. Після виконання завдання по захопленню і знищенню об'єкта підрозділи роти виходять у *район збору*. В районі збору рота розташовується повзводно в готовності до відбиття атак наземного та повітряного противника з будь-яких напрямків. Підрозділи доцільно розташовувати приховано, уздовж доріг, просік для швидкої їх побудови в колони і виходу в зазначеному напрямку.

Командир роти в районі збору вживає всіх заходів із відновлення боєздатності штатних і приданих підрозділів, доповідає старшому командиру про стан підрозділів та вжиті заходи, організовує розвідку, ставить завдання підлеглим на подальші дії. Час перебування в районі збору залежить від стану

підрозділів, їх забезпеченості, подальшого завдання, що вимагає відповідної підготовки, наявності і характеру дій найближчих резервів противника.

7-33. У районі збору рота може отримати завдання на подальші дії в загальновійськовому резерві бригади. В такому випадку вона переміщується за першим ешелonom (підрозділами, що захоплюють об'єкт) у вказаному їй напрямку.

До рубежу введення в бій рота висувається на максимальній швидкості, з ходу розгортається в бойовий порядок і за підтримки вогневих засобів стрімко атакує противника або займає вигідний для відбиття контратаки противника рубіж.

7-34. Рота, яку призначено для прикриття дій підрозділів, що захоплюють об'єкт, після десантування захоплює вказаний рубіж і готується для відбиття можливих атак противника.

Командир роти після десантування зобов'язаний вислати розвідку в напрямку ймовірної появи противника, організувати систему вогню і взаємодію. З появою противника рота вогнем із займаного рубежу знищує його на дальніх підступах і перед переднім краєм. У разі обходу противником роти командир роти, застосовуючи маневр вогнем і підрозділами, знищує його. Стійкою обороною, активними діями підрозділів рота блокує прорив противника і вихід його в фланг і тил підрозділів, що захоплюють об'єкт.

7-35. *Повітряні десанти в гірській місцевості в складі роти здійснюються вертольотами АА.* Основними способами десантування в горах є – посадочний спосіб і з зависанням вертольоту (на висоті 1-1.5 метра). Повітряні десанти в горах застосовуються для захоплення перевалів, домінуючих важливих висот, здійснення маневру з метою знищення противника з тилу і т ін. Для захоплення гірських перевалів рота висаджується безпосередньо на об'єкт або поблизу об'єкту.

Під час застосування повітряних десантів взимку, особливу увагу необхідно звернути на виконання заходів з обігріву особового складу, забезпечення готовності ОВТ до бойових дій за умовами низьких температур, маскувальне фарбування бойової техніки і транспортних засобів, забезпечення особового складу костюмами для маскування і необхідним інвентарем для зими.

8. ВЕДЕННЯ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ДІЙ

8.1. Загальні положення

8-1. *Десантно-штурмові дії (en: Air assault actions)* – 1) особлива форма тактичних дій яка полягає у десантуванні, виконанні бойових завдань на території, яка зайнята противником, та повернення у ВРД (район зосередження) із застосуванням АА (транспортно-бойових та бойових вертольотів) і авіації ПС; 2) комплекс узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданням, місцем та часом дій підрозділів ДШВ на вертольотах і підтримуючих підрозділів авіації щодо одночасного або послідовного знищення (виведення з ладу) або

захоплення важливих об'єктів (об'єкту) противника та повернення в ВРД (район зосередження).

Важливою рисою десантно-штурмових дій є їх повітряно-наземний характер, який обумовлюється обов'язковим застосуванням вертольотів для вирішення бойових завдань.

8-2. Головний принцип десантно-штурмових дій: маневр – удар – маневр, нешаблонні способи дій, точна відповідність обстановці. Удари, які наносяться по противнику і його об'єктах, повинні бути стрімкі, а зіткнення з противником – короткі.

8-3. *Складовими десантно-штурмових дій є:* спільні удари, маневри і бої підрозділів ДШВ і АА; бойові дії тактичної авіації, ракетних військ і артилерії, військ ППО щодо прикриття та підтримки підрозділів ДШВ; ведення розвідки, радіоелектронної боротьби, дії інших видів всебічного забезпечення.

Виконання завдань в ході десантно-штурмових дій полягає у вогневому ураженні об'єктів противника засобами старшого командира та ударами вертольотів із повітря до початку висадки роти; захопленні площадок висадки з метою забезпечення і організованого вступу в бій; раптовому оволодінні об'єктами методом нальоту та знищенні їх; швидкому зборі та поверненні в розташування своїх військ.

8-4. Для ведення десантно-штурмових дій рота призначається в десантно-штурмовий загін. Десантно-штурмовий загін оснащується і формується окремо, в залежності від специфіки конкретного завдання. Доставка в район виконання бойового завдання та повернення десантно-штурмового загону здійснюється на вертольотах.

8-5. У залежності від бойової обстановки і мети основними *способами десантно-штурмових дій є:* десантно-ударні та десантно-рейдові дії.

Десантно-ударні дії (en: Landing and attack) – дії десантно-штурмового загону у взаємодії з АА для виведення з ладу виявленого (розвіданого координатного) об'єкту в тилу противника та повернення в ВРД (район зосередження). Тривалість ведення десантно-ударних дій визначається часом знаходження вертольотів у повітрі і складає до 2 годин. Удар по об'єкту набуває значної потужності за рахунок поєднання активних дій роти з ударами вертольотів. Принцип ведення: десантування – удар – маневр (повернення).

Десантно-рейдові дії (en: Landing raid actions) – дії десантно-штурмового загону у взаємодії з АА з метою виявлення (дорозвідки) і послідовного виведення з ладу декількох визначених об'єктів у тилу противника у визначеній смузі (напрямку) та повернення у ВРД (район зосередження). Тривалість ведення десантно-рейдових дій визначається часом, необхідним для виконання поставлених десантно-штурмовому загону завдань, та можливою тривалістю застосування вертольотів для виконання завдання.

Схема дій: пошук (дорозвідка) – висадка - швидкий удар – збір і завантаження - маневр в інший район – пошук – висадка – швидкий удар – маневр (повернення). Для десантно-рейдових дій цикл «пошук - висадка – швидкий удар» повторюється не менше двох разів.

8-6. Для ведення десантно-штурмових дій призначаються: основний та запасний район (площадки) завантаження; район (площадки) висадки (приземлення).

Розмір району завантаження для роти може бути 1,5 км на 0,5-0,7 км та повинен дозволяти одночасне розміщення не менше ескадрильї вертольотів та їх зліт.

Запасний район використовують у разі неможливості використання основного району відповідно обстановки, що складається.

Площадки завантаження для вертольотів призначаються безпосередньо в районі зосередження (збору) десантно-штурмового загону або поблизу нього.

8.2. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки десантно-штурмових дій

8-7. Процедура управління підрозділами (TLP) роти починається з отриманням бойового наказу (OPORD) або попереднього бойового розпорядження (WARNO).

Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) роти *під час підготовки десантно-штурмових дій* необхідно виконати заходи, які викладено в підрозділі 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти), з урахуванням особливостей ведення десантно-штурмових дій та умов обстановки (факторів METT-TC).

Далі викладаються особливості підготовки десантно-штурмових дій.

8-8. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ (аналіз завдання та оцінка обстановки) командир роти *під час усвідомлення бойового завдання* повинен уявити: завдання батальйону і роти; замисел командира батальйону, особливо способи розгрому противника (E-ENEMY), спосіб десантування; об'єкти (цілі) на напрямку дій роти, які уражаються засобами старших командирів; положення та завдання сусідів, час готовності до виконання завдання (Mission).

Під час оцінки обстановки (факторів METT-TC) командир роти вивчає: склад і положення противника в районі десантування, та об'єктів захоплення або знищення (виведення з ладу); стан, забезпеченість, можливості роти, приданих підрозділів; завдання сусідів; характер місцевості в районі десантування.

8-9. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ (вироблення замислу бою (дій)) у замислі на десантно-штурмові дії командир роти визначає: спосіб розгрому противника та захоплення або знищення (виведення з ладу) об'єктів; побудову бойового порядку роти.

8-10. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ (підготовка та віддання бойового наказу (OPORD)) під час віддання бойового наказу, в третьому пункті бойового наказу на десантно-штурмові дії командир роти визначає взводам: засоби посилення; завдання щодо захоплення важливих рубежів (районів, об'єктів) або знищення (виведення з ладу) об'єктів противника, порядок подальших дій, район (пункт) збору; хто підтримує; порядок завантаження (посадки) у вертольоти, кількість і номери вертольотів, основні і запасні посадочні

площадки (площадки приземлення); час готовності.

8-11. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ (організаторська робота) під час організації взаємодії командир роти зобов'язаний узгодити:

порядок ураження об'єктів (цілей) засобами старших командирів по напрямку дій роти;

порядок викидання (висадки) і збору підрозділу район (пункт);

порядок і способи захоплення і знищення об'єктів: напрямки (маршрути) висування підрозділів до об'єктів; рубіж посадки на бойові машини, рубежі розгортання, спішування, переходу в атаку; спосіб атаки;

порядок подолання загороджень, перешкод і відбиття контратак противника;

способи знищення (виведення з ладу) об'єктів, сили і засоби, які для цього надаються, порядок їх дій; район (пункт) збору після виконання завдання;

порядок дій підрозділів у процесі викидання (висадці) на запасний район приземлення: район (пункт) збору, порядок знищення противника в районі приземлення і висування до призначених об'єктів захоплення;

порядок відбиття ударів повітряного противника, способи розпізнавання своїх літаків та позначення своїх підрозділів;

характер подальших дій підрозділів;

порядок переміщення командно-спостережного пункту;

сигнали оповіщення, управління і взаємодії.

8-12. Під час організації управління командир роти вказує: місце командно-спостережного пункту в бойовому порядку роти; способи доведення сигналів управління та оповіщення, порядок спостереження за ними; радіодані і порядок використання засобів зв'язку; способи і терміни надання доповідей; порядок цілевказання і коректування вогню; радіодані та порядок користування сигнальними засобами зв'язку.

8-13. Під час організації всебічного забезпечення командир роти вказує: завдання з розвідки, охорони, тактичного маскування, інженерного забезпечення, РХБ захисту; порядок виконання заходів із морально-психологічного, технічного, тилового і медичного забезпечення; час, місце і порядок поповнення запасів боеприпасів та інших матеріальних засобів у ході бою; місце знаходження пункту боєпостачання і медичного пункту батальйону.

8.3. Ведення десантно-штурмових дій

8-14. Час «Ч» під час ведення десантно-штурмових дій визначається як час виходу першого десантника з вертольоту.

Десантно-штурмові дії в тилу противника рота може вести самостійно або в складі батальйону, спільно з силами і засобами, що підтримують та забезпечують її дії – підрозділами тактичної авіації ПС, АА, ракетних військ і артилерії, військ ППО та спеціальних військ.

Десантно-штурмові дії роти підтримуються вогнем артилерії на відстань досяжності її вогню. Коли дальність вогню артилерії не забезпечує підтримку дій роти то її дії підтримують бойові (транспортно-бойові) вертольоти.

8-15. Основними об'єктами для ударів артилерії і вертольотів є: броньована техніка, опорні пункти, артилерія на вогневих позиціях та інші критично важливі об'єкти противника.

Підрозділи бойових вертольотів, які залучаються для авіаційної підтримки роти, знаходяться на площадках базування (підскоку), зазвичай, у першій ступені готовності, що дозволяє наносити удари не пізніше 7 – 9 хвилин після отримання команди.

8-16. Основними видами маневру під час захоплення об'єктів у районі ведення десантно-штурмових дій є охоплення і обхід – вихід на фланги та в тил противника, що обороняє об'єкт, із метою нанесення одночасного удару з різних напрямків у найуразливіших місцях. Захоплення об'єктів противника проводиться, як правило, в пішому порядку. Далі, під час ведення десантно-рейдових дій, якщо передбачається заволодіння рубежем або об'єктом противника в новому районі, розташованому на значному віддаленні від району висадки, підрозділи роти можуть здійснити маневр повітрям на вертольотах.

Бойові і десантно-транспортні вертольоти під час виконання ротою бойового завдання знаходяться в районі ведення десантно-штурмових дій. Основним їх завданням є знищення танків й інших броньованих цілей противника.

8-17. *Рота в ході десантно-штурмових дій у тилу противника може виконувати наступні бойові завдання:* захоплення і виведення з ладу засобів ядерного нападу; захоплення та знищення пунктів управління захоплення аеродромів (авіаційних баз); на водній перешкоді рота може захоплювати мости (переправи); під час захоплення ділянки морського узбережжя-забезпечення дій морського десанту; захоплення об'єктів військово-морської бази (порту); порушення роботи тилу противника; для захоплення об'єкта в місті; під час дій у горах – для захоплення домінуючих висот та гірських перевалів.

8-18. *Захоплення і виведення з ладу засобів ядерного нападу здійснюється в ході бойових дій.* Об'єктами захоплення можуть бути стаціонарні і рухливі ракетні комплекси, склади ядерних боєприпасів (бази збірки боеголовок), пункти управління пуском ракет, радіолокаційні станції й інші радіоелектронні засоби.

Захоплення ракет, складів ядерних боєприпасів здійснюється десантно-штурмовими підрозділами, а виведення їх із ладу – інженерно-саперними підрозділами.

Рота після приземлення встановлює розташування об'єктів, стрімко висувається до них, знищує противника, що їх обороняє, і захоплює об'єкти. Інженерно-саперні підрозділи підривають захисні пристрої входів у підземні споруди, вентиляційні колодязі, засоби зв'язку пунктів управління.

Під час захоплення складів ядерних боєприпасів (баз збору боеголовок) бойовий порядок роти будується з розрахунку одночасного знищення підрозділів охорони й особового складу, що обслуговує склади. Їх атака ведеться із різних напрямків. Дії роти повинні надійно прикриватися від контратак противника.

8-19. *Захоплення та знищення пунктів управління* здійснюється після нанесення ударів по ним і засобам ППО, винищувачами-бомбардувальниками та вертольотами вогневої підтримки. Рота висаджується безпосередньо на об'єкт або поблизу нього та атакує противника з різних напрямків, зосереджуючи основні зусилля на захопленні оперативної частини (центру управління бойовими діями) пункту управління, вузла зв'язку, радіо-передавальних та приймальних засобів управління військами (додаток 13 до цього Тимчасового БС).

Захоплення аеродромів (авіаційних баз) противника здійснюється ротою з метою знищення літаків, льотно-технічного складу та використання аеродромів нашими військами.

Для захоплення аеродромів (авіаційних баз) рота висаджується безпосередньо на аеродром або поблизу нього.

Рота після приземлення швидко висувається до призначених об'єктів, атакує та знищує противника. Захоплений аеродром може бути використаний для висадки головних сил батальйону (бригади) посадочним способом, доставки підрозділів, матеріальних засобів, евакуації поранених і хворих, у процесі сприятливих умовах – і для посадки літаків та вертольотів, які підтримують і забезпечують десантно-штурмові дії.

Десантно-штурмові дії роти забезпечуються транспортно-бойовими вертольотами та підтримуються бойовими вертольотами. Побудова бойового порядку АА під час польоту від вихідного району до району десантування надано у додатку 14 до цього Тимчасового БС.

8-20. *На водній перешкоді* рота може захоплювати мости, переправні засоби, а також ділянки, що зручні для переправи на плаваючих засобах і вбхід. Захоплення переправ рота здійснює атакою з ходу та різних напрямів на одному або обох берегах. Частина сил виділяється для утримання вигідних рубежів на шляхах імовірного висування резервів противника. Захоплені переправи утримуються протягом вказаного старшим командиром часу або до підходу військ, що наступають із фронту або знищуються.

8-21. *Під час захоплення ділянки морського побережжя* для забезпечення висадки морського десанту, рота висаджується на вертольотах поблизу зрізу води або в глибині прибережної ділянки, знищує противника в опорних пунктах, оволодіває протидесантними загородженнями на березі, а також зручними для оборони рубежами.

8-22. *Захоплення об'єктів військово-морської бази (порту)* рота здійснює в складі батальйону. Об'єктами захоплення можуть бути штаби та засоби управління, кораблі біля пірсів (причалів), склади ядерних і звичайних боєприпасів, засоби енергопостачання і водопостачання, засоби протидесантної і протиповітряної оборони.

Висадка здійснюється в районі поблизу бази (порту). Рота після висадки швидко висувається по вказаному їй напрямку в пішому порядку, атакує і захоплює об'єкт.

Якщо військово-морську базу (порт) передбачається використовувати нашими військами (військово-морськими силами), то після захоплення об'єктів рота переходить до оборони на вказаному рубежі.

8-23. Під час порушення роботи тилу противника об'єктами захоплення (знищення) можуть бути: склади і бази матеріально-технічних засобів, трубопроводи і станції перекачки на них, залізничні вузли (станції), річкові порти (пристані), дорожні споруди на комунікаціях та рокадних дорогах (мости, віадуки, шляхові проводи, транспортні розв'язки на автомагістралях).

Бойовий порядок десантно-штурмового загону під час захоплення та знищення об'єктів тилу можуть складатися із груп захоплення, груп забезпечення, груп руйнування та резерву.

8-24. Для захоплення об'єкта в населеному пункті рота десантується на найближчих до нього підступах.

Під час організації бойових дій із захоплення об'єкта в місті командир роти вивчає: розташування об'єкта, вулиць, площ, мостів і важливих будівель на напрямі дій роти, їх призначення і характеристики; розташування противника на підступах до об'єкта; систему охорони й оборони об'єкта; розташування найближчих резервів; можливості використання підземних комунікацій й інших шляхів для скритного і швидкого виходу до об'єкта захоплення, а також визначає завдання і порядок дій.

8-25. Під час ДШД у горах рота десантуються посадочним способом для захоплення домінуючих висот та гірських перевалів безпосередньо на об'єкт або на зручну площадку поблизу.

Якщо безпосередньо на перевал висадка неможлива, то підрозділи роти десантуються поблизу нього. Рота захоплює командні висоти, виходить у фланг і тил противника, що обороняє перевал, і знищує його.

Під час захоплення гірського проходу і наступу по вузькій долині, рота, в першу чергу захоплює висоти, з яких є можливість ведення вогню зі знищення живої сили та вогневих засобів противника в проході (долині).

9. РОТА ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ РЕЙДОВИХ ДІЙ

9.1. Загальні положення

9-1. *Рейдові дії (рейд)* – форма тактичних дій Десантно-штурмових військ для виконання завдань у тилу противника.

Рейдові дії являють собою сукупність узгоджених та взаємопов'язаних за метою, завданням, місцем та часом дії військових підрозділів. Вони проводяться за єдиним замислом і планом, із метою послідовного захоплення та знищення (виведення з ладу) раніше визначених або знову виявлених об'єктів противника (**ENEMY**), дезорганізації управління військами і функціонування тилу, порушення комунікацій, а також для оволодіння важливими (визначеними) рубежами (районами).

Виконання завдань рейдових дій досягають раптовістю, швидкістю, активністю, рішучістю та прихованістю дій і маневру. Склад сил і засобів, в т.ч. підсилення, роти для ведення рейдових дій повинні забезпечувати можливість самостійно виконувати завдання, які на неї покладені. Під час рейдових дій підрозділи ДШВ мають широко застосовувати засоби для введення противника

в оману відносно тактичних дій, маневру та способу розгрому.

9-2. Рота здійснює рейд у складі батальйону, а самостійно – в бойовій рухомій охороні або в розвідувальному загоні. Для охорони головних сил рейду з флангу роту можуть призначати в бокову бойову охорону, а для охорони з тилу – в тильну бойову рухому охорону (додаток 15 до цього Тимчасового БС).

У визначених умовах рота здійснює рейд самостійно для знищення (виводу з ладу) об'єктів противника поза смугою рейдових дій батальйону (бригади) або для з'єднання з головними силами десанту після десантування на окрему площадку приземлення (висадки). У ході рейду рота може здійснювати нальоти, влаштовувати вогневі засідки, форсувати водні перешкоди, вести розвідувальні і диверсійні дії та виконувати інші завдання.

Під час рейду рота виконує завдання із захоплення та знищення (виводу з ладу) засобів високоточного озброєння, пунктів управління, вузлів зв'язку, аеродромів, засобів протиповітряної оборони, матеріально-технічних засобів (МАТ), важливих промислових і енергетичних споруд, залізничних вузлів (станцій), трубопроводів та інших об'єктів.

Рота починає рейдові дії після виконання найближчого завдання в тилу противника. Іноді рейд починають після виходу з бою та відриву роти від противника або після введення рейдового загону в утворений прорив оборони противника.

Рейдові можливості характеризуються здатністю підрозділу вести бойові дії у відриві від головних сил, середньою швидкістю пересування колони, глибиною і тривалістю рейду і залежать від опору противника, стану маршруту, часу року, доби і погоди, вміння командирів водити колони, технічного стану бойових і транспортних машин, маршової підготовки механіків-водіїв і водіїв, організації всебічного забезпечення рейду.

Глибина рейду визначається умовами обстановки, поставленою задачею, маршовими можливостями підрозділів, і може бути для роти в складі батальйону до 40 км.

Тривалість рейду залежить від отриманої задачі, а також від матеріального і технічного забезпечення. Рота в складі батальйону може вести рейдові дії до 1-ї доби.

9-3. Бойову рухому охорону (БРО) висилають від рейдового загону на напрямку руху на віддаленні до 5-10 км для попередження головних сил від раптового нападу противника і створення вигідних умов для вступу їх в бій. Для безпосередньої охорони, а також для огляду місцевості, від бойової рухомої охорони в складі підсиленої роти висилають головний дозор (ГД) – до взводу на віддаленні до 3 км., а від головного дозору – дозорне відділення, на віддалення, що забезпечує спостереження за ним і підтримку його вогнем. Для охорони з флангів (за необхідності) і з тилу висилають дозорні відділення.

Крім того, на бойову рухому охорону можуть покладатися завдання із захоплення перевалів, тіснин, мостів, переправ, вузлів доріг і знищення окремих об'єктів противника на маршруті руху і в прилеглій смузі. Під час захоплення об'єктів підрозділами головних сил БРО може прикривати їх дії на загрозливому напрямку або атакувати разом із ними. У низці випадків БРО, що

діє на фланзі, може займати і утримувати вигідні рубежі, влаштовувати засідки і загородження на шляхах підходу резервів противника з метою заборони виходу їх до головних сил.

9-4. Рейдові дії можуть проводити на вертольотах (десантно-рейдові дії). Рейдові дії на вертольотах найбільш доцільно проводити для виведення з ладу (знищення) рухливих і високomobilьних об'єктів у тилу противника. Рейд на вертольотах має обмежений за масштабом, часом, завданням та місцем дій.

9-5. Рота здійснює рейд у похідному порядку, в колонні. Пересування здійснюють із максимально можливою швидкістю, з використанням захисних властивостей місцевості. Колона роти, зазвичай складається з підрозділу охорони, головних сил роти та приданих підрозділів, які перебувають у безпосередньому підпорядкуванні командира роти.

Побудова похідного порядку роти для ведення рейдових дій у тилу противника, має відповідати умовам обстановки та забезпечувати швидке розгортання в бойовий порядок для виконання поставлених завдань, дії в високому темпі, можливість маневру, стійку взаємодію та управління, а також готовність до відбиття ударів повітряного і наземного противника. Рейд рота може здійснювати вночі або в інших умовах обмеженої видимості.

Місця приданих підрозділів у колоні роти визначаються порядком їх вступу в бій під час зустрічі з противником відповідно до замислу бою. Придані інженерно-саперні підрозділи і підрозділи РХР доцільно залучати до складу бойової рухомої охорони. Зенітні підрозділи рухаються в колонні підрозділів, які прикривають.

Командир роти перебуває у голові колони головних сил роти. Управління ротою під час ведення рейдових дій здійснюють по радіо короткими розпорядженнями, командами та сигналами.

9-6. Підготовку рейдових дій роти звичайно здійснюють у вихідному районі для десантування під час підготовки роти до десантування в тил противника, або під час бойових дій в тилу противника, для виконання знову поставленого завдання на рейд. Залежно від конкретної обстановки, завдання роті може бути поставлено в формі бойового наказу (**OPORD**) старшим командиром або в формі бойового розпорядження (**WARNO**) по радіо.

9-7. Під час підготовки підрозділів роти до рейдових дій здійснюють: доукомплектування особового складу (**PS**) і підготовку його до рейду; підготовку ОБТ і майна (поповнення боєприпасів, пального і продовольства) до встановлених норм (**SUST**), перевірку бою озброєння та приведення його до нормального бою; перевірку готовності особового складу (**PS**), озброєння і бойової техніки до виконання завдання.

Про готовність до рейдових дій командир роти доповідає командир батальйону.

9.2. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки рейдових дій

9-8. Процедуру управління підрозділами (**TLP**) у роті під час підготовки рейдових дій починається після отримання попереднього бойового розпорядження (**WARNO**) або бойового завдання (**OPORD**).

Для виконання процедури управління підрозділами (**TLP**) роти *під час підготовки рейдових дій* необхідно виконати заходи, які викладено в підрозділі 1.2 (Процедура управління підрозділами (**TLP**) роти), з урахуванням особливостей рейдових дій та умов обстановки (факторів **МЕТТ-ТС**).

Далі викладаються особливості підготовки оборонного бою.

9-9. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ (аналіз завдання та оцінка обстановки) командир роти *під час усвідомлення бойового завдання повинен уявити*: мету рейду; завдання батальйону, роти; місце в похідному порядку батальйону; за яким маршрутом (в якому напрямку) веде рейдові дії рота; глибину і тривалість рейдових дій; умови, в яких відбувається рейд; місця можливої зустрічі з противником.

У ході оцінювання обстановки (факторів **МЕТТ-ТС**) командир роти вивчає: маршрут руху і характер місцевості; склад, положення, можливий характер дій противника; стан погоди, пору року, час доби та їхній вплив на підготовку і ведення рейду.

9-10. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ (вироблення замислу бою (дій)) *у замислі на рейдові дії* командир роти визначає: основний напрямок дій; послідовність, способі захоплення і знищення об'єктів у ході рейду (рейдових дій); порядок вогневого ураження противника; похідний (передбойовий, бойовий) порядок та його шиккування; заходи по веденню в оману противника; рубежі імовірної зустрічі з розвідкою або дрібними групами і порядок ведення зустрічного бою; порядок нарощування зусиль.

9-11. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ (підготовка та віддання бойового наказу (OPORD)) у бойовому наказі на рейдові дії командир роти вказує: місце в складі роти і порядок руху; маршрут руху; рубіж переходу до рейдових дій; характер маневру під час висування до об'єкту, спосіб дій під час захоплення і знищення (виведення з ладу) об'єктів; пункт збору після виконання завдання.

9-12. У бойовому наказі на рейдові дії, бойовій рухомій охороні під час постановки завдань підрозділам командир роти вказує:

взводам – місце в колоні і порядок пересування; який об'єкт захопити, знищити (вивести з ладу); характер маневру під час висування до об'єкту; спосіб дій під час захоплення та знищення (виведення з ладу) об'єктів противника; порядок дій після виконання завдання; порядок відкриття вогню по повітряних цілях;

резерву – склад; місце в колоні; маршрут і порядок пересування; завдання до виконання яких бути готовим;

артилерії та іншим вогневим засобам – місце в похідному і бойовому порядках; можливі райони розгортання і час готовності до ведення вогню; завдання щодо вогневого ураження противника під час підтримки бою похідної охорони під час захоплення об'єктів;

зенітному підрозділу – місце в похідних і бойових порядках; завдання з прикриття підрозділів; порядок переміщення і розгортання;

приданому інженерно-саперному підрозділу і підрозділу РХР – місце в похідному і бойовому порядку; завдання з забезпечення рейдових дій БРО;

підрозділу охорони – склад; маршрут пересування; час проходження вихідного пункту; рубежі для прикриття головних сил БРО; порядок дій у разі зустрічі з противником; порядок ведення вогню по повітряних цілях;

9-13. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ (організаторська робота) командир роти віддає командирам підлеглих підрозділів вказівки з взаємодії, управління та всебічного забезпечення.

9-14. *Під час організації взаємодії* командир роти повинен: узгодити зусилля штатних і приданих підрозділів по завданням, рубежам і часу; вказати порядок взаємної підтримки підрозділів у разі захоплення і знищення об'єктів противника і відбиття його контратак; визначити порядок дій артилерії, резерву, зенітного підрозділу; детально узгодити дії головного дозору з головними силами бойової рухомої охорони, особливо під час вводу в бій головних сил колони; встановлює порядок дій за сигналами оповіщення і управління.

9-15. *Під час організації управління в рейді* командир роти визначає: місце командно-спостережного пункту роти; порядок підтримання зв'язку; способи та термін передачі донесень.

9-16. *У вказівках з виконання заходів інших видів всебічного забезпечення* командир роти вказує: завдання з кожного виду забезпечення, порядок і терміни їх виконання, сили і засоби, які залучаються.

9.3. Дії роти в рейді

9-17. *Рота, яку призначено в БРО, що діє перед головними силами в напрямку руху, у встановлений час проходить вихідний пункт і рухається по зазначеному маршруту з установленою швидкістю.*

Головний дозор з дозорним відділенням рухається попереду на установленій дистанції. Командир роти перебуває в голові колони головних сил, стежить по карті за маршрутом руху, діями головного дозору, особисто веде розвідку противника і місцевості. Тіснини, мости й інші вузькі місця, рота проходить неупинно. Зруйновані мости, заміновані чи заражені ділянки на маршруті БРО обходить, позначаючи напрямок обходу покажчиками.

Для здійснення спостереження за наземним і повітряним противником і підтримання постійної готовності до відбиття нападу противника з будь-якого напрямку в БРО призначають спостерігачів.

Дрібні групи противника БРО знищує з ходу на бойових машинах. У разі зустрічі з переважаючим противником дозорне відділення (головний дозор) займає вигідну позицію (рубіж), вогнем бойових машин та приданих вогневих засобів наносить йому удар і забезпечує вступ у бій роти. Після знищення противника БРО продовжує виконувати завдання. У разі зустрічі бойовою рухомою охороною переважаючого противника, вона займає вигідний рубіж та

забезпечує маневр, розгортання і вступ у бій головних сил батальйону. Після знищення противника БРО продовжує виконувати завдання.

Рота, яку призначено в бокову БРО, діє на фланзі на рівні голови колони головних сил. Дрібні групи противника, які з'явилися на фланзі колони, рота знищує з ходу. Якщо виникає загроза нападу переважаючих сил противника, рота займає вигідний рубіж та утримує його. Діями з засідок, улаштуванням загороджень і перешкод приданими саперами рота затримує просування противника та напад на колону головних сил. За необхідності рота швидкою атакою завершує знищення противника та продовжує виконувати поставлене завдання.

Про виявлені засоби високоточного озброєння, пункти управління, вузли зв'язку й інші важливі об'єкти противника, командир роти негайно доповідає безпосередньому начальнику.

Рота, яку призначено в тильну БРО, висувається за колоною головних сил. Дрібні групи противника рота знищує вогнем із засідок. Якщо виникає загроза виходу переважаючих сил противника до колони, рота займає вигідний рубіж, вогнем усіх засобів завдає поразки противнику, затримує його просування і не допускає виходу у фланг і тил головних сил колони. З метою затримки противника командир тильної БРО за наказом командира, що вислав охорону, організовує руйнування переправ, мостів і ділянок доріг. Руйнування об'єктів здійснюють силами охорони або приданими саперами.

Під час привалів і зупинок колони головних сил БРО займає вигідний рубіж та продовжує виконувати завдання з її охорони.

9-18. *Під час проведення нальоту рота приховано висувається до визначеного об'єкту. Командир роти організовує розвідку, уточнює систему охорони і оборони противника, визначає способи його знищення (виводу з ладу) і шляхи відходу, вказує завдання сусідніх підрозділів і порядок взаємодії з ними.*

Для виконання завдання рота приховано займає вихідне положення і за командою (сигналом) командира роти уражує противника вогнем усіх засобів. Приданий інженерно-саперний підрозділ проводить розгородження на напрямку атаки роти та знищує (виводить з ладу) об'єкт. Противника, який залишився в живих, захоплюють у полон. Документи, виявлені під час огляду убитих, вилучають. Нові зразки озброєння і бойової техніки по можливості забирають і передають командирі батальйону. Знищення (виведення з ладу) об'єкту здійснюють шляхом підризу, підпалу, механічного чи ушкодження зосередженим вогнем підрозділів роти.

Після нальоту рота відходить у зазначений район і продовжує діяти відповідно до поставленого завдання.

9-19. *Під час проведення вогневої засідки рота приховано розташовується на вірогідному шляху руху противника. Успіх засідки залежить від правильного вибору місця розташування підрозділу, витримки, раптового відкриття вогню, умілих і рішучих дій особового складу.*

Підрозділи приховано займають вказані ним позиції, маскують бойову техніку і сліди її руху, готуються до ведення вогню, за наявності часу

проводять інженерне обладнання позицій. Якщо за умовами місцевості скритне розташування на позиціях не забезпечується, підрозділи можуть перебувати в укриттях і приховано висуватись на позиції тільки з підходом противника на дальності дійсного вогню його зброї.

З наближенням противника (**ENEMY**) до місця засідки за сигналом (командою) командира роти, особовий склад одночасно відкриває вогонь зі всіх видів зброї і знищує противника.

Після виконання завдання за сигналом командира, рота пересувається на пункт збору, командир роти доповідає про виконання поставленого завдання.

9-20. Під час ведення розвідувально-диверсійних дій рота самостійно розвідує і знищує (виводить з ладу) засоби високоточного озброєння, пункти управління, радіотехнічні засоби, лінії зв'язку і електропередач, трубопроводи і насосні станції, споруди на шосе і залізницях, пункти постачання, колони противника на марші, військові ешелони та інші об'єкти. Тому в окремих випадках рота може бути додатково забезпеченою спеціальною зброєю та спорядженням. Роті можуть надавати 1-2 відділення саперів з підривними зарядами, мінами і вибуховими речовинами, фахівці і засоби радіо і радіотехнічної розвідки. Для ведення бойових дій роті видають додатково боєприпаси, ручні гранати, вибухові і запальні засоби.

Об'єкти противника знищують вогнем із гармат бойових машин і протитанковими керованими ракетами на граничній дальності стрільби, мінуванням, підривом та іншими способами.

9-21. Після виконання завдання рейду (**Mission**) рота може розташовуватись у районі зосередження (**AREAS**) батальйону або в районі збору роти для підготовки до виконання нових завдань, відновлення боєздатності і відпочинку особового складу (**PS**).

10. ЗАСТОСУВАННЯ ПРИДАНИХ І ПІДТРИМУЮЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ (ВОГНЕВИХ ЗАСОБІВ) АРТИЛЕРІЇ ТА АВІАЦІЇ

10.1. Загальні положення

10-1. *Артилерійські підрозділи ДШВ* призначено для вогневого ураження об'єктів противника з метою нанесення їм визначених втрат (знищення, подавлення, руйнування); ведення вогню з метою заборони виконання завдань противником (заборона дії, затримання або перешкоджання руху, недопущення просування, дистанційне мінування місцевості, виснаження, задимлення, засліплення, підпалювання); світлового забезпечення бою (дій) (освітлення місцевості, постановка світлових орієнтирів (створів)), розповсюдження агітаційного матеріалу.

Протитанкові артилерійські підрозділи призначені для знищення танків, іншої броньованої техніки противника, протитанкових засобів, а також вони можуть залучатись до руйнування фортифікаційних та інших споруд.

Підрозділи артилерійської розвідки призначено для: добування розвідувальних даних про місцевість і противника з метою його ураження, а

також, для обслуговування стрільби артилерії.

10-2. *Артилерійська батарея* – вогневий і тактичний підрозділ артилерії¹. Вона може одночасно уражати одну-дві цілі *непрямим вогнем (стрільбою з закритої вогневої позиції)* або декілька цілей прямим вогнем (*стрільбою прямим наведенням*).

Вогневий (протитанковий) взвод – вогневий і тактичний підрозділ батареї, який виконує вогневі завдання в складі батареї або самостійно.

Вогневий засіб – гармата², міномет, ПТРК з обслугою, танк з екіпажем, які виконують вогневі завдання та діють у складі взводу або самостійно. Особовий склад, який безпосередньо обслуговує гармату (міномет, ПТРК) є *обслугою*.

10-3. *Взаємодія* артилерійських підрозділів з ротою полягає в узгодженні вогню та маневру з діями роти за завданнями, напрямками, періодами, рубежами та часом. Організацію взаємодії з артилерійським підрозділом покладено на командира роти.

Роті ДШВ може бути приданий артилерійська (мінометна) батарея (взвод). Взводу ДШВ може бути приданий артилерійський (мінометний) взвод або окремий вогневий засіб.

Приданий підрозділ (вогневий засіб) артилерії – це підрозділ (вогневий засіб), який переданий у повне підпорядкування командира роти на термін ведення бою (дій) та виконує визначені ним бойові завдання. За необхідністю приданий артилерійський підрозділ може бути залучати до виконання завдань загального вогневого ураження противника за рішенням вищестоящего командира (начальника).

Підтримуючий підрозділ артилерії – підрозділ, який залишаючись у підпорядкуванні вищестоящего командира (начальника), може також виконувати бойові завдання за командою (викликом) командира роти ДШВ у межах виділеного ресурсу (час застосування, кількість боєприпасів, етап бою (дій)).

10-4. Мінімальне віддалення району вогневих позицій артилерійських підрозділів від переднього краю своїх підрозділів для ведення *непрямого вогню* зазвичай складає: мінометів калібру до 100-мм – 1 км, мінометів калібру більше 100-мм - 1-1,5 км; гаубиць, пушок, бойових машин реактивної артилерії середнього калібру – 2-8 км ; бойових машин реактивної артилерії великого калібру, артилерійських гармат великої потужності – 10-12 км.

Для ведення *прямого вогню* (прямим наведенням) придані артилерійські підрозділи (вогневі засоби) можуть розташовуватися в межах опорних пунктів взводів роти на позиціях відділень або за ними.

10-5 Під час ведення бою (дій) артилерійські підрозділи можуть застосовувати *маневр вогнем та маневр підрозділами*.

Маневр вогнем артилерії – це перенесення чи перенацілювання вогню артилерійських підрозділів, зосередження вогню по одній цілі або

¹ Підрозділ гаубичної, гарматної, реактивної, протитанкової артилерії, мінометів, протитанкових керованих комплексів, далі – артилерійський підрозділ.

² Гаубиця, пушка, гаубиця-пушка, пушка-гаубиця (самохідна або на буксирі).

розосередження його для одночасного ураження декількох цілей.

Маневр підрозділами артилерії полягає в переміщенні їх по фронту і в глибину з метою зайняття вигідного положення для виконання поставлених завдань.

10-6. Під час виконання завдань *вогневого ураження противника (ВУП)* в інтересах роти артилерійські підрозділи можуть застосовувати такі *види вогню*: вогонь по одиночній цілі, зосереджений вогонь, загороджувальний (нерухомий і рухомий) вогонь.

Ширину рубежу загороджувального вогню призначають із розрахунку:

нерухомий загороджувальний вогонь (НЗВ) – до 50 м на одну гармату (міномет), умовні найменування рубежів НЗВ призначають за назвами листяних дерев, наприклад: "**Вишня**", "**Береза**" та інше;

рухомий загороджувальний вогонь (РЗВ) – до 25 м на одну гармату (міномет) калібру 120-мм і більше, умовні найменування рубежів РЗВ призначають за назвами хижаків, наприклад: "**Вовк**", "**Барс**", "**Тигр**" та ін., а кожному рубежу, починаючи з дальнього, свій порядковий номер, наприклад: "**Тигр-1**", "**Тигр-2**" та ін., відстань між рубежами РЗВ 400-600 м.

10-7. Артилерійські підрозділи можуть застосовувати такі *способи вогневого ураження*: вогневий мішок; вогневий коридор; вогневі тиски; вогневе блокування; вогневе окаймлення (ізоляція); вогневе прочісування.

Управління вогнем артилерії є складовою частиною управління ротою в бою (діях) і *включає*: вибір цілей для ураження вогнем артилерії; прийняття рішень на виконання вогневих завдань; постановку вогневих завдань і контроль за їх виконанням.

10-8. *Командир артилерійської батареї (взводу, КАВ, FSO роти) повинен мати зв'язок з командиром роти, якому батарею (взвод) придано або підтримує.* Зв'язок із командиром роти організовують засобами артилерійських підрозділів.

Командир батареї (взводу, КАВ, FSO роти), яку придано роті, зобов'язаний *прибути до командира роти і бути готовим доповісти йому*: склад, положення, стан і забезпеченість батареї (взводу); отримані завдання та встановлену витрату боєприпасів, вогневі можливості батареї (взводу); призначені райони ВП і КСП, час і порядок їх заняття, порядок переміщення в ході бою; термін готовності до відкриття вогню.

Під час проведення рекогносцировки та організації взаємодії командир роти, узгоджує вогневі завдання артилерійського підрозділу з діями підрозділів роти, порядок і способи виклику (підрозділ 10.3) та коректування вогню батареї (взводу), порядок маневру підрозділів артилерії в ході бою (дій); уточнює командиром приданого артилерійського підрозділу на місцевості район ВП завдання батареї (взводу), порядок підтримання зв'язку в ході бою (дій), сигнали виклику, перенесення та припинення вогню.

10-9. *У межах свого району (смуги, сектору) ведення бойових дій (АО)* командир роти може застосовувати будь-які вогневі засоби для ведення вогню прямим (напівпрямим) наведенням чи ведення вогню з закритих вогневих позицій, не отримуючи для цього додаткового дозволу від старшого командира

за винятком *трьох виключень*:

по-перше, підрозділ не може використовувати спеціальні боеприпаси в межах свого району бойових дій (АО) без отримання відповідного дозволу, якщо результат застосування цих боеприпасів поширюється за межі його АО. Наприклад, якщо підрозділ хоче використати димові боеприпаси, його дія не повинна перетинати межі іншого АО, якщо це не погоджено з сусіднім підрозділом;

по-друге, вищестояще командування може напряму обмежити використання певних боеприпасів у межах району виконання бойового завдання (АО) або його окремих частинах (напрямах), наприклад: застосування артилерії визначеного калібру, або снарядів із готовим елементом ураження;

по-третє, старший командир може застосовувати *обмежувальну систему заходів із координації вогневої підтримки* в межах АО з метою захисту визначених засобів і сил або об'єктів.

Ця система заходів із координації вогневої підтримки, як правило, є лінійною в суміжних районах бойових дій, у той час як ці заходи є більш імовірними районами в несуміжних АО.

10-10. *Заходи координації вогневої підтримки (FSCM)* старшого командира мають дозвільний або забороняючий характер. FSCM доводяться до підрозділів за допомогою повідомлень та/чи оверлеїв.

Дозвільні заходи координації вогневої підтримки:

CFL – *рубіж координованого вогню*. Це рубіж за межі якого звичайні наземні засоби вогневої підтримки можуть вести вогонь будь-коли в межах розмежувальних ліній без додаткового узгодження. CFL зазвичай встановлюється бригадою і вище, або батальйоном, який діє самостійно. Рубіж не обов'язково розміщують на легко ідентифікованій місцевості (лінія на мапі).

FSCL – *рубіж координації вогневої підтримки*. Встановлюється та змінюється відповідними командирами в межах їх розмежувальних ліній за рекомендаціями вищих, підпорядкованих, та підтримуючих командирів. Рубіж встановлюється лише на землі, але застосовується для всього вогню повітряними, наземними, морськими системами озброєння з використанням будь-якого виду боеприпасів. FSCL не є прямою лінією, за можливості повинен відповідати чітко визначеному рельєфу місцевості та забезпечувати виявлення з повітря. Використання FSCL не є обов'язковим. Сили, що планують ураження цілей поза межами рубіжу повинні вчасно повідомити всіх командирів, яких це стосується, з метою недопущення ураження дружніх сил як у повітрі, так і на землі. Встановлення FSCL не створює району необмеженого ведення вогню поза межами цього рубіжу. Коли цілі вражаються поза межами рубіжу координації вогневої підтримки, залучення елементів підтримки не повинно створювати негативних ефектів для рубіжу та його тилу.

FFA – *район необмеженого ведення вогню*. Це особливий район, в якому сили та засоби мають дозвіл на самостійне застосування будь якої зброї проти противника без додаткового узгодження (координації). FFA може встановлюватись лише старшим військовим командиром, що має повноваження

діяти в цьому районі (зазвичай, командир бригади чи вище).

Забороняючи заходи координації вогневої підтримки:

NFA – *район заборони ведення вогню*. Це район, визначений відповідним командиром, в якому і по якому заборонено вести вогонь, наприклад: призначення району абсолютної заборони вогню навколо табору, де розташовані цивільні переселенці. Існує два винятки:

коли засновник обмежень спеціальним рішенням погоджує вогонь в районі заборони з урахуванням поставленої задачі;

коли сили противника в межах району заборони ведення вогню вступають у бій із дружніми силами та командир вирішує, що виникла потреба в негайному захисті та надає відповідь із мінімальними силами для захисту підрозділу.

Підрозділ будь-якого рівня може встановити район заборони ведення вогню. За можливості, NFA повинен встановлюватись на місцевості, що піддається ідентифікації. Він також може визначатись по сітці координат чи радіусом від центральної точки.

RFA – *район обмеження вогню*. Район, в якому встановлюються певні обмеження та в який не можна вести вогонь, що перевищує ці обмеження без узгодження із засновником обмежень. RFA встановлює батальйон чи вищий ешелон. Зазвичай, район обмеження вогню "прив'язується" до місцевості, що піддається розпізнаванню, та позначається на сітці координат або за радіусом від центральної точки. Для посилення швидко змінюваних операцій можуть використовуватись райони обмеження вогню за першою вимогою. Розміри, місцеположення та обмеження району плануються заздалегідь.

RFL – *рубіж обмеження вогню*. Рубіж, що встановлюється між дружніми військами, що зближуються, забороняє ведення вогню за межі цієї лінії без узгодження з протилежним дружнім підрозділом. RFL встановлює командир підрозділів, що зближуються. Він, за можливості, встановлюється на місцевості, що піддається ідентифікації. Цей рубіж зазвичай розташовується ближче до підрозділів що розташовані стаціонарно (обороняються) для забезпечення максимальної свободи дій підрозділу, що наближається, та силам і засобам вогневої підтримки.

10.2 Застосування приданих і підтримуючих підрозділів (вогневих засобів) артилерії та авіації

10-11. *Артилерійський підрозділ, який придано роті*, в ході бойових дій може залучатись до виконання завдань *загального ВУП* за планом старшого командира (начальника) та виконує завдання *безпосереднього ВУП* в інтересах бою (дій) роти за командою (викликом) командира роти ДШВ.

10-12. *Артилерійська батарея (взвод) в обороні* може: підтримувати або бути приданим роті, що обороняється на основній або передовій позиції, діє у смузі забезпечення; залучатися до складу підрозділів прикриття (ар'єргарду) або похідної охорони під час виходу з бою та відходу; надаватись підрозділу, який діє в протидесантному резерві; бути приданий або визначений для

підтримки підрозділу ДШВ, який проводить контратаку.

В обороні придана артилерійська батарея (взвод), виходячи з імовірного характеру дій противника з урахуванням умов місцевості, завчасно готує *плановий вогонь* по розвіданих цілях, вузлах доріг, мостах і переправах на ймовірних напрямках висування противника та рубежах його ймовірного розгортання; перед передовою позицією, переднім краєм, підготовленими позиціями в глибині оборони, в проміжках між опорними пунктами; на флангах і напрямках нанесення контратак.

Вогневі завдання в обороні артилерійські підрозділи виконують по періодах вогневого ураження: *артилерійська підготовка відбиття атаки противника* та *артилерійська підтримка підрозділів, що обороняються*. Перехід від одного до іншого періоду ВУП в обороні здійснюється з виходом підрозділів противника на рубіж переходу в атаку.

Крім того, в обороні може *проводитись артилерійська підтримка військ, що обороняються на передовій позиції* (у смузі забезпечення). Під час проведення контратаки підрозділами роти вогневі завдання артилерійські підрозділи виконують по періодах: *артилерійська підготовка контратаки, артилерійська підтримка контратаки*.

10-13. *Артилерійську підготовку відбиття атаки противника* починають після виявлення висування підрозділів противника або після досягнення ними встановленого рубежу, в разі переходу противника в наступ із положення безпосереднього зіткнення – з початком вогневої підготовки атаки противника, але не пізніше початку висування його підрозділів із вихідного району (позиції) для наступу та закінчують із переходом противника в атаку.

Під час артилерійської підготовки відбиття атаки противника батарея (взвод) зосередженим вогнем, вогнем по одиночних цілях уражає його артилерійські та мінометні батареї (взводи, вогневі засоби), колони підрозділів (груп) під час висування, ПУ, засоби розвідки, танкові та мотопіхотні підрозділи (групи) на рубежах розгортання. *З рубежу розгортання в взводні колони до рубежу переходу противника в атаку* зазвичай застосовують загороджувальний вогонь (рухомий та нерухомий).

10-14. *Артилерійську підтримку підрозділів, що обороняються*, починають одразу після виходу противника на рубіж переходу в атаку (після закінчення артилерійської підготовки відбиття атаки противника).

Під час артилерійської підтримки підрозділів, що обороняються, артилерійська батарея (взвод) зосередженим вогнем, вогнем по одиночних цілях, нерухомим загороджувальним вогнем завдає ураження танкам, іншим броньованим машинам, піхоті та спільно з іншими вогневими засобами порушує бойові порядки підрозділів противника і створює вигідні умови для його знищення вогнем протитанкових засобів та проведення контратаки.

Із підходом противника до переднього краю оборони артилерійська батарея (взвод) нерухомим загороджувальним вогнем спільно з підрозділами, що обороняються, відсікає піхоту від танків.

У разі вклинення противника в межі першої позиції артилерійська батарея (взвод) зосередженим і загороджувальним вогнем та вогнем по одиночних

цілях не допускає подальшого просування противника в глибину оборони, прикриває відкриті фланги, зосереджуючи основні зусилля на ураженні броньованих об'єктів.

10-15. У наступі ВУП поділяють на загальне та безпосереднє. Його організовують та проводять на глибину бойового завдання підрозділу ДШВ в усій смузі наступу, а також за напрямками, під час виконання окремих тактичних завдань.

Вогневі завдання в загальному ВУП виконують за планом старшого командира. Придана артилерія підрозділів ДШВ може залучатись до виконання вогневих завдань за планом старшого командира (начальника).

Вогневі завдання в безпосередньому ВУП виконують за викликом (командою) командира роти.

ВУП у наступі виконують по періодах: *артилерійська підготовка атаки; артилерійська підтримка підрозділів, що наступають*. Перехід від одного до іншого періоду ВУП у наступі здійснюється з виходом своїх підрозділів на рубіж переходу в атаку. В разі необхідності може проводитись *артилерійська підтримка висування і розгортання своїх підрозділів*.

У період артилерійської підготовки атаки та підтримки підрозділів, що наступають, артилерійський підрозділ уражає цілі відповідно до витягу з таблиці вогню. До початку або під час артилерійської підготовки атаки на підставі останніх розвідувальних відомостей вогневі завдання можуть бути уточнені або частково змінені.

Вогонь по цілях відкривається за встановленим сигналом (командою) або в визначений час. Про відкриття вогню та виконання кожного вогневого завдання командир приданого артилерійського підрозділу доповідає відповідному командирі роти.

У ході наступу *КСП артилерійської батареї (КАВ, FSO роти)* переміщується разом із КСП командира роти, якому її придано.

Зміну ВП приданої батареї здійснюють за умови безперервної вогневої підтримки підрозділом ДШВ, якому її придано.

10-16. *Артилерійську підготовку атаки* здійснюють відповідно до замислу старшого командира (начальника). Її *починають* за встановленим сигналом (командою) або в визначений час і проводять до виходу підрозділів ДШВ на рубіж переходу в атаку.

Під час артилерійської підготовки атаки планується виконання завдань з вогневого ураження: засобів ЗМУ, артилерії, живої сили і вогневих засобів (особливо протитанкових), радіоелектронних засобів противника, а також порушення його системи ППО та управління.

10-17. *Артилерійську підтримку підрозділів, що наступають*, починають із закінченням артилерійської підготовки атаки за сигналом командира підрозділу ДШВ. Вона продовжується до завершення ведення наступу, або початку виконання наступного тактичного завдання в глибині оборони противника.

Під час артилерійської підтримки військ, що наступають, артилерійський підрозділ переносить вогонь на подальші рубежі (цілі) за командами

(сигналами) командира підрозділу ДШВ, якому він приданий або якого підтримує, або за командою старшого командира (начальника), але не пізніше виходу підрозділу ДШВ на *рубіж безпечного віддалення*.

Безпечною відстанню від розривів своїх снарядів вважається: для підрозділів, що атакують у пішому порядку – 400 м, на БМП (БТР) – 300 м; для танкових підрозділів – 200 м.

Під час виконання окремих тактичних завдань у глибині оборони противника, таких як введення в бій другого ешелону, зазвичай, здійснюється *артилерійська підготовка* виконання визначеного завдання і його *артилерійська підтримка*.

Під час закріплення на досягнутому рубежі та відбиття контратаки противника вогневе ураження здійснюється відповідно до порядку його ведення в оборонному бою.

10-18. *Під час відбиття контратаки противника* артилерійська батарея (взвод) виконує завдання з ВУП за такими періодами: *артилерійська підготовка відбиття контратаки противника; артилерійська підтримка військ, що обороняються*.

Порядок дій артилерійського підрозділу, по цих періодах, аналогічний діям по відповідних періодах в обороні.

10-19. *Під час наступу в смузі забезпечення противника або в випадку ведення ним маневреної оборони* артилерійська батарея (взвод), який придано роті першого ешелону або є передовим загonom (авангардом), зосередженим вогнем і вогнем по одиночних цілях уражає підрозділи противника на стримуючих позиціях, застосовуючи різні види вогню, перешкоджає відходу і закріпленню противника на проміжних стримуючих позиціях, прикриває вихід своїх підрозділів у фланг і тил силам прикриття противника.

10-20. *Під час дій у складі передового (рейдового, обхідного, спеціального) загону з підходом підрозділів ДШВ до визначеного рубежу (об'єкту)* артилерійська батарея (взвод) за наказом командира роти розгортається у бойовий порядок і виконує завдання з ВУП. У ході дій роти артилерійські підрозділи мають бути постійно готові до відбиття атак противника з будь-якого напрямку, а також у готовності до висування і негайного розгортання в бойовий порядок для забезпечення розгортання і вступу в бій роти.

10-21. *Під час форсування водної перешкоди з ходу* артилерійська батарея (взвод) може діяти в складі передового загону або авангарду (головної похідної застави), а також у складі головних сил з урахуванням наступних особливостей:

у складі головних сил висувається до водної перешкоди за авангардом першого ешелону або в голові колони головних сил; перед початком форсування водної перешкоди приймає участь в артилерійській підготовці форсування, а під час форсування – артилерійській підтримці форсування й атаки;

у складі передового загону з підходом до водної перешкоди розгортається в бойовий порядок і зосередженим вогнем по одиночних цілях підтримує дії захоплення мостів, інших переправ, під час форсування ним водної перешкоди,

захоплення плацдарму на протилежному березі й утримання його до підходу головних сил;

у складі авангарду (головної похідної застави) знищує противника, що прикриває підхід до водної перешкоди, а за сприятливих умов підтримує вогнем форсування її авангардом (головною похідною заставою) та розвиток наступу на протилежному березі. Якщо форсування водної перешкоди відразу не вдалося, артилерійські підрозділи своїм вогнем завдають ураження противнику і забезпечують її форсування головними силами;

у складі головних сил на напрямку дій передового загону (авангарду) переправляється на протилежний берег на переправах, розгортається в бойовий порядок і підтримує вогнем атаку загальновійськового підрозділу.

у складі головних сил виконує завдання на ділянці, де передовий загін (авангард) не діє перед форсуванням водної перешкоди відразу виконує завдання під час визначених періодів ВУП у наступі, в процесі якого, частина гармат може застосовуватись для стрільби прямою наводкою зі свого берега;

вогневі засоби, які призначені для ведення вогню прямою (напівпрямою) наводкою з виходом до водної перешкоди займають вогневі позиції на своєму березі і завдають ураження противнику, підтримуючи форсування і бій підрозділів на протилежному березі; на протилежний берег переправляються, перш за все, підрозділи (вогневі засоби), які здатні долати водні перешкоди самостійно; придані взводу (відділенню) артилерійські підрозділи (вогневі засоби) переправляються на плаваючих машинах і переправно-десантних засобах з таким розрахунком, щоб забезпечувалась безперервність вогневої підтримки підрозділів на протилежному березі; командир приданого або підтримуючого підрозділу (вогневого засобу) переправляється на протилежний берег одночасно з командиром підрозділу ДШВ; мінометний взвод переправляється услід за взводом першого ешелону на переправно-десантних засобах.

Перед початком форсування водної перешкоди проводять *артилерійську підготовку форсування*, а під час форсування – *артилерійську підтримку форсування та атаки*.

У період артилерійської підготовки форсування артилерійська батарея (взвод) уражає цілі вогнем із закритих ВП або прямою наводкою.

У період артилерійської підтримки форсування артилерійські підрозділи крім зосередженого вогню та вогню по одиночних цілях можуть залучати до ведення послідовного зосередження вогню.

10-22. *Під час наступального бою в населеному пункті* приданий артилерійський підрозділ може посилювати штурмову групу; під час ведення наступу штурмовою групою всередині кварталу. Придана артилерійська батарея (взвод) може бути розподілена для посилення взводів (відділень). Під час підходу з підрозділу ДШВ до населеного пункту артилерія уражає живу силу і вогневі засоби противника в опорних пунктах; з виходом до околиць міста (населеного пункту) переноситься вогонь по будівлях та інших спорудах у глибину опорних пунктів і не дозволяє підхід резерву противника до об'єкту, що атакується;

Під час прориву укріпленого району – після потужної, тривалої артилерійської підготовки, в процесі якої руйнуються, засліплюються і подавляються довготривалі вогневі споруди в смузї та на флангах підрозділів, що наступають, виконуються інші завдання ВУП, а також відпрацьовуються проходи в загородженнях;

10-23. *Під час наступу вночі* артилерійська батарея (взвод) окрім вогневих завдань із ураження об'єктів противника виконує завдання зі світлового забезпечення бою (дій).

У ході рекогносцировки командир роти встановлює порядок освітлення місцевості та об'єктів атаки, постановки світлових орієнтирів (створів) для позначення напрямку наступу, освітлення цілей для забезпечення пусків ПТКР і стрільби артилерії та освітлення противника, який контратакує.

У період артилерійської підготовки атаки вночі та під час наступу спеціально призначені артилерійські підрозділи освітлюють об'єкти атаки, цілі для ПТКР і стрільби артилерії. З підходом підрозділів, що атакують, до зони освітлення за сигналом командира підрозділу ДШВ освітлення об'єктів атаки і цілей переносять у глибину.

10-24. *Під час виконання дій у складі тактичного повітряного десанту* роті може бути придано артилерійську батарею (взвод), протитанковий взвод (окремі установки) переносних ПТКР, групу КАВ (FSO роти). Вогневе ураження противника організовується командиром, який призначає десант.

Командир (КАВ, FSO роти) приданого артилерійського підрозділу, що діє у складі десанту, отримує бойове завдання від командира роти та вказівки від старшого артилерійського командира про порядок підтримання зв'язку з артилерією, яка підтримує висадку десанту і способи (порядок) виклику і коректування її вогню.

Командир роти з прибуттям вертольотів (літаків), за необхідності, уточнює командирю артилерійського підрозділу розрахунок на десантування, порядок завантаження озброєння і посадки особового складу, площадки приземлення в основному та запасному районах десантування, порядок взаємодії під час висадки та район (точку) збору після виконання завдання.

Командир мінометної (артилерійської) батареї (взводу) під час польоту в район десантування знаходиться разом з командиром роти.

Після висадки придана артилерійська батарея (взвод) займає ВП на площадці приземлення або висуваються в район (точку) збору (намічений район вогневої позиції) та виконує вогневі завдання за викликом, або відкривають вогонь по виявлених цілях за командою, або із дозволу командира роти.

Під час висування, атаки та захоплення (знищення) об'єкта підрозділами ДШВ артилерійські підрозділи діють відповідно до загального порядку дій (застосування) в наступі з урахуванням факторів **МЕТТ-ТС** бою (дій) у тилу противника.

Після виведення з ладу (знищення) об'єкта противника артилерійський підрозділ разом із ротою висувається до нового об'єкта або в указаний район (пункт) збору.

Під час закріплення на захопленому об'єкті (рубежі) і переходу до кругової оборони артилерійські підрозділи (вогневі засоби) діють відповідно до загального порядку дій (застосування) в обороні з урахуванням факторів **МЕТТ-ТС** бою (дій) у тилу противника.

У разі евакуації (завантаженні в пункті збору) завантаження мінометних підрозділів (обслуги) проводиться після завантаження поранених.

Дії приданої мінометної батареї (взводу) під час виконання ротою *десантно-штурмових дій*, аналогічні діям у ТакПД з урахуванням особливостей десантно-ударних або десантно-рейдових дій та факторів **МЕТТ-ТС**.

10-25. Під час здійсненні *рейдових дій* командир артилерійського підрозділу, приданого роті відповідним командиром визначають: завдання, місце в похідному і бойовому порядку.

Завдання артилерійському підрозділу в рейді визначають на весь період дій та уточнюють з підходом до об'єкта захоплення (знищення).

Перед введенням рейдового загону в тил противника артилерійські підрозділи, які призначено для його підтримки, виконують вогневі завдання з артилерійського забезпечення введення в бій рейдового загону.

Артилерійського забезпечення введення в бій рейдового загону починають не пізніше виходу передових підрозділів рейдового загону на рубіж досягнення протитанкових засобів противника, та закінчують після проходження тильної бойової рухомої охорони рубежу переходу до рейдових дій.

10-26. Під час *наступу взимку* артилерійські підрозділи діють з урахуванням важкопрохідної місцевості й обмеженої кількості доріг, труднощів завдань інженерного обладнання позицій, складності орієнтування і маскування, а також в умовах глибокого снігового покриву, низької температури та підвищеної стійкості дії отруйних речовин;

10-27. Під час *наступу в лісі* артилерійська батарея (взвод) може надаватися повзводно (окремими вогневими засобами) взводам (відділенням) першого ешелону роти.

Придані артилерійські підрозділи (вогневі засоби) діють безпосередньо в бойових порядках підрозділу ДШВ і переміщуються переважно вздовж доріг і просік. КСП артилерійського підрозділу максимально наближають до підрозділів першого ешелону роти ДШВ, частіше застосовують бокові та передові СП на високих деревах і спеціальних вежах.

10-28. Під час *наступу в горах* артилерійська батарея (взвод, окремі вогневі засоби) можуть надаватися або призначатися для підтримки підрозділів першого ешелону роти ДШВ, яка діє в обхідному загоні.

Під час наступу підрозділів ДШВ окремими напрямками, артилерійська підготовка атаки може розпочинатися одночасно або в різний час на кожному з напрямків і мати різну тривалість; основні зусилля зосереджуються на придушенні противника в опорних пунктах, що прилягають до доріг, а також на перевалах та зайнятих висотах; за відсутності доріг у смузі наступу з дозволу старшого командира (начальника) допускається переміщення артилерійських підрозділів у смузі дій сусідів.

10-29. Під час наступу в степовій місцевості артилерійська підготовка наступу проводиться, зазвичай, по окремих осередках оборони противника та його опорних пунктах і може розпочинатись на кожному напрямку в різний час. У ході артилерійської підготовки атаки для ураження вогневих засобів противника широко застосовуються ПТРК і гармати, виділені для стрільби прямим (напівпрямим) наведенням.

10.3. Виклик та коректування вогню артилерії³

10-30. Виклик та коректування вогню підрозділу артилерії здійснюють за допомогою *KAB, FSO роти*, а за їх відсутності – командир роти самостійно (рис. 10.1, сторінка 119) цього Тимчасового БС. Обов'язки *KAB* може виконувати особисто командир приданого або підтримуючого артилерійського підрозділу, або спеціально підготовлений і призначений у розпорядження командира роти фахівець (*KAB, FSO роти*).

Виклик вогню артилерії – коротка команда (сигнал), яка містить інформацію для відкриття вогню артилерійським підрозділом по обраній (плановій або неплановій) для ураження цілі (рубежу).

Планова ціль (рубіж) – це ціль (рубіж), ведення вогню по якому заплановано (передбачено) під час підготовки бою (дій). Вогневі завдання по планових цілях (рубежах) можуть ставити письмово в вигляді витягів з таблиці вогню (графіку або плану вогневого ураження).

Непланова ціль(рубіж) – це ціль (рубіж), необхідність у веденні вогню по якій виникає в ході бою (дій) відповідно до обстановки, що складається.

Коректування вогню артилерії – послідовність дій (**SOPs** – стандартних операційних процедур) у ході пристрілювання та стрільби на ураження цілі (ведення вогню по рубежу) для визначення відхилення розриву (центру групи розривів) від центру цілі (рубежу) за дальністю в метрах або знаком (переліт, недоліт) та напрямком у поділках кутоміру або метрах; оцінка фронту розривів (у поділках кутоміру або метрах); внесення необхідних змін (коректур) в установки для стрільби.

10-31. Командир артилерійського підрозділу (*KAB, FSO роти*) в ході бою (дій) повинен постійно перебувати біля командира роти з метою: надання, за необхідності, пропозиції та рекомендації щодо застосування приданої та підтримуючої артилерії з урахування факторів **МЕТТ-ТС**; здійснення виклику та коректування вогню артилерії відповідно отриманого бойового завдання; постійного оновлення інформації про стан артилерійського підрозділу та залишок артилерійських боєприпасів.

Для виклику вогню приданого або підтримуючого підрозділу артилерії командир роти повинен *вказати KAB (FSO роти)*:

³ Порядок і способи виклику та коректування вогню, які надано в дійсному підрозділі, повною мірою можливо застосовувати під час ведення вогню підрозділами (вогневими засобами) АГС-17 та СПГ-9 із закритої вогневої позиції з урахуванням особливостей, які оговорено в дійсному Бойовому статуті або відповідної Настанови зі стрілецької справи.

по плановій цілі: позивний підрозділу артилерії (вогневого засобу); номер та характер цілі (для загороджувального вогню – найменування рубежу); виконавчу команду або встановлений умовний сигнал на відкриття вогню по плановій цілі, наприклад: **"Дніпро", ціль 101. Піхота укрита. Вогонь"; "Буг", НЗВ "Акація". Вогонь"; "Фара-29 "Грім";**

по неплановій цілі: завдання стрільби; характер цілі та її розміри; положення цілі на місцевості, карті або фотодокументах з нанесеною координатною сіткою (способи цілевказання – див. додаток 16 до цього Тимчасового БС).

Рисунок 10.1 – принципова схема виклику та коректування вогню артилерії командиром підрозділу ДШВ.

10-32. *Завдання стрільби (виконавчу команду) по неплановій цілі (рубежу) для КАВ (FSO роти) командир роти вказує словами, наприклад: "Знищити", "Подавити", "Зруйнувати", "Підготувати нерухомий загороджувальний вогонь", "Поставити світлові орієнтири", "Освітити рубіж", "Засліпити", "Поставити димову завісу" тощо.*

10-33. Командир роти повинен бути готовим до самостійного виклику та коректування вогню підрозділу (вогневого засобу) артилерії.

Структурно-логічну схему формування команди для самостійного виклику вогню артилерійського підрозділу (вогневого засобу) командиром підрозділу ДШВ надано на рис. 10.2 (стор. 120) цього Тимчасового БС.

Рисунок 10.2 – структурно-логічна схема формування команди для самостійного виклику вогню артилерійського підрозділу (вогневого засобу) командиром підрозділу ДШВ

10-34. Попередню команду "Стій" подають коли потрібно припинити вогонь або негайно підготувати вогонь по новій цілі. За командою "Смії" підрозділи, до яких подано команду, припиняють ведення вогню або інші дії і негайно приступають до виконання отриманого вогневого завдання.

У всіх інших випадках, коли немає потреби в негайному відкритті вогню або є час на підготовку установок для відкриття вогню – коректувальник подає команду "Увага", "Підготувати вогонь по цілі..." або іншу команду, яка чітко визначає намір коректувальника щодо застосування вогню артилерії (коли буде застосовано вогонь по цілі, що зробити).

10-35. Номер цілі призначає особа, що викликає вогонь послідовно в межах встановленого діапазону номерів цілей, встановлених для роти старшим командиром (начальником).

Вид вогню вказують замість номеру і характеру цілі в команді на підготовку або відкриття загороджувального вогню, світлового забезпечення та стрільби на задимлення. Для визначення виду вогню вказують найменування, напрям та фронт рубежу (рубежів) загороджувального вогню, для РЗВ – кількість рубежів та інтервал між ними, наприклад: "НЗВ "Акація", фронт 300, напрямом 20-00"; "НЗВ "Береза", фронт 150, напрямом 45-00", "РЗВ "Вовк", фронт 150, напрямом 30-00, рубежів три, інтервал 400", "РЗВ "Барс", фронт 150, напрямом 10-00, рубежів два, інтервал 500".

10-36. Характер цілі вказують після номеру цілі коротким найменуванням цілі та її характерними ознаками. Якщо ціль глибиною менше 100 м спостерігається з КСП, то вказують: "Спостережна", наприклад: "... Ціль 110-а, установка ПТКР. Спостережена... ". Якщо ціль рухається, то додатково вказують: "Рухома" та дирекційний кут напрямку руху у поділках кутоміра,

наприклад: **"Рухома, напрямок 27-00 (двадцять сім нуль)..."**. Якщо цілі розташовані в окопах (сховищах), то вказують **"Укрита"**, наприклад: **"... Ціль 101-а. Піхота. Укрита..."**; **"... Ціль 145-а. Мінометний взвод. Укритий..."**.

Під час ураження широких групових цілей додатково вказують фронт цілі в метрах або поділках кутоміру, а для цілей глибиною більше 100 м – глибину цілі в метрах, наприклад: **"... Ціль 201-а. Позиція відділення. Фронт 0-80 (нуль вісімдесят) ..."**; **"... Ціль 305-а. Піхота укрита. Фронт 120 (сто двадцять) ..."**; **"... Ціль 411-а. Взводний опорний пункт. 300 на 200 (триста на двісті) ..."**.

10-37. Цілевказання – коротке, чітке і зрозуміле вказання місця положення цілі (рубежу) на місцевості, карті або аерофотознімку (схемі) одним із доступних для конкретних умов способом або їх сполученням (додаток 16 до цього Тимчасового БС).

10-38. Для визначення порядку виконання вогневого завдання по спостережній цілі вказують: спосіб пристрілювання установок для стрільби та/або коректування вогню на ураження; підрозділ (вогневий засіб), який залучають до ведення вогню; кількість снарядів (мін), які призначено для відкриття вогню по цілі (рубежу); темп стрільби (швидкий або методичний вогонь) на ураження, наприклад: **"Пристрілка за виміряними відхиленнями (із спостереженням за знаками розривів). Основному (гарматі, міномету) 1 (один) снаряд (міна)"; "Взводу по 2 (два) снаряди (міни) швидкій..."; "Взводу по 4 снаряди, 2 снаряди швидкій, інші 10 секунд постріл..."**.

10-39. Виконавчу команду вказують словами: **"Вогонь"**, **"Зарядити"**, **"Навести"**, **"Готовність о такій-то"**, **"Готовність о такій-то, вогонь за сигналом таким-то"**, **"Записати"**.

Команду **"Вогонь"** подають, якщо вогонь по цілі необхідно відкрити негайно.

Для одночасного відкриття вогню по цілі кількома артилерійськими підрозділами командують: **"Зарядити"**, а після доповіді про готовність – **"Вогонь"**.

Команду **"Навести"** подають, якщо необхідно підготувати вогонь по цілі.

Команду **"Готовність о такій-то"** (**"Готовність о 8.30, вогонь за сигналом "Сніг"**) подають у тих випадках, коли вогонь повинен бути підготовлений до вказаного часу (або підготовлений до вказаного часу та відкритий за встановленим сигналом).

Гармати (міномети) заряджають тільки за командою **"Зарядити"** або **"Вогонь"**.

Команду **"Записати"** подають під час підготовки вогню по цілі заздалегідь. За цією командою визначають і записують установки для стрільби, порядок виконання вогневого завдання та спосіб обстрілу цілі.

10-40. Коректування вогню артилерії виконують під час пристрілювання та/або стрільби на ураження цілі (рубежу). Порядок коректування вогню підрозділу (вогневого засобу) артилерії залежить від умов його виконання (додаток 17 до цього Тимчасового БС).

Команда **"Стій. Записати. Ціль ..."** подається для запису пристріляних установок по цілі після виконання вогневого завдання (ураження цілі).

10.4. Виклик авіаційної підтримки та наведення авіації

10-41. *Авіаційна підтримка бою (дій)* підрозділу ДШВ – виконання бойових завдань силами і засобами авіації в інтересах бою (дій) підрозділу ДШВ.

Складовими авіаційної підтримки є вогнева підтримка авіацією та повітряне забезпечення бою (дій) підрозділів ДШВ

Вогнева підтримка авіацією (ВПА) – складова вогневого ураження противника, яка реалізується шляхом виконання вогневих завдань щодо знищення наземних, головним чином, малорозмірних та рухливих об'єктів противника переважно на передньому краї та у тактичній глибині, знищення повітряних десантів противника, мінування місцевості з повітря та виконання інших завдань із застосуванням ударних можливостей авіації.

ВПА поділяється на загальну, яка виконується в інтересах всіх учасників бою (дій) в цілому, та *безпосередню*, яка виконується в інтересах бою (дій) конкретного підрозділу ДШВ.

Повітряне забезпечення бою (дій) підрозділу ДШВ – здійснення перекидання, десантування та (або) евакуації своїх підрозділів, ведення повітряної розвідки та виконання інших завдань із застосуванням маневрених і транспортних можливостей авіації.

10-42. Для виконання *безпосередньої вогневої підтримки авіацією* командир підрозділу ДШВ можуть надавати помічника від підтримуючого підрозділу авіації – *передового авіаційного навідника (ПАН)* або *координатора авіаційної підтримки* від вищестоящого командування (ФАС).

Виклик ВПА та наведення авіації на ціль (об'єкт) командир підрозділу ДШВ здійснює через ПАН або ФАС. У ході бою ПАН (ФАС) має постійно перебувати біля командира підрозділу ДШВ та, за необхідності, надавати йому пропозиції та рекомендації щодо застосування виділеного ресурсу авіації, здійснювати виклик та наведення авіації на ціль відповідно до отриманого від командира роти запиту на ВПА.

Виклик авіаційної підтримки – це коротка, зрозуміла і чітка команда (розпорядження) командира підрозділу ДШВ передовому авіаційному навіднику (ФАС) щодо *вогневої підтримки авіацією* або *повітряного забезпечення бою (дій)* підрозділу ДШВ. За відсутності ПАН (ФАС) командир підрозділу ДШВ може здійснити *запит на авіаційну підтримку* підрозділів роти через вищестоящого командира.

Запит на авіаційну підтримку бою (дій) – звернення до вищестоящого командира щодо підтримки підрозділу, що веде бій (дії), силами і засобами авіації з вказуванням інформації щодо характеру об'єкта ураження та його точного знаходження (цілевказання) або місця і часу застосування повітряного забезпечення бою (дій) підрозділу ДШВ.

У *запиті на авіаційну підтримку* командир підрозділу ДШВ надає *цілевказання* по об'єкту ураження одним з доступних способів: *курсим (азимутальним) способом; від характерного орієнтиру біля цілі; по штучним візуальним маркерам; засобами позначення цілі; за допомогою квадратів*

кодованої сітки карти; відносно опорного орієнтуру; комбінованим способом..

Безпосередня ВПА поділяють на два види: *плановану* (підготовлену заздалегідь) та *негайну* (ситуативну).

Планова безпосередня ВПА (підготовлена заздалегідь) - це удар з повітря, який заплановано заздалегідь і передбачає детальну координацію та планування виконання. Це завдання поділяють на ті, які виконують *за графіком* або *за викликом* (по запланованій цілі (об'єкту ураження авіацією)).

Негайна безпосередня ВПА (ситуативна) – це вогневе завдання, яке виконується силами і засобами авіації за викликом (запитом) командира роти ДШВ відповідно обстановки, що складається в ході бою (дій).

10-43. Для *взаємного розпізнавання та позначення позицій* підрозділів ДШВ зі складу взводів призначаються спеціально підготовлені військовослужбовці для спостереження за сигналами взаємного розпізнавання та позначення переднього краю свого підрозділу. Підрозділам роти встановлюється: *єдиний перелік сигналів візуального розпізнавання; порядок, способи і засоби позначення позицій підрозділів ДШВ, оповіщення та доповіді про результати спостереження.*

Основними сигналами взаємного розпізнавання та позначення позицій є сигнал "Я свій літак", "Ми свої підрозділи" та "Тут передній край".

Сигнал **"Я свій літак"** – *основний сигнал для розпізнавання підрозділами ДШВ своєї авіації.* Він подається екіпажем у разі польоту над бойовими порядками свого підрозділу для надійного розпізнавання літака (вертольота) по запиту з землі. Сигнал може подаватися шляхом відстрілу ракет установленої кількості та кольору, мигання бортовими вогнями, встановленими маневрами літака (вертольоту) в повітрі та інші дії, які встановлені в процесі організації взаємодії.

Сигнал **"Ми свої війська"** подається підрозділами під час їх перебування на марші, в другому ешелоні або резерві, а також під час дій окремо від основних сил.

Сигналом **"Тут передній край"** позначається передова лінія своїх підрозділів і щойно зайняті позиції.

Засоби, якими можуть подаватися сигнали позначення та розпізнавання підрозділів ДШВ, поділяються на *візуальні та радіотехнічні.*

10-44. *Засоби подання візуальних сигналів розпізнавання і позначення позицій підрозділів ДШВ поділяють на: піротехнічні, інфрачервоні, сигнальні, освітлювальні.*

До піротехнічних засобів належать пірофакели різного кольору та димові шашки.

До інфрачервоних засобів належать різні прожектори та пристрої інфрачервоного маркування цілей, які входять до складу штатних інфрачервоних приладів нічного бачення БМД (БТР), а також спеціалізовані інфрачервоні маяки.

До сигнальних засобів належать сигнальні ракети. Під час застосування сигнальні ракети потрібно відстрілювати перпендикулярно смузі фронту в напрямку противника під кутом 30–40 градусів до поверхні землі. Під час

ведення бою (дій) у відриві від основних сил або в оточенні місце розташування свого підрозділу потрібно позначати по всьому периметру.

До освітлювальних засобів належать світлові імпульсні маяки, комплекти імпульсних вогнів (стробоскопи), автомобільні фари. Необхідною умовою застосування цього способу є потреба в прикритті (маскуванні) світлових маяків від противника спеціальними козирками.

10-45. *Радіотехнічні засоби і способи взаємного розпізнавання і позначення позицій підрозділів ДШВ визначаються окремими нормативними (регуляторними) документами і стандартами.*

10-46. *Цілевказання курсовим (азимутальним) способом* В разі використання цього способу цілевказання командир підрозділу ДШВ у запиті на виклик ВПА через старшого командира повідомляє екіпажу азимут (магнітний) та дальність до цілі відносно свого місця розташування.

Наприклад: **«Граніт», я «Добрий» від мене азимут 240, дальність 2000, ПТРК в окопі. Своє місце позначу двома зеленими ракетами».**

10-47. *Цілевказання від характерного орієнтиру біля цілі передбачає повідомлення для авіації даних про положення цілі відносно характерних контрастних, добре видимих контурних точок (орієнтирів, місцевих предметів та ін.) розташованих поблизу цілі. Контурні точки обирають на дальності, яка перевищує дальність застосування авіаційних засобів ураження з ходу.* Наприклад: *інформацію про танковий взвод противника, що розташовується за 500 м лівіше заводської труби, може бути передано наступним чином:* **«Сокіл», я «Добрий». Від мене вправо 20 градусів заводська труба. На південь від труби 500 м, чотири танки», де 20⁰ – азимут на орієнтир з місця командира підрозділу ДШВ.**

10-48. *Цілевказання за штучними візуальними маркерами здійснюють в умовах обмеженої видимості та вночі. Під час цілевказання означеним способом замість природніх контурних точок завчасно визначають та приводять у готовність засоби штучного візуального маркування. Напрямок на ціль може бути позначено короткими чергами трасуючих набоїв або снарядів, викладеними в напрямку цілі кольоровими димовими шашками, світловими маяками, пірофакелами та інше.*

Для цього способу командир підрозділу ДШВ у команді на виклик ВПА повинен вказати район виставлення штучних візуальних маркерів, характер штучних маркерів, відстань до цілі від крайнього маркеру та демаскуючі ознаки цілі. Наприклад: **«Граніт», я «Добрий». Зліва 50 метрів два жовті дими. Ціль танк в окопі. Відстань 2100».**

Засоби цілевказання приводять в дію спеціально означеною групою після повідомленням старшого командира за 1,5-2 хвилини до підльоту вертольотів. Цілевказання таким способом забезпечує розпізнавання цілі на відстанях, що визначається метеорологічною дальністю видимості, з боковим відхиленням від наміченої лінії заданого напрямку до 100 м для застосовувати авіаційних засобів ураження з першого заходу.

Різновидом зазначеного способу можливо визначити *цілевказання засобами позначення цілі*. Засоби позначення цілі застосовуються для позначення цілі або напрямку на неї. Ціль позначають димовими, запальними, освітлювальними мінами, а також розривами інших боєприпасів. Напрямок на ціль можуть позначати розгорнутими в вигляді літери «Т» полотнищами (предметами), трасами (перехрестям 2-3 трас) куль або артилерійських пострілів (розривів).

10-49. *Цілевказання за допомогою квадратів кодової сітки карти* полягає в доповіді командиром підрозділу ДШВ вищому командиру закодованого квадрату карти, в якому розташовано ціль або координат Х та Y, що знімаються з кодової карти (аерофотознімку або схеми з координатною сіткою). Наприклад: «**Барвінок**», я «**Добрий**», в **квадраті 33 56 3**, **двійка 25-х**; «**Шершень**», я «**Граніт**». **Яструб 16**, **двійка. Чотири 132-х**» або «**Спис**», я «**Рубін**». **Танковий взвод у квадраті 34 за «равликом» – 1**» (де 25, 132– кодоване позначення типу цілі).

Цей спосіб застосовують для попереднього орієнтування екіпажу про місце розташування цілі, а також у тих випадках, коли командир підрозділу ДШВ не спостерігає візуально об'єкту удару, але його положення відоме достовірно за результатами розвідки.

10-51. *Цілевказання відносно опорного орієнтиру*. Перед початком ведення бою (дій) у районі їх ведення, або в наміченій для дій смузі (напрямку) заздалегідь намічають, нумерують та погоджують із підрозділом авіаційної підтримки опорні контурні точки (орієнтири, маркери або пікети), по яких знімають точні прямокутні координати.

В якості опорних контурних точок (орієнтирів, маркерів або пікетів) застосовуються місцеві предмети (маркерні точки), які добре видимі з малих висот на дальності 5-7 км.

Через опорні орієнтири обирають та наносять на карту осьові маршрути. Усі орієнтири позначаються двозначними числами. Під час цілевказання спочатку вказують екіпажу район розташування цілі, номер опорного орієнтиру (контурної точки - КТ) та положення цілі відносно нього. Точність виходу вертольоту на ціль залежить від розміру бічного відхилення в момент проходження вертольоту опорного орієнтиру.

10-52. *Цілевказання комбінованим способом* потребує залучення для наведення авіації підготовленого авіанавідника. Комбінований спосіб наведення складається з комбінації наданих вище способів наведення. Під час використання цього способу екіпаж літака (вертольоту) може бути сповіщеним про номер квадрата кодової сітки карти, в якому знаходиться ціль, її характеристики, позивний ПАН (**ФАС**) та номер опорного орієнтира. При підльоті до району цілі екіпаж установлює радіозв'язок із ПАН (**ФАС**), далі наведення може здійснюватися за допомогою опорних, характерних і штучних візуальних маркерів, орієнтирів.

Якщо наведення ПАН (**ФАС**) буде здійснюватися безпосередньо азимутальним способом, то на дальності 8-12 км від району цілі екіпаж виконує гірку до Н=100-150 м, установлює радіозв'язок з ПАН (**ФАС**), який подає йому

команду «Увімкнути «ТОН»» та за допомогою АРК–У2 знаходить напрямок на ПАН (ФАС). За 5-6 км до ймовірного місця розташування ПАН (ФАС) екіпаж вертольоту повторно виконує гірку до Н=70-100 м. За допомогою увімкнених ПАН (ФАС) засобів позначення знаходить його місце розташування та коректує свій курс таким чином, щоб він пролягав через місце розташування ПАН (ФАС). У разі необхідності екіпаж вертольоту подає ПАН (ФАС) команду на додаткове позначення цілі за допомогою візуальних штучних орієнтирів.

11 РОТА В СТАБІЛІЗАЦІЙНИХ І СПЕЦИФІЧНИХ ДІЯХ ВІЙСЬК (СИЛ) ТА В СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЯХ

11.1. Дії роти в стабілізаційних діях

11-1. *Стабілізаційні дії військ* – форма воєнних дій, яка являє собою сукупність узгоджених та взаємозв'язаних за метою, завданнями, місцем і часом одночасних або послідовних заходів, акцій і дій, які проводяться визначеним складом військ у взаємодії з органами та підрозділами ІВФ та ПрО в межах стабілізаційної операції або самостійно для стабілізації обстановки в кризовому районі.

11-2. Десантно-штурмова (аеромобільна, парашутно-десантна) рота в стабілізаційних діях військ може застосовуватись (діяти) самостійно, або в складі батальйону.

Для виконання конкретних завдань у стабілізаційних діях на основі роти може створюватися тактична група (ротна тактична група) шляхом її підсилення силами і засобами інших родів військ (сил) відповідно отриманого бойового завдання.

11-3. Під час організації виконання завдань повинні враховуватися особливості, основними з яких є: обмеження (заборона) на застосування певних способів дій і засобів ураження; необхідність уникнення втрат мирного населення та руйнування (виведення з ладу) об'єктів інфраструктури; безпосередній контакт та постійний інформаційно-психологічний вплив з боку антидержавно-налаштованих політичних партій, рухів і певних верств населення; необхідність одночасного виконання декількох різних за характером і місцем виконання завдань; автономність дій; спільне виконання завдань з ІВФ та ПрО, штабами зон територіальної оборони.

11-4. Для виконання визначених завдань роті призначається район відповідальності, а для розміщення особового складу підрозділів, ОВТ, запасів МТЗ та забезпечення повсякденної службової діяльності поза межами пункту постійної дислокації – визначається базовий табір, який обладнується та утримується відповідно вимогам щодо розташування роти на місці.

Величина району відповідальності залежить від обстановки, що складається на місці, та адміністративного поділу територій і може становити для роти – по фронту 10-15 км, у глибину 5-8 км.

11-5. Залежно від завдань, що виконуються підрозділи роти можуть вести демонстраційні, оборонні, рейдові, розвідувально-пошукові, пошуково-ударні,

охоронні, ізоляційні, блокувальні, сторожові, патрульні, супроводжувальні, евакуаційні, аварійно-рятувальні та інші дії.

Вогневе ураження противника за будь-яких дій матиме обмежений характер і здійснюватиметься вибірково – об'єктним методом з урахуванням установлених обмежень, забезпечення безпеки мирного населення та збереження об'єктів інфраструктури.

11-6. *Під час участі в стабілізаційних діях військ рота може залучатись до виконання завдань:* ізоляції кризового району, ведення протидиверсійної боротьби, охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій, підтримки безпеки на маршрутах руху, виконання режимних заходів, а також надання гуманітарної допомоги населенню.

11-7. *Ізоляція кризового району* проводиться з метою створення сприятливих умов ведення стабілізаційних дій, блокування району збройного конфлікту, здійснення контрольно-пропускного режиму на шляхах і дорогах пересування у район (із району) конфлікту та недопущення прориву ДРС противника і НЗФ за межі району збройного конфлікту.

11-8. *Ведення протидиверсійної боротьби* організовується в роті, в стабілізаційних діях, у взаємодії з органами та підрозділами ІВФ та ПрО. Боротьба з ДРС противника (НЗФ) здійснюється шляхом ведення розвідувально-пошукових, блокувальних (ізоляційних) та пошуково-ударних дій.

Рота може залучатись до охорони ПУ, тилу, комунікацій, супроводу транспортних колон; прочісування визначених ділянок місцевості, виявлення та блокування ДРС противника (НЗФ); ізоляція району, оточення і роззброєння ДРС противника (НЗФ), а в разі відмови – їх знищення.

11-9. *Охорона та оборона важливих об'єктів і комунікацій* здійснюється ротою спільно з підрозділами НГ МВС та ДССТ. Основними завданнями роти є: своєчасне виявлення ДРС (НЗФ) поблизу об'єктів, що охороняються; недопущення захоплення (знищення) об'єктів і мінування місцевості на підступах до них; відбиття нападу.

Охорона організовується і здійснюється відповідно до положень статуту щодо здійснення сторожової охорони, оборона – відповідно до положень щодо ведення оборонного бою з урахуванням особливостей стабілізаційних дій.

З метою недопущення раптового нападу та проникнення противника на об'єкти, які охороняються в районі відповідальності, командиром роти створюється черговий підрозділ (резерв). Напад противника на об'єкт відбивається за правилами ведення оборонного бою. Виявлені ДРС (НЗФ) на підступах до об'єкта блокуються, сковуються вогнем підрозділів охорони та знищуються силами протидиверсійного резерву.

11-10. *Підтримка безпеки на маршрутах руху* здійснюються з метою забезпечення безпечного та безперервного перевезення людей і вантажів через небезпечну територію або населені пункти, де існує загроза дій ДРС (НЗФ) або блокування маршруту вороже налаштованими цивільними особами.

Від роти виділяють підрозділи для охорони небезпечних ділянок на маршрутах руху і для супроводження колон або особливо важливих осіб.

Охорона небезпечних ділянок здійснюється шляхом несення служби на блокпостах, контрольно-пропускних та спостережних пунктах, а також патрулюванням маршруту. Блокпости виставляються на ділянках місцевості, найбільш зручних для диверсій та нападу ДРС (НЗФ). Для оборони найбільш важливих об'єктів (мостів, переправ, перевалів, вузлів доріг) обладнуються окремі опорні пункти.

Супровід колон під час руху дорогами здійснюється підрозділами, що виділяється від роти (ротою в повному складі), сили і засоби яких розподіляються по колоні. Підрозділ, що призначений для супроводження колон, складається з передової охорони, основних сил та тильної охорони. Побудова похідного порядку, дистанція між транспортними засобами в колоні визначається відповідно до ймовірних дій ДРС (НЗФ), розміру та характеру колони. Бойові машини підрозділу супроводу розміщуються у колоні рівномірно з метою розподілу сил і засобів для відбиття нападу.

У разі нападу на колону особовий склад підрозділу супроводу відбиває напад, а водії транспортних засобів виводять машини за межі зони ураження, під час якого перша і остання БМД (БТР) продовжують супроводжувати колону. У випадку неможливості подальшого руху колони організовується кругова оборона і відбиття нападу противника до прибуття допомоги з боку блокпостів. Про всі випадки на маршрутах руху під час супроводження колон командир підрозділу супроводу негайно доповідає по команді.

11-11. *Виконання режимних заходів* полягає в участі роти в забезпеченні виконання особовим складом і місцевим населенням встановлених діючим правовим режимом обмежень.

Під час підтримання правового режиму в районі відповідальності, рота разом з органами і підрозділами ІВФ та ПрО може брати участь у наступних заходах: встановлення і підтримання комендантської години; вилучення в підприємств, установ, організацій та в окремих громадян радіопередавального обладнання, телевізійної, відео- та аудіоапаратури, комп'ютерів і технічних засобів зв'язку; вилучення в громадян вогнепальної, холодної зброї та боеприпасів, а з підприємств, установ і організацій – також навчальної та бойової техніки, вибухових речовин і отруйних речовин; використання майна фізичних і юридичних осіб для розквартирування військовослужбовців та розміщення підрозділів; використання сховищ, споруд та інших об'єктів для потреб оборони, а також в інших заходах, передбачених законодавством України про особливий правовий режим.

11-12. *Під час виконання гуманітарних завдань* (надання гуманітарної допомоги населенню) рота може залучатись до участі в наданні допомоги населенню з ліквідації наслідків диверсій, терористичних актів, надзвичайних ситуацій.

Рота може проводити аварійно-відновлювальні роботи, забезпечувати населення продуктами харчування, водою та іншим, надавати медичну допомогу, влаштовувати табори для тимчасового розміщення постраждалих, їх харчування та обігріву.

11-13. Процедура управління підрозділами (TLP) роти під час підготовки стабілізаційних дій починається з отримання попереднього бойового розпорядження (**WARNO**) або бойового наказу (**OPORD**).

Для виконання процедури управління підрозділами (TLP) роти *під час підготовки стабілізаційних дій* необхідно виконати заходи, які визначенні в підрозділі 1.2 (Процедура управління підрозділами (TLP) роти) з урахуванням особливостей ведення стабілізаційних дій.

Далі визначенні особливості підготовки оборонного бою.

11-14. НА ПЕРШОМУ ЕТАПІ (аналіз завдання та оцінка обстановки) командир роти *під час усвідомлення бойового завдання* повинен уявити: особливості встановленого правового режиму, у взаємодії з якими військами (формуваннями) та органами державної влади і місцевого самоврядування буде виконуватись поставлене завдання, порядок підпорядкування, місця розташування їх ПУ; особливості підготовки і способи виконання завдань та ведення спільних дій; межі району дій; особливості застосування ОБТ, вогневого ураження (обмеження на застосування зброї, боєприпасів та інших засобів боротьби); час готовності; порядок організації управління, взаємодії тощо.

Під час оцінки обстановки (факторів **МЕТТ-ТС**) командир роти вивчає:

противника (E-ENEMY) – на яких напрямках, в яких районах і коли можлива поява ССО, ДРС противника та НЗФ, антидержавно-налаштованих груп населення, ймовірні райони (місця) проведення провокацій, склад учасників і можливий розмах дій, джерела та шляхи постачання їм зброї, боєприпасів й інших МТЗ;

район дій (T-TERRAIN) – особливості суспільно-політичної, та криміногенної обстановки; національний та релігійний склад місцевого населення, традиції та звичаї, ставлення до встановленого режиму обмежень, дій військ; присутність сепаратистських, націоналістичних та інших партій і рухів; наявність спецзакладів, установ виконання покарань; найважливіші об'єкти і рубежі, зайняття яких сприяє виконанню завдання; наявність важкопрохідних ділянок місцевості, місць блокування маршрутів руху цивільними особами, можливі шляхи обходу; місця розташування потенційно небезпечних промислових об'єктів та об'єктів життєзабезпечення, які не підлягають пошкодженню (знищенню), а також наявність культурних, історичних об'єктів, які знаходяться під захистом МГП.

11-15. НА ТРЕТЬОМУ ЕТАПІ (вироблення замислу бою (дій)) у замислі на оборонний бій командир роти визначає: напрямок зосередження основних зусиль; способи дій та бойовий порядок роти під час виконання завдання; заходи щодо введення противника в оману.

11-16. НА СЬОМОМУ ЕТАПІ (підготовка та віддання бойового наказу (OPORD)) під час віддання бойового наказу, у *третьому пункті бойового наказу на стабілізаційні дії* командир роти вказує *взводам*:

щодо ізоляції кризового району – засоби посилення; опорний пункт (рубіж); напрямок зосередження основних зусиль; завдання щодо недопущення

виходу ДРС противника та НЗФ з блокованого району та його ізоляції від джерел постачання ОВТ, боєприпасами та іншими МТЗ; порядок зайняття рубежів ізоляції (військових загороджень) і забезпечення пересування військ і цивільного населення у районі відповідальності; сусідів, їх завдання, розмежувальні лінії з ними;

щодо ведення протидиверсійної боротьби – завдання щодо здійснення протидиверсійної боротьби; порядок і способи ведення розвідувально-пошукових, блокувальних (ізоляційних) та пошуково-ударних дій; порядок взаємодії з органами і підрозділами ІВФ та ПрО, перепідпорядкування сил і засобів;

щодо охорони та оборони важливих об'єктів і комунікацій – завдання щодо здійснення охорони та оборони об'єктів (комунікацій); порядок здійснення охорони і дій під час відбиття нападу;

щодо підтримання безпеки на маршрутах руху – завдання щодо підтримання безпеки на маршрутах руху; порядок охорони небезпечних ділянок, організації руху і супроводження колон або особливо важливих осіб; дії під час руху колон за маршрутом і відбиття нападу противника;

щодо виконання режимних заходів і забезпечення умов надійного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування – завдання щодо виконання режимних заходів; способи дій, порядок взаємодії з органами і підрозділами ІВФ та ПрО, органами державної влади і місцевого самоврядування;

щодо надання гуманітарної допомоги населенню – завдання щодо надання допомоги населенню; порядок дій і способи проведення аварійно-відновлювальних робіт; забезпечення населення продуктами харчування, водою та іншим; надання медичної допомоги, влаштування таборів для тимчасового розміщення постраждалих під час участі в ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, диверсій, терористичних актів.

11-17. НА ВОСЬМОМУ ЕТАПІ (організаторська робота) під час організації взаємодії командир роти зобов'язаний узгодити:

з органами МВС та підрозділами НГ МВС – завдання і порядок їх спільного виконання, перелік сил і засобів, що залучаються; завдання підрозділам НГ МВС із пошуку та знищення ДРС противника та НЗФ; перелік районів, охорона і оборона яких повністю покладається на НГ МВС, та об'єкти, охорона яких посилюється силами і засобами роти; порядок участі в підтриманні встановленого правового режиму; порядок організації дорожньо-комендантської служби і забезпечення дорожнього руху; порядок підтримки (забезпечення) силами і засобами роти дій підрозділів НГ МВС; заходи щодо відселення (евакуації) населення з кризового району; порядок і час створення контрольно-пропускних пунктів, блокпостів, рубежів військового загородження, таборів біженців, їх охорони і матеріального забезпечення; завдання щодо підтримання громадського порядку тощо;

з органами і підрозділами ДПС – спільні завдання, способи їх виконання; порядок ведення розвідки в прикордонній смузі та обміну інформацією; порядок посилення охорони підрозділами роти державного кордону; сили і

засоби роти, які виділяють для забезпечення заходів щодо посилення режиму в межах контрольованих прикордонних районів та пунктах пропуску через державний кордон; порядок і терміни інженерного обладнання опорних пунктів, місцевості в прикордонній смузі; порядок всебічного забезпечення підрозділів, які передані в оперативне підпорядкування;

з органами СБУ – порядок обміну інформацією та здійснення заходів контррозвідувального забезпечення в інтересах виконання завдань; заходи щодо посилення охорони та оборони об'єктів, на які можуть бути спрямовані дії терористичних груп та екстремістських організацій, ДРС противника та НЗФ; порядок забезпечення функціонування встановленого правового режиму тощо;

з органами державної влади і місцевого самоврядування – порядок підтримання (відновлення) взаємодії; порядок обміну інформацією про дії терористичних груп та сепаратистських організацій, ДРС противника і НЗФ, оповіщення і підтримання зв'язку; порядок передачі важливих об'єктів та комунікацій і здійснення їх охорони (оборони) визначеними підрозділами; заходи щодо впровадження і підтримання встановленого правового режиму; створення у населених пунктах військових адміністрацій і забезпечення їх діяльності; порядок запровадження комендантської години, пропускового режиму, паспортного контролю, забезпечення надійного функціонування органів державної влади та місцевого самоврядування; порядок використання в інтересах виконання завдань місцевої економічної бази, ресурсів; порядок вилучення техніки і майна підприємств усіх форм власності і громадян; порядок залучення місцевого населення для виконання інженерних та інших робіт тощо.

11-18. Під час організації управління додатково встановлюється порядок доведення команд (сигналів), взаємного обміну інформацією з органами і підрозділами ІВФ, ПрО та органами державної влади і місцевого самоврядування.

11.2. Дії роти в специфічних діях

11-19. Специфічні дії військ (сил) ЗС України – дії військових формувань в антитерористичних операціях (АТО), а також у ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру.

Специфічні дії проводяться в мирний час, в умовах надзвичайного стану та в особливий період на території України, а в окремих випадках і за її межами (під час участі в міжнародних АТО та в міжнародних операціях із підтримання миру і безпеки).

11-20. Антитерористична операція – комплекс скоординованих спеціальних заходів, які проводяться за єдиним замислом під керівництвом Антитерористичного центру органами і підрозділами СБУ, МВС, ДСНС, ДПС, НГУ, ЗС, Управління державної охорони із залученням сил і засобів інших центральних органів виконавчої влади для попередження, запобігання та припинення злочинних дій, які здійснюються з терористичною метою,

звільнення заручників, знешкодження терористів, мінімізації наслідків терористичного акту.

11-21. Рота, яка залучається до проведення ООС, посилює охорону й оборону об'єктів, бере участь в ізоляції району терористичного акту, пошуку та затриманні (знищенні) терористичних груп (терористів), а також у ліквідації наслідків терористичного акту.

11-22. *Надзвичайна ситуація (НС)* – порушення нормальних умов життя і діяльності людей на об'єкті або території, викликане аварією, катастрофою, стихійним лихом, епідемією, епіфітотією, епізоотією, великою пожежею, застосуванням засобів ураження, які призвели чи можуть призвести до людських та матеріальних втрат.

Ліквідація наслідків НС – аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, які проводяться під час виникнення НС і спрямовані на рятування життя та збереження здоров'я людей, зменшення розмірів шкоди довкіллю, матеріальних збитків, а також на локалізацію зон НС, припинення дії характерних для них небезпечних чинників.

11-23. Надзвичайні ситуації залежно від походження поділяють на *техногенні та природні*.

Надзвичайна ситуація техногенного характеру – транспортні аварії (катастрофи), пожежі, неспровоковані вибухи або їх загроза, аварії з викиданням (загрозою викидання) небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин, раптові руйнування споруд і будинків, аварії на інженерних системах і спорудах життєзабезпечення, гідродинамічні аварії тощо.

Надзвичайна ситуація природного характеру – небезпечні геологічні, метеорологічні, гідрологічні явища, деградація ґрунтів чи надр, природні пожежі, зміни стану повітряного басейну, інфекційні захворювання людей, сільськогосподарських тварин, ураження сільськогосподарських рослин хворобами та шкідниками, зміни стану водних ресурсів та біосфери.

Залежно від обсягів наслідків, технічних і матеріальних ресурсів, необхідних для їх ліквідації, НС класифікуються як ситуації державного, регіонального, місцевого або об'єктного рівнів.

11-24. Рота може залучатися до виконання таких завдань:

під час участі в ліквідації наслідків НС на вибухо- та пожежонебезпечних військових об'єктах – локалізація осередків та гасіння пожеж на початковій стадії їх виникнення, проведення першочергових аварійно-рятувальних робіт, ізолювання районів вибухів (пожеж), евакуація населення і матеріально-технічних засобів, проведення пошуково-рятувальних робіт, надання медичної допомоги потерпілим, очищення прилеглої території, проведення відновлювальних робіт та рекультивації ґрунтів тощо;

під час участі в ліквідації наслідків НС техногенного характеру на об'єктах атомної енергетики, хімічної промисловості, гідротехнічних спорудах – проведення пошуково-рятувальних робіт, евакуація потерпілих, проведення аварійно-рятувальних та відновлювальних робіт;

під час участі в ліквідації наслідків у районах, які постраждали від стихійного лиха, – ізоляція району стихійного лиха, проведення пошуково-рятувальних, евакуація потерпілих з небезпечних районів, відновлення функціонування об'єктів життєзабезпечення населення тощо;

під час участі у ліквідації наслідків у зонах (районах) епідемії, епізоотії, епіфітотії – забезпечення карантинних заходів та проведення дезінфекції, дезінсекції і дератизації тощо.

У всіх випадках рота може залучатися до ізолювання зон (районів) виникнення НС, охорони й оборони об'єктів, забезпечення громадського порядку та виконання завдань правового режиму надзвичайного стану.

11.3. Дії роти в спеціальних операціях

11-25. Спеціальна операція (СпО) – це сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, часом і місцем військових, оперативних (оперативно-тактичних), режимних, слідчих та інших заходів і бойових дій, які проводяться за замислом та планом, під єдиним керівництвом з метою створення умов для досягнення поставлених завдань відповідно до виду операції. Вона проводиться в тісній взаємодії з правоохоронними органами, структурами управління територіальної оборони та з іншими військовими формуваннями.

За видами СпО можуть бути: протидиверсійними, диверсійно-розвідувальними, з організації руху опору та інші.

СпО проводиться в мирний час та в особливий період на своїй території, в тилу угруповань військ (сил) противника, на його території, на території інших країн та в зонах (районах) відповідальності миротворчих контингентів ЗС України.

11-26 Основними принципами підготовки і ведення СпО є: цілеспрямований і безперервний вплив на противника; вибір найбільш уразливих (критичних) об'єктів противника; своєчасне та активне нарощування зусиль на напрямках (в районах) найбільшого успіху; суворя конспірація.

Основу угруповання військ (сил) для проведення СпО складають визначені військові частини і підрозділи ССпО.

Для забезпечення сил СпО під час проведення ними протидиверсійних і диверсійно-розвідувальних операцій можуть залучатися військові частини і підрозділи ДШВ.

11-27. Протидиверсійна операція – це сукупність узгоджених і взаємопов'язаних спеціальних бойових (спеціальних дій) військових частин і підрозділів ССпО, які проводяться самостійно або у взаємодії з іншими військовими частинами, підрозділами ЗС України, органами і військами ІВФ та ПрО, з виявлення, блокування та нейтралізації (в умовах правового режиму воєнного стану – ліквідації) ДРГ противника (НЗФ).

Участь роти в протидиверсійній операції полягає у виконанні важливих завдань з виявлення, блокування та нейтралізації (знищення) ДРГ противника (НЗФ).

Основними способами дій роти в протидиверсійній операції можуть

бути: пошукові (пошуково-ударні) дії з вертольотів, ведення пошуку, спостереження, ізоляція (блокування, оточення) виявлених ДРГ противника (НЗФ).

11-28. *Диверсійно-розвідувальна операція* – це сукупність узгоджених і взаємопов'язаних спеціальних бойових (спеціальних дій) військових частин і підрозділів ССпО, які проводяться самостійно або у взаємодії з іншими військовими частинами, підрозділами ЗС України, для сприяння силовому стримуванню збройного конфлікту, зниження можливостей противника щодо ведення воєнних (бойових) дій та створення сприятливих умов для застосування угруповань військ (сил) ЗС України, виведення з ладу важливих об'єктів угруповання військ (сил) і воєнно-економічного потенціалу противника.

Участь роти в диверсійно-розвідувальній операції полягає у веденні бойових дій зі знищенням (виведенням із ладу) важливих об'єктів у тилу противника.

Основними способами дій роти в диверсійно-розвідувальній операції є спеціальні дії (спеціальні заходи і акції) щодо знищення (виведення з ладу, пошкодження) об'єктів противника.

12 ВСЕБІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

12.1. Загальні положення

12-1. *Всебічне забезпечення бою* – комплекс заходів, спрямованих на створення підрозділам сприятливих умов для виконання поставлених перед ними завдань. Всебічне забезпечення бою складається з бойового, матеріально-технічного, медичного та морально-психологічного забезпечення. Заходи всебічного забезпечення плануються завчасно і проводяться безперервно в будь-яких умовах обстановки на всіх рівнях управління як в період підготовки до виконання бойового завдання, так і в ході її виконання.

Всебічне забезпечення бою організовується командиром роти, його заступниками і здійснюється на основі рішення командира, поставлених ним завдань, вказівок і розпоряджень вищого командира і штабу, а також обстановки, що складається.

12.2. Бойове забезпечення

12-2. *Бойове забезпечення* полягає в організації та здійсненні заходів, які спрямовані на створення сприятливих умов для ефективного застосування підрозділів, збереження їхньої боєздатності, виключення раптового нападу противника та зниження ефективності застосування його сил і засобів.

12-3. У роті організуються та здійснюються такі види бойового забезпечення: розвідка, інженерне забезпечення, радіаційний, хімічний, біологічний захист, тактичне маскуванню й охорона. Захист від високоточної зброї противника здійснюється виконанням заходів бойового забезпечення.

12.2.1. Розвідка

12-4. *Розвідка* — найважливіший вид бойового забезпечення. Вона організовується і проводиться за будь-яких умов обстановки з метою добування відомостей про противника та місцевість у районі майбутніх дій.

12-5. Розвідка противника проводиться з метою встановити: його наміри та замисел дій, бойовий склад, приналежність і положення, стан і можливості частин і підрозділів; місця розташування об'єктів захоплення (знищення), систему їх охорони і оборони, приховані підступи і вразливі місця; місце розташування вогневих засобів і пунктів управління; ступінь і характер інженерного устаткування позицій і системи загороджень противника; результати вогневих ударів, нанесених по противнику.

12-6. *Розвідка місцевості* проводиться з метою встановити: особливості рельєфу, наявність природних перешкод, стан ґрунту, джерел води, характер водних перешкод, наявність переправ і бродів; ступінь впливу місцевості на пересування і бойові дії військ, на застосування ядерної зброї й інших засобів масового ураження і захист від них; райони руйнувань, пожеж і затоплень, зони (райони) радіоактивного, хімічного і біологічного (бактеріологічного) зараження, можливі напрямки їх подолання і обходу.

12-7. Основними вимогами, які ставляться до розвідки, є цілеспрямованість, безперервність, достовірність, активність, своєчасність і оперативність, прихованість, точність визначення місця розташування (координат) об'єктів (цілей) розвідки, постійна і чітка взаємодія сил і засобів розвідки різних видів.

12-8. Для ведення розвідки роті першого ешелону призначається зона відповідальності. Ширина зони розвідки може співпадати з фронтом, який встановлений для дій роти, а глибина зони – з глибиною бойового завдання (досяжності засобів ураження).

12-9. Розвідувальні відомості добуваються під час підготовки та в ході бою спостереженням, підслуховуванням, опитуванням місцевих жителів, допитом полонених і перебіжчиків, вивченням захоплених у противника документів, зразків озброєння і техніки й іншими способами. Відомості про противника можуть бути отримані також під час проведення ротою розвідки боєм.

12-10. Рота проводить: військову, інженерну, радіаційну та хімічну розвідку.

Військова розвідка проводиться дозорними відділеннями (на марші). спостережними постами (спостерігачами). Основними способами проведення розвідки ротою є: спостереження і підслуховування.

Інженерна розвідка організовується для своєчасного забезпечення командира роти даними щодо місцевості і інженерних заходів противника в районі майбутніх дій.

Радіаційна і хімічна розвідка організується для своєчасного виявлення радіоактивного, хімічного зараження і забезпечення командира роти даними щодо радіаційної хімічної обстановки. Ротою розвідка РХБ обстановки проводиться постом радіаційного і хімічного спостереження з складу спеціально підготовлених відділень.

12-11. *Спостереження* за противником організується під час усіх видах бою і проводиться безперервно командирами підрозділів особисто, спостережним постом (спостерігачами).

12-12. *Підслуховування* – спосіб розвідки, який широко застосовується під час безпосереднього зіткнення з противником, а також під час дій у тилу противника. Воно проводиться в будь-який час доби, особливо вночі, в умовах обмеженої видимості, без застосування або із застосуванням технічних засобів. Розвідку підслуховуванням проводять спостерігачі підрозділів і спостережні пости.

12-13. Для виконання завдань розвідки створюються та призначаються:
від роти – спостережний пост (спостерігачі);
від взводу – дозорні відділення (на марші), спостерігачі;
від відділення – спостерігачі.

12-14. Під час захоплення полонених їх допит у роті проводиться коротко з метою отримання тільки тих відомостей, які необхідні роті для ведення бою. Після допиту полонені і перебіжчики негайно доставляються до штабу батальйону.

Захоплені документи противника, зразки озброєння і техніки направляються командиром (начальнику), який вислав підрозділ у розвідку, із зазначенням, де, коли і за яких обставинах вони захоплені. На захоплених документах забороняється робити будь-які написи і позначки.

12-15. *Організація розвідки* є першочерговим обов'язком командира роти, за що він несе особисту відповідальність. Під час організації розвідки командир роти визначає мету, найважливіші завдання розвідки, а також указує де, на яких об'єктах (районах, напрямках) зосередити основні зусилля.

Вихідними даними для організації розвідки є: бойове завдання; розпорядження штабу батальйону; наявні відомості про противника; стан, склад сил і засобів розвідки та їх можливості.

12-16. *Під час організації спостереження* командир роти: визначає де зосередити основні зусилля, місце розташування посту спостереження, його завдання; здійснює надійний зв'язок з ним і швидкий збір відомостей за результатами спостереження.

Під час постановки завдання посту спостереження (спостерігачу) указуються: орієнтири і кодовані (умовні) найменування місцевих предметів; відомості про противника і свої підрозділи; склад поста спостереження; місце поста (спостерігача), сектор спостереження, на що звернути особливу увагу; порядок ведення розвідки і доповіді результатів спостереження; сигнали оповіщення.

12.2.2. Тактичне маскування

12-17. *Тактичне маскування роти* організується і здійснюється з метою досягнення раптовості дій підрозділів і підвищення їхньої живучості. Воно повинно проводитися безперервно, активно, узгоджено з іншими видами всебічного забезпечення.

Мета тактичного маскування в основних видах бою досягається виконанням завдань із забезпечення прихованості діяльності підрозділів і введенням противника в оману відносно своїх намірів.

12-18. *Прихованість* досягається проведенням комплексу заходів, які спрямовані на збереження інформації щодо своїх підрозділів. Способами забезпечення прихованості є: маскування, забезпечення режиму таємності, забезпечення безпеки зв'язку й інформації, протидія розвідці противника.

Маскування підрозділів і об'єктів є основним способом забезпечення прихованості в роті. Заходи маскування включають: використання маскуючих властивостей місцевості й умов обмеженої видимості; застосування табельних, спеціальних і підручних засобів приховування, маскувального фарбування, аерозолів (димів) та інших матеріалів для зниження оптичних, теплових, радіолокаційних, акустичних й інших демаскуючих ознак озброєння, приховане розташування підрозділів із використанням фону місцевості і рослинності, виконання вимог маскувальної дисципліни.

Для маскування з метою захисту від ВТЗ противника використовуються яри, зворотні схили висот й інші маскувальні властивості місцевості. Приховування БМД (БТР) від керованих і самонавідних боєприпасів противника досягається шляхом зниження радіолокаційної і теплової контрастності бойових машин, для чого застосовуються табельні маскуючі покриття та теплорозсіючі екрани.

Протидія розвідці противника включає комплекс заходів, які спрямовані на створення умов, за яких використання сил і засобів розвідки противника стає неможливим або неефективним. Це досягається дотриманням підрозділами роти раніше встановленого режиму діяльності в районах і на позиціях; своєчасним оповіщенням підрозділів роти щодо дій засобів розвідки противника.

Забезпечення безпеки зв'язку й інформації досягається проведенням комплексу заходів, які спрямовані на збереження передаваних (приймаємих) повідомлень та протидію хибній інформації. Заходи безпеки зв'язку й інформації включає: використання засобів і способів ведення зв'язку, що забезпечують необхідну захищеність і стійкість зв'язку; використання таблиць сигналів бойового управління; перевірку дійсності інформації шляхом зворотної передачі повідомлень.

12-19. *Введення противника в оману* досягається проведенням комплексу заходів щодо нав'язування йому хибного уявлення про склад, положення і замисел дій роти. Способами введення противника в оману є: дезінформація, демонстративні дії та імітація.

Дезінформація полягає в поширенні інформації, яка не відповідає дійсності про склад, стан, положення, боєготовність (боєздатність), характер і способи дій роти, призначення і стан озброєння, техніки й об'єктів та їхні бойові можливості.

Демонстративні дії полягають у навмисному показі противнику сил і засобів, які спеціально виділяються, діяльності підрозділів у визначених районах з метою відвертання уваги від справжніх районів дій підрозділів.

Імітація полягає у відтворенні необхідних демаскуючих ознак діяльності підрозділів роти, озброєння, техніки, об'єктів та елементів обладнання місцевості для показу наявності або зміни їхнього положення.

12.20. *Тактичне маскування* організовується командиром роти на підставі розпоряджень командира батальйону і прийнятого рішення на бій. Під час організації тактичного маскування враховуються: обстановка, яка склалася; можливості розвідки противника; демаскуючі ознаки підрозділів (об'єктів); наявність сил і засобів маскування; географічні умови місцевості; пора року і час доби.

Командир роти у вказівках щодо тактичного маскування з урахуванням заходів старшого командира визначає: основні заходи тактичного маскування, обсяг, терміни і порядок їх виконання; сили і засоби, які надаються для здійснення заходів з маскування; порядок дотримання підрозділами маскувальної дисципліни та контролю виконання його заходів.

Стан тактичного маскування періодично перевіряється оглядом підрозділів. Контроль повинен здійснюватися командирами усіх ступенів. Виявлені недоліки усуваються негайно, порушене маскування відновлюється.

12-21. *Основними завданнями тактичного маскування є:*

в обороні – приховування складу, ступеня укомплектованості і бойової готовності підрозділів, їхніх завдань; системи оборонних позицій (рубежів), районів оборони (опорних пунктів), вогневих позицій; маршрутів висування і рубежів розгортання; системи інженерних загороджень, протитанкової і протиповітряної оборони.

у наступі і в зустрічному бою – приховування складу, стану і положення основних елементів бойового порядку; бойового порядку; вихідних районів (позицій) для наступу, рубежів розгортання, переходу в атаку; порядку і способів ВУП.

12.2.3. Інженерне забезпечення

12-22. *Інженерне забезпечення* організовується і здійснюється з метою створення підрозділам необхідних умов для своєчасного і прихованого їх висування, розгортання і маневру, підвищення захисту особового складу, озброєння і техніки від усіх засобів ураження, а також для завдання противнику втрат застосуванням інженерних боєприпасів та ускладнення його дій.

12-23. *Основними завданнями інженерного забезпечення в роті є:* інженерна розвідка противника і місцевості; фортифікаційне обладнання районів, опорних пунктів, рубежів і позицій, які займаються підрозділами та

місця обладнання КСП; виконання інженерних заходів маскуванню та захисту від ВТЗ (додаток 18 до цього Тимчасового БС).

12-24. *Інженерне забезпечення роти в обороні зосереджуються на:* інженерній розвідці противника і місцевості; фортифікаційному обладнанні опорних пунктів, вогневих позицій, місць обладнання КСП; виконанні інженерних заходів щодо маскуванню підрозділів, озброєння та техніки (див. рис. Д17.4 – 17.5 додатку 17 цього Тимчасового БС); ліквідації наслідків впливу різної зброї противника і небезпечних факторів природного та техногенного характеру.

12-25. *Фортифікаційне обладнання опорного пункту роти* (додаток 18 до цього Тимчасового БС). Під час усвідомлення отриманої задачі та оцінки обстановки (факторів **МЕТТ-ТС**) командир роти зобов'язаний: з'ясувати тип, місця та терміни улаштування інженерних загороджень, що створюються в опорному пункті силами і засобами старшого начальника;

визначити зосередження основних зусиль щодо інженерного обладнання елементів опорного пункту роти;

виявити танконебезпечні напрямки, приховані підступи, умови огляду та обстрілу, характеристики ґрунтів, наявність місцевих будівельних і маскувальних матеріалів.

Під час прийняття рішення командир роти визначає: місця обладнання споруд;

напрямки відривання траншей та ходів сполучення;

місця розташування КСП і кількість створюваних в них споруд; порядок виконання маскувальних заходів (див. рис. Д17.1 – 17.3 додатку 17 до цього Тимчасового БС);

місця встановлення мінних полів, порядок їх утримання та прикриття вогнем; порядок отримання підрозділами інженерних боєприпасів і місця заготівлі (складування) лісоматеріалів та елементів конструкцій;

терміни початку та готовності інженерного обладнання.

У вказівках з інженерного забезпечення в оборони командир роти вказує: нарис переднього краю, траншей і межі взводних опорних пунктів;

елементи опорного пункту, на інженерному обладнанні яких зосередити основні зусилля;

порядок застосування приданих засобів механізації (землерійних машин) за місцем та часом.

Разом з цим він зобов'язаний:

особисто провести розбивку траншей і ходів сполучення в межах ротного опорного пункту з забиванням кілків, або віх у місцях перетину фасів;

визначити видимі орієнтири під час постановці задач обслузі землерійної техніки;

вказати місця встановлення мінних полів;

провести посадку споруд на КСП, а також на позиціях ротних вогневих засобів (БТР, БМД, БМП, кулемети, гранатомети) забиванням посадочного кілка в умовному центрі споруди з вказанням номеру споруди на ньому;

визначити характер фортифікаційного обладнання (послідовність, кількість і типи фортифікаційних споруд), основних, запасних та хибних позицій, опорних пунктів; визначити терміни готовності інженерного обладнання в заданому обсязі.

Під час організації виконання задач щодо інженерного обладнання командир роти зобов'язаний: організувати виконання робіт з фортифікаційного обладнання та маскуванню позицій ротного опорного пункту в послідовності, яка забезпечує постійну бойову готовність;

організувати отримання підрозділами інженерних боєприпасів і влаштування мінних полів;

у випадку виділення засобів механізації визначити послідовність застосування їх під час обладнання ротного опорного пункту;

дати вказівки щодо порядку зустрічі і супроводження машин, які виділені для інженерного обладнання позицій, визначити місце їх збору після виконання задачі;

контролювати виконання задач з інженерного обладнання, та маскуванню опорного пункту.

В опорному пункті, першочергово, розчищають смуги спостереження та обстрілу, обладнуються окопи на відділення; окопи для БМД (БТР) та інших вогневих засобів роти на основних позиціях; зводяться перекриті щілини на кожне відділення, екіпаж (обслугову); зводяться споруди на КСП; створюються ділянки суцільних траншей у взводних опорних пунктах.

Другою чергою дообладнуються окопи на відділення в опорних пунктах взводів в бойовому та господарському відношенні; відриваються окопи для БМД (БТР) та інших вогневих засобів на запасних (тимчасових) вогневих позиціях; влаштовуються бліндажі на кожний взвод, сховище на роту; дообладнуються КСП, створюється та вдосконалюється система траншей та ходів сполучення, зводяться перекриті ділянки траншей.

В подальшому відриваються окопи на відділення в запасному (хибному) взводному опорному пункті, споруди в районі розташування пункту боєпостачання роти, розвивається система траншей та ходів сполучення ротного опорного пункту.

12-26. *Фортифікаційне обладнання КСП роти* включає: зведення споруд з протиосколковим покриттям для спостереження командиром роти, відкритої споруди для спостереження з двома окопчиками та місцем для розміщення зв'язкового та радиста, сховища безврубочної конструкції, 1 – 2 окопи для БМД (БТР) з перекритою щілиною. У ходах сполучення, з'єднуючих елементи КСП, влаштовують примкнуті стрілецькі окопчики та відхожі місця.

12-27. *Особливостями інженерного забезпечення оборони в місті (населеному пункті) є:* пристосування окремих будівель до оборони з урахуванням захисту від усіх засобів ураження; влаштування завалів, загороджень і руйнувань на підступах до населеного пункту і в ньому; для маневру використовуються проходи і проїзди всередині кварталів і пристосовуються підземні споруди; в підземних спорудах, які не використовуються для маневру, влаштовуються інженерні загородження, а виходи з них прикриваються вогнем; підвали кам'яних будівель обладнуються під сховища.

12-28. У наступі основні зусилля інженерного забезпечення роти зосереджуються на підготовці вихідного району (позиції) для наступу.

У вказівках з інженерного забезпечення в наступі командир роти вказує: що і до якого часу здійснювати інженерне обладнане вихідного району для наступу з ходу (вихідного положення (позицій) для наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником); місця та номери проходів у загородженнях перед переднім краєм противника для взводів роти; порядок подолання загороджень противника в глибині його оборони.

12-29. Під час розташування на місці основні зусилля інженерного забезпечення роти зосереджуються на: фортифікаційному обладнанні районів розташування, рубежів і позицій сторожової охорони та місць обладнання КСП; виконанні інженерних заходів маскування, влаштуванні інженерних загороджень.

12.2.4. Радіаційний, хімічний, біологічний захист

12-30. Радіаційний, хімічний, біологічний захист роти організовується і здійснюється з метою максимального зменшення втрат особового складу під час дій в умовах радіаційного, хімічного, біологічного зараження, посилення їхнього захисту від високоточної та інших видів зброї (засобів розвідки) з застосуванням аерозолів, а також вогневого ураження противника із застосуванням вогнеметної зброї.

Основними завданнями РХБ захисту роти під час підготовки і веденні бою є: виявлення та оцінки РХБ обстановки; підтримання живучості підрозділу в умовах РХБ зараження; ліквідація наслідків РХБ зараження; посилення захисту підрозділів застосуванням аерозолів (димів); вогневе ураження противника із застосуванням вогнеметної зброї.

РХБ захист організовується постійно під час підготовки, та підтримується в ході бою, як в умовах застосування противником зброї масового ураження (ЗМУ), так і вразі застосування звичайної або високоточної зброї.

Під час організації РХБ захисту командир підрозділу визначає:

на захисті яких елементів бойового (похідного) порядку і забезпеченні виконання яких бойових завдань зосередити основні зусилля захисту;

терміни, порядок, сили і засоби, що надаються для виконання заходів РХБ захисту;

основні завдання спеціально підготовленого відділення (екіпажу, обслуги) для ведення РХБ спостереження і доданих підрозділів військ РХБ захисту;

черговість, терміни забезпечення підрозділів озброєнням військ РХБ захисту та засобами захисту;

відповідальних виконавців.

Командир роти на основі отриманого бойового завдання, рішення на бій, вказівок із РХБ захисту, виходячи із конкретної бойової обстановки, умов бойового завдання та наявності часу організовує виконання завдань РХБ захисту.

Порядок організації роботи командиром роти (батареї) із РХБ захисту.

РХБ захист у роті організовується на основі рішення командира роти та вказівок командира батальйону із РХБ захисту.

Під час організації РХБ захисту командир роти визначає: порядок ведення радіаційної і хімічної розвідки; порядок і терміни проведення радіаційного і хімічного контролю; місце, час і порядок проведення спеціальної обробки; порядок і терміни маскуванню аерозолями підрозділів у бою, порядок застосування доданих вогнеметних підрозділів, сили і засоби, які надаються для цього; час і черговість отримання засобів захисту, озброєння військ РХБ захисту і порядок технічної перевірки протигазів.

Під час організації РХБ захисту командир роти зобов'язаний:

поставити завдання старшому поста РХБ спостереження на ведення радіаційної і хімічної розвідки;

стежити за наявністю і справністю засобів індивідуального і колективного захисту, засобів спеціальної обробки, приладів радіаційної і хімічної розвідки, димових засобів; створити в роті запас засобів індивідуального захисту;

організувати контроль опромінення особового складу і зараження озброєння і техніки, вести індивідуальний облік доз опромінення особового складу роти (батареї) цілодобово доповідати командирові батальйону щодо доз опромінення за кожний взвод і за кожного офіцера. В разі дози вище 100 рад і ураження ОР і БА доповідати негайно. Під час виходу із зон РХБ зараження організувати проведення часткової спеціальної обробки.

12-31. Виявлення радіаційної та хімічної обстановки включає: РХБ розвідку (спостереження), радіаційний і хімічний контроль, це здійснюється з метою своєчасного отримання даних щодо змін фактичної радіаційної, хімічної обстановки (початку застосування противником ЗМУ, факту аварії на небезпечному об'єкті), оповіщення підрозділів про радіоактивне і хімічне зараження, прийняття рішення щодо захисту підпорядкованого особового складу та визначення найдоцільніших дій в обстановці, що склалася.

Радіаційна, хімічна, біологічна розвідка (РХБр) організовується і виконується для своєчасного виявлення РХБ зараження в районах розташування командно-спостережних пунктів (КСП) батальйонів і рот, оповіщення особового складу. Вона виконується безперервно силами і засобами самих підрозділів.

У роті (батареї) для ведення радіаційного і хімічного спостереження призначається пост РХ спостереження, зі складу спеціально підготовленого відділення. У взводі призначається спостерігач. Пост РХБ спостереження підрозділу веде РХБр, як правило, на КСП роти (батальйону).

Пост РХБ спостереження складається із двох-трьох спостерігачів, один з яких призначається старшим. Пост РХБ спостереження розташовується в місцях, які забезпечують найкращий огляд місцевості перед фронтом і на флангах, а також захист поста.

На посту РХБ спостереження (у спостерігача) мають бути прилади радіаційної та хімічної розвідки, засоби подавання сигналів оповіщення про

РХБ зараження (забруднення), комплект знаків огороження (КЗО).

Основними завданнями постів РХБ спостереження (спостерігачів) є:
 своєчасне виявлення факту застосування противником ЗМУ і виявлення наявності радіоактивного, хімічного і біологічного зараження (забруднення);
 визначення потужності дози випромінювання і типу ОР або НХР (СДОР) в районі розташування посту РХБ спостереження;
 подавання сигналів оповіщення про РХБ зараження (забруднення);
 контроль зміни РХБ зараження у місцях спостереження.

Пост РХБ спостереження (спостерігач) безперервно спостерігає в указаному районі. В установлений час і під час кожного артилерійського й авіаційного нальоту противника, спостерігач вмикає прилади радіаційної та хімічної розвідки і спостерігає за їх показниками.

У разі виявлення потужності дози випромінювання 0,5 рад/год і більше, старший поста РХБ спостереження (спостерігач) доповідає командирі, який його виставив, і за його вказівкою подає сигнал "**Радіаційна небезпека**".

У разі виявлення хімічного зараження старший поста РХБ спостереження (спостерігач) подає сигнал "Хімічна тривога" і доповідає командирі, який виставив пост. Оповіщення про біологічне зараження здійснюється, аналогічно.

Результати радіаційного та хімічного спостереження заносяться до журналу радіаційного та хімічного спостереження.

Під час визначення завдання посту РХБ спостереження (спостерігачу), командир, який виставив цей пост, вказує:

орієнтири (не менше 4–5, у глибину до 2 км), положення противника та своїх підрозділів;

місце поста РХБ спостереження (спостерігача), сектор спостереження (до 150°), на що звернути особливу увагу;

час увімкнення приладів радіаційної та хімічної розвідки;

порядок подавання сигналів оповіщення щодо радіоактивного, хімічного та біологічного зараження;

порядок доповіді результатів спостереження.

12-32. Підтримання живучості особового складу роти в умовах РХБ зараження здійснюється з метою максимального зменшення втрат особового складу під час дій на зараженій місцевості і включає: оповіщення особового складу щодо загрози застосування противником ЗМУ та РХБ зараження; застосування засобів індивідуального та колективного захисту; виконання режимно-обмежувальних заходів.

Оповіщення підрозділів щодо РХБ зараження проводиться з метою своєчасного прийняття ними заходів захисту від радіоактивних, хімічних, інших токсичних речовин і біологічних засобів. Завданням оповіщення є доведення до особового складу єдиних сигналів щодо загрози і фактів застосування противником ЗМУ, руйнувань, РХБ зараження небезпечних об'єктів, які доводиться негайно всіма каналами і засобами зв'язку.

Використання засобів індивідуального і колективного захисту, захисних властивостей місцевості, озброєння, військової техніки й інших об'єктів здійснюється для захисту особового складу від вражаючих чинників ядерних

вибухів, хімічних та інших токсичних речовин і біологічних засобів.

Засоби індивідуального захисту, захисні властивості місцевості, ОВТ та інших об'єктів використовуються особовим складом у разі отримання встановлених сигналів оповіщення, а також самостійно у випадку виявлення ознак ураження особового складу та зараження ОВТ й інших об'єктів радіоактивними, хімічними, іншими токсичними речовинами і біологічними засобами. Використання засобів захисту припиняється за даними РХБ розвідки і контролю.

Своєчасне та вміле використання засобів індивідуального та колективного захисту досягається: постійним контролем їх наявності та справності; завчасною підготовкою і систематичним тренуванням особового складу у їхньому використанні за різних умов обстановки; дотриманням режиму і правил експлуатації засобів колективного захисту (режиму і правил експлуатації оборонних споруд обладнаних фільтровентиляційними агрегатами).

Режимно-обмежувальні заходи включають: зонування території за ступенем небезпеки; застосування профілактичних засобів захисту від впливу РХБ факторів; виведення (заміна) підрозділів із заражених районів.

12-33. Ліквідація наслідків радіаційного, хімічного і біологічного зараження здійснюється з метою відновлення боєздатності підрозділів та нормалізації РХБ обстановки в заражених районах ліквідація наслідків здійснюється шляхом проведення спеціальної обробки підрозділів, а також дегазації, дезактивації, дезінфекції ділянок місцевості, фортифікаційних споруд та пилопридушення (зволоження) на них.

Спеціальна обробка проводиться з метою виключення ураження особового складу у разі контакту із зараженими об'єктами, ОВТ, МТЗ і може бути частковою або повною.

Часткова спеціальна обробка проводиться особовим складом за рішенням командира роти з використанням табельних засобів спеціальної обробки без припинення виконання бойового завдання, повна – за рішенням командира бригади, підрозділами військ РХБз у районах спеціальної обробки, після виконання бойових завдань (виходу з бою). За необхідності вона може проводитися в бойових порядках підрозділів. Спеціальна обробка фортифікаційних споруд здійснюється силами підрозділів, які їх займають.

12-34. Посилення захисту підрозділів застосуванням аерозолів (димів) здійснюється для протидії технічним засобам розвідки противника та захисту від його вогневого ураження і включає аерозольне маскування та аерозольне (димове) засліплення.

Аерозольне маскування роти у всіх видах бою організовується за рішенням командира роти своїми засобами (з використанням табельних димових засобів, уніфікованих систем запуску димових гранат, термодимової апаратури об'єктів бронетехніки). Аерозольне маскування важливих елементів бойового порядку здійснюється в комплексі із заходами РЕБ та інженерного забезпечення за єдиним планом, погодженим за метою, місцем і часом.

Аерозольне засліплення полягає в створенні димових завіс у районах розташування спостережних пунктів, технічних засобів розвідки і вогневих засобів противника з метою перешкоджання ведення спостереження та прицільного вогню. Аерозольне засліплення здійснюється артилерійськими підрозділами з використанням димових боєприпасів. Також короточасне аерозольне засліплення противника може здійснюватися підрозділами роти в разі одночасного групового використання запально-димових патронів. Аерозольні завіси застосовуються з урахуванням погодних умов та інших чинників.

12-35. *Організація РХБ захисту* включає: визначення його мети і завдань; безперервне виявлення, збір, узагальнення, аналіз і оцінку РХБ обстановки; доведення вказівок і постановку завдань виконавцям; підготовку виділених сил і засобів; всебічне забезпечення заходів РХБз; практичну роботу командира роти у підпорядкованих підрозділах й інші заходи.

У вказівках з РХБ захисту командир роти визначає: основні завдання РХБ захисту (на виконанні яких зосередити зусилля), обсяги, терміни виконання; порядок виконання, сили та засоби, що застосовуються. Крім того, він розподіляє придані підрозділи військ РХБ захисту згідно завдань і напрямків.

12-36. *В обороні основні зусилля РХБ захисту* зосереджуються на створенні системи радіаційного і хімічного спостереження в опорному пункті роти; підвищенні захищеності особового складу від радіаційного, хімічного, біологічного зараження під час висування, зайняття оборони та ведення оборонного бою; аерозольного (димового) маскуванню маневру підрозділів та вогневих засобів; нанесення противнику втрат застосуванням вогнеметної зброї.

Під час оборони міста (населеного пункту) основні зусилля РХБ захисту зосереджуються на: радіаційній і хімічній розвідці основних магістралей, міських парків, каналізаційних колекторів, підвалів; на аерозольному засліпленні вогневих засобів і КСП противника в ході бою і маневру, а також на використанні для спеціальної обробки комунальних засобів населених пунктів.

Під час відходу основні зусилля РХБ захисту зосереджуються на: аерозольному засліпленні противника на маршрутах відходу роти і рубежах дій підрозділів прикриття і охорони.

12-37. *У наступі основні зусилля РХБ захисту* зосереджуються на: виявленні радіаційної і хімічної обстановки в районі зосередження, на маршрутах висування і рубежах розгортання; підвищенні захищеності особового складу від радіаційного, хімічного, біологічного зараження під час перегрупування, знаходження у вихідному районі для наступу та в ході бою; аерозольному маскуванні рубежів введення в бій; нанесення ураження противнику вогнеметними підрозділами (в складі штурмових груп під час наступу в населеному пункті).

У зустрічному бою основні зусилля зосереджують на: проведенні радіаційної і хімічної розвідки; аерозольному маскуванні підрозділів під час виходу на визначені напрямки і розгортанні в бойові порядки.

12-38. Під час бою в оточенні і виході з нього основні зусилля РХБ захисту зосереджуються на: аерозольному маскуванні маневру підрозділами і вогневими засобами, висування підрозділів прориву, відходу підрозділів прикриття; нанесенні ураження противнику на ділянках прориву вогнеметним підрозділом; на засліпленні спостережних пунктів і вогневих засобів противника.

12-39. Під час дій у тактичному повітряному десанті та веденні десантно-штурмових дій основні зусилля РХБ захисту зосереджуються на: виявленні масштабів і наслідків застосування противником ЗМУ, руйнувань радіаційно, хімічно і біологічно небезпечних об'єктів у вихідних районах для десантування, районах десантування і дій десанту; забезпеченні захисту особового складу від радіоактивних, інших токсичних речовин і біологічних засобів в умовах РХБ зараження у випадку дій у визначених районах; нанесення противнику втрат застосуванням вогнеметної зброї.

12-40. На марші основні зусилля РХБ захисту зосереджуються на: веденні радіаційної і хімічної розвідки маршрутів висування (перевезення), в районах зосередження, завантаження (розвантаження) і збору, привалів, денного (нічного) відпочинку; недопущенні втрат особового складу під час подолання зон зараження.

Робота командира роти з організації РХБ захисту під час підготовки до маршу і в ході маршу.

Марш може відбуватися в різних умовах обстановки, яка безпосередньо впливає на його організацію і здійснення.

Найважливішими факторами, що визначають умови маршу, є такі:

загроза застосування противником ЗМУ, високоточної і запалювальної зброї;

вплив РХБ зараження на підрозділи в ході маршу.

У ході підготовки до маршу командир роти зобов'язаний перевірити:

справність системи захисту бойової техніки та спеціальної техніки;

готовність засобів СО (на кожній бойовій машині, танку повинно бути заправлений дегазувальним розчином комплект танкових дегазаційних приладів ТДП; на БТР – дегазаційний комплект – ДК-4; засоби дегазації зброї – на кожне відділення індивідуальний дегазаційний комплект (ІДПС); засоби санітарної обробки (у кожного солдата – індивідуальний протихімічний пакет);

засоби індивідуального захисту – в кожного солдата протигаз і респіратор (весь час знаходиться у солдата), а загальновійськовий захисний комплект під час дій на машинах повинен знаходитися в машинах, пішим порядком – у солдата; організувати технічну перевірку протигазів;

справність приладів і засобів радіаційної і хімічної розвідки (на бойових машинах піхоти – прилад радіаційної і хімічної розвідки (ПРХР), на бронетранспортерах – рентгенометр ДП-3Б (ИМД-21Б), військовий прилад хімічної розвідки – ВПХР; наявність індикаторної плівки АП-1 на бойовій техніці для визначення ОР Vх в аерозольному стані.

Провести тренування з особовим складом дій за сигналами оповіщення в ході маршу.

12-41. У разі розташування на місці основні зусилля РХБ захисту зосереджуються на веденні радіаційного та хімічного спостереження у районі розташування, підтриманні в постійній готовності засобів індивідуального і колективного захисту та своєчасному оповіщенню підрозділів; аерозольній протидії засобам розвідки та наведення зброї противника під час нанесення ним ударів із повітря.

12-42. В особливих умовах ведення бою (дій) особливостями РХБ захисту є:

у зимовий період – застосування аерозольних завіс для маскуванню військ і об'єктів; проведення спеціальної обробки з використанням утеплених наметів (споруд) для особового складу, а також незамерзаючих розчинів і снігу;

у горах – посилення вогнеметними підрозділами механізованих підрозділів, які обороняють (захоплюють) перевали, командні висоти, переходи і вузли доріг; ведення РХБр з урахуванням можливості тривалого застою отруйних речовин в ущелинах, тунелях, печерах і глибоких долинах;

у степовій місцевості – постійний контроль зараженості військ і джерел води; обмеження перебування особового складу в засобах індивідуального захисту на зараженій місцевості в разі високих температур; проведення спеціальної обробки з використанням солоної води.

12.2.5 Охорона

12-43. Охорона в роті організовується і здійснюється у всіх видах бою (дій) з метою не допустити проникнення розвідки противника до району дій (розташування) підрозділів роти, виключити раптовий напад на них наземного противника, його тактичних десантів, ДРГ і забезпечити підрозділам, що охороняються, час і вигідні умови для розгортання (приведення в бойову готовність) і вступу в бій.

12-44. Рота залежно від завдань, які вона виконує, охороняється: в бою – бойовою, на марші – похідною, під час розташування на місці – сторожовою та в усіх умовах обстановки, крім того, – безпосередньою охороною. Бойова охорона призначається за вказівкою старшого командира, або за рішенням командира батальйону; похідна і сторожова охорона організовуються, як правило, за вказівкою старшого командира, а під час дій у відриві від головних сил – самостійно.

Бойова охорона створюється з метою недопущення раптового нападу противника, ведення ним наземної розвідки та введення в оману щодо накреслення переднього краю своїх підрозділів. Бойова охорона під час бою роти в оточенні здійснюється підрозділами, які виставляються на найімовірніші напрямки дій противника. З метою забезпечення кругової охорони кількість підрозділів зазвичай більша, ніж у звичайних умовах, а їх склад менший.

Похідна охорона призначається для забезпечення безперешкодного руху основних сил роти, виключення раптового нападу наземного противника, створення вигідних умов для вступу в бій.

Похідна охорона організовується з фронту, на флангах і з тилу в наступі у випадку переслідування противника та на марші в передбаченні зустрічі з противником.

Сторожова охорона організовується під час розташування роти на місці з метою недопущення проникнення розвідки противника до підрозділів, які охороняються, завчасного виявлення наземного противника і попередження про нього та оборони вказаного рубежу (позиції) в разі його нападу.

Безпосередня охорона організовується у всіх видах бою (дій) для попередження нападу противника та захисту від дій його ДРГ у підрозділах роти. Вона здійснюється силами і засобами самої роти: СП (спостерігачами), патрулями, секретами і добовим нарядом. Для відбиття нападу противника призначаються черговий підрозділ і чергові вогневі засоби. На марші безпосередня охорона, крім того, здійснюється головними (боковими), тилowymi дозорами або дозорними відділеннями.

12-45. Під час організації охорони командир роти визначає: мету і завдання охорони; напрямки, на яких зосередити особливу увагу; де і яку мати охорону, її склад і завдання, час висилання (виставлення).

Дії роти під час посилення (прикриття) державного кордону передбачається організація взаємодії підрозділів (сил і засобів) охорони з підрозділами ДПС.

На кожен добу дій встановлюються пропуск і відгук. Пропуском служить найменування озброєння або техніки, наприклад “Міномет”, а відгуком – назва населеного пункту, що починається з тієї ж букви, що і пропуск, наприклад “Миколаїв”.

Пропуск повідомляється усно всьому складу охорони, розвідувальних органів і особам, які посилаються за межі підрозділу, а вночі й у межах розташування свого підрозділу. Відгук повідомляється командирам цих підрозділів, а також особам, які посилаються для передачі усних наказів. Пропуск запитується у всіх осіб, які проходять через рубіж охорони і пересуваються в межах розташування підрозділу вночі, відгук – у осіб, які передають наказ командира, та у командирів підрозділів, які ведуть розвідку.

Особовий склад підрозділів, які призначені в охорону, повинен знаходитися в постійній готовності до дій; дотримуватись встановленого порядку чергування, черговості і порядку відпочинку, виконувати заходи маскування; виявляти високу пильність, рішучість і стійкість.

12.3 Морально-психологічне забезпечення

12-46. *Морально-психологічне забезпечення (МПЗ)* – це вид всебічного забезпечення підготовки та застосування підрозділів, який має за мету формування, підтримання і відновлення морально-психологічного стану (морально-бойових якостей) особового складу, необхідного для успішного виконання завдань за призначенням.

Основними складовими (напрямами) морально-психологічного забезпечення є інформаційно-пропагандистське забезпечення та психологічне забезпечення.

12-47. *Інформаційно-пропагандистське забезпечення (далі – ІПЗ)* – це цілеспрямована діяльність командира роти щодо інформаційного впливу на свідомість особового складу з метою зміцнення його морально-психологічного стану (далі МПС), формування і поширення ідейних переконань, національних цінностей, стійкої мотивації та готовності до збройного захисту державного суверенітету, територіальної цілісності України, адекватного розуміння військовослужбовцями воєнно-політичної та суспільно-політичної обстановки (далі – СПО), завдань, покладених на підрозділи, умов та особливостей їх виконання.

12-48. *Основними завданнями ІПЗ роти є:*

збір, аналіз даних та оцінка СПО в районі (зоні) дій і підготовка висновків щодо неї;

організація внутрішньо-комунікаційної роботи командирів рот, взводів з особовим складом підрозділів, шляхом проведення командирського (бойового) інформування;

формування у особового складу підрозділів почуття патріотизму, відповідальності за дотримання положень Конституції України, дисциплінованості, вірності Військовій присязі, Бойовому прапору, бойовим традиціям (братерству), готовності до саможертви в ім'я Батьківщини;

мобілізація (мотивація) військовослужбовців на безумовне виконання поставлених завдань;

поширення бойового досвіду, прикладів мужності, прикладів героїзму, взаємодопомоги, товариських взаємовідносин, традицій бойового братерства;

поширення здорового способу життя між військовослужбовцями;

забезпечення культурологічних потреб військовослужбовців, організація відпочинку особового складу роти;

сприяння щодо організації забезпечення духовних потреб військовослужбовців (душпастирська опіка);

участь у заходах щодо прогнозування, запобігання та нейтралізації наслідків негативного інформаційно-психологічного впливу (далі – ІПВ) противника;

організація співпраці з представниками органів державної влади та місцевого самоврядування, ЗМІ, громадських, волонтерських та релігійних організацій тощо.

12-49. *Психологічне забезпечення (далі – ПсЗ)* – цілеспрямована діяльність командира роти з метою психологічного відбору, формування, підтримання і відновлення в особового складу підрозділів психологічної готовності до виконання завдань, емоційно-вольової стійкості до негативних психологічних чинників у будь-яких умовах обстановки, зниження психогенних втрат та збереження психічного здоров'я військовослужбовців.

12-50. *Основними завданнями ПсЗ роти є:*

оцінювання психологічних показників боєздатності підрозділів, передусім моніторинг МПС особового складу підрозділів;

аналіз впливу психологічних чинників бою (бойових дій) на МПС та поведінку особового складу підрозділів;

виявлення психологічних особливостей майбутніх бойових дій, врахування їх вимог до емоційно-вольових та психофізіологічних якостей військовослужбовців, злагодженості та згуртованості особового складу підрозділів;

сприяння в організації та проведенні заходів соціально-психологічної та професійної адаптації і реабілітації військовослужбовців;

соціально-психологічний аналіз діяльності молодших командирів з питань підтримання належного рівня МПС особового складу підрозділів;

аналіз психологічних аспектів тактики можливих дій противника, негативного ІПВ тощо;

виявлення осіб з нервово-психічною нестійкістю та вжиття психопрофілактичних і психокорекційних заходів;

прогнозування можливих бойових психогенних втрат особового складу підрозділів;

планування, організація та проведення заходів психологічної підготовки (загальної, спеціальної, цільової) особового складу підрозділів до виконання бойових завдань у конкретних (суспільно-політичних, природно-кліматичних, географічних, ергономічних, екстремальних) умовах обстановки;

формування та утвердження оптимізму і впевненості особового складу в своїх силах, можливості виконати поставлене завдання;

навчання особового складу психологічним методам надання само- та взаємодопомоги;

вживання заходів психологічного відбору особового складу для комплектування, доукомплектування, поповнення підрозділів тощо.

12-51. *Морально-психологічне забезпечення організовується в усіх штатних і приданих підрозділах та усіх видах бою. Командир роти здійснює керівництво МПЗ через заступника командира роти з роботи з особовим складом та на основі розпорядження з МПЗ старшого командира. Безпосередніми організаторами МПЗ у підрозділах роти є заступник командира роти з роботи з особовим складом, який відповідає за планування, організацію та виконання заходів МПЗ.*

12.4 Технічне і тилове забезпечення

12-52. *Технічне і тилове забезпечення є складовими частинами всебічного забезпечення. Безперербійне технічне і тилове забезпечення роти є однією з основних умов успішного виконання бойового завдання.*

Технічне і тилове забезпечення організовується і здійснюється з метою забезпечення роти необхідною кількістю ОВТ і матеріальних засобів та підтримання їх у готовності до бойового застосування.

12-53. Командир роти відповідає за своєчасне технічне і тилове забезпечення підрозділів роти. Він зобов'язаний уживати заходів щодо підтримання ОВТ у постійній готовності до бойового застосування і швидкого відновлення у разі виходу його з ладу, забезпечення підрозділів роти матеріальними запасами; піклуватися про харчування особового складу.

Командир роти постійно здійснює контроль: за витратою матеріально-технічних засобів і своєчасною доставкою їх до підрозділів, технічним станом і готовністю до бойового застосування ОВТ. Командир роти у встановлений час або за необхідністю доповідає командирі батальйону щодо наявності і технічного стану ОВТ, забезпеченість роти матеріальними запасами, наявність поранених та подає заявки на поповнення роти необхідними видами матеріальних запасів.

12.4.1 Технічне забезпечення

12-54. *Технічне забезпечення* – це вид забезпечення, що включає комплекс організаційно-технічних заходів, які організовуються і здійснюються з метою підтримання бойової готовності і боєздатності роти шляхом завчасного накопичення до установлених норм матеріальних запасів та ОВТ і своєчасного забезпечення ними підрозділів роти; зберігання, підтримання цих засобів у стані, що забезпечує своєчасне приведення їх у бойову готовність до застосування

12-55. *Командир роти організовує* технічне забезпечення особисто і через заступника з озброєння (старшого техніка (техніка) роти).

Безпосереднім керівником технічного забезпечення є заступник командира роти з озброєння (старший технік (технік) роти). Він особисто здійснює оцінку обстановки (у частині, що його стосується), доповідає командирі роти пропозиції з організації технічного забезпечення; здійснює безпосереднє керівництво технічним забезпеченням; здійснює контроль виконання завдань технічного забезпечення.

Заступник командира роти з озброєння (старший технік (технік) роти) відповідає за технічну справність, правильну експлуатацію і своєчасне відновлення пошкодженого (несправного) ОВТ.

12-56. Під час підготовки бою (дій) підготовка ОВТ проводиться в обсязі, який забезпечує її надійне застосування (використання за призначенням) для виконання поставлених завдань. Для цього, зазвичай, проводиться чергове номерне технічне обслуговування і додаткові роботи, що забезпечують застосування (використання за призначенням) ОВТ у конкретних умовах обстановки, місцевості, пори року, погоди і доби.

12-57. Технічне обслуговування ОВТ здійснюється у встановлений командиром роти час. Роботи виконуються екіпажами (обслугою), водіями (механіками-водіями) із використанням запасних частин, військово-технічного майна і приладдя ОВТ, під безпосереднім керівництвом заступника командира роти з озброєння, (старшого техніка (техніка) роти) і командирів взводів.

12-58. *Технічне обслуговування включає:* дозаправлення ОВТ ПММ; перевірку справності і готовності до застосування (використання за призначенням) озброєння, приладів стрільби і спостереження, агрегатів, систем і механізмів, їх очищення, промивання, змащення, вивірку і регулювання, усунення дрібних несправностей і виконання робіт із закріплення обладнання; зарядку (підзарядку) акумуляторних батарей; перевірку укомплектованості та поповнення ОВТ запасними частинами, інструментом і приладдям, засобами

підвищення прохідності та іншими табельними засобами. Під час проведення технічного обслуговування здійснюється поповнення боєкомплекту озброєння боєприпасами.

12-59. Спостереження за бойовими машинами (БМД, БТР) у ході ведення бою (дій) здійснюється пунктом технічного спостереження (ПТС) батальйону з метою встановлення причин їхніх зупинок, характеру пошкоджень, своєчасне вживання заходів до їхньої евакуації і ремонту. У випадку пошкодження бойової техніки на полі бою начальник ПТС встановлює з нею зв'язок, з'ясовує причини її зупинки, характер пошкодження.

12-60. Евакуація пошкодженого (несправного) ОВТ здійснюється силами і засобами підрозділу технічного забезпечення військової частини. Насамперед евакуюються ті бойові машини, яким загрожує небезпека захоплення або знищення противником.

Технічну розвідку, евакуацію і ремонт ОВТ у ході бою (дій) виконує ремонтно-евакуаційна (ремонтна) група.

12.4.2 Тилове забезпечення

12-61. *Тилове забезпечення* – це вид забезпечення, що включає комплекс організаційно-технічних заходів, які організуються і здійснюються з метою підтримання бойової готовності і боездатності роти шляхом завчасного накопичення до установлених норм матеріальних запасів; зберігання і підтримання цих засобів у стані, що забезпечує своєчасне приведення їх у готовність до застосування (використання за призначенням); поповнення матеріальних запасів у роті замість витрачених і втрачених, задоволення побутових потреб роти.

12-62. *Тилове забезпечення організовується і здійснюється* для своєчасного і повного забезпечення підрозділів роти необхідною кількістю матеріальних запасів і включає накопичення їх до встановлених норм, зберігання, своєчасну підготовку до використання за призначенням і підвезення їх до підрозділів для поповнення замість витрачених і втрачених.

У підрозділах створюються військові запаси у встановлених розмірах. Вони розміщуються у бойових та інших машинах, при озброєнні та особовому складі.

12-63. Запаси діляться на запаси поточного забезпечення і непорушній (для пального – незнижуваний) запас. Непорушний запас витрачається з дозволу командира військової частини. В період підготовки бою (дій) у взводах роти накопичуються матеріальні запаси до встановлених норм. У ході ведення бою (дій) витрата матеріальних запасів суворо лімітується згідно норм, які встановлені на день бою (виконання бойового завдання). Витрачені (втрачені) запаси матеріальних запасів повинні бути поповнені до встановлених норм до кінця дня бою (дій).

12-64. *Командир роти організовує* тилове забезпечення. Організуючи тилове забезпечення командир роти визначає: завдання і напрямок зосередження основних зусиль сил і засобів матеріального забезпечення, місця розгортання батальйонного продовольчого пункту, порядок і терміни

дозаправлення ОВТ пально-мастильними матеріалами, порядок прийому їжі; терміни і розміри створення у взводах матеріальних запасів, черговість їх підвезення, норми витрати матеріальних засобів.

12-65. Командир роти організовує тилове забезпечення особисто *через сержанта з матеріального забезпечення*.

Сержант із матеріального забезпечення зобов'язаний: знати завдання роти; організувати отримання та утримання встановлених матеріальних засобів, розгортання і роботу ротного пункту бойового постачання (в оборонному бою); вживати заходів щодо своєчасного підвезення (подачі, розподілу) у підрозділи запасів матеріальних засобів; організувати доставку і видачу гарячої їжі, а також підвезення і збереження питної води та забезпечення нею особового складу; разом з командирами підрозділів забезпечувати заправлення бойової техніки ПММ; підтримувати постійний зв'язок з командирами підрозділів та доповідати командирі роти щодо забезпечення підрозділів.

12-66 У ході ведення бою (дій) командир роти здійснює контроль за втратами і витратами матеріальних засобів і своєчасну їх доставку в підрозділи; доповідає командирі батальйону про забезпеченість роти матеріальними засобами.

12-67. Поповнення БМД (БТР) боєприпасами і дозаправлення їх ПММ у ході ведення бою (дій) здійснюються безпосередньо в бойових порядках, а під час здійснення маршу – в районах привалів, денного (нічного) відпочинку і після прибуття в призначений район. У разі неможливості підвезення боєприпасів і ПММ до БМД (БТР) безпосередньо в бойові порядки, транспортні засоби з боєприпасами і ПММ підходять якнайближче до них, а БМД (БТР) по черзі приховано підходять до місць розташування транспортних засобів для поповнення боєприпасами та заправлення ПММ.

12-68. Забезпечення особового складу гарячою їжею організовується через продовольчий пункт батальйону, зазвичай, тричі на добу. Якщо неможливо організувати триразове приготування гарячої їжі, з дозволу командира батальйону особовий склад забезпечується гарячою їжею двічі на добу, разом з цим частина продовольчого пайка, яка залишилася, видається продуктами в сухому вигляді.

Харчування особового складу організовується з таким розрахунком, щоб основний прийом їжі припадав на години спаду бойової напруги.

Забезпечення підрозділів роти питною водою і господарських потреб здійснюється з пункту водопостачання (водозабірний пункт) військової частини. Використання води з інших джерел забороняється.

12-69. Видача речового майна і мийних засобів здійснюється з огляду на чисельність особового складу роти за чинними нормами. Миття особового складу здійснюється один раз на тиждень з обов'язковою заміною натільного комплекту білизни і здійснюється в порядку, який встановлений командиром військової частини. За потреби здійснюється санітарна обробка особового складу за епідемічними показниками.

12.5. Медичне забезпечення

12-70. *Медичне забезпечення* організовується і здійснюється: з метою збереження життя та зміцнення здоров'я особового складу; попередження виникнення і розповсюдження захворювань; своєчасного надання медичної допомоги пораненим і хворим.

Перша медична допомога надається безпосередньо на полі бою (в осередку ураження) методом само-і взаємодопомоги. Для надання пораненим (хворим) першої лікарської допомоги вони евакуйовуються в медичний підрозділ старшого командира.

Евакуація поранених і хворих здійснюється штатними і доданими санітарними транспортними засобами, а також іншим транспортом.

12-71. *Санітарно-протиепідемічні (профілактичні) заходи* роти включають: медичний контроль за станом здоров'я військовослужбовців; санітарно-епідеміологічний нагляд (медичний контроль) за виконанням санітарних правил і норм розміщення, харчування, банно-прального обслуговування особового складу; заходи щодо підвищення неприйнятності особового складу до збудників інфекційних захворювань.

12-72. *Організація медичного захисту особового складу від ЗМУ і несприятливих екологічних чинників* роти включає: забезпечення особового складу медичними засобами профілактики, надання першої допомоги і контроль за військовослужбовцями, які потрапили під дію ЗМУ; ведення радіаційного контролю; проведення лікувально-евакуаційних заходів і участь у проведенні обмежувальних заходів у ході ліквідації наслідків застосування противником ЗМУ.

12-73. У ході ведення бою командир роти повинен знати і доповідати старшому командирі про кількість загиблих, поранених і хворих.

В обороні евакуація поранених і хворих організовується перш за все з підрозділів, які ведуть бій. Для евакуації використовуються траншеї і ходи сполучення. В ході бою командири підрозділів, стрільці-санітари, санітарні інструктори і фельдшер уточнюють втрати і організовують надання пораненим і хворим першої допомоги, винесення (вивіз) їх з поля бою і евакуацію.

Під час бою в оточенні основні зусилля медичного забезпечення зосереджуються на збиранні та евакуації поранених і хворих.

У наступі основна увага медичного забезпечення приділяється наданню першої допомоги пораненим і хворим, їх збиранню, винесенню (вивозу) і евакуації з поля бою на рубежі спішування, під час бою за оволодіння опорними пунктами на передньому краї і в глибині оборони противника.

12-74. Під час дій у пішому порядку стрільці-санітари взводів, санітарні інструктор роти, просуваються за своїми підрозділами, ведуть спостереження за полем бою, помічають місця виходу зі строю особового складу, відшуковують поранених, надають їм першу допомогу і зосереджують в найближче укриття для подальшої евакуації.

12-75. *На марші* перша допомога пораненим і хворим надається безпосередньо на техніці. Поранені і хворі, що потребують першої медичної (лікарської) допомоги і в подальшій евакуації, передаються санітарним інструктором роти в МПБ.

12-76. *Роті, яка діє у відриві від основних сил,* може додаватися частина медичних сил і засобів старшого командира.

ДОДАТКИ

Додаток 1
до Тимчасового БС
(підрозділ 1.2 стаття 1-9; підрозділ 5.2 стаття 5-11)

РОЗРАХУНОК ЧАСУ
ПРОЦЕДУРИ УПРАВЛІННЯ ПІДРОЗДІЛАМИ У РОТІ ПІД ЧАС
ПІДГОТОВКИ НАСТУПАЛЬНОГО БОЮ РОТИ З ПОЛОЖЕННЯ
БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ЗІТКНЕННЯ З ПРОТИВНИКОМ
(варіант)

Отримання бойового наказу на наступ – 16.00 21.06.

Час готовності до наступу – 05.00 22.06

Усього на підготовку наступу – 13 годин (із них світлого часу – 5 годин)

№ з/п	Найменування заходів	Час		
		початок	кінець	всього
1.	Перший етап – аналіз завдання та оцінка обстановки	16.00 21.06	16.20 21.06	20 хв
2.	Другий етап – віддання попереднього бойового розпорядження (вказівки з підготовки бою (дій))	16.20 21.06	16.50 21.06	30 хв
3.	Третій етап – вироблення замислу бою (дій)	16.50 21.06	17.20 21.06	30 хв
4.	Четвертий етап – здійснення необхідних переміщень	-	-	-
5.	П'ятий етап – проведення рекогносцировки	17.10 21.06	18.00- 21.06	50 хв.
6.	Шостий етап – завершення формування рішення	18.00 21.06	18.40 21.06	40 хв
7.	Сьомий етап - підготовка та віддання бойового наказу	18.40 21.06	19.30 21.06	50 хв
8.	Восьмий етап – організаторська робота	19.30 21.06	20.30 21.06	1 год
9.	Процедура управління підрозділами у взводах та відділеннях	20.30 21.06	05.00 22.06	8 год. 30 хв.
10.	Доповідь командира батальйону о готовності роти до наступу		05.00 22.06	

Додаток 2
до Тимчасового БС
(підрозділ 1.2 стаття 1-23)

ОСОБЛИВОСТІ ОФОРМЛЕННЯ ГРАФІЧНИХ БОЙОВИХ ДОКУМЕНТІВ

1. Кожний графічний бойовий документ повинен мати службовий заголовок та підпис із зазначенням посади, військового звання та прізвища особи, що підписала документ; дата розроблення документу.

2. Дані обстановки наносяться на карту (схему) встановленими умовними знаками, тонкими лініями, не забиваючи топографічну основу карти і написи на ній; завдання і положення підрозділів, а також озброєння і техніка наносяться знаками загального позначення. Умовні знаки наносяться лініями, кольори яких визначені нижче.

3. **Синім кольором** наносяться:

положення, завдання і дії своїх військ, підрозділів Національної гвардії України, підрозділів охорони державного кордону та морської охорони Державної прикордонної служби України, ІВФ та ПРО України; розмежувальні лінії; межі операційних зон (районів); межі районів введення правового режиму воєнного стану; тилові межі та пункти управління; зони ураження зенітних ракетних військ; положення, завдання і дії Військово-Морських Сил, Повітряних Сил, армійської авіації, ракетних військ і артилерії, зенітних ракетних військ, берегових ракетно-артилерійських військових частин, командні пункти з'єднань та військових частин зенітно-ракетних військ, ракетних військ та артилерії; положення, завдання та дії радіотехнічних та спеціальних військ (інженерних, радіаційного, хімічного, біологічного захисту, зв'язку, радіоелектронної боротьби, топографічні, гідрометеорологічні, радіорозвідувальні) військових частин та підрозділів матеріально-технічного забезпечення (трубопровідних, аеродромно-технічного забезпечення; інженерно-ракетного забезпечення; ракетно-технічного забезпечення; інженерно-радіоелектронного забезпечення; артилерійсько-технічного забезпечення; танко-технічного забезпечення; авто-технічного забезпечення; медичного забезпечення; метрологічного забезпечення тощо) та їх пункти управління; удари авіації; удари своїх військ ракетами в звичайному спорядженні; вогонь артилерії, рубежі досяжності ракет; органи державної влади, підрозділи та дії МВС, ДСНС, СБУ, НГУ, ЗСУ; об'єкти інфраструктури, державної (приватної) промисловості, народного господарства, що можливо залучати (використовувати) в інтересах виконання завдань військ (сил); цивільні дорожні організації (дорожньо-будівельні, дорожні ремонтно-будівельні, мостобудівельні, дорожньо-експлуатаційні тощо).

4. Чорним кольором наноситься:

усі реквізити (підпис карт – Замисел (План) ведення бойових дій, робоча карта, посадова особа, масштаб тощо), формуляри, заголовки, таблиці та їх зміст своїх військ; найменування угруповання, з'єднання, військової частини, підрозділу тощо за свої війська; формуляри, пояснювальні підписи (вихідний рубіж (пункт, район) тощо) за свої війська; усі пояснювальні підписи, формуляри, таблиці, що стосуються противника.

військ противника ракетами в звичайному спорядженні; вогонь артилерії, рубежі досяжності ракет противника; удари авіації противника; зони ураження зенітних ракетних військ противника; маршрути висування військ противника; положення, завдання і дії ракетних військ і артилерії, зенітних ракетних військ, берегових ракетно-артилерійських військових частин (крім меж зон ураження), командні пункти з'єднань та військових частин зенітно-ракетних військ, ракетних військ та артилерії противника; положення, завдання та дії радіотехнічних та спеціальних військ (інженерних, радіаційного, хімічного, біологічного захисту, зв'язку, радіоелектронної боротьби, топографічні, гідрометеорологічні, радіорозвідувальні) військових частин та підрозділів матеріально-технічного забезпечення (трубопровідних, аеродромно-технічного забезпечення; інженерно-ракетного забезпечення; ракетно-технічного забезпечення; інженерно-радіоелектронного забезпечення; артилерійсько-технічного забезпечення; танко-технічного забезпечення; авто-технічного забезпечення; метрологічного забезпечення тощо) та їх пункти управління противника; ділянка місцевості (район), заражена противником хімічною зброєю і біологічними засобами; зони пожеж і напрямки їх розповсюдження.

5. Коричневим кольором наносяться:

положення, завдання і дії військ нейтральних країн; маршрути висування своїх військ (сил) і проходи в гірських хребтах; межі зон відповідальності за ведення розвідки; сектори огляду та зони виявлення; стаціонарні вузли та лінії зв'язку телекомунікаційної мережі загального призначення райони зосередження основних зусиль морально-психологічного забезпечення операції (бойових дій).

6. Зеленим кольором наносяться:

положення, завдання і дії військ дружніх країн та підтушовувати заходи щодо введення противника в оману.

7. Жовтим кольором затушовується:

знак району, в якому противником було застосовано хімічну зброю; об'єкт, який містить сильнодіючу отруйну речовину.

8. Для *пояснювальних підписів до умовних знаків* використовується шрифт із нахилом (курсив). Для військово-організаційних структур відділення, взвод, рота, батальйон, бригада, полк та їм рівних у пояснювальних підписах, використовуються малі літери, наприклад: *дшвід, дшв, дшр, дшб, одшбр*.

9. Умовні знаки для відображення положення, завдань і дій військ, (сил), вогневих засобів бойової та іншої техніки наносяться на карту (схему) відповідно до дійсного їх розташовуються на місцевості і орієнтуються за напрямком дій військ або ведення вогню. Для позначення військ противника застосовуються ті ж умовні знаки, що і для своїх військ, із необхідними написами.

10. Джерела одержання відомостей про противника позначаються чорним кольором, під час цього найменування джерел пишуться початковими буквами, наприклад: спостереження – С; показання полонених – П, документи противника – ДП, військова розвідка – ВР, повітряна розвідка – ПвР, артилерійська розвідка – АР, інженерна розвідка – ІР, радіаційна, хімічна, біологічна розвідка – РХБр. Час і дата їх одержання зазначаються літерами чорного кольору.

11. Фактичне положення і дії військ, об'єктів наносяться суцільною лінією. Імовірні та сплановані дії позначаються переривистими (штриховими) лініями. Для запасних, тимчасових та хибних районів і позицій застосовується підпис „Зап.“, „Тимч.“, „Х” в середині умовного знаку або поруч з ним.

Положення військ (сил) на різний час позначається суцільною лінією із додаванням паралельних до неї пунктирних штрихових, штрих-пунктирних ліній, спеціальних позначок та (або) виділенням (підтушовуванням) суцільної лінії різним кольором (крім жовтого).

12. Пояснювальні підписи необхідно розташовувати в середині умовного знаку або поряд із ним. Їх розташовують під знаком праворуч або, як виключено, на вільному місці зі стрілкою, спрямованою вістрям до відповідного умовного знаку, та наносять паралельно нижньому (верхньому) обрізу карти (схеми).

13. Якщо графічний документ виготовлено в довільному масштабі без координатної сітки наноситься стрілка, яка вказує напрямок на відповідну сторону світу (північ-південь).

Додаток 3
до Тимчасового БС
(підрозділ 1.2 стаття 1-23)

ОСНОВНІ СКОРОЧЕННЯ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ В БОЙОВИХ ДОКУМЕНТАХ

Повне найменування	Умове скорочення
Загальновійськові частини і підрозділи	
Десантно-штурмовий батальйон, рота, взвод, відділ	<i>дшб, дшр, дшв, дшвід</i>
Парашутно-десантний батальйон, рота, взвод, відділ	<i>пдб, пдр, пдв, пдвід</i>
Аеромобільно-десантний батальйон рота, взвод, відділення	<i>аемдб, аемдр, аемдв, аемдвід</i>
Механізований батальйон, рота, взвод, відділення	<i>мб, мр, мв, мвід</i>
Танковий батальйон, рота, взвод	<i>тб, тр, тв</i>
Гранатометний взвод, відділення	<i>гв, гвід</i>
Комендантська рота, взвод	<i>кр, кв</i>
Артилерійські частини і підрозділи	
Артилерійський дивізіон, батарея	<i>адн, абатр</i>
Гаубичний (гарматний) самохідно-артилерійський дивізіон (батарея)	<i>гсадн, гсабатр</i>
Протитанковий артилерійський дивізіон, батарея, взвод	<i>птадн, птабатр, птав</i>
Протитанковий взвод, відділення	<i>птв, птвід</i>
Реактивний артилерійський дивізіон, батарея	<i>реадн, реабатр</i>
Батарея протитанкових керованих ракет	<i>батр ПТКР</i>
Мінометна батарея, взвод	<i>мінбатр, мінв</i>
Частини і підрозділи ППО	
Зенітний ракетний дивізіон, батарея, взвод)	<i>зрдн, зрбатр, зрв</i>
Зенітний ракетний артилерійський дивізіон, батарея, взвод	<i>зрадн, зрабатр, зрав</i>
Підрозділи спеціальних військ	
Розвідувальний батальйон, рота, взвод, відділення	<i>рб, рр, рв, рвід</i>
Бойовий розвідувальний загін дозор, група	<i>БРЗ, БРД, БРГ</i>
Інженерно-саперний батальйон, рота, взвод, відділення	<i>ісб, іср, ісв, ісвід</i>
Інженерний батальйон, рота загороджень	<i>ібз, ірз</i>
Група інженерного забезпечення	<i>гіз</i>
Рухомий загін загороджень	<i>РЗЗ</i>
Рота, взвод, відділення радіаційної, хімічної,	<i>рРХБр, вРХБр, відРХБр</i>

Повне найменування	Умовне скорочення
біологічної розвідки	
Вузол (польовий вузол) зв'язку	ВЗ, ПВЗ
Підрозділи матеріально-технічного забезпечення	
Рота, взвод матеріального забезпечення	<i>рмз, вмз</i>
Автомобільна рота, взвод, відділення	<i>автр, автв, автвід</i>
Ремонтна рота, взвод	<i>ремр, ремв</i>
Господарчий взвод, відділення	<i>госв, госвід</i>
Взвод забезпечення	<i>взаб</i>
Медична рота	<i>медр</i>
Медичний пункт батальйону	МПБ
Пункти управління	
Командний (запасний командний) пункт	КП (ЗКП)
Пункт управління	ПУ
Спостережний пункт	СП
Командно-спостережний пункт	КСП
Тиловий пункт управління	ТПУ
Пункт наведення авіації	ПНА
Передовий авіаційний навідник	ПАН
Авіація	ав
Термінологія загального призначення	
Антитерористична операція	АТО
Базовий район	БР
Батальйонний заправний пункт (пункт боєпостачання, продовольчий пункт)	БЗп (БПБ, БПП)
Біологічна, хімічна зброя (зараження), радіоактивне зараження	БЗ (БЗар), ХЗ (ХЗар), РЗар
Бойова броньована машина, бойова машина піхоти	ББМ, БМП
Бойова машина десантна	БМД
Бойова розвідувальна машина	БРМ
Бойова рухома охорона	БРО
Бронетранспортер, бронетранспортер десантний	БТР, БТР-Д
Бойовий комплект	БК
Бойовий розвідувальний, розвідувальний дозор	БРД, РД
Бокова, головна, тильна похідна застава	БПЗ, ГПЗ, ТПЗ
Взводний опорний пункт	ВОП

Повне найменування	Умовне скорочення
Вихідний рубіж, пункт	вих. р-ж, вих. п.
Висота	вис.
Вихідний район для десантування	ВРД
Головний дозор	ГД
Група розгородження, розмінування	ГРозг, ГРозм
Диверсійно-розвідувальна група	ДРГ
Дистанційно встановлене мінне поле	ДВМП
Дозорне відділення, дозорний танк	ДВід, ДТ
Загін ліквідації наслідків	ЗЛН
Засоби масового ураження	ЗМУ
Засада (вогнева)	зас (вог)
Зона радіоактивного зараження	ЗРЗ
Інженерний спостережний пост (пост радіаційного, хімічного, біологічного спостереження)	ІСП (ПРХБС)
Командно-штабна машина	КШМ
Контрольно-перепускний пункт	КПП
Медичний пост роти	МПР
Мінно-вибухове загородження	МВЗ
Морський десант	МДес
Нерухомий (рухомий) загороджувальний вогонь	НЗВ (РЗВ)
Озброєння і військова техніка	ОВТ
Паливо-мастильні матеріали	ПММ
Переправно-десантні засоби	ПДесЗ
Повітряний десант	ПД
Протипіхотне (протитанкове) мінне поле	ППМП (ПТМП)
Протитанковий резерв	ПТРез
Розвідувальні дозори (інженерний, радіаційний, хімічний, біологічний)	ІРД, РРД, ХРД, БРД
Рубіж розгортання в батальйонні (ротні, взводні) колони	РРБК (РРРК, РРВК)
Пункт (рубіж) регулювання	п. рег. (р-ж рег.)
Пункт спеціальної обробки	ПуСО
Пункт технічного спостереження (допомоги)	ПТС (ПТД)
Радіонапрямок (радіомережа)	р/н (р/м)
Розмежувальна лінія	розмежлінія

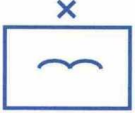
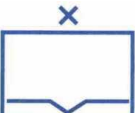
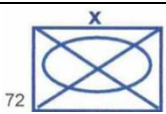

Повне найменування	Умовне скорочення
Район	р-н
Район хімічного, біологічного зараження	РХЗ, РБЗ
Ремонтна (ремонтно-евакуаційна) група	РемГ, (РЕГ)
Сили спеціальних операцій	ССПО
Сторожовий загін (застава, пост)	СтЗ (СтЗаст, СтП)
Система дистанційного мінування	СДМ
Тактичний повітряний десант	ТакПД
Час виходу на передній край оборони противника, початку викидання (висадки) десанту, форсування	“Ч”
Штурмовий загін (група)	ШЗ, (ШГ)

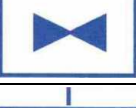
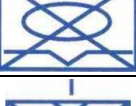

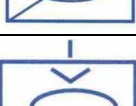
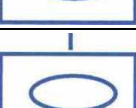

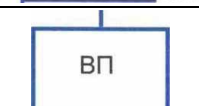

Додаток 4
до Тимчасового БС
(підрозділ 1.2 стаття 1-23)

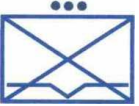

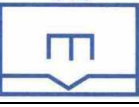

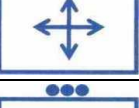

ОСНОВНІ УМОВНІ ЗНАКИ ДЛЯ ГРАФІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ БОЙОВИХ ДОКУМЕНТІВ

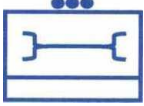

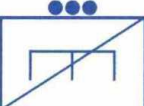

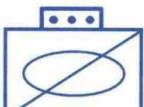
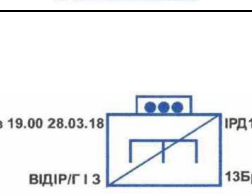

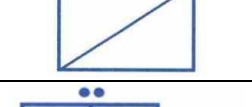
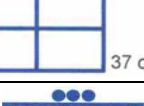

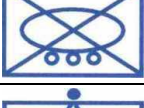
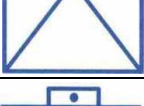

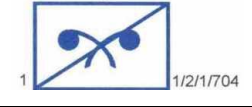
Умовні знаки пунктів управління

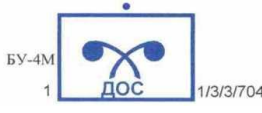

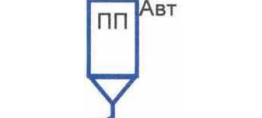
Умовний знак	Назва умовного знаку (пояснення)
	Основний (тиловий) командний пункт механізованої бригади (72 омбр)
	Основний (тиловий) командний пункт окремого механізованого полку (138 омп)
	Основний командно-спостережний пункт горно-піхотного батальйону (3 гпб 53 огпбр)
	Командно-спостережний пункт окремого батальйону морської піхоти
	Командно-спостережний пункт танкової роти (1 тр 3 тб 53 омбр)
	Командно-спостережний пункт танкового взводу (3 взв 1 тр 3 тб 53 омбр)
	Спостережний пункт (пост), загальне позначення
	Спостережний пункт командира (начальника)
	Спостережний пост розвідувальний
	Пункт наведення авіації
	Допоміжний пункт наведення авіації (на колісній базі)
	Передовий авіаційний навідник (ПАН)
	Інженерний спостережний пост (із зазначенням номера (2) належності (ОК) літерно-цифровий показчик, який визначає унікальність підрозділу (ВІДІР – відділення інженерної розвідки) та часу з якого виконує завдання (з 19 години 28 березня 2018 року))

	Пост повітряного спостереження
Умовні знаки структурних підрозділів	
	Окрема десантно-штурмова бригада
	Окрема повітряно-десантна бригада
	Окрема аеромобільна бригада
	Окрема механізована <i>бригада (72 омбр)</i>
	Гірсько-піхотна бригада
	Окремий механізований полк (<i>138 омн I корпусу</i>)
	Аеромобільний батальйон без броньованої техніки
	Десантно-штурмовий батальйон без броньованої техніки
	Парашутно-десантний батальйон без броньованої техніки
	Аеромобільний батальйон на колісних бронеавтомобілях
	Десантно-штурмовий батальйон на БТР
	Парашутно-десантний батальйон на БМД (БМП)
	Десантно-штурмовий загін (ДШЗ) у складі десантно-штурмового батальйону
	Батальйонна тактична група (БТГр) на БМД (БМП)

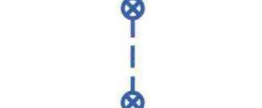

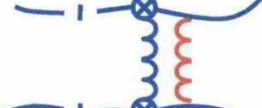
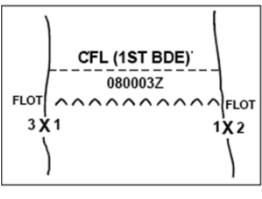
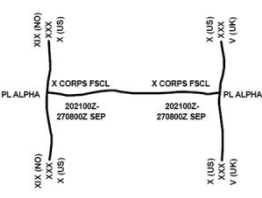
	Мотопіхотний батальйон
	Гірсько-штурмовий батальйон
	Гірсько-піхотний батальйон (3 гпб 53 огпбр)
	Танковий батальйон
	Вертолітна ескадрилья (бойова) бригади армійської авіації
	Аеромобільно-десантна рота на гусеничній техніці (МТЛБ)
	Десантно-штурмова рота на БТР
	Парашутно-десантна рота на БМД (БМП)
	Десантно-штурмовий загін (ДШЗ) у складі десантно-штурмової роти
	Розвідувальний загін
	Танкова рота десантно-штурмової бригади
	Танкова рота повітрянодесантної бригади
	Танкова рота (1 тр 3 тб 53 омбр)
	Рота вогневої підтримки
	Аеромобільно-десантна розвідувальна рота
	Десантно-штурмова розвідувальна рота

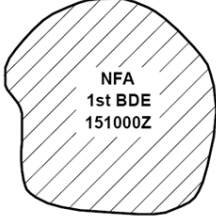

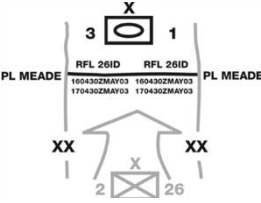
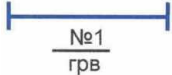
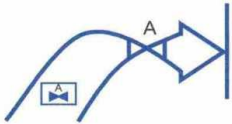
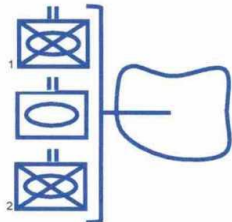
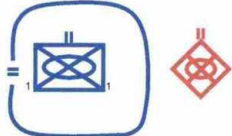
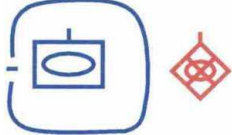
	Парашутно-десантна розвідувальна рота
	Відділ прикордонної служби
	Медична рота
	Аеромобільно-десантний взвод без броньованої техніки
	Десантно-штурмовий взвод без броньованої техніки
	Парашутно-десантний взвод без броньованої техніки
	Десантно-штурмовий інженерний взвод
	Десантно-штурмова група (ДШГр) у складі десантно-штурмового взводу
	Парашутно-десантний інженерний взвод
	Аеромобільний інженерний взвод
	Механізований взвод
	Механізований взвод на БТР
	Взвод снайперів
	Гранатометний взвод
	Взвод управління
	Кулеметний взвод

	Зенітний артилерійський взвод (ЗУ-23-2)
	Зенітний ракетний взвод (ПЗРК 9К38 «Ігла», ПЗРК 9К310 «Ігла-1»)
	Підрозділ інженерної розвідки (взвод інженерної розвідки)
	1-й вогнететний взвод 2-ї вогнететної роти 5-го вогнететного батальйону 704 полку РХБ захисту
	Розвідувальний дозор
	Інженерний розвідувальний дозор із зазначенням номера (1) та підпорядкованості (тактичної або оперативної) (13 Бр), літерно-цифровий показчик, який визначає унікальність підрозділу та належність (ВІДІР-відділення інженерної розвідки, ПЗ групи інженерного забезпечення) та часу з якого виконує завдання (з 19.00 <u>28.03.2018</u>)
	Розвідувальна група
	Медичний пункт батальйону (1 - номер батальйону, 37 омбр - номер бригади)
	Механізоване відділення
	Механізоване відділення на БТР
	Протитанкове відділення
	Дозорне відділення
	1 відділення РХБ розвідки 1 взводу РХБ розвідки 2 роти РХБ розвідки 1 батальйону РХБ розвідки 704 полку РХБ захисту
	1 відділення РХБ захисту 1 взводу РХБ захисту 2 роти РХБ захисту 2 батальйону РХБ захисту 704 полку РХБ захисту

	<p>1 відділення дегазації 1 взводу дегазації обмундирування 3 роти РХБ захисту 3 батальйону РХБ захисту 704 полку РХБ захисту</p>
	<p>1 відділення аерозольного маскування 1 взводу аерозольного маскування 3 роти аерозольного маскування 4 батальйону аерозольного маскування 704 полку РХБ захисту</p>
	<p>Піші дозорні</p>
	<p>Міждержавний пункт пропуску: Авт – автомобільний; Зал – залізничний; Пар – паромний; Річк – річковий; Мор – морський</p>

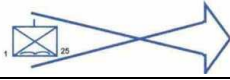
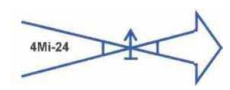
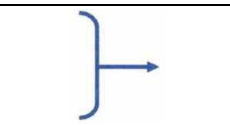
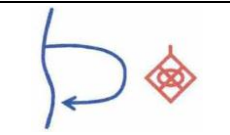
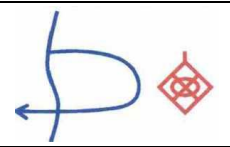
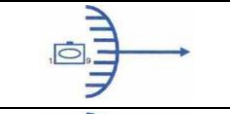
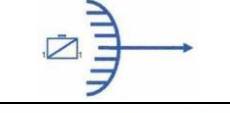

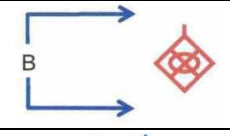
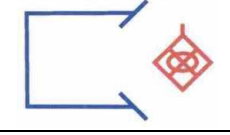
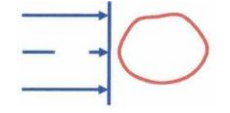
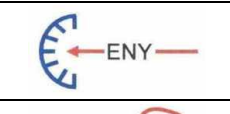
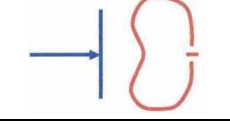
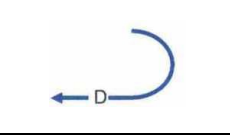
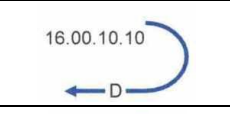

Умовні знаки рубежів, районів, позицій, ділянок, площадок, смуг, секторів

	<p>Вихідний рубіж, вихідний рубіж для форсування, рубіж регулювання</p>
	<p>Рубіж розгортання у батальйонні (РРБК) та ротні (РРПК) колони</p>
	<p>Рубіж розгортання у взводні колони (РРВК). Рубіж переходу в атаку (РПА), введення в бій, розгортання для контратаки</p>
	<p>Рубіж оборони (позиція): 1. зайнятий військами; 2. не зайнятий військами</p>
	<p>Рубіж, що займають підрозділи у бою (лінія зіткнення сторін) в межах смуги дій</p>
	<p>Рубіж координованого вогню засобів наземної вогневої підтримки CFL (позначають прямою переривчатою чорною лінією з надписом «CFL» та найменування засновника над рубіжем та з дійсними даними щодо часу та місця під рубіжем)</p>
	<p>Рубіж координації вогневої підтримки FSCL (позначають суцільною чорною лінією, літерами «FSCL» і найменування засновника над лінією, а дійсні дані щодо часу та місця під лінією)</p>

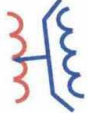

	<p>Район необмеженого ведення вогню FFA (позначається суцільною чорною лінією, що визначає район, літерами «FFA» і найменуванням засновника та дійсними даними щодо дати і часу)</p>
	<p>Район заборони ведення вогню NFA (позначається як район окреслений суцільною чорною лінією з чорними діагональними лініями. Всередині позначається літерами «NFA» разом із найменуванням засновника та дійсними даними щодо дати і часу)</p>
	<p>Район обмеження вогню RFA (позначається суцільною чорною лінією, що визначає кордони району та літерами «RFA» разом із найменуванням засновника обмежень та дійсними даними щодо дати і часу дії обмежень. Обмеження можуть включатись в зображення якщо є достатньо місця, або може міститись посилання на певний наказ чи план)</p>
	<p>Рубіж обмеження вогню RFL (позначається суцільною чорною лінією з літерами «RFL» разом із найменуванням засновника над лінією та дійсними даними щодо дати і часу під нею)</p>
	<p>Рубіж загороджувального вогню гранатометного взводу, із зазначенням його номера (рубіж розгортання № 1 гранатометного взводу)</p>
	<p>Рубіж бойових вертольотів</p>
	<p>Район зосередження, якій зайнятий, з позначенням конкретних підрозділів (не зайнятий район позначають пунктиром)</p>
	<p>Батальйонний район оборони (БРО)</p>
	<p>Ротний опорний пункт (РОП)</p>

	Район базування військової частини (підрозділу) вертольотів
	Район висадки розвідувальної групи СпП із зазначенням складу, часу і дати висадки та способу висадки (<i>способи висадки: парашутний – ПАР, посадочний – П, з вертольоту або літака – (В) або (Л); по штурмовому з вертольоту – Ш; за допомогою фала – Ф</i>)
	Базовий табір бригади
	Залізнична станція
	Комендатура військових сполучень залізничної дільниці та станції
	Позначення основного сектора вогню вогневого засобу (<i>для підрозділу вказують смугу вогню, а в її межах - сектор вогню кожному вогневому засобу</i>)
	Межа додаткового сектору обстрілу
	Смуга прольоту повітряного десанту
	Ділянка прориву
	Ділянка висадки морського десанту (пункт висадки)
	Ділянка форсування
	Осліплення аерозолями (димами) спостережних пунктів, пунктів управління та обслуги (екіпажів) вогневих засобів противника по рубіжу
	Район, який маскується аерозолем (димами) в районах розташування своїх військ
	Район висадки тактичного повітряного десанту вертольотами посадочним способом із зазначенням бойового складу, часу і дати висадки
	Район десантування (висадки розвідгруп)

	Район розвантаження
	Район приземлення для евакуації
	Вихідний район десантування (район завантаження)
	Аеродром, загальне позначення
	Посадочна площадка вертольотів
	Площадка підскоку
	Площадка засідки
	Район розташування підрозділу БПЛА
	Район пуску БПЛА за маршрутом розвідки
	Пункт збору (приймання) військовополонених
	Табір військовополонених ОУВ(с) "Таврія"
Умовні знаки позначення дій	
	Напрямок головного удару з позначенням підрозділу
	Розвідка боєм (позначається підрозділ, який виконує дію, та час виконання)

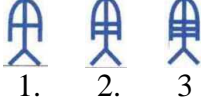

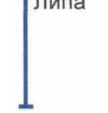

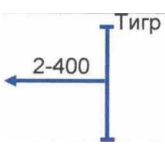

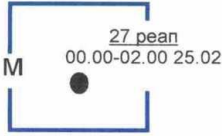
	Напрямок дій повітряного десанту своїх військ
	Напрямок атаки вертольотів (з позначенням кількості (4) та типу (Mi-24) вертольотів)
	Положення військової частини, підрозділу у наступальному бою (загальне позначення)
	Підрозділи, які зупинені на рубіжу (атака відбита)
	Відхід підрозділу із зайнятого рубіжу (уникнення зіткнення, відхід)
	Підрозділ (загін, група) у вогневій засідці
	Підрозділ (загін, група) у розвідці
	Рубіж блокування противника (блокування)
	Обхід маневр навколо перешкоди або позицій противника з метою збереження темпу просування
	Втягування противника у вогневий район (мішок), обмеження руху противника у визначеній зоні
	Прочісування
	Сковування противника
	Вклинення
	Затримання (впровадження заходів щодо затримання противника від прибуття у визначений час у визначений район)
	Затримання противника до вказаного час у
	Відхід

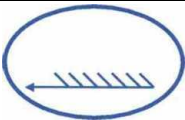
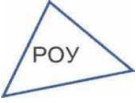

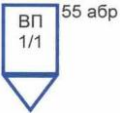
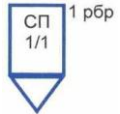

	Відхід під натиском
	Захоплення
	Прикриття
	Охорона
	Спостереження
	Просування та заміна підрозділів
	Просування та підтримка підрозділів
	Ізолювання противника
	Зайняття вигідної висоти, рубіжу тощо
	Знищити в районі (за планом)
	Нейтралізувати в районі
	Обхід зон з високою концентрацією отруйних та небезпечних хімічних речовин (високими рівнями потужності дози випромінювання)
	1. Зруйнований об'єкт 2. Зруйнована позиція
	Захист важливих об'єктів промисловості
	Утримання важливих об'єктів комунікації
	Місце порушення державного кордону (зазначається кількість порушників, час та дата порушення кордону)
	Імовірний напрямок удару повітряного противника (зазначається тип, кількість ЛА та висота удару (A - итурмовий, B-бомбардувальний, F – винищувальний, R – розвідувальний, J – РЕБ))

	Розвідка боєм (додатково позначається підрозділ та час проведення розвідки боєм)
	Місце захоплення полоненого (затримання порушника кордону) (позначається належність, час і дата захоплення полоненого (затримання порушника кордону))
	Місце вилучення документів у вбитого (позначається належність, час і дата вилучення документів)
Умовні знаки для позначення підрозділів, засобів та дій артилерії	
	Гаубичний (гарматний) артилерійський дивізіон
	Гаубичний артилерійський дивізіон окремої аеромобільної бригади (із складу БраГ окремої аеромобільної бригади)
	Гаубичний самохідний (самохідний) артилерійський дивізіон
	Гаубичний самохідний артилерійський дивізіон окремої повітрянодесантної бригади (із складу БраГ окремої повітрянодесантної бригади)
	Ракетний дивізіон
	Протитанковий артилерійський дивізіон
	Гаубична самохідна (самохідна) артилерійська батарея
	Гаубична (гарматна) артилерійська батарея
	Ракетивна артилерійська батарея
	Ракетивна артилерійська батарея окремої десантно-штурмової бригади (із складу БраГ окремої десантно-штурмової бригади)

	Стартова (ракетна) батарея
	Протитанкова артилерійська батарея
	Батарея ПТКР
	Батарея безпілотних літальних апаратів артилерійського підрозділу
	Гаубичний самохідний (самохідний) артилерійський взвод
	Гаубичний (гарматний) артилерійський взвод
	Реактивний артилерійський взвод
	Протитанковий артилерійський взвод
	Взвод ПТКР
	Мінометна батарея, загальне позначення
	Мінометний взвод, загальне позначення
	Взвод БПЛА артилерії (<i>взвод обробки інформації</i>)
	100-мм протитанкова гармата МТ-12, що буксирується
	122-мм гаубиця, що буксирується
	122-мм самохідна гаубиця

	152-мм гаубиця, що буксирується
	152-мм самохідна гаубиця
	120-мм самохідна гармата 2С9
	152-мм самохідна гармата 2С5
	122-мм БМ РСЗВ "Град"
	220-мм БМ РСЗВ "Ураган"
	300-мм БМ РСЗВ "Смерч"
	Пускова установка ТР
	Міномет, загальне позначення
	Міномет малого калібру (до 60-мм)
	Міномет середнього калібру (до 107-мм)
	82-мм міномет, що буксирується
	Міномет великого калібру (107-мм і більше)
	120-мм міномет, що буксирується
	ПТРК (на колісній базі)

	ПТРК (на гусеничній базі)
	ПТРК (переносний)
	Пускова установка: 1 - легкий ПТРК; 2. - середній ПТРК; 3. - важкий ПТРК
	БПЛА (поля бою, тактичний)
	Безпілотний літальний апарат (Повітряних Сил)
	Пускова установка БПЛА
	БПАК на колісній базі
	Вогонь по одиночній цілі із зазначенням номера цілі (ціль 401-а)
	Зосереджений вогонь із зазначенням номера цілі (ціль 301-а)
	Одинарний нерухомий загороджувальний вогонь із зазначенням найменування вогню (рубіжу) (НЗВ "Липа")
	Глибокий нерухомий загороджувальний вогонь із зазначенням найменування вогню та номеру рубіжу (ГНЗВ "Липа", перший рубіж - "Липа-1", другий рубіж - "Липа-2")
	Рухомий загороджувальний вогонь із зазначенням найменування, напрямку перенесення вогню, кількості та відстані рубежів (2 - кількість рубежів, 400 - відстань між рубежами в метрах)
	Подвійний рухомий загороджувальний вогонь із зазначенням найменування, напрямку перенесення вогню, кількості груп рубежів та відстані між рубежами та групами рубежів (2 - кількість груп рубежів, 200 - відстань між рубежами в групі, 400 після знаку дробу - відстань між групами рубежів)
	Район дистанційного мінування місцевості артилерійськими засобами з позначенням його характеристик (М - протитанкове мінне поле; 27 реан - підрозділ, що виконував постановку мінного поля; 00-02.00 25.02 - термін дії мінного поля)

	Район створення пожежі із зазначенням напрямку її розповсюдження
	Район особливої уваги (позначається реальною фігурою (не обов'язково трикутник))
	Основний напрямок стрільби (позначається великими поділками кутами, 15-00)
	Вогнева позиція артилерійського підрозділу з позначенням належності (1-а батарея 1-го дивізіону 55-ї артилерійської бригади)
	Стартова позиція ракетного підрозділу з позначенням належності (1 стартової батареї 1 ракетного дивізіону 1 ракетної бригади)
	Район вогневих позицій (позначається реальною фігурою (не обов'язково прямокутник))
Умовні знаки озброєння, військова та спеціальна техніка	
	Танк
	БМП
	БМД
	БРМ
	Рухомий (рос.- подвижный) розвідувальний пункт (ПРП-3, ПРП-4)
	БТР
	Санітарний бронетранспортер
	БРДМ
	Автомобіль
	Санітарний автомобіль
	Броньований автомобіль

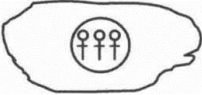

	Паромно-мостова машина ПММ-2М
	Плаваючий транспортер середній ПТС-2
	Військовий повітряний засіб із рухомим крилом (вертоліт)
	Ударний (бойовий) вертоліт
	Транспортний (ТБ - транспортно-бойовий) (С - cargo) вертоліт
	Вертоліт медичної евакуації
	Розвідувальний вертоліт
	Легкий (ручний) кулемет
	Середній (ротний або станковий) кулемет
	Важкий (великокаліберний) кулемет
	Гранатомет
	Легкий гранатомет (підствольний)
	Багатозарядний гранатомет
	Важкий (автоматичний) гранатомет
	Реактивний піхотний вогнемет (<i>типу РПВ-16</i>)
	ПЗРК, загальне позначення (<i>ПЗРК 9К38 "Ігла", ПЗРК 9К310 "Ігла-1"</i>)
	ПЗРК на автомобілі
	ПЗРК на МТЛБ
	Зенітно ракетний комплекс 9К35 (34)
	Зенітно ракетний комплекс 9К33М3 "Оса"

	Зенітна самохідна установка 2А6 (ЗСУ-23-4 "Шилка")
	Зенітна установка ЗУ-23-2 на колісній базі (на автомобілі)
	Засіб радіозв'язку: 1. загальне позначення; 2. радіостанція бойової мережі; 3. радіостанція з можливістю передачі даних
	Телефонний апарат
	Телефонний апарат захищений (засекречений)
	Телевізійний приймач
	Лінія проведенового зв'язку
	Лінія радіозв'язку
Умовні знаки інженерного забезпечення	
	Одиночний окоп (позиція відділення, групи)
	Окоп для кулемета
	Окоп для танка
	Система траншей
	Перекрита щілина
	Вогнева споруда
	Щілина
	Бліндаж
	Загальний порядок формування знаків загороджень: Основний знак - "Протитанковий рів (ескарп, контрескарп)". За необхідності окрім основного знаку загороджень може зазначатися: 1) інформаційна група характеристики загородження (довжина, кількість та типу мін, тощо) (<i>протитанковий рів довжиною 400 метрів</i>); 2) інформаційна група номеру та належності (хто контролює, в чиїх інтересах створене загородження) (<i>номер 12 влаштований в інтересах 58 омбр</i>); 3) інформаційна група дати, часу та підрозділу хто

	влаштував загородження (створений інженерно-технічним взводом групи інженерного забезпечення до 19 години 19 грудня 2019 року.
	Знаки ефекту (необхідний або який очікується) загороджень який слід використовувати коли немає необхідності або неможливо відобразити увесь комплекс загороджень що застосовується на карті чи оверлеї. Ефект руйнування спрямований на використання вогню і ефекту загороджень, щоб примусити противника розділити свої формування, порушити бойовий порядок, витратити час, змінити план, поспішно здійснити <u>розмінування та зір вати атаку</u> .
	Ефект повороту спрямовує маневр противника в бажаному напрямку.
	Ефект блокування об'єднує вогонь, що прикриває загородження та загородження з метою зупинки противника вздовж шляхів підходу або перешкоджає його проходженню через зону бойових дій.
	Ефект затримання спрямований на планування вогню і загороджень для затримання атакуючих у певній зоні, зазвичай в зоні бойових дій.
	Зона вільна (очищена) від загороджень
	Смуга загороджень із зазначенням всередині знаку ефекту
	Загородження на дорожньому напрямку
	Мінований завал
	Протитанкове мінне поле
	Протипіхотне мінне поле
	Змішане мінне поле
	Позначення мінного поля на карті малого масштабу, коли не можливо його нанести повністю
	Кероване по проводам протипіхотне мінне поле

	Протипіхотне мінне поле противника (в монохромному зображенні)
	Хибне протитанкове мінне поле
	Хибний район мінування без огорожі
	Хибний район мінування з огорожею
	Ряд протитанкових мін
	Ряд протипіхотних мін
	Мінна встановлена з розтяжкою
	Мінна пастка
	Протипіхотна міна направленої дії
	Протитанкова міна встановлена з елементом не вилучення
	Прохід в протитанковому мінному полі (шириною до 6 метрів)
	Прохід в протитанковому мінному полі (шириною більше 6 метрів) із зазначенням часу відкриття та закриття проходу
	Протитанковий рів посилений протираковими мінами
	Однорядне дротяне загородження
	Дворядне дротяне загородження
	Дротяне загородження на низьких кілках (типу спотикач)
	Дротяне загородження на високих кілках
	Ділянка десантної переправи із зазначенням засобів переправи
	Паромна переправа
	Ділянка переправ
	Наплаваний міст з парку ПМП

Умовні знаки тилового забезпечення	
	Автомобільне відділення
	Автомобільне відділення підвезення пального
	Господарське відділення
	Їдальня
	Продовольчий склад
	Склад стрілецької зброї
	Польова лазня
Умовні знаки об'єктів цивільно-військового співробітництва	
	Районна державна адміністрація
	Сільська, міська рада об'єднаної територіальної громади, адміністративна будівля
	Військово-цивільна адміністрація
	Районний військовий комісаріат
	Знаходження (перебування цивільних людей в зоні бойових дій, біженці, переміщені особи
	Табір внутрішньо перемішених, відселених осіб, біженці
	Район, до якого сплановано відселення (евакуацію) населення, біженців із районів воєнних дій
	Масові заворушення (бунт), акції, демонстрації, мітинги, акти непокорі цивільного населення
	Арешт
	Арешт групи людей, масові арешти

	Район зосередження затриманих осіб
	Підпал, пожежа
	Вибух, підрив, терористичний акт
	Особливо небезпечні об'єкти
	Пошта, поштове відділення
	Навчальний заклад (будівля)
	Об'єкти та споруди, які знаходяться під захистом міжнародного права. Культурні цінності
	Загальновійськові полігони (ЗВП) (277-номер ЗВП; "Захід" - підпорядкованість ОК)

Додаток 5
до Тимчасового БС
(підрозділ 1.3 стаття 1-24)

ПОРЯДОК ПЕРЕДАЧІ СИГНАЛІВ, КОМАНД І ПОСТАНОВКИ ЗАВДАНЬ ПО РАДІО

1. Передача сигналів, команд і постановка завдань по радіо здійснюється наступним чином:

позивний радіостанції, що викликають – двічі;
слово **“Я”** і позивний своєї радіостанції – один раз;
сигнал (команда) – двічі (при надійному зв'язку передаються – один раз);
слово **“прийом”** – один раз.

Сигнали і команди передаються без попереднього виклику кореспондента і одержання згоди на прийом.

Приклад: **“Яструб-45, Яструб-45, я Сокіл-33, орієнтир перший, протитанкова гармата, знищити, прийом”**. На прийняту команду здійснюється зворотна перевірка шляхом точного повторення команди або підтвердженням прийому словом **“Зрозумів”**. Приклад: **“Я Яструб-45, зрозумів, прийом”**.

2. Сигнали та загальні команди подаються для всіх кореспондентів радіомережі з використанням циркулярного позивного.

У решті випадків використовуються лінійні та індивідуальні позивні. Під час надійності якості зв'язку дозволяється робота скороченими позивними або без позивних.

У процесі циркулярної передачі команда повторюється двічі. Перед цим кореспондент головної радіостанції зобов'язаний переконатися в тому, що радіостанції мережі не працюють між собою.

3. На прийнятий сигнал (команду) негайно здійснюється зворотна перевірка (квитанція) шляхом точного повторення кожного сигналу (команди) або підтвердженням одержання команди передачею слова **“Зрозумів”**.

Квитанцією на прийнятий сигнал (команду) є також передача сигналу (команди) підлеглим, що працюють у радіомережі старшого начальника.

Зворотна перевірка (квитанція) на прийнятий сигнал (команду), що передається циркулярно, дається на вимогу головної радіостанції.

4. Приклад циркулярної передачі сигналу **“Каскад-389”**:

“Альфа-45, Альфа-45, я Сокіл-15, Каскад-389, Каскад-389, прийом”.

Приклад передачі команди одному кореспонденту і видачі від нього квитанції на прийом:

“Яструб-10, я Сокіл-15, збільшити швидкість руху, прийом”,
“Я Яструб-10, зрозумів, збільшити швидкість руху, прийом”, або
“Я Яструб-10, зрозумів, прийом”.

Приклад роботи між двома кореспондентами скороченими позивними:
“10-й, я 15-й, зменшити інтервали, прийом”, **“Я 10-й, зрозумів, прийом”**.

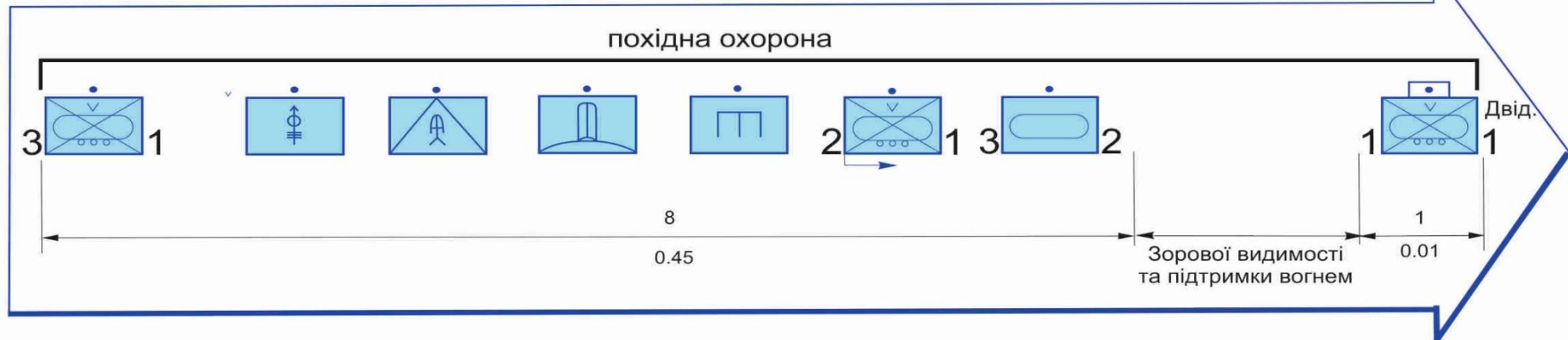
Приклад роботи між двома кореспондентами без позивних: **“Дозвольте виконувати завдання, прийом”** – **“Дозволю, прийом”**.

5. Приклад постановки завдання одному кореспонденту і видачі на нього квитанції на його прийом:

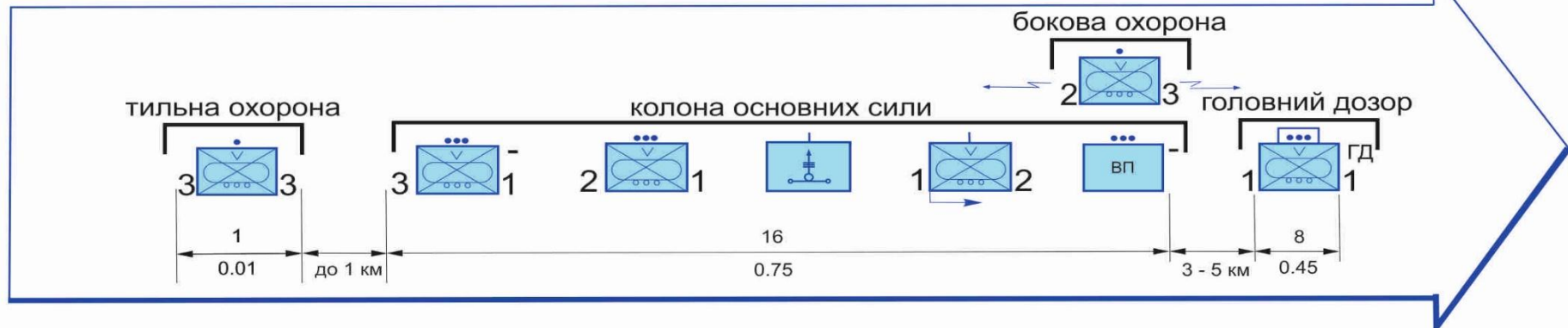
“Яструб-10, я Сокіл-15, прийміть радіограму, прийом” – “Я Яструб-10, готовий, прийом” – “Я Сокіл-15, атакувати з рубежу ... , знищити противника в ... , оволодіти ... , продовжувати наступ в напрямку ... , артилерія пригнічує ... , Ворон-20 наступає в напрямку ... , готовність ... прийом”. “Я Яструб, зрозумів, прийом” (місцеві пункти, рубежі, напрямки, район вказуються за орієнтирами, кодованою картою або за закодованим найменуванням місцевих предметів, сусіди – за їхнім позивним, час – за таблицею сигналів).

ПОХІДНИЙ ПОРЯДОК РОТИ НА МАРШІ (варіант)

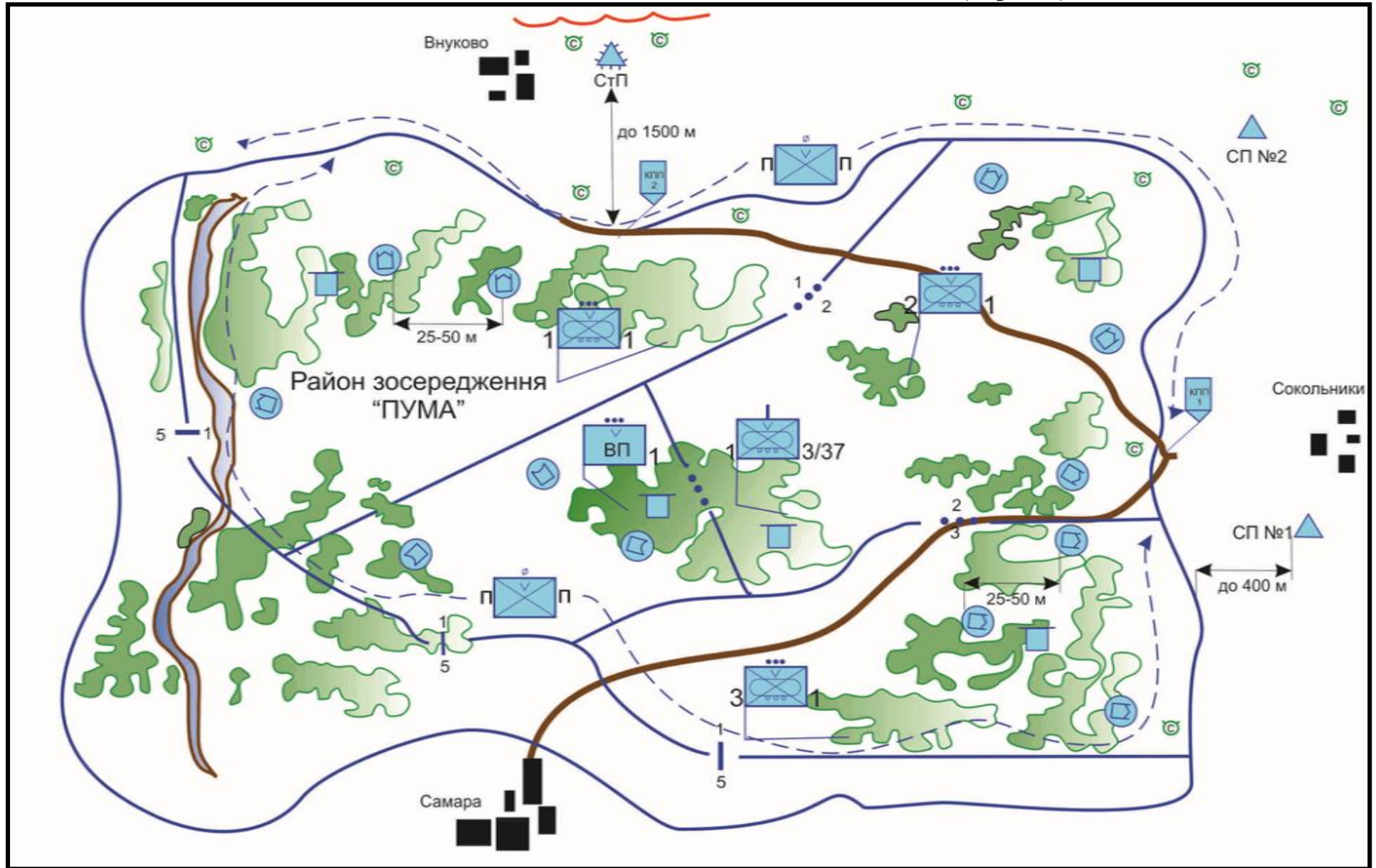
ПОБУДОВА ПОХІДНОГО ПОРЯДКУ ГД

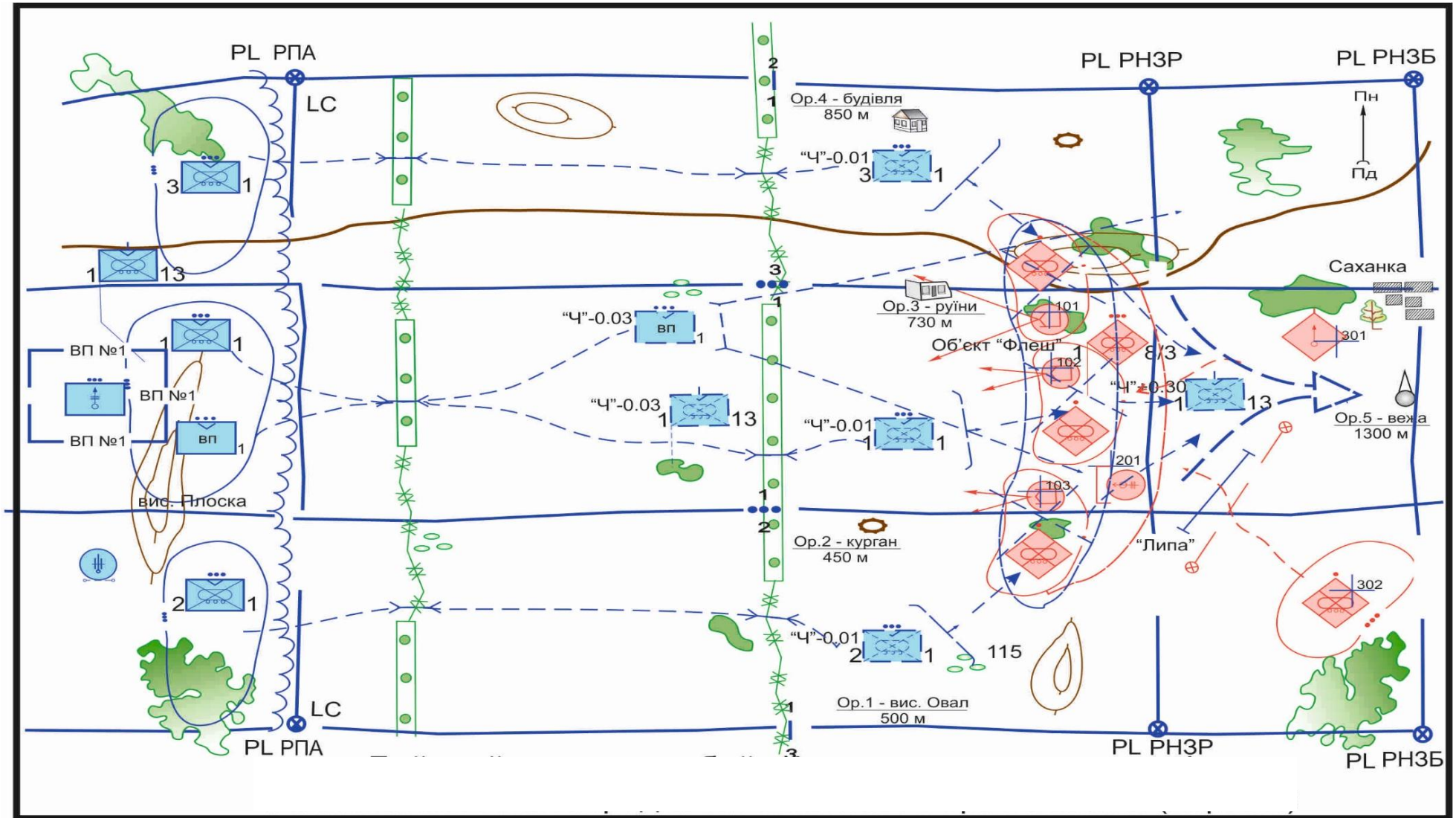
ПОБУДОВА ПОХІДНОГО ПОРЯДКУ ГЛЗ

РОЗТАШУВАННЯ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВОЇ РОТИ НА МІСЦІ (варіант)

БОЙОВИЙ ПОРЯДОК ТА БОЙОВІ ЗАВДАННЯ РОТИ В НАСТУПІ З ПОЛОЖЕННЯ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО ЗІТКНЕННЯ З ПРОТИВНИКОМ (варіант)

РОТА У НАСТУПІ З ХОДУ (варіант)

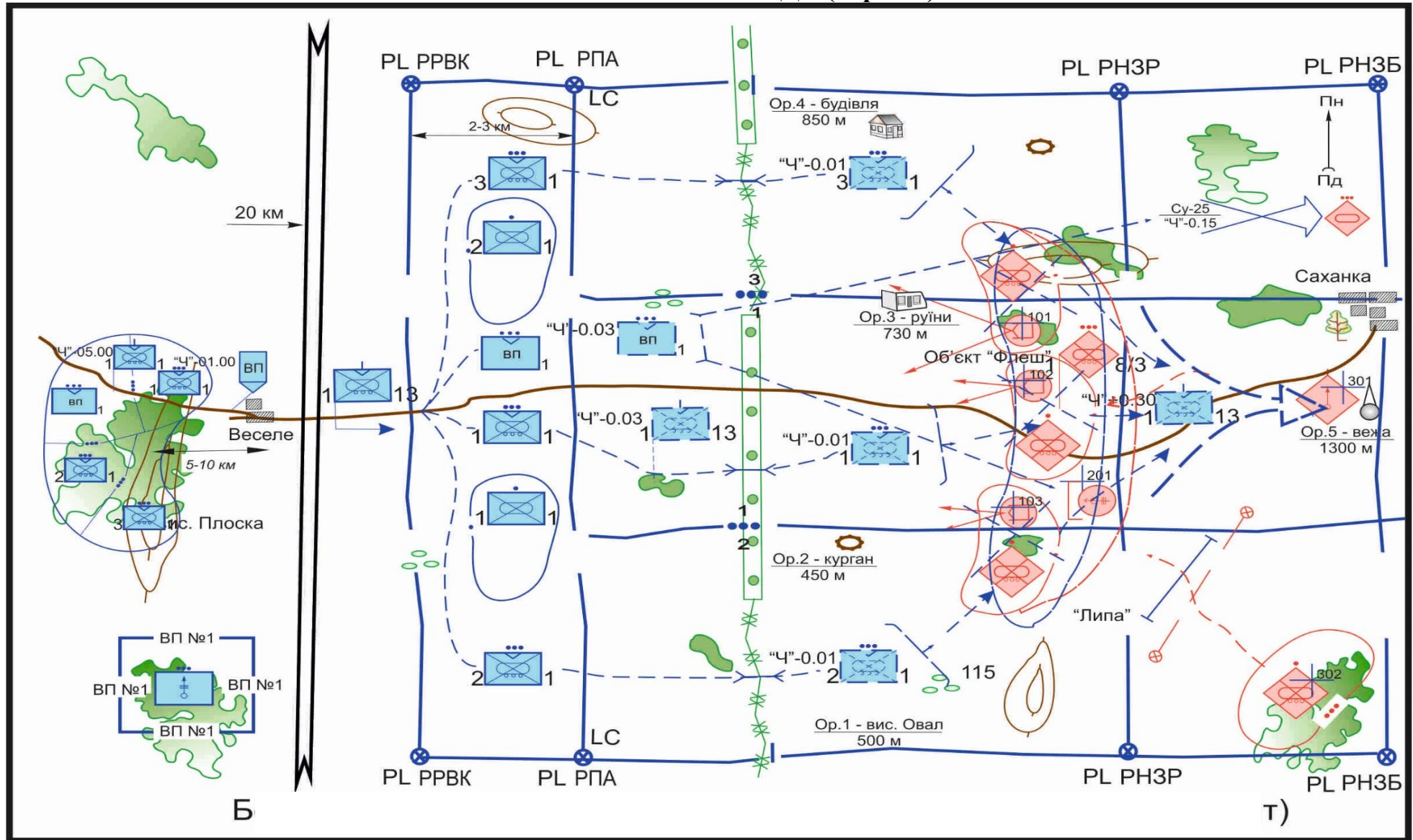
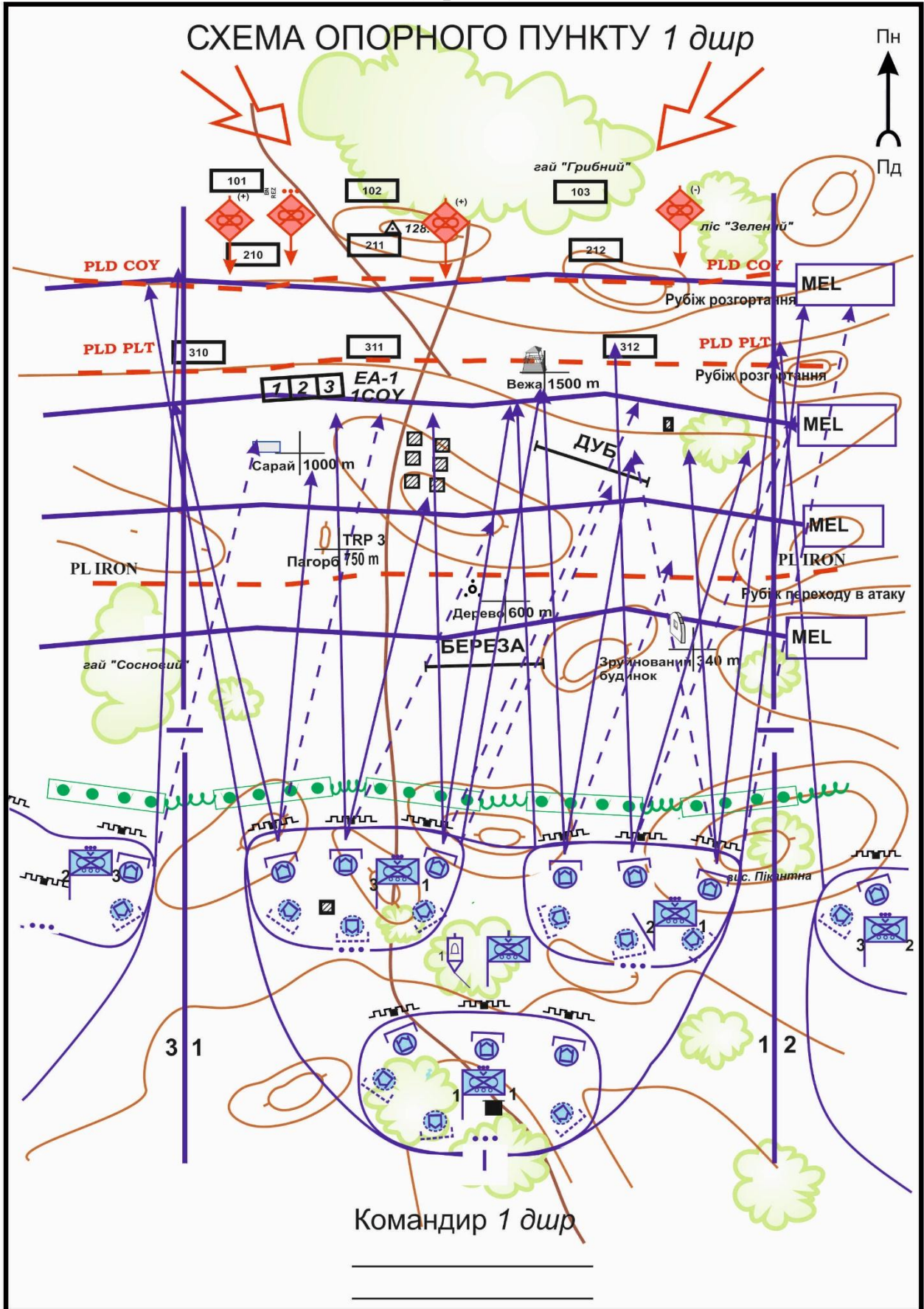
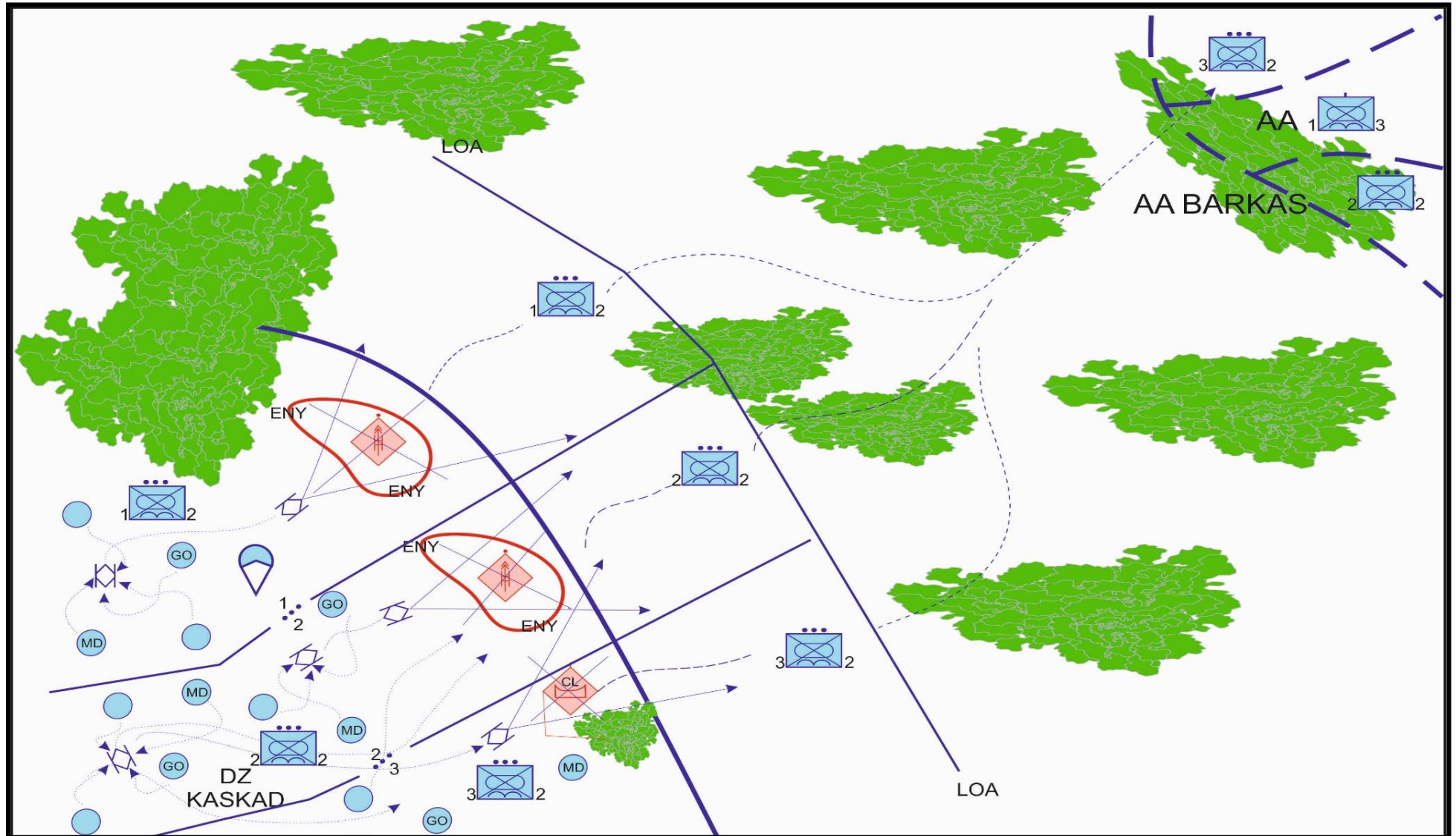

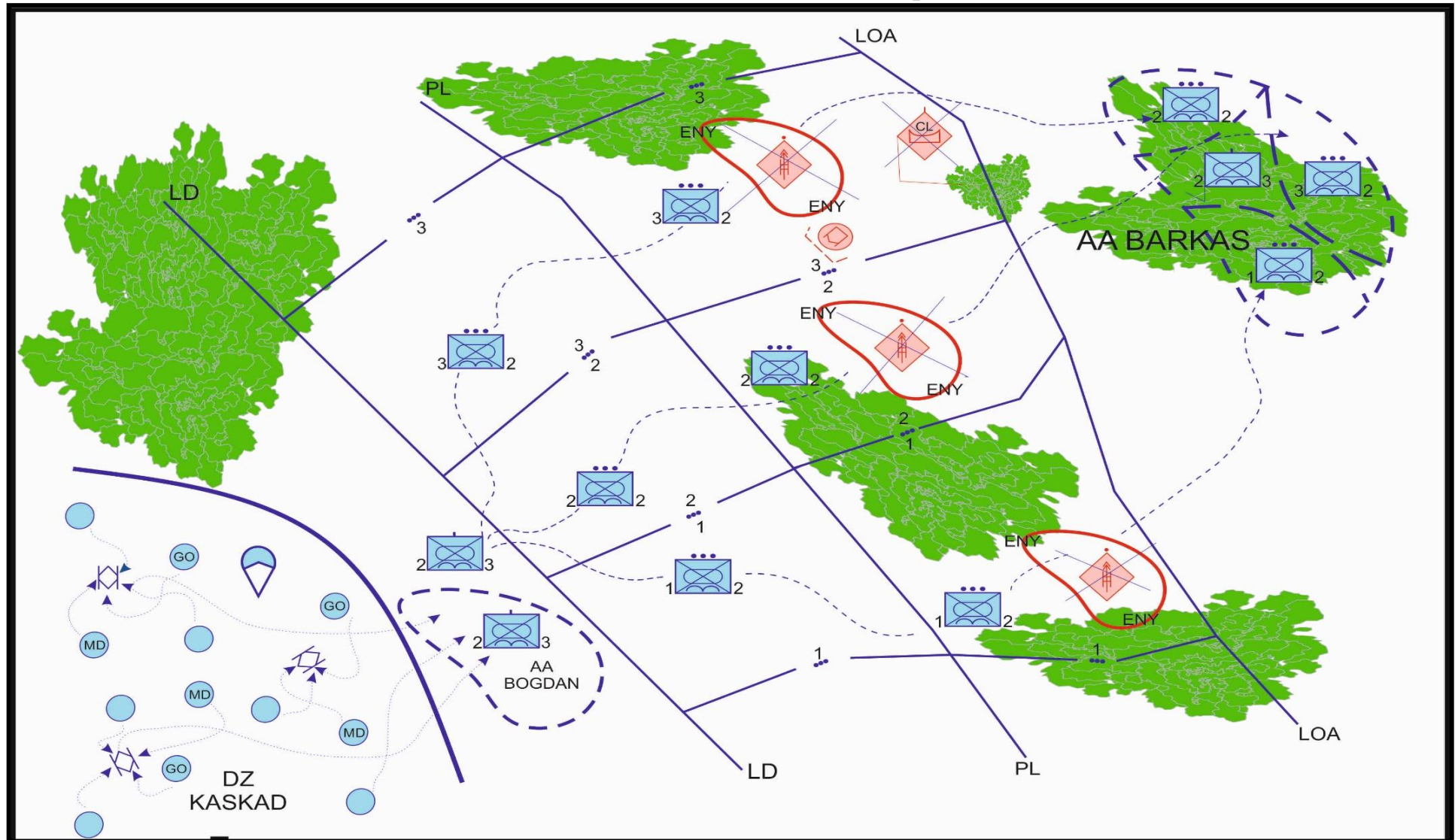
СХЕМА ОПОРНОГО ПУНКТУ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВОЇ РОТИ (варіант)

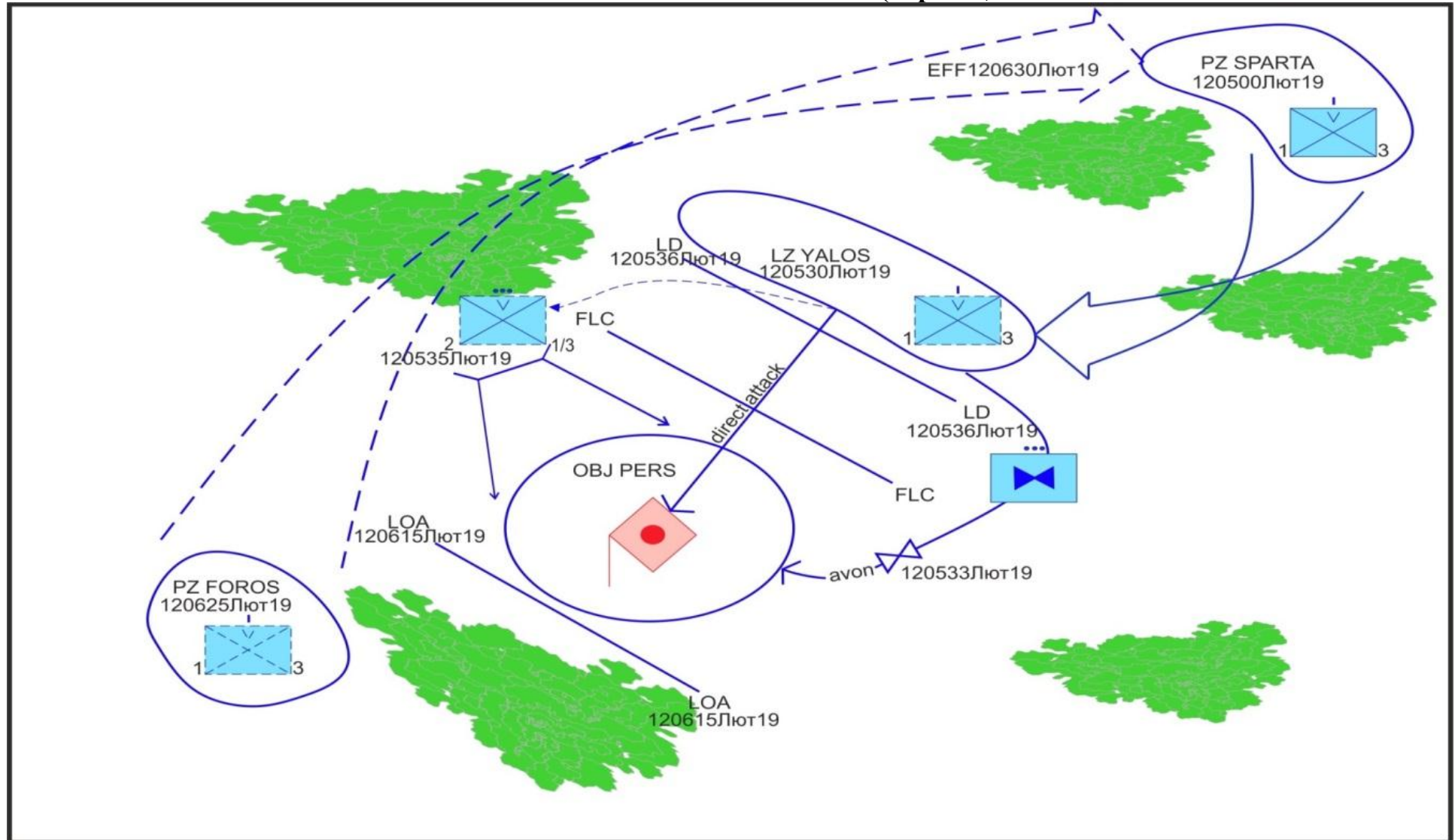
ДІЇ РОТИ У СКЛАДІ ПОВІТРЯНОГО ДЕСАНТУ ПІД ЧАС ДЕСАНТУВАННЯ НА ОБ'ЄКТ ЗАХОПЛЕННЯ (варіант)

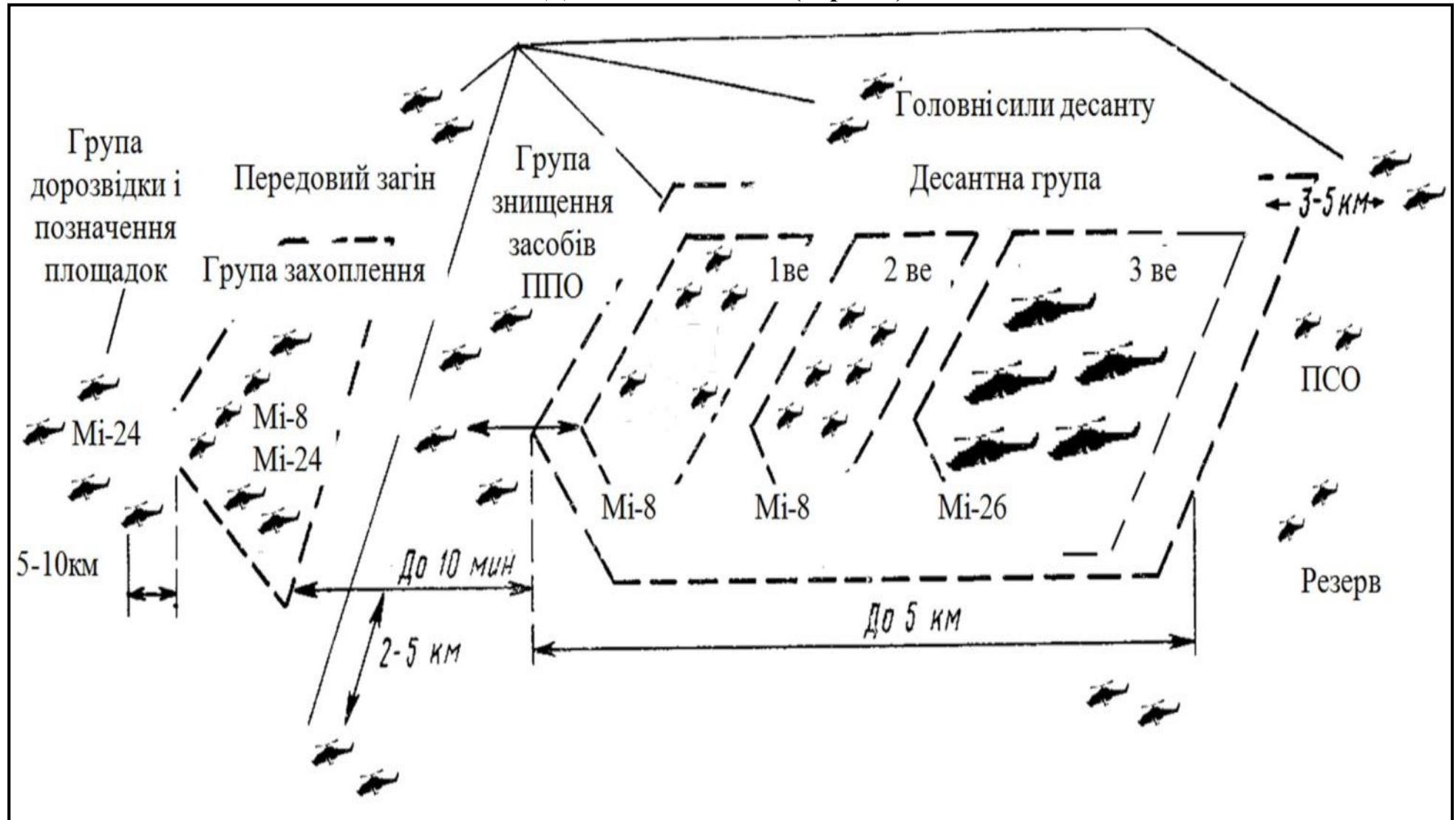
ДІЇ РОТИ У СКЛАДІ ПОВІТРЯНОГО ДЕСАНТУ ПІД ЧАС ДЕСАНТУВАННЯ НА ДЕЯКОМУ ВІДДАЛЕННІ ВІД ОБ'ЄКТУ ЗАХОПЛЕННЯ (варіант)

ДІЇ РОТИ ПРИ ВЕДЕННІ ДЕСАНТНО-ШТУРМОВИХ ДІЙ ПІД ЧАС ЗАХОПЛЕННЯ ТА ЗНИЩЕННЯ ПУНКТУ УПРАВЛІННЯ ПРОТИВНИКА (варіант)

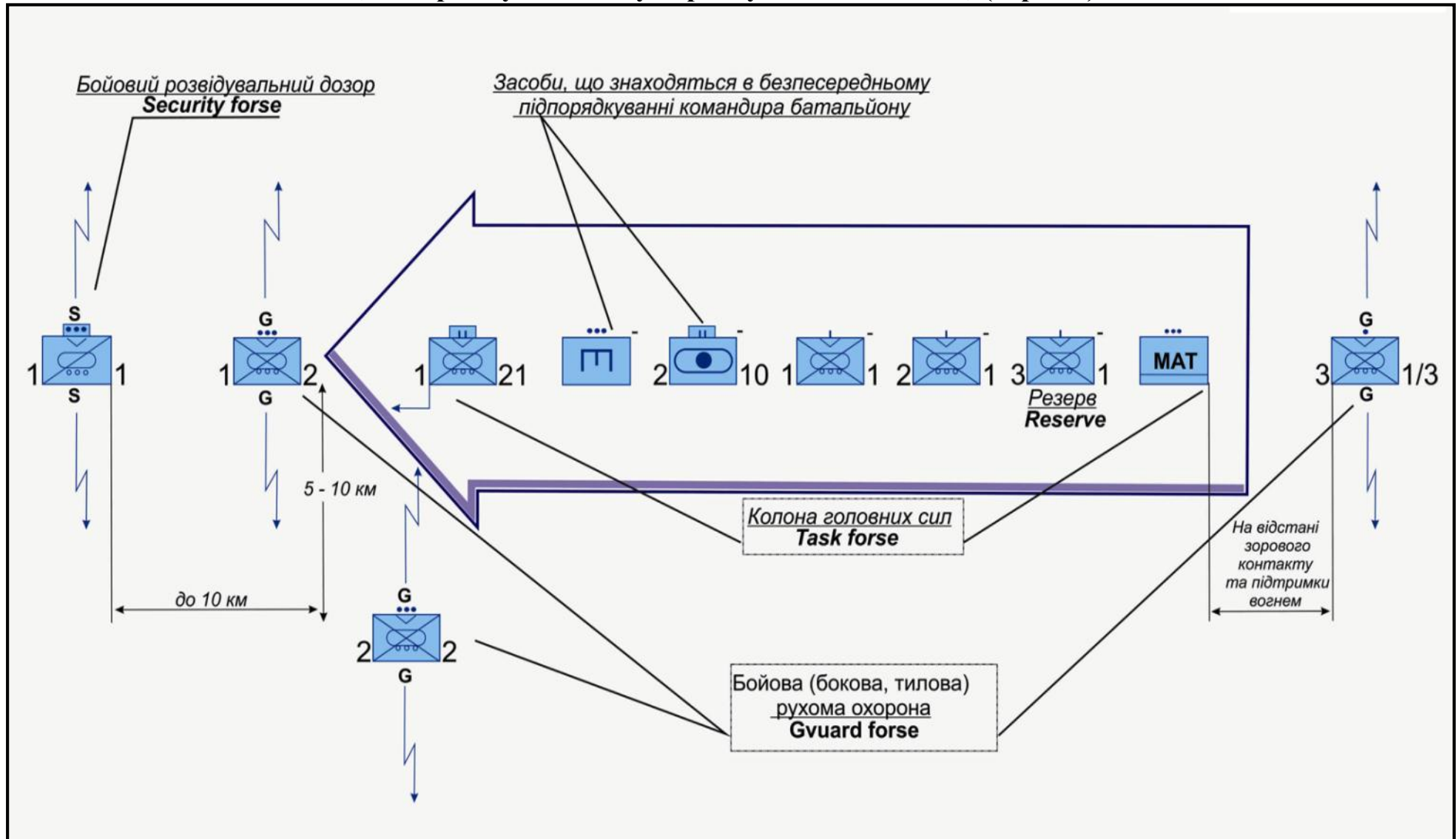

ПОБУДОВА БОЙОВОГО ПОРЯДКУ АА ПІД ЧАС ПОЛЬОТУ ВІД ВИХІДНОГО РАЙОНУ ДО РАЙОНУ ДЕСАНТУВАННЯ (варіант)

РОТА ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ РЕЙДОВИХ ДІЙ
(місце роти у похідному порядку посиленого дшб) (варіант)

Додаток 15
 до Тимчасового БС
 (підрозділ 9.1 стаття 9-2)

ЦІЛЕВКАЗАННЯ ПІДРОЗДІЛУ (ВОГНЕВОМУ ЗАСОБУ) АРТИЛЕРІЇ

Цілевказання – коротке, чітке та зрозуміле вказування місцезнаходження цілі (об'єкту). Цілевказання являється основною складовою команди на виклик командиром підрозділу ДШВ вогню артилерії через КАВ (FSO) або особисто.

Спосіб цілевказання повинен забезпечувати приймаючому цілевказання можливість швидко усвідомити місце знаходження цілі (рубежу) та її характер.

Основними способами цілевказання командиром підрозділу ДШВ є:
наведенням приладу в ціль;

від орієнтиру (маркера, пікету) або місцевого предмета (спосіб зміщення від контурної точки);

полярними координатами (полюсний спосіб);

прямокутними координатами (спосіб координатної сітки).

Допоміжними способами можуть бути *цілевказання розривами снарядів (мін) та цілевказання сигнальними ракетами, трасуючими кулями.*

Різновидом цілевказання від орієнтиру (маркера, пікету) або місцевого предмету являється *цілевказання зміщенням від контурної точки по сторонах світу.*

Рисунок Д16.1 – цілевказання наведенням приладу в ціль.

сторінка 198).

Цей спосіб застосовують коли командир підрозділу ДШВ і КАВ розташовуються на відстані один від одного до 100 м.

Орієнтир – це характерні і добре помітні на місцевості природні та штучні предмети і форми рельєфу, які візуально добре спостерігаються та легко

1. Цілевказання наведенням приладу в ціль (рисунок Д16.1)

Цей спосіб застосовується, якщо КАВ (FSO) знаходиться на КСП командира підрозділу ДШВ. Цілевказання здійснюється шляхом наведення перехрестя (покажчика) оптичного приладу в ціль, вказування її характеру (ознак) та, за необхідності, задачі, наприклад: **"Перехрестя приладу наведено в ціль. Кулемет. ЗАСІКТИ"**.

2. Цілевказання від орієнтиру (маркеру, пікету) або місцевого предмету (спосіб зміщення від контурної точки) (рисунок Д16.2,

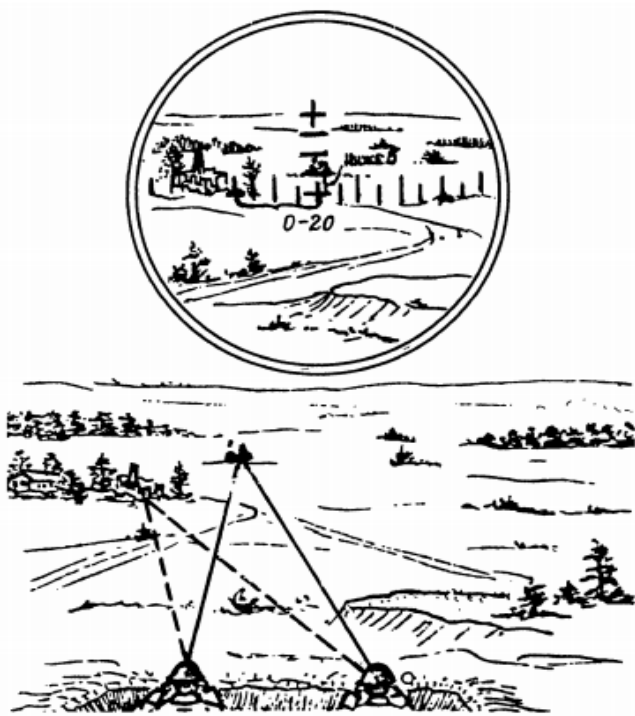

Рисунок Д16.2 – цілевказання від орієнтиру (маркера, пікету) або місцевого предмету (спосіб зміщення від контурної точки).

ідентифікуються командирами та спостерігачами, наприклад будівля, окреме дерево (кущ), перехрестя доріг, край яру. Орієнтири призначаються при підготовці бою (дій), а також в ході бою (дій) безпосередньо на місцевості та використовуються для цілевказання або управління підрозділами та вогнем.

Маркер (пікет) – це природні та штучні предмети і форми рельєфу на карті (аерофотознімку, схемі) в призначеному районі (смузі, напрямку) майбутніх дій, які встановлюються під час підготовки бою (дій) підрозділу ДШВ для організації взаємодії, управління та всебічного забезпечення, а в ході бою (дій) можуть виконувати функції орієнтиру.

Для цілевказання від орієнтиру (маркера, пікету) спочатку називають *найближчий до цілі орієнтир (маркер, пікет)*, а потім кут між напрямом на орієнтир (маркер, пікет) і напрямом на ціль у поділках кутами ("тисячних") та зміщення цілі (рубежу) за відстанню (*далі, ближче*) від орієнтиру (маркера, пікету) в метрах, наприклад: **"Орієнтир п'ятий, вліво 0-20 (нуль двадцять), далі 300 (триста). БМП"**.

Дозволяється замість зміщення цілі (рубежу) по дальності від орієнтира в метрах вказувати зміщення по вертикалі між орієнтиром і ціллю (рубежем) у поділках кутами (*вище, нижче*), наприклад: **"Орієнтир четвертий, вправо 0-30 (нуль тридцять), нижче 0-03 (нуль нуль три). Танк в окопі"**.

У ході бою (дій) цілевказання може здійснюватися також від найближчого до цілі *місцевого предмету*, під час цього вказується його розташування на місцевості та характерні ознаки, наприклад: **"На західній околиці селища біля дороги – окреме дерево. Від дерева вправо 0-40 (нуль сорок). ПТРК"**; **"На пагорбі окремих камінь, вліво 0-25 (нуль двадцять п'ять), нижче 0-05 (нуль нуль п'ять). Кулемет веде вогонь"**.

Якщо найближчий до цілі (рубежу) орієнтир (маркер, пікет) не попадає в поле зору приладу спостереження, то цілевказання можливо здійснити від найближчого добре помітного *місцевого предмету* або *послідовним переходом (декількома переходами)* від орієнтира (маркера, пікету) до місцевого предмету, а від нього на ціль (рубіж), наприклад: **"Маркер третій, вліво 0-70 (нуль сімдесят), нижче 0-08 (нуль нуль вісім). Окреме дерево. Від окремого дерева вліво 0-60 (нуль шістдесят), вище 0-03 (нуль нуль три). Спостережний пункт противника"**.

3. Цілевказання полярними координатами (полісний спосіб)
(рисунок Д16.3).

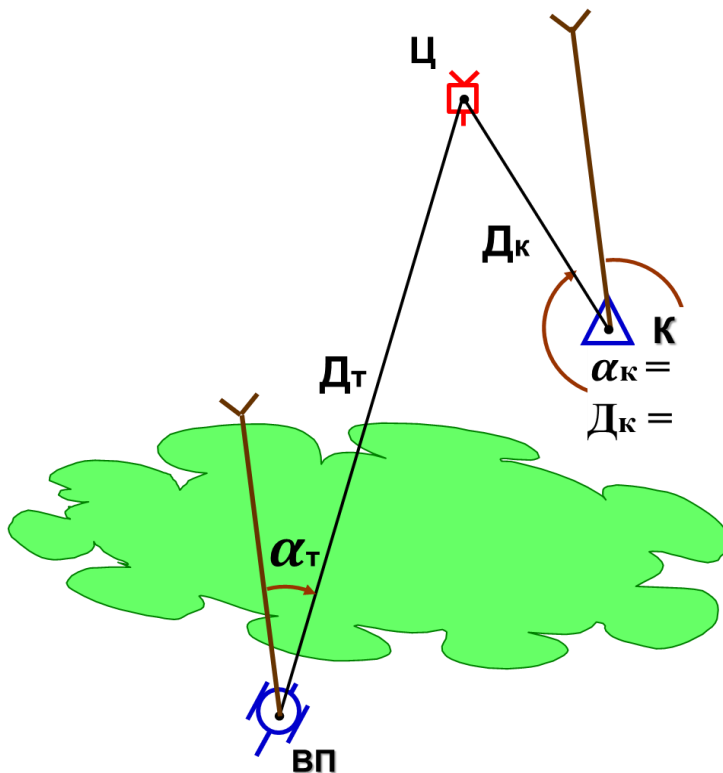

Рисунок Д16.3 – цілевказання полярними координатами.

кут (α_k) лінії спостереження (КЦ).

3. Визначити відстань D_k від коректувальника до цілі з *точністю до 100 метрів*.

Командир підрозділу ДШВ в команді вказує: позивний отримувача цілевказання; умовне найменування спостережного пункту, відносно якого даються полярні координати цілі; дирекційний кут напрямку на ціль у поділках кутоміра та дальність до цілі в метрах; характер цілі та, за необхідності, завдання, наприклад: **"Дніпро", взводний перший (КСП 1 див), 54-25 (п'ятдесят чотири двадцять п'ять), 1600 (тисяча шістсот метрів). Установка ПТРК. СПОСТЕРІГАТИ"**.

4. Цілевказання прямокутними координатами (спосіб координатної сітки)

Для даного способу особі, яка приймає цілевказання, не потрібно знати координати особи, яка передає цілевказання.

Командир підрозділу ДШВ визначає та передає положення цілі (рубежу) з *точністю до 100 м*, для чого: окомірно або графічно (за полярними координатами) наносять центр цілі (рубежу) на карту (аерофотознімок або схему з координатною сіткою); зчитують по координатній сітці її прямокутні координати (X, Y); передають прямокутні координати та, за необхідністю, задачу, наприклад: **"Терек", X=26546, Y=14832. Піхота укрита. ЗАСІКТИ"**.

Цей спосіб застосовують, якщо особа, яка передає та яка приймає цілевказання, знаходяться на відстані не більше 100 м або цілевказання передається безпосередньо на ВП.

Для цього способу місце знаходження (координати) особи, яка передає цілевказання, повинно бути відомо тому, хто їх приймає з *точністю до 100 м*. Для визначення полярних координат цілі (рубежу) командир підрозділу ДШВ необхідно:

1. Визначити свої координати та передати їх КАВ (FSO) або на вогневу позицію артилерії.

2. Визначити дирекційний

Для досягнення більшої точності координат застосовують, за наявності, спеціальні прилади для вимірювання напрямку та дальності до об'єкту.

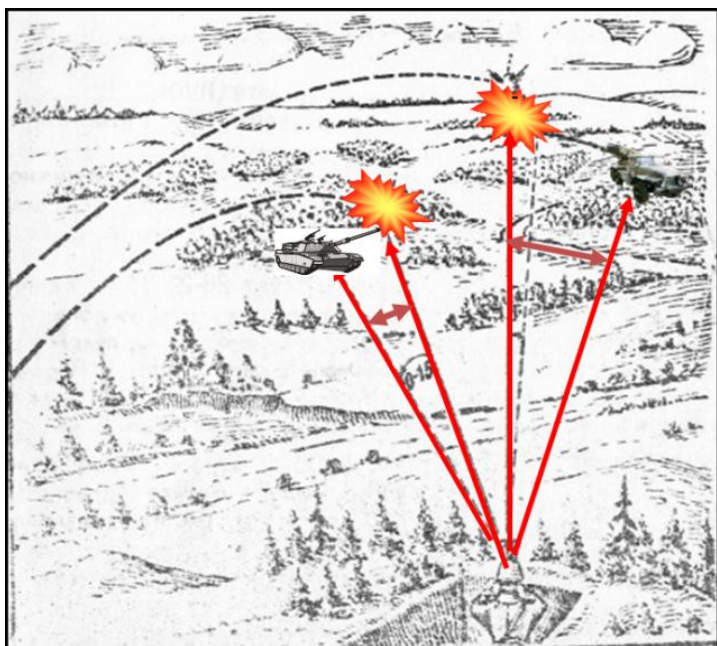

Рисунок Д16.4 – цілевказання розривами снарядів (мін).

Цілевказання допоміжними способами: *розривами снарядів (мін), сигнальними ракетами або трасуючими кулями* застосовують, коли інші способи цілевказання неможливо застосувати.

5. Цілевказання розривами снарядів (мін) (рисунок Д16.4)

Положення цілі для цього способу вказують відносно розриву снаряду, як правило димового, наприклад: **"На північній околиці лісу "Темного", в районі розриву димового снаряду, танк. ЗАСІКТИ"**.

6. Цілевказання сигнальними ракетами, трасуючими кулями (рисунок Д16.5).

Для реалізації цього способу в напрямку виявленої цілі дається черга

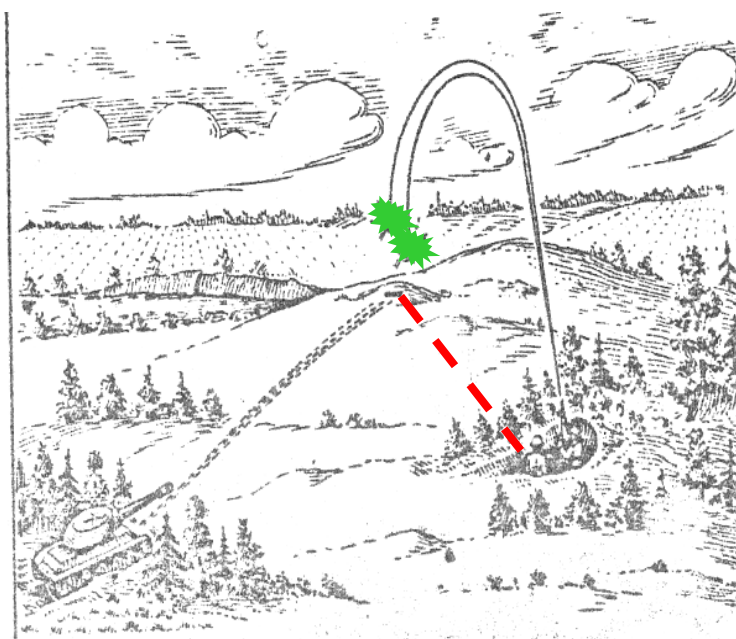

Рисунок Д16.5 – цілевказання сигнальними ракетами, трасуючими кулями.

трасуючими кулями (снарядами) або над ціллю запалюються сигнальні ракети встановленого кольору.

Спостерігачі артилерійських підрозділів (коректувальники) з'ясовують місцезнаходження цілі і доповідають її місцезнаходження своєму командирі.

Приклад: **"На південному схилі пагорбу "Високого" в напрямку трасуючих куль (під освітлювальними ракетами) ДЗОТ веде вогонь. СПОСТЕРІГАТИ"**.

7. Цілевказання зміщенням від контурної точки по сторонах світу

Для цілевказання по сторонам світу визначають зміщення цілі (рубежу) відносно контурної точки (орієнтир, маркер, пікет або місцевий предмет) за напрямками "Північ-Південь" (Пн-Пд), "Схід-Захід" (Сх-Зх). При цьому за **північний напрям (Пн)** приймають **північний напрям координатної сітки (Х)** топографічної карти (аерофотознімку або схеми з нанесеною координатною сіткою).

Для надання цілевказання зміщенням від контурної точки (КТ) по сторонах світу необхідно (**Порядок дій**):

1. Визначити найближчу до цілі **КТ** (опорна точка), відносно якої буде надано цілевказання.

2. Визначити напрямок "коректувальник-КТ" (опорний напрямок). Цей напрямок може бути заданий *дирекційним кутом*, наприклад: "**Напрямок 57-40**", або *відповідно до сторін світу*, наприклад: "**Напрямок північно-західний**".

3. Визначити зміщення цілі за *відстанню (дальністю)* відносно **КТ** по лінії "коректувальник-КТ" в метрах (рисунок Д16.6).

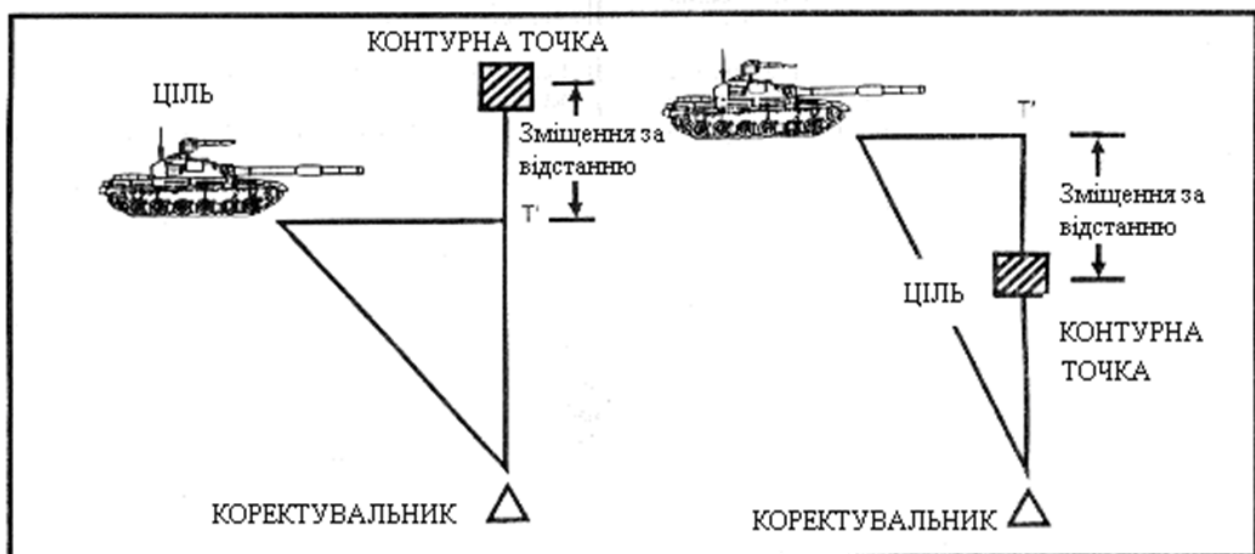

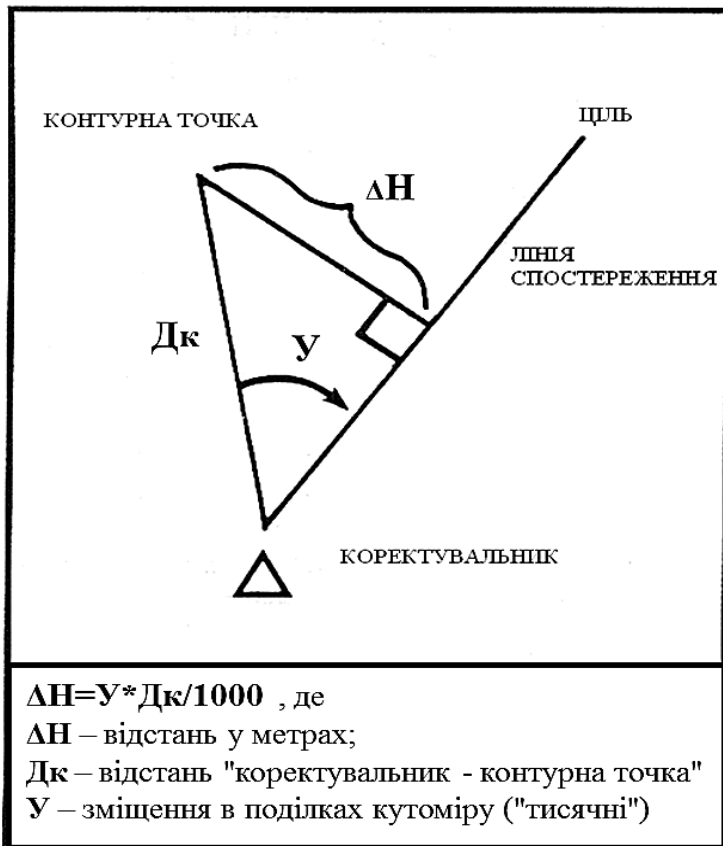
Рисунок Д16.6 – визначити зміщення цілі за відстанню (дальністю) відносно КТ по лінії "коректувальник-КТ" в метрах.

Дальність до **Ц** та **КТ** визначається спеціальним приладом (далекоміром). У разі відсутності спеціальних приладів – зміщення *с точністю до десятків метрів* оцінюється окомірно за допомогою карти (аерофотознімку, схеми).

4. Визначити зміщення цілі за *напрямком* в метрах (ΔH) відносно найближчої контурної точки (рисунок Д16.7, сторінка 202), для чого: вимірюють кут (**У**) в поділках кутоміру між напрямком на КТ і напрямком на ціль (**Ц**), та за допомогою математичної залежності кутових і лінійних величин розрахувати зміщення за напрямком у метрах (формула "тисячних")

$$\Delta H = Y * D_k / 1000$$

Дальність від коректувальника до цілі (рубежу) (D_k) визначається

спеціальним приладом (далекоміром). За відсутності спеціальних приладів дальність до цілі (рубежу) (з точністю до 100 метрів) або зміщення цілі за напрямком у метрах відносно контурної точки (з точністю до десятків метрів) може бути визначено окомірно та за допомогою карти (аерофотознімку або схеми).

Якщо відхиленнях напрямку "коректувальник - КТ" від найближчої лінії "Пн-Пд" (00-00 або 30-00) або "Сх-Зх" (15-00 або 45-00) не перевищує 3-00 – зміщення цілі відносно КТ по відповідних сторонах світу приймаються рівними значенням відхилень за дальністю і напрямком в метрах відносно КТ у відповідну сторону світу.

Рисунок Д16.7 – визначити зміщення цілі за напрямком в метрах (ΔH) відносно найближчої контурної точки.

При відхиленнях напрямку "коректувальник - КТ" від найближчої лінії "Пн-Пд" або "Сх-Зх" більше 3-00 визначення зміщення Ц відносно КТ в метрах по відповідних сторонах світу здійснюється за допомогою масштабної сітки, для чого необхідно виконати наступне (рисунок Д16.8, сторінка 203):

на аркуш клітчатого паперу будують сітку у прийнятому масштабі (наприклад в 1 сантиметрі 50 метрів) та позначити лінії сторін світу Пн-Пд та Сх-Зх;

у центрі сітки нанести точку КТ, через яку провести лінію ΔД (напрямок "коректувальник-КТ") відповідно кута У – кут між напрямком "коректувальник-КТ" та напрямком на найближчу сторону світу;

у прийнятому масштабі на лінії ΔД нанести точку Т - зміщення цілі за відстанню в метрах відносно КТ (пункт 3 Порядку дій), наприклад: "Далі 130";

через точку Т зміщення за відстанню перпендикулярно до лінії ΔД будують лінію зміщення цілі за напрямком в метрах ΔН (пункт 4 Порядку дій);

у прийнятому масштабі на лінії ΔН наносять точку Ц - зміщення цілі за напрямком в метрах відносно КТ;

проецирують отриману точку Ц на лінії Пн-Пд та Сх-Зх і отримують значення зміщення Ц відносно КТ по відповідних сторонах світу в метрах;

передають цілевказання на вогневу позицію, наприклад: "Орієнтир 41-й, Північ 160, Схід 30. Група піхоти в траншеї. СПОСТЕРІГАТИ".

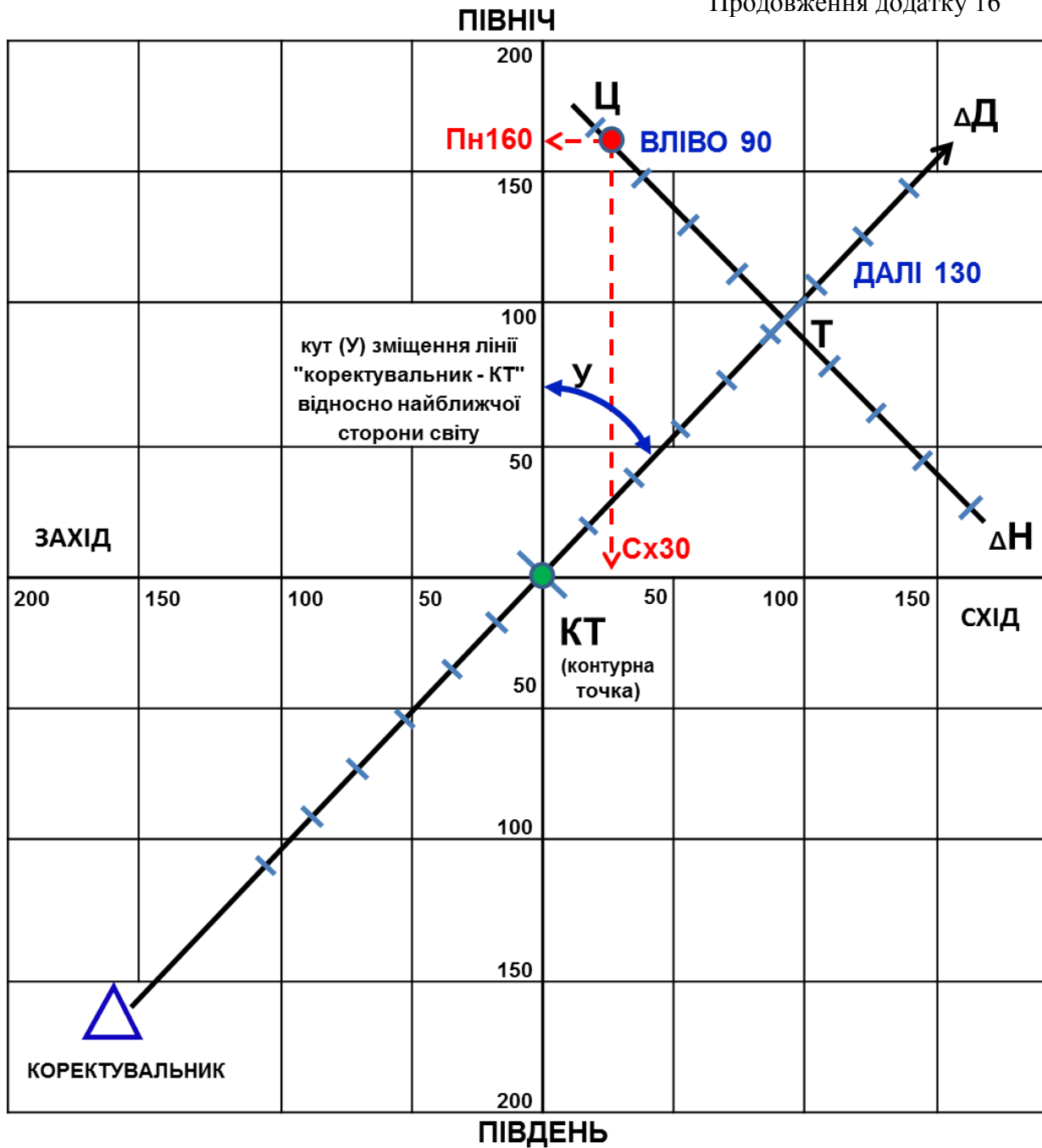

Рисунок Д16.8 – масштабна сітка для визначення зміщення цілі в метрах по напрямках сторін світу при відхиленні лінії "коректувальник-КТ" від найближчої лінії сторони світу більше 3-00.

КОРЕКТУВАННЯ ВОГНЮ ПІДРОЗДІЛУ (ВОГНЕВОГО ЗАСОБУ) АРТИЛЕРІЇ

1. Пристрілювання та стрільбу на ураження цілі, ведення загороджувального вогню або виконання вогневого завдання щодо світлового забезпечення, задимлення та ін. здійснює КАВ, а за його відсутності – командир підрозділу ДШВ самостійно.

Коректування вогню підрозділу (вогневого засобу) артилерії⁴ під час виконання вогневого завдання по спостережних цілях може здійснюватись у ході пристрілювання цілі (рубежу) та стрільби на ураження (ведення вогню по рубежу).

2. Пристрілювання та коректування стрільби на ураження цілі (рубежу) здійснюється *за вимірними відхиленнями (ЗВВ) або із спостереженням за знаками розривів (СЗР)*. Пристрілювання та коректування стрільби на ураження також може здійснюватись *за оцінкою відхилення розривів по сторонах світу (ОВР)*.

Пристрілювання та коректування стрільби на ураження цілі (рубежу) *за вимірними відхиленнями розривів* ведуть за допомогою далекоміра, спряженого спостереження, секундоміра, БпАК та інших засобів спостереження.

Пристрілювання та коректування стрільби на ураження цілі (рубежу) *із спостереженням за знаками розривів* застосовують, коли пристрілювання ЗВВ по дальності в метрах ускладнене (туман, дощ, сніг та ін.) або не можливо (відсутні технічні можливості вимірювання відстаней). Різновидом цього способу є пристрілювання *із спостереженням за знаками та напрямками розривів відносно вогневої позиції (СЗНР)*.

За неможливості спостереження цілі з КСП для виклику та коректування вогню артилерії доцільно застосувати БПЛА (БпАК).

Пристрілювання та коректування стрільби на ураження цілі (рубежу) **ОВР** – найбільш доцільний спосіб коректування вогню артилерії під час ведення бою (дій) підрозділами ДШВ у тилу противника в умовах динамічної зміни обстановки, обмеженого часу на відкриття вогню артилерією по противнику та з метою не допущення перехвату противником координат КСП та ВП. Коректування вогню артилерії ОВР також застосовується за неможливості спостереження цілі з КСП під час наявності і можливості спостереження цілі використанням БПЛА.

⁴ Порядок і способи коректування вогню артилерії, які надано у додатку, повною мірою можливо застосовувати при веденні вогню підрозділами (вогневими засобами) АГС-17 та СПГ-9 із закритої вогневої позиції з урахуванням особливостей, які оговорено в дійсному додатку або відповідної Наставови зі стрілецької справи

ВАЖЛИВО!

За необхідності дозволяється під час пристрілювання та коректування стрільби на ураження переходити від одного способу пристрілювання та коректування до іншого.

3. Пристрілювання цілі (рубежу) здійснює КАВ (FSO) з дозволу командира підрозділу ДШВ після отримання вогневого завдання (виклику вогню). Рішення на пристрілювання цілі командир підрозділу ДШВ приймає виходячи з умов обстановки та наявного часу на її проведення (факторів **МЕТТ-ТС**).

Під час *самостійного* пристрілюванні та стрільби на ураження цілі (рубежу) командир підрозділу ДШВ: викликає вогонь приданого або підтримуючого підрозділу (вогневого засобу) артилерії; проводить, за можливості, пристрілювання цілі будь яким способом; встановленим порядком переходить до стрільби на ураження цілі; спостерігає за результатами стрільби; здійснює коректування вогню артилерії в ході стрільби на ураження.

Пристрілювання починають на вирахуваних установках по цілі (центру групової цілі). Якщо ціль розташована в безпосередній близькості від своїх військ, то вирахувані установки визначають за точкою, винесеною на місцевості (карті) на 200...400 м у бік, протилежний розташуванню своїх військ.

Місце розриву визначають у момент його появи за спалахом і хмаркою розриву, за місцем падіння осколків або по вирві. Дослідити хмарку розриву й дати оцінку його знаку можна лише під час бокового відносно лінії спостереження вітру.

Перший розрив спостерігають неозброєним оком або за допомогою приладу з найбільшим полем зору, для чого спочатку помічають місце, де відбувся розрив, а потім вимірюють його відхилення від цілі.

Якщо перший розрив не помічено, здійснюють наступний постріл на цих же або на змінених установках з метою отримати розрив на спостережній ділянці місцевості.

4. Відхилення розриву (центру групи розривів) від цілі (рубіжу) визначають (оцінюють) по дальності за виміряними відхиленнями в метрах або за знаками розривів, а по напрямку – в поділках кутотіра ("тисячних").

Відхилення розриву (центру групи розривів) по сторонах світу визначають (оцінюють) в метрах вздовж ліній сторін світу

5. Відхилення розривів від цілі (рубіжу) по дальності за виміряними відхиленнями в метрах визначають як різницю дальностей до розривів і цілі, виміряними за допомогою приладів або окомірною, наприклад: за допомогою далекоміру визначено положення розриву перед цілю на відстані 120 м - *доповідають "По розриву, недаліт 120", записують "-120"*; центр групи розривів окомірною оцінено за цілю на відстані 50 м - *доповідають "По центру групи розривів, переліт 50", записують "ЦГ+50"*.

Якщо неможливо визначити відхилення розривів від цілі по дальності за

вимірними відхиленнями в метрах, їх положення відносно цілі оцінюють за **знаком** як *переліт*, доповідають "**По розриву, переліт**" та позначають знаком "+" (*плюс*), або *недоліт*, доповідають "**По розриву, недоліт**" та позначають знаком "-" (*мінус*). Відхилення **групи розривів** у цьому випадку оцінюють як *усі перельоти (недольоти)*, коли за результатами спостереження всі розриви в групі були перелітними (недолітними) відносно дальньої (ближньої) межі цілі (доповідають "**По групі розривів, усі перельоти (недольоти)**"), записують "**ГРвсі+**" ("**ГРвсі-**"), або *перевага перельотів (недольотів)*, коли за результатами спостереження більшість розривів (більше половини) в групі були перелітними (недолітними) відносно дальньої (ближньої) межі цілі (доповідають "**По центру групи розриву, перевага перельотів (недольотів)**"), записують "**ЦГпрв+**" ("**ЦГпрв-**").

6. Відхилення розриву (центру групи розривів) за напрямком виміряють в поділках кутоміра ("тисячних") як різницю дирекційних кутів між розривом і ціллю або вимірюють за допомогою оптичного приладу (бусолі, бінокля та ін.) та позначають "**П**" (*вправо*) або "**Л**" (*вліво*), наприклад: "**Вліво 1-40 (один сорок)**" (записують "**Л1-40**"), "**Вправо 0-15 (нуль п'ятнадцять)**" (записують "**П15**").

7. Відхилення розриву (центру групи розривів) по сторонах світу визначають (оцінюють) в метрах вздовж ліній сторін світу "**Північ-Південь**" та "**Схід-Захід**", при цьому за напрямком "**Північ**" приймають *північний напрям координатної сітки карти (аерофотознімку) – напрямок зростання координати X*. Відхилення у визначеному напрямку позначають "**Пн**" (*північ*), "**Пд**" (*південь*), "**Сх**" (*схід*) або "**Зх**" (*захід*), наприклад: доповідь "**По розриву, Північ 100, Захід 150**" (записують "**Пн100, Зх150**"), доповідь "**По центру групи розривів, Південь 70, Схід 50**" (записують "**ЦГПд70, Сх50**").

8. Під час стрільби на ураження групових цілей, за необхідності, додатково оцінюється фронт розривів у поділках кутоміру або метрах, наприклад: "**Фронт розривів 0-30 (у поділках кутоміру)**" (записують "**Ф0-30**"), "**Фронт розривів 150 (у метрах)**" (записують "**Ф150**").

9. Коректування вогню в ході пристрілювання та стрільби на ураження здійснюється шляхом передавання на вогневу позицію підрозділу (вогневого засобу) артилерії відхилення розривів (центру групи розривів) від цілі (центру групової цілі, рубежу) та, за необхідності, фронту розривів або розрахованих коректур дальності і напрямку стрільби та, за необхідності, віяла.

Коректури дальності й напрямку визначають за допомогою ЕЗО та МЗО, а під час поправки на зміщення менше 5-00 – і розрахунком.

10. Для розрахунку коректур дальності і напрямку розрахунком та, за необхідності, віяла розривів під час поправки на зміщення не більше 5-00

($PЗ^5 \leq 5-00$) застосовують коефіцієнт віддалення K_v та крок кутоміра K_k .

Коректури вводять із точністю до десятків метрів або однієї поділки прицілу за дальністю та однієї поділки кутоміру (0-01, однієї "тисячної") за напрямком, або іншою точністю яку забезпечують прицільні пристрої, наприклад: "Правіше 1-12 (один двонадцять)" (записують "+1-20"; "Дальність більше 140 (сто сорок метрів). Лівіше 0-18 (нуль вісімнадцять)" (записують "ΔД+140. -0-18"); "Приціл менше 10 (десять поділок прицілу)" (записують "Пр-10").

11. Коректуру дальності в метрах (ΔД) розраховують як різницю дальності до цілі та розриву (центру групи розривів, рубежу) з ВП. Для визначення коректури в поділках прицілу (ΔП) розраховану коректуру в метрах необхідно поділити на величину ΔХтис., яку визначають по дальності до цілі з ВП за допомогою таблиці стрільби (ТС), а саме:

$$\Delta П = \Delta Д / \Delta Хтис (поділок прицілу).$$

12. Коефіцієнт віддалення застосовують для виведення розривів на лінію спостереження та розраховують з точністю до 0,1 за формулою

$$K_v = \frac{D_k}{D_T^y},$$

де D_k – дальність від коректувальника (спостережного пункту) до цілі;
 D_T^y – топографічна дальність від вогневої позиції (ВП) до цілі (Ц).

Для виведення розривів на лінію спостереження бокове відхилення розриву (центру групи розривів), взяте з протилежним знаком, множать на коефіцієнт віддалення.

13. Крок кутоміра призначений для утримання розривів на лінії спостереження при зміні дальності стрільби (рисунок Д25.1, сторінка 231).

Крок кутоміра, який відповідає зміні напрямку стрільби на ВП в сторону лінії спостереження при зміні дальності стрільби на 100 м, розраховують з точністю до 0-01 за формулою

$$K_k = \frac{PЗ}{0,01 D_T^y},$$

де $PЗ$ – поправка на зміщення.

Для визначення коректури напрямку на крок кутоміра, що відповідає коректурі дальності, одну соту коректури дальності множать на крок кутоміра. Доворот на крок кутоміра (ΔН) виконують у бік лінії спостереження

⁵ $PЗ$ – поправка на зміщення це кут, що утворений лінією спостереження ("коректувальник-ціль") та лінією "вогнева позиція-ціль".

("коректувальник-Ц") (рисунок 17.1, сторінка 208).

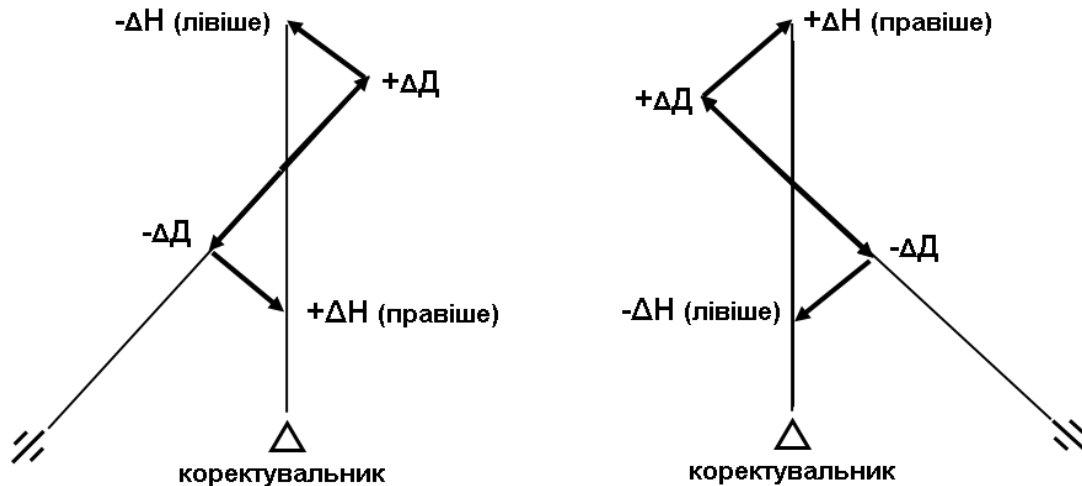

Рисунок Д17.1 – визначення знаку коректури напрямку для утримання розриву на лінії спостереження залежно від схеми взаємного розташування КСП та ВП

Загальна коректура напрямку визначається як сума коректур напрямку розрахованих на бокове відхилення розриву та на крок кутоміра із своїми знаками за формулою:

$$\Delta\alpha = Y * K_v \pm (\Delta D / 100) * K_k$$

14. Пристрілювання ЗВВ за допомогою далекоміра починають пострілом основної гармати (міномета) на вирахуваних установках. За виміряним відхиленням розриву від цілі (центру групової цілі, рубежу) передають на ВП виміряні відхилення за дальністю і напрямком, наприклад: "По розриву, переліт 180, вправо 0-45" (+180, П45); "По розриву, недоліт 100" (-100); "По розриву вліво 1-10" (Л1-10) або, за можливості, розраховані коректури дальності (прицілу) і напрямку стрільби, наприклад: "Дальність менше 150" (ΔД-150); "Лівіше 0-12" (-0-12); "Приціл більше 10, правіше 0-24" (ΔП+10, +0-24).

На виправлених установках призначають три постріли з темпом, який забезпечує надійну засічку кожного розриву. Передають на ВП відхилення центру групи розривів, наприклад: "По центру групи розривів недоліт 120 (сто двадцять метрів). Вправо 0-20 (нуль двадцять)" або розраховані по них коректури дальності та напрямку стрільби, наприклад: "Дальність менше 90 (дев'яносто метрів). Лівіше 0-10 (нуль десять)".

До стрільби на ураження переходять:

якщо під час пристрілювання отримано влучення в цілі;

після передавання відхилення центру групи розривів (не менше двох розривів) або коректур дальності і напрямку стрільби, які розраховані по цим відхиленням;

після передавання відхилення або коректур на вимірне відхилення розриву від центру цілі (рубежу) при влученні в групову цілі (отримання розриву на рубежі).

15. Пристрілювання ЗВВ за допомогою спряженого спостереження застосовують, якщо кут засічки⁶ не менше 1-00 ($\gamma \geq 1-00$). На пунктах спряженого спостереження за допомогою оптичних приладів виміряють дирекційні кути на ціль і розрив (центр групи розривів) або бокові відхилення розривів (центру групи розривів) від цілі.

Пристрілювання ведуть у тому ж порядку, що і за допомогою далекоміра. Коректури дальності і напрямку розрахунком визначають, якщо ПЗ для основного пункту спряженого спостереження менше 5-00.

Якщо на пунктах спряженого спостереження виміряють бокове відхилення розриву (центру групи розривів) від цілі, то коректури дальності розраховують за формулою

$$\Delta D = \frac{D_{л}}{\gamma} L - \frac{D_{п}}{\gamma} П$$

де $D_{л}$ та $D_{п}$ – дальності до цілі в метрах з лівого та правого спостережних пунктів відповідно;

γ – кут засічки в поділках кутоміра;

L та $П$ – бокові відхилення розривів від цілі відповідно для лівого і правого спостережних пунктів з їх знаками (праворуч – знак плюс "+", ліворуч – знак мінус "-") у поділках кутоміра.

Коефіцієнти $\frac{D_{л}}{\gamma}$ та $\frac{D_{п}}{\gamma}$ – розраховують з точністю до цілих чисел.

Коректури напрямку в цьому випадку визначають для менш зміщеного пункту спряженого спостереження як при стрільбі за допомогою далекоміра.

У якості пунктів спряженого спостереження командир підрозділу ДШВ може застосувати бойові машини (БМД, БТР тощо), які обладнані баштовими показчиками напрямку та знаходяться на відстані один від одного (база) не менше 1/10 дальності до цілі.

16. Пристрілювання ЗВВ за допомогою секундоміра застосовують для стрільби по цілях, що виявляють себе спалахом та звуком пострілів.

Для визначення дальності від коректувальника до звукової цілі за допомогою секундоміра засікають 4 відліки від моменту спостереження спалаху пострілу (пуск секундоміра) до моменту надходження звуку пострілу (зупинка секундоміра). Середній відлік секундоміра (з точністю до 0,1 с) множать на 1000, ділять на 3 і отримують дальність до цілі у метрах. Відліки секундоміра, отримані під час спостереження тільки диму пострілу, до уваги не беруться. Якщо неможливо отримати 4 відліки, дозволяється визначити дальність до звукової цілі за 2-3 відліками.

Напрямок на ціль визначають за допомогою орієнтованого оптичного

⁶ Кут засічки (γ) – кут, якій утворено лініями спостереження з правого та лівого пунктів спряженого спостереження. Кут засічки залежить від відстані між пунктами (бази). Відстань один від одного пунктів спряженого спостереження (база) повинна бути не менше 1/10 дальності до цілі, наприклад: якщо до цілей 1000 метрів, то база повинна бути не менше 100 метрів.

приладу або іншим доступним способом, як середнє значення дирекційних кутів (відліків) за спалахами пострілів. Пристрілювання цілей виконують безпосередньо після їх засічки. Визначення цілі і розривів повинно здійснюватися однією й тією ж особою.

Пристрілювання починають поодиноким пострілом основної гармати на вирахованих установках. За результатами засічки розриву розраховують коректури або передають відхилення розриву на ВП та на виправлених установках призначають основній гарматі 4 постріли із визначеним темпом. Темп стрільби призначають рівним відліку секундоміра по цілі, збільшеному на 10-15 с.

Для визначення відхилень розривів від цілі за дальністю в метрах з отриманого відліку секундоміра по розриву (середньому відліку у групі розривів) віднімають середній відлік секундоміра по цілі, знайдену різницю множать на 1000 і ділять на 3. Відхилення за напрямком визначають як різницю дирекційних кутів (відліків) по розриву (центру групи розривів) і цілі.

Коректури дальності і напрямку на ВП визначають так само, як і для пристрілювання за допомогою далекоміра.

До стрільби на ураження переходять після введення коректур, визначених за відхиленнями центру групи розривів (не менше 3) від цілі.

17. Пристрілювання із спостереженням за знаками розривів (СЗР)

Пристрілювання починають поодинокими пострілами основної гармати (міномета) на вирахованих установках.

Якщо перший ***розрив не помічений*** командир підрозділу ДШВ дає команду на ВП для перевірки правильності розрахунку установок для відкриття вогню, виставлення установок на прицільних пристроях гармат (мінометів) та за результатами перевірки на тих же або виправлених установках здійснює повторний постріл.

Якщо після першого розриву *виміряне тільки бокове відхилення розриву*, приймають відхилення за дальністю рівним нулю та виводять розрив на лінію спостереження, використовуючи коефіцієнт віддалення (K_v), для чого *помножують виміряне відхилення на K_v і командують доворот в сторону цілі*.

Отримавши знак, приймають розрив перельотним (недольотним) по лінії спостереження на величину першої вилки⁷, яка дорівнює 200 м, передають на ВП відхилення розриву за дальністю і напрямком або коректури, які розраховують із використанням коефіцієнту віддалення K_v та кроку кутоміру K_k , та призначають наступний постріл. Залежно від окомірної оцінки відхилення розриву від цілі в дальності величина першої вилки може бути зменшена або збільшена.

Таким чином діють *до отримання розриву протилежного знаку*, після чого, приймають відхилення розриву по лінії спостереження вдвічі меншим від прийнятого попереднього відхилення та, якщо потрібно, продовжують пристрілювання.

⁷ Ширину першої (широкої) вилки для АГС-17 приймають рівною 100 м.

Якщо в ході послідовного половинення вилок оцінено відхилення розриву за дальністю в метрах, вводять коректуру на величину цього відхилення.

До стрільби на ураження переходять:

на середині вилки, що дорівнює 100 м (*вузька вилка*⁸), – якщо глибина цілі менше 100 м;

на середині вилки, що дорівнює 200 м (*перша вилка*), – якщо глибина цілі 100 м і більше;

після вимірювання відхилення розриву за дальністю в метрах (незалежно від його величини) та захваті цілі у вилку (широку або вузьку).

До стрільби на ураження також переходять, якщо під час пристрілювання було визначене *влучення в ціль*, для ураження якої потрібно декілька влучень.

При влученні в групову ціль переходять до стрільби на ураження після передавання вимірюного відхилення або розрахованої коректури з урахуванням вимірюного відхилення розриву у напрямку та з окомірною оцінкою відхилення розриву за дальністю від центру цілі, а якщо розрив снаряда відбувся поблизу дальньої чи ближньої її межі, приймаючи розрив відповідно перельотним або недольотним на величину, яка дорівнює 1/2 глибини цілі⁹

18. Пристрілювання із спостереженням за знаками та напрямками розривів відносно вогневої позиції (СЗНР).

Відмінність полягає у захопленні цілі додатково до першої (широкої) та вузької вилки по дальності ще у кутомірну вилку та потребує знання взаємного розташування (навидь приблизно) району вогневої позиції артилерії та командно-спостережного (спостережного) пункту.

СЗНР дозволяє здійснювати пристрілювання та перехід до стрільби на ураження цілі за будь-яку величину поправки на зміщення (ПЗ) та за відсутності засобів точного вимірювання відхилень розривів за дальністю і напрямком, дозволяє командирі підрозділу ДШВ самостійно коректувати вогонь артилерії без застосування будь-яких спеціальних приладів і розрахунків.

Величини першої та вузької вилки по дальності аналогічні для способу пристрілювання із спостереженням за знаками розривів.

Величина кутомірної вилки приймають рівною 20-40 поділкам кутоміру для вогневої позиції. Величина кутомірної вилки в залежності від величини відхилення розриву від цілі (центру цілі) за напрямком після захоплення цілі у вилку дальності відносно вогневої позиції може змінюватись (прийматись більшою або меншою за рекомендовану).

Пристрілювання починають та ведуть поодинокими пострілами основної

⁸ Ширина вузької вилки для АГС-17 приймають рівною 50 м.

⁹ Для АГС-17 до стрільби на ураження також переходять після одержання накриваючої групи – на установці прицілу, на якій отримана накриваюча група якщо співвідношення знаків у ній менше, ніж 3:1; (влучення в ціль приймається за плюс і мінус); якщо співвідношення знаків у накриваючої групі 3:1 і більш, змінюють дальність стрільби на половину ширини вузької вилки (25м) у бік меншого числа знаків.

гармати (міномета). Пристрілювання СЗНР здійснюють наступним порядком:
визначають (навидь приблизно) взаємне розташування району вогневої позиції артилерії (ВП) та командно-спостережного (спостережного) пункту;
на розрахованих установках здійснюють поодинокій вистріл;
якщо перший розрив не помічений здійснюється повторний постріл на попередніх або виправлених установках;

в залежності від отриманого знаку розриву відносно ВП командир підрозділу ДШВ подає команду на збільшення (зменшення) дальності стрільби в сторону цілі на величину першої (широкої) вилки (200 м), наприклад: по першому розриву спостерігався переліт ("+") відносно ВП; команда на ВП **"Дальність менше 200"** - таким чином діють до отримання розриву протилежного знаку;

після отримання розриву протилежного знаку для ВП змінюють дальність стрільби в сторону цілі на величину половини попередньої коректури (100 м) та, якщо потрібно, продовжують пристрілювання дальності стрільби, наприклад: по другому розриву спостерігався недоліт ("-") відносно ВП; команда на ВП **"Дальність більше 100"**;

до захоплення цілі у кутомірну вилку переходять: на середині вилки дальності, що дорівнює 100 м (*вузька вилка*), – якщо глибина цілі менше 100 м; на середині вилки, що дорівнює 200 м (*перша вилка*), – якщо глибина цілі 100 м і більше;

для захоплення цілі в кутомірну вилку подають команду на зміну напрямку стрільби в сторону цілі (центру цілі) на 20-40 поділок кутоміру, наприклад; після третього пострілу спостерігалось відхилення вправо 0-15 (**П15**) відносно ВП; на ВП подають команду **"Лівіше 0-20"** – таким чином діють до отримання розриву з протилежного боку від цілі;

після отримання розриву з протилежного боку від цілі (центру цілі) змінюють напрямок стрільби в сторону цілі на величину половини попередньої коректури (10-20 поділок кутоміру) та, якщо потрібно, продовжують пристрілювання напрямку стрільби.

До стрільби на ураження при пристрілюванні способом СЗНР переходять:

на середині кутомірної вилки, що дорівнює 0-20 відносно ВП (*вузька кутомірна вилка*), – якщо стрільба ведеться по одиночній (*вузький*) цілі;

на середині кутомірної вилки, що дорівнює 0-40 відносно ВП (*перша кутомірна вилка*), – якщо стрільба ведеться по груповій (*широкій*) цілі;

після вимірювання відхилення розриву за дальністю в метрах (незалежно від його величини) та захваті цілі у вилку (*широку або вузьку*).

До стрільби на ураження також переходять, якщо під час пристрілювання було визначене *влучення в ціль*, для ураження якої потрібно декілька влучень.

19. Пристрілювання за оцінкою відхилення розривів по сторонах світу (ОВР)

Для оцінки відхилення розривів по сторонах світу визначають кут відхилення напрямку лінії спостереження (*коректувальник-Ц*) від найближчої

стороні світу (напрямок на Пн¹⁰ – північ, Пд – південь, Сх – схід або Зх – захід).

Якщо напрямок лінії спостереження відрізняється від напрямку найближчої сторони світу не більше ніж на 3-00 - відхилення розривів у відповідну сторону світу приймаються рівними виміряним відхиленням по дальності і напрямку в метрах відносно цілі (центру цілі, рубежу).

Пристрілку починають пострілом основної гармати (міномета) на вирахованих установках. Оцінюють відхилення розриву від цілі по сторонах світу, передають їх на ВП та на виправлених установках призначають наступний постріл. Якщо після першого розриву *виміряне тільки відхилення розриву за напрямком в поділках кутоміру* – приймають відхилення по дальності у відповідному напрямку сторін світу рівним нулю, перераховують бокове відхилення *в метри*, передають на ВП перераховане відхилення розриву за напрямком *у відповідну сторону світу в метрах* та призначають повторний постріл.

Бокове відхилення (ΔH) *перераховують в метри* з точністю до десятків метрів за математичною залежністю (формула "тисячних")

$$\Delta H = U * D_k / 1000,$$

де: U – кут відхилення розриву по напрямку в поділках кутоміру з точністю до 0-05;

D_k – відстань від коректувальника до цілі в метрах з точністю до 100 м.

У разі неможливості виміряти в ході пристрілки відхилення розривів по дальності в метрах вздовж лінії спостереження – оцінюють знак розриву (переліт, недоліт). *Оцінивши знак*, приймають розрив перельотним (недолітним) по лінії спостереження на величину першої вилки, яка дорівнює 200 м¹¹, та передають його на ВП як відхилення у відповідну сторону світу відносно цілі та призначають наступний постріл. Залежно від оцінки відхилення розриву від цілі в дальності величина першої вилки може бути зменшена або збільшена.

Таким чином *діють до отримання розриву протилежного знаку*.

Після отримання розриву протилежного знаку приймають відхилення розриву по дальності вздовж лінії спостереження (у відповідну сторону світу) вдвічі меншим від прийнятого попереднього відхилення та, якщо потрібно, продовжують пристрілювання.

До стрільби на ураження переходять після визначеного відхилення розриву *в будь яку сторону світу*, яке не перевищує:

50 м¹² – для стрільби по цілях глибиною менше 100 м;

100 м¹³ – для стрільби по цілях глибиною 100 м та більше.

До стрільби на ураження також переходять, якщо під час пристрілювання визначено влучення *в ціль*.

¹⁰ За напрям Пн (північ) приймають північний напрямок координатної сітки (напрямок зростання координати X)

¹¹ Для АГС-17 – перша вилка прийнята рівною 100 м

¹² для АГС-17 приймають 25 м.

¹³ для АГС-17 приймають 50 м

При влученні в групову ціль переходять до стрільби на ураження після передавання виміряного відхилення розриву у напрямку та з урахуванням окомірної оцінки відхилення розриву за дальністю від центру цілі, а якщо розрив снаряда відбувся поблизу дальньої чи ближньої її межі, приймаючи розрив відповідно перельотним або недольотним у відповідну сторону світу на величину, яка дорівнює 1/2 глибини цілі.

Якщо напрямок лінії спостереження відрізняється від напрямку на найближчу сторону світу більше ніж на 3-00 – порядок пристрілювання та переходу до стрільби на ураження не змінюється, але для визначення відхилення розривів у відповідну сторону світу трансформують отримані відхилення за напрямком і дальністю за допомогою масштабної сітки (рисунок Д17.2).

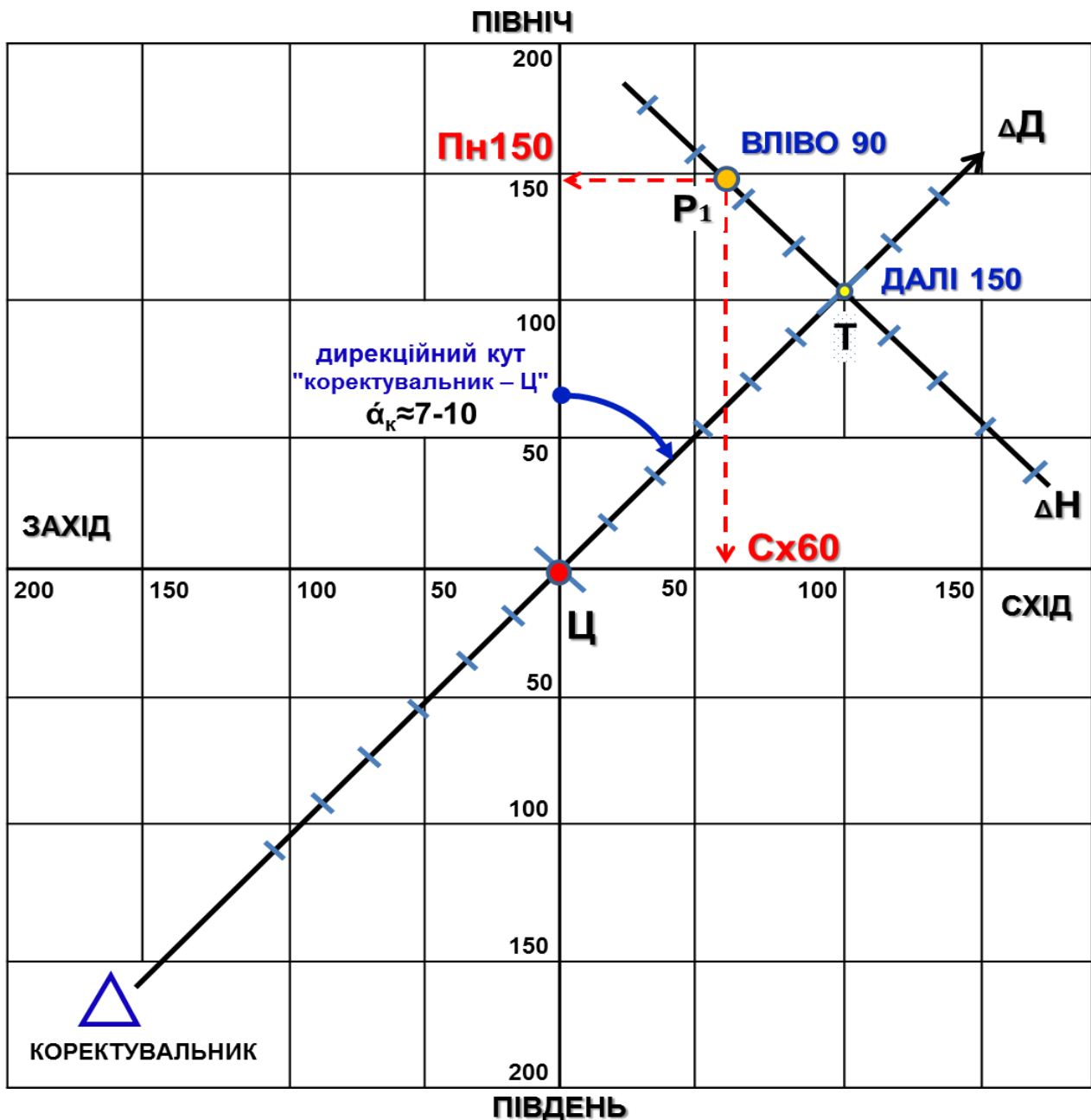

Рисунок Д17.2 – масштабна сітка для визначення відхилення розривів по сторонах світу при $ПЗ \geq 3-00$.

Для побудови масштабної сітки та трансформації отриманих відхилень розривів необхідно виконати наступне:

на аркуш клітчатого паперу будують сітку у прийнятому масштабі та позначають лінії сторін світу "Пн-Пд", "Сх-Зх";

в центрі сітки наносять точку Ц, через яку проводять лінію спостереження ΔД за визначеним *дирекційним кутом цілі*;

у прийнятому масштабі на лінії ΔД відкладають зміщення розриву за дальністю (відстанню) в метрах відносно точки Ц та наносять точку Т;

через точку Т та під прямим кутом до лінії ΔД будують лінію зміщення розриву за напрямком в метрах ΔН;

відхилення розриву від Ц за напрямком в поділках кутоміру перераховують в метри за формулою "тисячних" $\Delta H = Y * D_k / 1000$;

у прийнятому масштабі на лінії ΔН відкладають величину зміщення цілі за напрямком в метрах відносно Ц та наносять точку розриву Р (Р₁...Р_п);

проецирують точку Р на лінії "Пн-Пд" та "Сх-Зх" і отримують значення відхилень розриву по сторонах світу відносно Ц;

передаються трансформоване значення відхилення розриву від Ц на ВП, наприклад: **"Північ 150. Схід 60"**.

В ході стрільби на ураження відхилення центру групи розривів трансформують аналогічно.

20. Пристрілювання цілі (рубежу) за допомогою БпАК здійснюється за вимірними відхиленнями.

Під час постановки завдання на розвідку й обслуговування стрільби, оператору БпАК вказують номер цілі, її характер, координати або можливий район (квадрат) розташування. Оператор БпАК, з'ясувавши (виявивши) ціль, доповідає її координати, розміри по фронту й глибині, кількість одиночних цілей у складі групової та, за необхідності, їх координати, умови розміщення цілей (відкриті або в окопах), про готовність до обслуговування стрільби.

Пристрілювання починають одиночним пострілом основної гармати (міномету) на вирахуваних установах. За вимірним відхиленням розриву від цілі (результатами співставлення координат цілі та розриву) визначають коректури в дальності та напрямку. На виправлених установах, в залежності від технічних можливостей БпАК та конкретних умов виконання завдання, призначають основній гарматі (міномету) три постріли з темпом, який забезпечує надійну засічку кожного розриву або залп батареї (взводу) усіма гарматами (мінометами) за віялом зосередженим

Під час пристрілювання оператор в залежності від технічних можливостей БпАК та конкретних умов виконання завдання (факторів МЕТТ-ТС), визначає та доповідає:

відхилення розриву (центру залпу) за дальністю в метрах і в напрямку в поділках кутоміру для вогневої позиції;

прямокутні координати кожного розриву (в системі координат які застосовуються в БпАК);

відхилення розриву (центру залпу) від цілі (ΔХ, ΔУ) за осями

прямокутних координат в метрах (аналогічно ОВР, див. пункт 19 додатку 25).

результати оцінки знаків розривів (центру залпу) та відхилення за напрямком для ВП або спостережного пункту командира підрозділу ДШВ.

Відхилення розриву (центру залпу) від цілі по осях прямокутних координат ΔX та ΔY в метрах природно трансформується у відхилення розривів по сторонах світу **Пн-Пд** та **Сх-Зх** відповідно.

Якщо оператор БпАК доповідає прямокутні координати розриву, то коректуру за дальністю і напрямком визначають за допомогою ЕЗО та МЗО, порівнюючи топографічні дані по цілі та розриву.

Якщо оператор БпАК доповідає відхилення розриву (центру залпу) від цілі за осями прямокутних координат в метрах (ΔX , ΔY) або сторонах світу (Пн-Пд, Сх-Зх) в метрах, то коректуру за дальністю і напрямком визначають за допомогою ЕЗО, МЗО або сітки (рисунок Д17.3, сторінка 217), для чого:

на аркуші паперу у клітинку малюють сітку визначення коректур для пристрілювання за допомогою БпАК у прийнятому масштабі (в 1 клітині 50 або 100 м);

проводять дві взаємно перпендикулярні лінії, які відповідають осям **X** і **Y** (**Пд-Пн**, **Зх-Сх**), перехрестя цих ліній приймають за центр цілі (**Ц**);

за дирекційним кутом цілі з вогневої позиції (**ВП**) проводять на сітці лінію цілі та перпендикулярно до неї лінію бокових відхилень, на кожну лінію у прийнятому масштабі наносять шкали коректур дальності і напрямку (в метрах).

за отриманими від оператора БпАК відхиленнями ($\Delta X=+290$ м, $\Delta Y=+110$ м) наносять на сітку точку розриву (центру групи розривів, центру залпу) **Р**;

з точки **Р** проводять перпендикуляри на лінію цілі та лінію бокових відхилень та визначають коректури даності ($\Delta D=+240$) і напрямку ($\Delta d=-200$) в метрах. *Коректування дальності і напрямку здійснюють в сторону цілі;*

коректура дальності може бути перерахована в поділки прицілу, наприклад:

$$\Delta \Pi = \frac{\Delta D}{\Delta X_{\text{мис}}} = \frac{+240}{27} \approx +9 \text{ мис.}, \quad (\text{приціл більше } 9);$$

коректуру напрямку перераховують в поділки кутоміра, наприклад:

$$\Delta H = \frac{\Delta d}{0,001 D_T^y} = \frac{-200}{5,3} \approx -0-38 \quad (\text{лівіше } 0-38).$$

Якщо умови виконання завдання або технічні характеристики БпАК не дозволяють вимірювати відхилення розривів по дальності в метрах - оператор передає знаки розривів та відхилення за напрямком. Для надійного виявлення першого розриву пристрілювання дозволяється починати димовим снарядом.

До стрільби на ураження переходять після введення коректури, яка визначена за відхиленням центру групи розривів (не менше двох) або центру залпу від цілі (центру групової цілі). До стрільби на ураження переходять також: якщо під час пристрілювання влучено в цілі; при влученні в групову

ціль – після впровадження коректур на визначене відхилення розриву (центру групи розривів) від центру цілі.

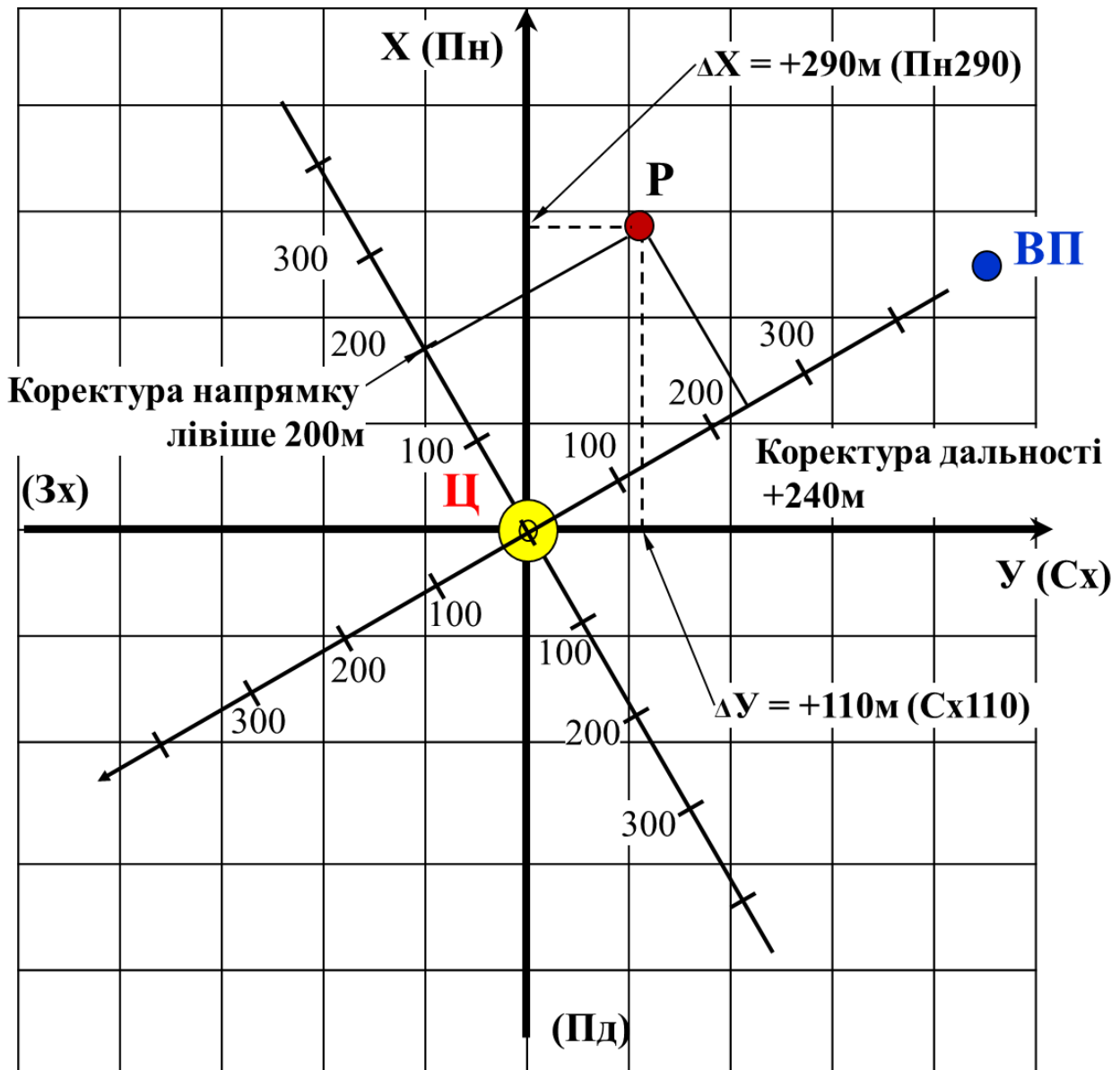

Рисунок Д17.3 – масштабна сітка для визначення коректури дальності і напрямку стрільби для вогневої позиції (ВП) за результатами спостереження відхилення розриву (Р) відносно цілі (Ц).

21. Стрільбу на ураження нерухомих спостережних наземних цілей ведуть серіями швидкого вогню по 2-4 снаряди на гармату (міномет) до виконання вогневого завдання. В ході стрільби на ураження між серіями швидкого вогню окомірно оцінюють стан цілі.

Коректування вогню під час стрільби на ураження проводять за результатами окомірної оцінки фронту розривів та відхилення центру групи розривів від цілі (центру групової цілі, рубежу), із спостереженням за знаками розривів, а за сприятливих умов – за допомогою далекоміра та БпАК. На ВП передають визначені відхилення або розраховані коректури в установці для стрільби на ураження.

При коректуванні вогню за допомогою далекоміра та БпАК коректури визначають так само, як і при пристрілюванні цілі. Коректування вогню проводять, якщо є можливість надійного визначення центру групи розривів (залпу). Коректури дальності та напрямку визначають за допомогою електронних та механічних засобів обчислення, а при поправці на зміщення не більше 5-00 – і розрахунком з використанням $Kв$ і $Kк$.

22. Для коректування вогню в ході стрільби на ураження за допомогою далекоміра коректури визначають так само, як і при пристрілюванні цілі. Коректування вогню за допомогою далекоміра проводять, якщо є можливість надійного визначення центру групи розривів (залпу).

Якщо оцінити відхилення центра групи розривів від цілі (центра групової цілі, рубежу) неможливо або важко, то коректування вогню проводять із спостереженням за знаками розривів.

23. Для коректування вогню в ході стрільби на ураження із спостереженням за знаками розривів відхилення центра групи розривів по дальності від цілі (центра групової цілі, рубежу) по лінії спостереження приймають рівними:

при глибині цілі менше 100 м – 50 м після пристрілювання (100 м, коли установки для стрільби на ураження визначені без пристрілювання), якщо отримані всі перельоти або недольоти, і 25 м, коли отримана накриваюча група з перевагою перельотів або недольотів відносно дальньої або ближньої межі цілі відповідно;

якщо глибина цілі 100 м і більше – глибині цілі (Гц) після пристрілювання (1,5 Гц, коли установки для стрільби на ураження визначені без пристрілювання), якщо отримані всі перельоти (недольоти) ("ГРвсі+" ("ГРвсі-")), та 2/3 Гц, якщо отримана перевага перельотів (недольотів) ("ГРпрв+" ("ГРпрв-")) відносно дальньої (ближньої) межі цілі; 1/2 Гц, якщо отримано приблизно однакову кількість перельотів і недольотів відносно дальньої (ближньої) межі цілі.

24. Віяло розривів коректують шляхом з'єднання або роз'єднання вогню при поправці на зміщення менше 5-00 у тих випадках, коли частина розривів (1/3 і більше) виходять за межі фронту цілі більше, ніж на 25 м при ураженні укритих, і більше, ніж на 50 м – при ураженні відкритих цілей, або коли обстрілюється менше, ніж 2/3 фронту цілі.

Якщо при цьому центр віяла зміщений відносно центру цілі, вводять єдину для артилерійського підрозділу коректуру для сполучення центра віяла з центром цілі.

Коректуру віяла при поправці на зміщення не більше 5-00 розраховують в поділках кутоміру за формулою

$$B = \frac{\Phi_{ц} - \Phi_{р}}{n} Kв ,$$

де $\Phi_{ц}$ та $\Phi_{р}$ – фронт цілі та фронт розривів виміряний коректувальником в поділках кутоміра із спостережного пункту;

n – кількість гармат (мінометів), яка веде вогонь по груповій цілі;

$K_{в}$ - коефіцієнт віддалення, якій розрахований по цілі.

Якщо фронт розривів більше фронту цілі – подають команду на з'єднання вогню артилерійського підрозділу на величину "***B***", наприклад: "**З'єднати вогонь до основного в 0-04 (нуль нуль чотири)**" і навпаки роз'єднання вогню якщо фронт розривів менше фронту цілі, наприклад: "**Роз'єднати вогонь до основного в 0-02 (нуль нуль два)**".

25. Стрільбу на ураження спостережних цілей ведуть серіями швидкого вогню по 2-4 снаряди (міни) на гармату (міномет), а по рубіжах НЗВ, РЗВ – швидким вогнем, до виконання вогневого завдання (ураження цілі, припинення діяльності цілі, відмову противника від певних дій та ін..) або виходу підрозділу ДШВ на рубіж безпечного віддалення (рубіж припустимого ризику) від розривів своїх снарядів чи отримання команди на припинення вогню від старшого командира.

ІНЖЕНЕРНІ ЗАХОДИ ПО МАСКУВАННЮ ВІЙСЬК ТА ОБ'ЄКТІВ, ЗАХИСТУ ОЗБРОЄННЯ І ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ ВІД ВТЗ

Інженерні заходи по маскуванню військ та об'єктів проводяться військами самостійно за будь-яких обставин без додаткових вказівок, їх виконання організує командир підрозділу. Здійснення інженерних заходів по маскуванню має мету:

спотворення (змінення) видових та інших властивостей озброєння, військової техніки (ОВТ) та військових об'єктів (ВО), місцевості, надання їм маскувальних властивостей або нехарактерного для них виду;

покращення (змінення) маскувальних властивостей місцевості у районах розташування та дій військ та об'єктів;

усунення видових та інших демаскуючих ознак ОВТ.

У взводних, ротних опорних пунктах маскуванню підлягає: особовий склад, техніка та озброєння підрозділів як в окопах (сховищах), так і за їх межами, фортифікаційні споруди, пункти управління та загородження, що використовуються.

Для проведення інженерних заходів по маскуванню в першу чергу використовуються табельні засоби маскування, а також місцеві та разового витрачення матеріали. При цьому маскувальні комплекти можуть бути витрачені цілими або по частинах, а при створенні масок великої площі – по кілька комплектів одноразово. Потреба в маскувальних комплектах для приховання ОВТ наведені в таблиці 18.1.

Таблиця 18.1

Потреба в маскувальних комплектах для захисту техніки та озброєння

Техніка та озброєння	Потреба в маскувальних комплектах, (к-т)
Танк, САУ	1
БТР, БМП, БМД	0,5
Бойова машина реактивної артилерії	2
Гармати (гаубиці) калібру до 122-мм	1
Гармати (гаубиці) калібру до 152-мм	2
Міномети калібру до 120-мм	0,5
Автомобілі класу ЗІЛІЗІ	0,5
Автомобілі класу ГАЗ-66 (УАЗ-469)	0,25
Автомобілі з одновісним причепом	0,75
Автомобілі з двовісним причепом	1

На обладнання КСП роти потрібно 220 чол./год., 2,0 маш. год. ПЗМ-2

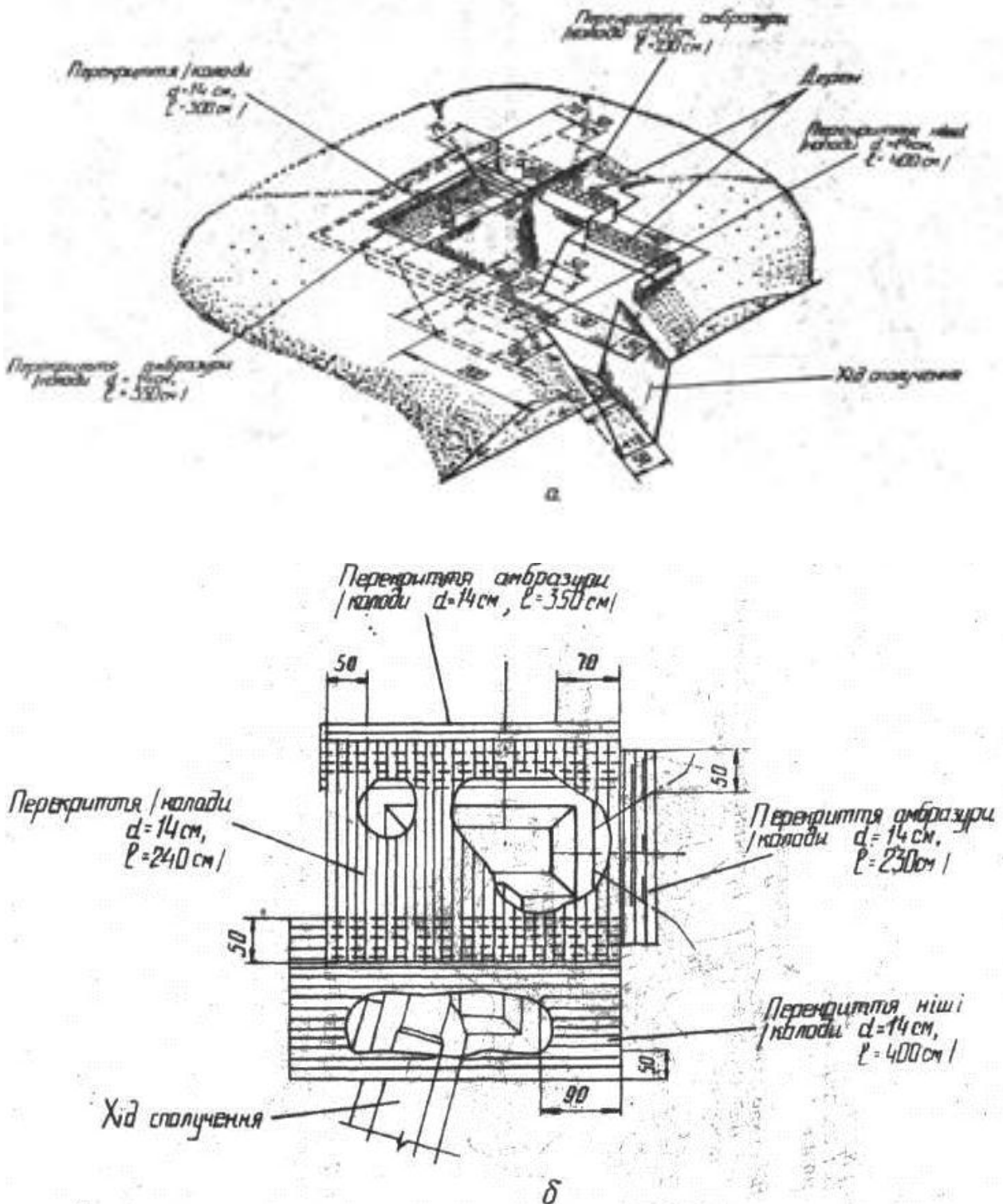
Рисунок Д18.1 – фортифікаційне обладнання КСП роти.

На обладнання споруди необхідно 12 чол./год.

Матеріали: круглий ліс – 13.1 м³, дрiт діаметром 3-4 мм – 23 кг.

Рисунок Д18.2 – відкрита споруда для спостереження командира роти.

Умовні позначки:

а – загальний вигляд; б – план розкладки елементів покриття і амбразур.

На обладнання споруди потрібно 30 чол./год.

Матеріали: круглий ліс – 2,5 м³.; дріт діаметром 3-4 мм – 4 кг.

Рисунок Д18.3 – споруда для спостереження з протиосколковим покриттям.

При наявності табельних маскувальних покрив останні розвертаються та укладаються вздовж рову траншеї по укладених жердинах (рис. Д17.4) або дротяному каркасу.

Примкнуті окопчики для стрільців, площадки для протитанкових засобів та кулеметів, як правило, маскуються під фон брустверу траншеї. Маску-перекриття при цьому виготовляють з місцевих матеріалів під фон брустверу траншеї.

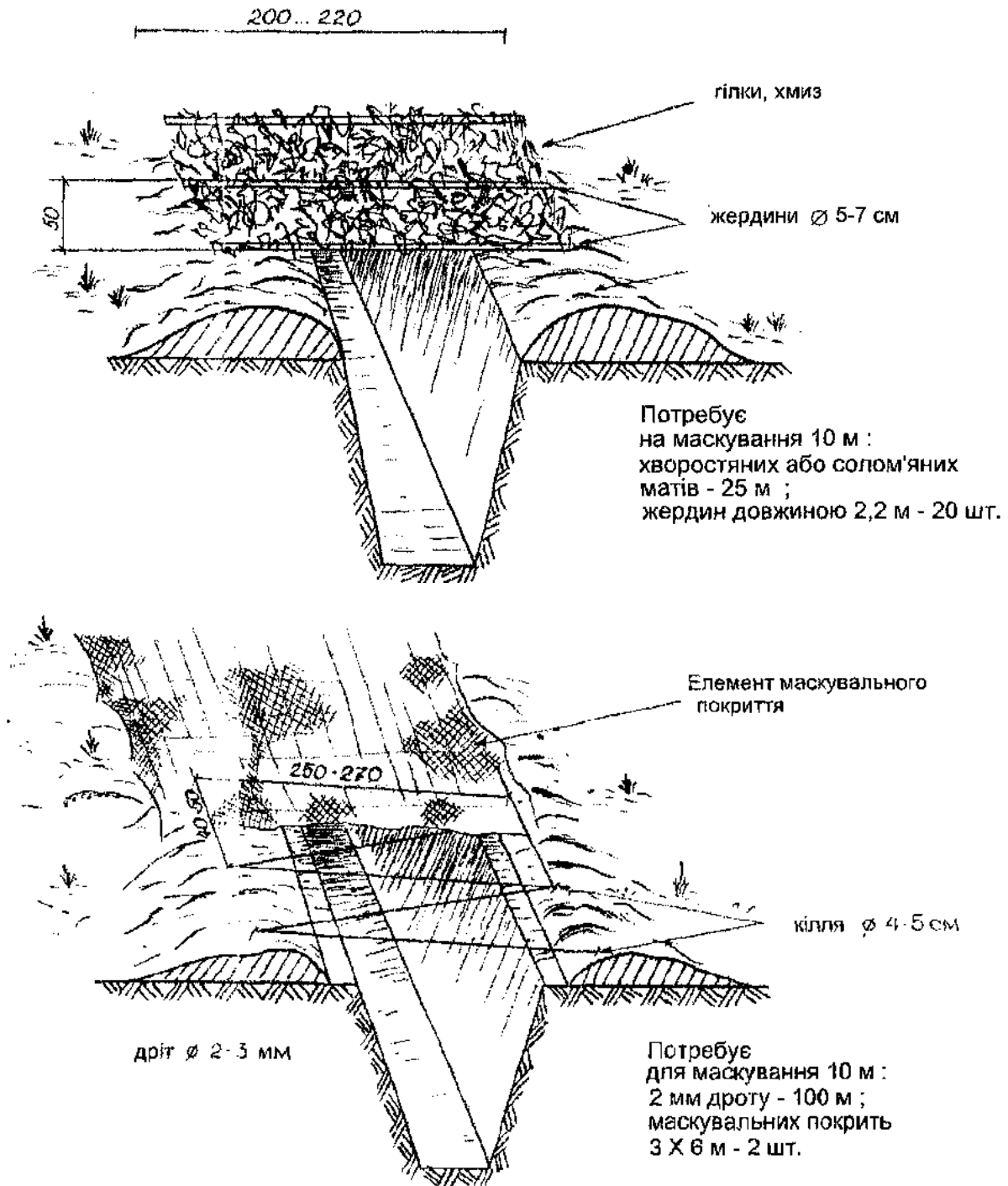

Рисунок Д18.4 – маскування траншей та ходів сполучення.

Винесені окопчики, а також споруди для спостереження відкритого типу захищаються масками-переkritтями під фон місцевості, що розташована за межами брустверу траншеї або ходу сполучення (рис. Д18.5).

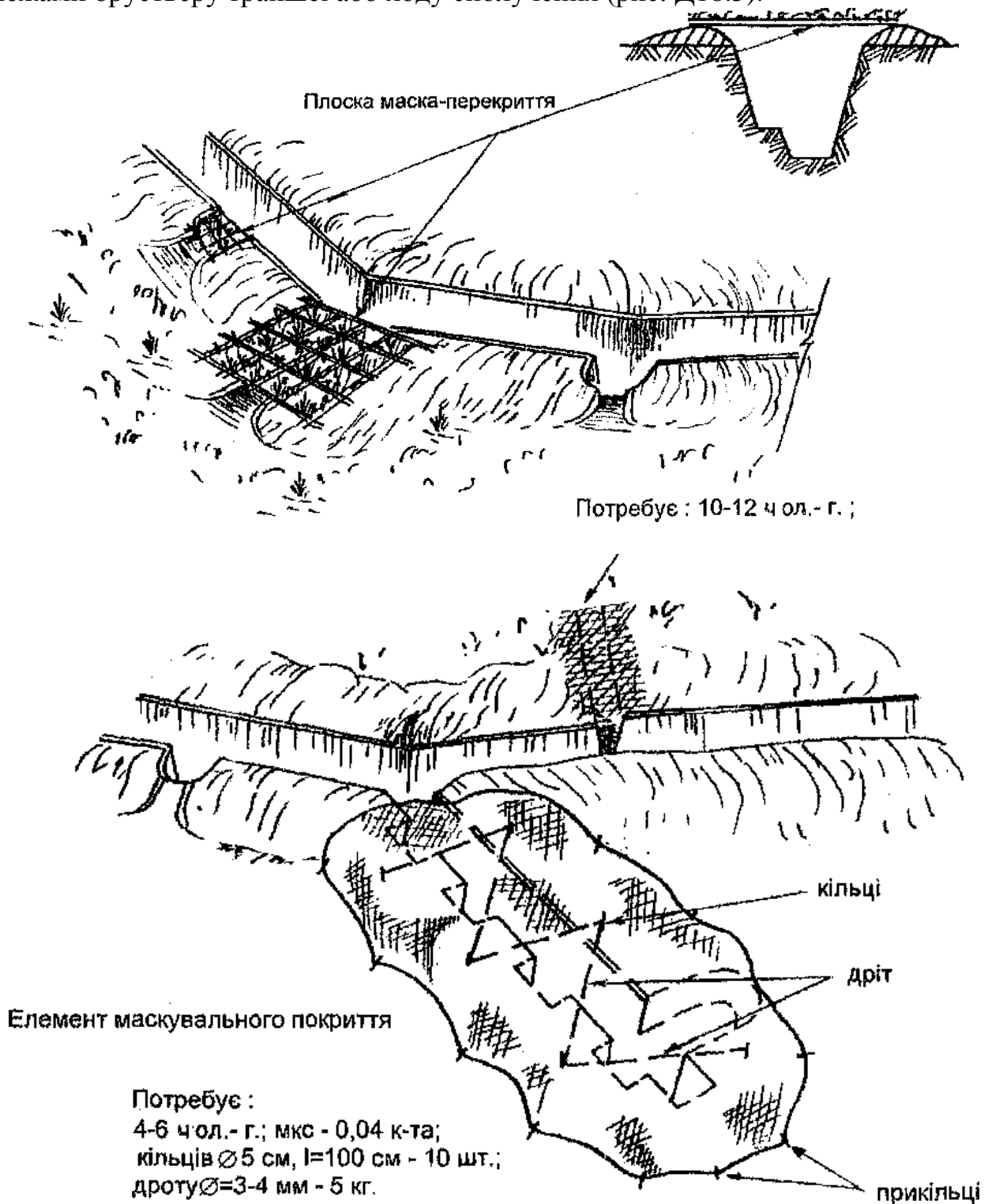

Рисунок Д18.5 – маскування КСП і винесених окопів місцевими матеріалами та засобами маскування.

Якщо споруда для спостереження розташована поза траншеєю та не має прихованого ходу сполучення, то така споруда може демаскувати окремі сліди та стежки, що ведуть до нього.

Щоб уникнути цього необхідно:

суворо обмежити рух до споруди;

утворені сліди негайно приховувати, а стежки продовжувати до якої-небудь природньої маски або до існуючої дороги з таким розрахунком, щоб у спостережному пункті не утворився тупик.

Маскування споруд для захисту особового складу (бліндажів, сховищ) здійснюється тими ж способами та засобами, які використовуються для приховування споруд для спостереження, траншей та ходів сполучення.

Окопи для танків, бойових машин піхоти та бронетранспортерів повинні розташовуватись на позиціях з використанням маскувальних властивостей місцевості.

Для маскування ОБТ в окопах (сховищах) улаштовуються маски-переkritтя з табельних маскувальних комплектів, що розтягуються над окопами (сховищами) та закріплюються по контуру кілками в ґрунт. Маскувальні покриття знизу підпираються стойками на висоту, що забезпечує вільне переміщення вогневих засобів під утвореною маскою.

У всіх випадках маскування необхідно приховувати сліди руху техніки до окопів. Це досягається шляхом присипки слідів ґрунтом та снігом, накидкою на них зрізаної рослинності, розчищенням ґрунту.

Головним способом використання маскувальних властивостей місцевості з метою забезпечення таємності переміщення військ є підготовка маршрутів руху з урахуванням природних масок та полів невидимості, утворених складками місцевості або місцевими предметами. Перед початком руху техніка може обладнуватись тепловідбиваючими екранами та деформуючими елементами з місцевих матеріалів. Для маскування техніки на маршрутах руху встановлюються придорожні маски.

Під час організації та здійсненні маскувальних-заходів командир підрозділу зобов'язаний вміло, з використанням маскувальних властивостей місцевості, вказати місця обладнання позицій та об'єктів, вимагати дотримання особовим складом правил та вимог маскувальної дисципліни, проводити заходи по маскуванню у будь-яких обставинах, постійно, виключати шаблон при організації та виконанні маскувальних робіт.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (ДЖЕРЕЛ)

1. Тимчасовий порядок оформлення військових публікацій у Збройних Силах України, ВКДП 1-00(03).01, введений в дію наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 26.12.2018 № 460 // Київ: ЦОСіМП ЗСУ спільно з ГУП ЗСУ, Редакційно-видавничий центр ЗСУ, 2019. – 68 с.

